

Financed from EWBIF by a contribution from the EU IPA Multi-Beneficiary Programme for Albania, Bosnia and Herzegovina, the former Yugoslav Republic of Macedonia, Kosovo*, Montenegro and Serbia

Kuadri i Investimeve të Ballkanit Perëndimor Instrumenti Lehtësues për Projektet e Infrastruktures (IPF) Asistenca Teknike 4 (IPF 4) WB11-ALB-ENE-01

Master Plani i Gazit Natyror për Shqipërinë dhe Identifikimi i Projekteve Prioritare në Fushën e Gazit Natyror

Shqyrtimi Institucional dhe Raporti i Vlerësimit Organizativ dhe Institucional

Final
18 April 2016

*Fondi i Përbashkët Evropian dhe Ballkani Perëndimor
(EWBJF)*

Kuadri i Investimeve të Ballkanit Perëndimor

Zyra e Projekteve të Infrastruktures

Asistenca Teknike Nr 4

Sektorët e Energjisë, Mjedisit, Transportit dhe Sociale

WB11-ALB-ENE-01

Master Plani i Gazit për Shqipërinë dhe

Projektet Prioritare të Investimeve

Shqyrtimi Institucional dhe Raporti i Vlerësimit Organizativ dhe Institucional

Final

18 Prill 2016

Assistenca Teknike për këtë projekt financohet nga Kuadri i Investimeve të Ballkanit Perëndimor që është një iniciativë e përbashkët e Komunitetit Evropian, Institucioneve Financiare Ndërkombëtare, dhuruesve dypalësh dhe qeverive të Ballkanit Perëndimor, të cilat mbështesin zhvillimet socio-ekonomike dhe përpjekjet për pranimin e vendeve të Ballkanit Perëndimor në Bashkimin Evropian nëpërmjet sigurimit të fondeve dhe asistences teknike për investime strategjike veçanërisht në infrastrukturë, efikasitetin e energjisë dhe zhvillimin e sektorit privat.

Shënim: Autorët marrin përgjegjësi të plotë për përmbajtjen e këtij raporti. Mendimet e shprehura në këtë raport nuk reflektojnë domosdoshmërisht pikëpamjet e Bashkimit Evropian ose Bankës Europiane të Investimeve

Document nr. WB11-ALB-ENE-01 GDA

Versioni Final

Data e lëshimit 18 Prill 2016

Përgatiti Nijaz Dizdarević, Alban Çausi, Jurica Brajković, Damir Pešut

Kontrolloji Ole Johansen

Aprovoi Martyn Osborn

Përmbajtja

2	OBJEKTIVAT E PROJEKTIT	2
3	QËLLIMI, OBJEKTIVI DHE SYNIMI I RAPORTIT	4
4	PËRMBLEDHJA E RAPORTIT	6
5	SHIKIM I PËRGJITHSHEM MBI RREGULLORET AKTUALE NË LIDHJE ME GAZIN NATYROR NË BE	8
5.1	Hyrje	8
5.2	Direktivat e KE-së për Gazin	9
5.2.1	Direktiva 2009/73/EC	10
5.2.2	Rregullorja No 715/2009 e KE-se	12
5.2.3	Direktiva 2004/67/EC	13
5.2.4	Rregullorja No 994/2010(EU)	15
5.3	Konkluzione	16
6	SHQYRTIMI I RREGULLOREVE AKTUALE NË SHQIPERI	19
6.1	Hyrje	19
6.2	Struktura Ligjore dhe Rregullatore	19
6.3	Përputhshmëria ligjore aktuale e sektorit të gazit natyror	24
6.4	Adoptimi i Paketës së Tretë të Energjisë	30
6.5	Konkluzione	34
7	ASPEKTE TË TJERA LIGJORE QË PLOTËSOJNE ZHVILLIMIN E INFRASTRUKTURES SË GAZIT	35
7.1	Lista e ligjeve dhe rregulloreve që nuk lidhen drejtpërdrejt me gazin	35
7.2	Kufizimet e master planeve për territorin dhe planifikimin urban	38
7.2.1	Planifikimi i territorit dhe ndërtimi i infrastruktures së gazit	38
7.2.2	Një vlerësim mjedisor i zhvillimit të gazit natyror	42
7.3	Përdorimi dhe shpronësimi i tokës	52
7.4	Konkluzione	57

8	REKOMANDIME FILLESTARE PËR NDRYSHIMET E KËRKUARA	58
8.1	Hyrje	58
8.2	Hapat e mëtejshëm në sektorin e gazit	58
8.2.1	Nevoja për të zbatuar njëkohësisht edhe dispozitat kalimtare të ligjit të ri për sektorin e gazit	60
8.2.2	Ndarja e operatorit të sistemit të transmetimit	62
8.2.3	Ndarja e operatorëve të shpërndarjes së gazit	64
8.2.4	Çertifikimi Rregullator i OST-G-së	67
8.2.5	Emërtimi i OST-G-së	68
8.2.6	Çertifikimi i OST-G-së në raport me vendet e treta	69
8.2.7	Aspekte të tjera ligjore që plotesojnë zhvillimin e infrastruktura së gazit natyror	70
8.3	Konkluzione	72
9	MODELET BAZË TË TREGUT TË GAZIT	78
9.1	Hyrje	78
9.2	Organizimi i tregut të gazit natyror	79
9.3	Operatori i tregut të gazit	81
9.3.1	Kodi i tregut të gazit	82
9.4	Operatori i Sistemit të Transmetimit të gazit	83
9.4.1	Kodi i rrjetit të transmetimit	85
9.4.2	Pagesat për aksesin në rrjet	87
9.4.3	Aksesi nga palët e treta	89
9.4.4	Alokimi i kapaciteteve dhe menaxhimi i kapaciteteve të kufizuara (kongestionit)	89
9.4.5	Kërkesat për transparencë	90
9.4.6	Rregullat e balancimit	91
9.4.7	Shkëmbimi i të drejtave të kapaciteteve	92
9.5	Operatori i sistemit të shpërndarjes	92
9.5.1	Kodi i rrjetit të shpërndarjes	94
9.5.2	Sistemi tarifor i rrjetit të shpërndarjes	95
9.6	Furnizuesit e gazit natyror	96
9.7	Tregtarët e gazit	97
9.8	Konsumatorët e gazit	98
9.8.1	Furnizimi me gaz për konsumatorët familjarë dhe ndërmarrjet e vogla	99
9.8.2	Rregullimi i çmimeve të gazit për konsumatorët shtëpiakë dhe ndërmarrjet e vogla	101
9.9	Rruga më tej	102
9.10	Përfundime	102

10	FURNIZIMI ME GAZ DHE MARRËVESHJET KONTRAKTUALE TË TRANSMETIMIT	106
10.1	Hyrje	106
10.2	Marrëveshja e përgjithshme në lidhje me shpërndarjen dhe pranimin e gazit natyror – marrëveshja e furnizimit / blerjes së gazit	106
10.3	Marrëveshjet e transportit të gazit	111
10.4	Konkluzionet	116
11	VLERËSIMI I KUADRIT EKZISTUES INSTITUCIONAL DHE LIGJOR	117
11.1	Hyrje	117
11.2	Kuadri institucional dhe organizativ	117
11.3	Vlerësimi institucional dhe organizativ	121
11.3.1	Vlerësimi i MEI-t	122
11.3.2	Vlerësimi i ERE-s	126
11.3.3	Vlerësimi i OST-G-së	131
11.4	Konkluzione	139
12	SHEMBUJ TË METODOLOGJIVE PËR ÇERTIFIKIMIN DHE EMËRIMIN E OPERATORËVE TË SISTEMIT TË TRANSMETIMIT	141
12.1	Hyrje	141
12.2	Procedura e Çertifikimit	142
12.3	Ndarja Pronësore e OST-G-së (Modeli NP)	146
12.4	Dokumentet dhe deklaratat në lidhje me aplikimin për çertifikim	153
12.5	Lista e opinioneve të KE-së në lidhje me Çertifikimin sipas Modelit NP	158
12.6	Opinionet e KE-së për vitet 2012-2014 – Shtetet Anëtare – Çertifikimi i OST-së sipas modelit NP	163
12.6.1	Procedura	163
12.6.2	Përshkrimi i Vendimit të Draft-Çertifikimit	164
12.6.3	Komentet/Mësimet e marra	164
12.6.4	Konkluzion	182
12.7	Konkluzione	183
12.7.1	Sfondi	183
12.7.2	Të përgjithshme	184
12.7.3	Operatori i Sistemit të Transmetimit sipas modelit Ndarje Pronësore (OST-ja sipas modelit NP)	185
12.7.4	Çertifikimi	186
12.7.5	Situata në BE dhe në Shqipëri	186
12.7.6	Situata në Shqipëri – aspektet procedurale	187

12.7.7	Situata në sektorin e gazit në Shqipëri	187
12.7.8	Pozita e ndarjes së OST-së në sektorin e gazit	189
12.7.9	Rëndësia e menaxhimit të aksioneve	189
13	SHEMBUJ TË METODOLOGJIVE PËR NDARJEN E OPERATORËVE TË SHPËRNDARJES SË GAZIT	191
13.1	Hyrje	191
13.2	Ndarja Ligjore	192
13.3	Ndarja Funksionale	193
13.3.1	Ndarja e strukturave menaxhuese	193
13.3.2	Vendimmarrja efektive	194
13.3.3	Ruajtja e konfidencialitetit	195
13.4	Ndarja e kontabilitetit (ndarja e llogarive)	195
13.5	Përrjashtimet për OSSH-të e gazit që u shërbejnë më pak se 100,000 konsumatorëve	195
13.5.1	Aplikimi në praktikë — dy skenarët bazë	196
13.5.2	Opsionet personale të palëve kontraktuese dhe Shteteve Anëtare të BE-së në aplikimin e përrjashtimit nga rregulli i 100,000 klientëve	197
13.6	Burimet	197
13.7	Programi i përputhshmërisë	198
13.8	Ri-marketimi	199
13.9	Perspektiva e klientit	200
13.10	Kontrolli i çmimit	201
13.11	Sistemet e mbyllura të shpërndarjes	202
13.12	Konkluzionet	203
14	Shtojca I: Plani i Veprimit për Legjislacionin Dytësor të Tregut të Gazit	207

List of Abbreviations

ACER	Agency for the Cooperation of Energy Regulators
AKBN	Ajencia Kombëtare e Burimeve Natyrore (National Agency of Natural Resources)
ALB	Albania (Republic of)
bcm	Billion Cubic Meter
CAPEX	Capital Expenses
KIV	Kompani e Integruar Vertikalisht
DCF	Discounted Cash Floë
DSO	Distribution System Operator
EBRD	European Bank for Reconstruction and Development
EC	European Commission
ECRB	Energy Community Regulatory Board
ECS	Energy Community Secretariat
EDS	Energy Development Strategy
EFET	European Federation of Energy Traders
EIA	Environmental Impact Assessment
EIB	European Investment Bank
EMAS	Environmental Management System
ENTSO	European Netëork of Transmission System Operators
ENTSO-G	European Netëork of Transmission System Operators Gas
ERRA	Energy Regulators Regional Association
ERE	Enti Rregullator i Energjisë (Energy Regulatory Entity)
ESIA	Environmental and Social Impact Assessment
EnC	Energy Community
EU	European Union
FEC	Final Energy Consumption
FS	Feasibility Study
GDP	Gross Domestic Product
GNL	Gazi Natyror i Lëngëzuar
GoA	Government of Albania
IAP	Ionian-Adriatic Pipeline
IFI	International Financial Institutions
IRR	Internal Rate of Return
ISHTI	Inspektoriati Shtetëror Teknik dhe Industrial
KIV	Kompani e Integruar Vertikalisht
LNG	Liquefied Natural Gas
LPG	Liquefied Petroleum Gas
NAoA	National Assembly of Albania
MEDREG	Mediterranean Energy Regulators
NGOs	Non-Governmental Organisations
MEI	Ministry of Energy and Industry
MEI	Ministria e Energjisë dhe Industrisë
NPV	Net Present Value
NP	Modeli Ndarje Pronësore
NRA	National Regulatory Authority
OLNGF	Operator of LNG Facility

OPEX	Operational Expenses
OPS	Modeli i Operatorit it të Pavarur të i Sistemit
OPT	Modeli i Operatorit të i Pavarur të i Transmetimit
OST-G	Operatori i Sistemit të Transmetimit të Gazit
OSSH-G	Operatori i Sistemit të Shpërndarjes
OT	Operatori i Tregut
PCI	Project of Common Interest
PDE	Paketa e Dytë e Energjisë
PECI	Projects of Energy Community Interest
PHLG	Permanent High Level Group
PTE	Paketa e Tretë e Energjisë
PS	Public Supplier
PSO	Public Service Obligation
RSFEC	Reference Scenario Final Energy Consumption
QSH	Qeveria Shqiptare
SAEI	Strategic Assessment of Environmental Impact
SCADA	Supervisory Control and Data Acquisition
SEK	Sekretariati i Komunitetit të Energjisë
SEP	Second Energy Package
SMEs	Small and Medium-Sized Enterprises
SO	System Operator
SSO	Storage System Operator
TAP	Trans-Adriatic Pipeline
TEP	Third Energy Package
ToR	Terms of References
TOTEX	Total Expenses
TSO	Transmission System Operator
UNCITRAL	The United Nations Commission on International Trade Law
VIU	Vertically Integrated Undertaking
WBIF	Western Balkans Investment Framework

List of Tables

<i>Tabela 1</i>	<i>Qasja sipas fazave në implementimin e aktiviteteve</i>	74
<i>Tabela 2</i>	<i>Sekuenca kohore e procedurës zyrtare të certifikimit të OST-G.</i>	77
<i>Tabela 3</i>	<i>Qasja me faza për aktivitetet konkrete që duhet të ndërmerren</i>	104
<i>Table 4</i>	<i>Pozicionet dhe kualifikimet për çdo pozicion të Qendrës së Shitjes së Gazit në Fier</i>	137
<i>Tabela 5</i>	<i>Sekuenca në kohë e procedurës zyrtare të certifikimit</i>	143

List of Figures

<i>Figura 1</i>	<i>Skema organizative e MEI-t</i>	124
<i>Figura 2</i>	<i>Skema organizative e ERE-s</i>	128
<i>Figura 3.</i>	<i>Skema organizative e Albpetrolit</i>	136
<i>Figura 4</i>	<i>Skema organizative e degës së Albpetrolit në Patos</i>	136
<i>Figura 5</i>	<i>Struktura e sipërmarrjes së përbashkët</i>	148
<i>Figura 6</i>	<i>Struktura e parë e korporatave që nuk lejohet për OST sipas modelit NP</i>	150
<i>Figura 7</i>	<i>Struktura e dytë e korporatave që nuk lejohet për OST sipas modelit NP</i>	150
<i>Figura 8</i>	<i>Strukturat e korporatave që lejohen për OST sipas modelit NP</i>	151

1 Hyrje

Titulli i Projektit:	Master Plani i Gazit për Shqipërinë dhe Identifikimi i Projekteve Prioritare në fushën e Gazit
Kodi i Projektit:	WB11-ALB-ENE-01
Kontraktori:	COWI IPF Consortium
Përfituesit:	Ministria e Energjisë dhe Industrisë (përfituesi kryesor), Albpetrol dhe ERE
Data e fillimit të Projektit:	02 Qershor 2015
Kohëzgjatja e parashikuar:	16.5 muaj
Data e parashikuar e mbarimit :	Tetor 2016

2 OBJEKTIVAT E PROJEKTIT

Studimi

Ky nënprojekt konsiston në përgatitjen e një studimi gjithëpërfshirës për zhvillimin e një master plani të gazit për Shqipërinë, që përfshin:

- 1) Skenarët e kërkesës dhe furnizimit me gaz natyror,
- 2) Hartimi i Projekteve Prioritare të Investimeve në fushën e Gazit, politikat e çmimeve të gazit, tarifat, dhe rregulloret,
- 3) Analiza në nivel parafizibiliteti i projekteve të mundshme të infrastrukturës në fushën e gazit,
- 4) Promovimi i përdorimit të gazit natyror në Shqipëri, dhe
- 5) Zhvillimi i njohurive dhe aftësive lokale në Ministrinë e Energjisë dhe Industrisë (MEI), Operatorin e Transmetimit të Gazit (OST-G) dhe Entin Rregullator të Energjisë (ERE);

Ky është një nënprojekt brenda projektit të përgjithshëm IPF4.

Objektivat e Përgjithshme

Objektivat e përgjithshëm të nënprojektit janë:

- 1) Përpilimi i një Master Plani gjithëpërfshirës afat-mesëm për gazin,
- 2) Hartimi i një Plani për Identifikimin e Projekteve prioritare; dhe
- 3) Tejçimi i dijeve dhe aftësive për menaxhimin e tregut të gazit në institucionet përkatëse në Shqipëri.

Objektivat Specifike

Objektivat specifike të nënprojektit janë:

- 1) Të adresojë çështjet që lidhen me kuadrin institucional kombëtar të sektorit të gazit,
- 2) Të vlerësojë potencialin e përfshirjes së sektorit privat në investimet e sektorit të gazit,
- 3) Të identifikojë dhe të sygjerojë zgjidhje për problemet kryesore të shpërndarjes së gazit në Shqipëri,
- 4) Të vlerësojë studimet ekzistuese në tregut e gazit dhe të analizojë konkluzionet e nxjerra nga këto studime,
- 5) Të rishikojë kushtet aktuale të tregut, duke përfshirë pikat e dobëta të sistemit të gazit në të tashmen dhe në të ardhmen, me qëllim që ti analizojë këto kushte përkundrej parashikimit të balancave afat-mesme të furnizimit apo kërkesës me gaz, ndërkohë që bën vlerësimin e kërkesave mesatare dhe të kërkesave gjatë pikut të ngarkesës në të tashmen dhe në të ardhmen, pasi ka marrë në konsideratë rritjen e prodhimit në sektorin

industrial, të energjisë, të transportit, dhe në sektorin komercial dhe rezidencial.

- 6) Të vlerësojë kuadrin institucional aktual në lidhje me gazin, energjinë apo sektorët e tjerë që janë të lidhura me gazin, ose që mund të ndikohen nga krijimi i një tregu të gazit në Shqipëri në të ardhmen, dhe të bëjë rekomandimet e duhura për të përmirësuar kontekstin institucional, si edhe të mbështesë zhvillimin e njohurive në fushën e gazit dhe aftësimin profesional të përfituesve.

*Përdorimi i
sugjerimeve të
nënprojektit*

Mbas implementimit të suksesshëm të projektit, dhe përcaktimit të Projekteve Prioritare, sugjerimet e këtij raporti mund të përdoren nga Qeveria Shqiptare dhe Institutet Financiare Ndërkombetare (BERZH-i dhe institucione të tjera që do të përcaktohen më vonë), për të marrë vendimet e duhura për investimet në infrastrukturën e gazit.

Ngritja e kapaciteteve, si dhe mbështetja nga grupi i konsulences në zhvillimin e politikave të gazifikimit, dhe të kuadrit ligjor, rregullator dhe institucional do të jetë njëri prej aktiviteteve të projektit që do të shërbejë për të mundësuar zhvillimin e sektorit të gazit në Shqipëri, në përputhje me Strategjinë shqiptare të Zhvillimit të Energjisë dhe me detyrimet ndaj Komunitetit European.

*Referimi ndaj
Termave të
Referencës*

Raporti i Shqyrtimit Institutional dhe Vlerësimit Organizativ dhe Institutional, është përpiluar në përputhje me Termat e Referencës. Ky raport mbulon çështjet legale, rregullatore, institucionale, dhe organizative, dhe ndiqet nga Raport i Zhvillimit të Tregut.

3 QËLLIMI, OBJEKTIVI DHE SYNIMI I RAPORTIT

Qëllimi

Ky Raport në rradhë të parë udhëzon dhe jep rekomandime për kuadrin ligjor dhe rregullator, si edhe atë institucional dhe organizativ në sektorin e gazit natyror në Shqipëri. Së dyti, ky raport identifikon gjendjen aktuale të përputhshmërisë të sektorit të gazit dhe jep rekomandime për rregullat e tregut të gazit. Së treti, ky raport pasqyron marrëveshjet themelore kontraktuale për furnizimin dhe transmetimit të gazit. Qëllimi është në përputhshmëri me kërkesat e BE-së (acquis communautaire për gazin) që rrjedhin nga Traktati i KE, në të cilin Shqipëria është palë kontraktuese.

Objektivi

Ky Raport në rradhë të parë mbështet përcaktimin e legjislacionit të nevojshëm dhe ndryshimeve përkatëse, nëse duhen, të kuadrit ligjor, rregullator, si edhe institucional dhe organizativ për menaxhimin e sektorit të gazit në Shqipëri. Së dyti, propozon marrëveshje kontraktuale racionale që përfshijnë rregullat dhe ligjet bazë për konsumatorët dhe për furnizimin me gaz të rrjetit të transmetimit.

Në përputhje me këtë qëllim dhe objektiv në këtë raport bëhet:

- 1) identifikimi i nivelit aktual të tregut të brendshëm të gazit, si dhe çështjeve që pengojnë zhvillim e shpejtë të tij,
- 2) rekomandimi i rregullave dhe zgjidhjeve për shmangien e vështirësive në lidhje me zhvillimin e tregut të brendshëm të gazit natyror,
- 3) nënvizon çfarë është arritur tashmë nëpërmjet shqyrtimit të kuadreve ligjore, rregullatore, institucionale, dhe organizative, mbi bazën e të cilave funksionon sektori i gazit dhe identifikon boshllëqet në politikat aktuale të cilat kërkojnë vëmendje urgjente, dhe
- 4) propozon alternativat që duhet të marrë në konsideratë Qeveria Shqiptare për të përcaktuar politikat që duhet të ndjekë për transformimin e sektorit, në mënyrë që të rrisë furnizimin në tregun e brendshëm të gazit, dhe rrugën që duhet të ndjekë për priorizimin e çështjeve themelore që kërkojnë vëmendje institucionale.

Synimi

Synimi i Raportit është të adresojë në mënyrë të detajuar, aspektet më të rëndësishme të kuadrit ligjor, rregullator, institucional, dhe organizativ. Së pari raporti synon të pasqyrojë politikat ligjore që rrjedhin nga ligji i ri për sektorin e gazit në Shqipëri (Ligji për Sektorin e Gazit Natyror i vitit 2015) si; ndarja e operatorëve të transmetimit dhe të shpërndarjes, certifikimi rregullator dhe përcaktimi ligjor i Operatorit të Sistemit të Transmetimit të gazit (OST-G), si edhe certifikimit të OST-G në lidhje me vendet e tjera. Së dyti synon të reflektojë, rregullat më të rëndësishme të tregut që rrjedhin nga ligji i ri për gazin dhe aplikimit të Paketës së Tretë të Energjise në fushën e gazit. Së treti synon të pasqyrojë marrëveshjet kontraktuale që janë të nevojshme për funksionimin e duhur të sektorit të gazit natyror në Shqipëri. Vlerësimi i elementeve standarte të sektorit të gazit bazohet mbi ligjin për gazin natyror i vitit 2015.

Raporti ofron një analizë të thellë dhe u shpjegon përfituesve të (ri)gazifikimit të Shqipërisë aspektin ligjor dhe rregullator, si dhe kuadrin institucional dhe organizativ, veçanërisht nga pikëpamja e detyrimeve që i dalin Shqipërisë nga *acquis communautaire* i KE-së për gazin natyror siç parashtrahet në Traktatin e KE-së. Të gjitha rekomandimet e dhëna në raport bazohen në rekomandimet dhe udhëzimet e Sekretariatit të Komunitetit të Energjisë që nga ana e tyre bazohen në Direktivat dhe Rregulloret e BE-së që janë pjesë e *acquis* për gazin si dhe udhëzimet e ACER (Agjencisë për Bashkëpunim e Rregullatoreve të Energjisë), ENTSO-G (Rrjetit Evropian të Operatorëve të Sistemit të Transmetimit të Gazit) të cilat duhet të zbatohen në legjislacionin kombëtar si parakusht për pranimin e vendeve kandidate në BE.

4 PËRMBLEDHJA E RAPORTIT

Çështjet kryesore të Raportit

Ky raport identifikon boshllëqet kryesore ligjore dhe rregullatore, si dhe institucionale dhe organizative që duhet të adresohen në zbatimin e Master Planit të Gazit. Kjo përfshin vlerësimin e modeleve të ndryshme të tregut për pozicionimin e OST-së dhe OSSH-së së gazit. Në raport nënvizohen praktikatat më të mira tregtare dhe faktorët që ndikojnë në tërheqjen e kompanive private për zhvillimin e sektorit të gazit natyror në Shqipëri.

Tre elementet analitike kryesore të Raportit

Fillimisht në raport bëhet një shqyrtim i rregulloreve aktuale të BE-së që lidhen me gazin dhe rekomandimeve të tyre. Rregulloret krahasohen me ato ekzistuese në Shqipëri, dhe më pas ofrohen rekomandimet bazë për ndryshime. Më tej janë paraqitur bazat e modeleve të tregut të zbatuara në tregjet e zhvilluara të gazit. Funksionet, të drejtat dhe detyrimet e secilit pjesëmarrës në treg janë përshkruar për furnizuesit e gazit, tregtuesit e gazit, operatorët e sistemit të transmetimit, operatorët e sistemit të shpërndarjes, dhe Entit Rregullator të Energjisë. Në fund kryhet analiza e kuadrit ekzistues institucional dhe organizativ në lidhje me gazin, energjinë, dhe sektorëve të tjerë që lidhen me to. Gjithashtu në raport janë vlerësuar kompetencat e lidhura me sektorin e gazit, janë identifikuar mangësitë madhore dhe pengesat, dhe janë dhënë rekomandimet.

Qëllimi

Ky raport ndihmon për të zhvilluar njohuritë dhe aftësitë lokale në MEI, ERE dhe Albpetrol që është instanca menaxhuese e gazit natyror, autoriteti rregullator për gazin natyror, dhe operatori i transmetimit të gazit natyror, në lidhje me grup-çështjet kryesore; ato ligjore, rregullatore, institucionale, dhe organizative. Raporti ndihmon në përcaktimin e legjislacionit rregullues dhe ndryshimeve përkatëse që duhen bërë për menaxhimin e sektorit të gazit natyror në Shqipëri. Efektiviteti i rregulloreve që kanë lidhje me efikasitetin e ligjit të ri në lidhje me gazin është evidentuar dhe analizuar. Në fund jepen rekomandimet për përmirësimin e legjislacionit dhe forcimin e strukturave menaxhuese të sektorit të gazit natyror.

Rekomandimet

Rekomandimet përqëndrohen, në veçanti, në përshtatshmërinë e politikave, rolin e institucioneve, mandatet, organizimin, koordinimin, dhe kapacitetet e përfituesve për zbatimin e përgjegjësi në të gjithë sektorin e gazit natyror. Raporti është i bazuar në mësimet e nxjerra nga rregullat kryesore të BE-së për gazin dhe në praktikatat më të mira europiane, veçanërisht duke u fokusuar në praktikatat ligjore, dhe dispozitat për rregullat e tregut. Fokusi i veçantë i është kushtuar ndarjes, liçencimit, dhe çertifikimit të OST-së dhe OSSH-së së gazit (OST-G dhe OSSH-G). Këto janë procese që janë në zhvillim e sipër në të gjithë BE-në, dhe rrjedhimisht pritet angazhimi i çdo përfituesi (I MEI-t, ERE-s, dhe Albpetrol).

Mbi politikat ligjore

Rekomandimet për politikat ligjore janë dhënë përsa i përket:

- 1) Nevojës për të proceduar sipas dispozitave tranzitore të Ligjit për Sektorin e Gazit;
- 2) Ndarjes së OST-G (Albpetrolit);
- 3) Përcaktimit dhe ndarjes së OSSH-G (Albpetrolit ose operatorëve të tjerë potencialë);

- 4) Çertifikimit Rregullator të OST-G (Albpetrolit);
- 5) Emërimit ligjor të OST-G (Albpetrolit);
- 6) Çertifikimit të OST-G (Albpetrolit) në raport me vendet e tjera (nëse është e nevojshme); dhe
- 7) Aspekteve të tjera ligjore që plotësojnë zhvillimin e infrastrukturës së gazit.

Mbi rregullat e tregut të gazit

Rekomandimet mbi rregullat e tregut të gazit:

- 1) Tregu i gazit natyror duhet të organizohet, operohet dhe zhvillohet nga operatori i tregut (OT) të gazit në të gjithë territorin e Shqipërisë. Në përgjithësi, detyrat dhe obligimet e operatorit të tregut të gazit mund të merren përsipër ose nga OST-G (Albpetrolit) ose një entitet i veçantë juridik (në pronësi të OST-G-së ose në pronësi të shtetit). Ligji për Gazin Natyror specifikon si OT si një kompani në pronësi të OST-G (që presupozohet të Albpetrolit, por disa OST-G mund të licensohen në vend).
- 2) OST-G do të jetë një ndërmarrje e specializuar dhe e pavarur me statusin e një personi juridik sipas ligjeve të Shqipërisë. Themelimi, organizimi dhe funksionimi i OST-G, duke përfshirë edhe statusin e saj ligjor dhe kompetencat e organeve të përfshira në të, do të rregullohet në bazë të ligjeve në fuqi, por pa cenuar kërkesat për pavarësinë e saj dhe ndarjen e saj ligjore nga strukturat shtetërore. OST-G duhet të mirëmbaje, të përmirësojë dhe të zgjerojë rrjetin e saj të transmetimit të gazit, dhe ta lidhë këtë rrjet me rrjetet e transmetimit të shteteve të tjera.
- 3) OSSH-G do të jetë përgjegjëse për mirëmbajtjen e zonës së saj të shërbimit, ku ajo kryen veprimtarinë shpërndarjes së gazit në territorin e Shqipërisë, dhe nëse konsiderohet efektive, modernizimin dhe zgjerimin e sistemit të shpërndarjes. OSSH-G duhet të jetë e pavarur të paktën në aspektin e formës së saj ligjore, organizimit dhe vendimmarrjes nga aktivitetet e tjera që nuk kanë të bëjnë me shpërndarjen e gazit.

Prezantimi

Çështjet kryesore të Raportit janë diskutuar në Prezantimin përkatës (mbi politikën ligjore dhe institucionale), dhe në takimet e kryera me përfituesit me qëllim që të pasqyrojë komentet dhe rekomandimet e përfituesve.

5 SHIKIM I PËRGJITHSHEM MBI RREGULLORET AKTUALE NË LIDHJE ME GAZIN NATYROR NË BE

5.1 Hyrje

Ky kapitull përshkruan legjislacionin evropian (acquis communautaire) që është aktualisht në fuqi në Komunitetin e Energjisë (KE) për sektorin e gazit. Duke Traktatin e KE-se, Shqipëria ka marrë angazhime ligjore ndërkombëtare të detyrueshme për të adoptuar legjislacionin bazë të energjisë të BE-së, i ashtuquajtur "acquis communautaire"¹. Përveç Traktatit të KE-së, Shqipëria është gjithashtu nënshkruese e Traktatit të Kartës së Energjisë². Megjithatë, për shkak të çështjeve më urgjente me të cilat përballen institucionet shqiptare në sektorin e gazit natyror, vetëm Traktati i KE-së është trajtuar.

Traktati i KE-së dhe Acquis communautaire në fushën e energjisë përfshijnë, ndër të tjera, udhëzime të përditësuara mbi sektorin e gazit natyror. Kjo siguron që Shqipëria është në të njëjtin hap me zhvillimet e BE-së dhe përshtat vazhdimisht kuadrin e saj ligjor dhe rregullator me atë të BE-së. Meqë Shqipëria ka rënë dakord për zbatimin e acquis communautaire të BE-së, ajo gjithashtu zhvillon kuadrin e saj institucional dhe organizativ në përputhje me atë ligjor dhe rregullator.

Fokusi në Shqipëri si një prej Palëve Kontraktuese të Traktatit do të zhvendoset së shpejti nga miratimi i legjislacionit primar në përputhje me acquis communautaire në zhvillimin e dispozitave dytesore (Shtojca 1), si për shembull, sistemet e tarifave, kodet e rrjetit, rregullat e furnizimit, dhe kodi i tregut. Këto lloje të aktiviteteve të ardhshme nuk janë për t'u nënvlerësuar, pasi ato do të hedhin themelet për një sektor funksional të gazit në Shqipëri, duke përfshirë tregun elementar të gazit.

Në vazhden e transpozimit të Paketës së Tretë për Energjinë (PTE) u miratua Ligji për Gazin Natyror në Shqipëri pas një pune intensive për hartimin e ligjit të ri për gazin që u krye në harkun kohor 2014-2015. Faza e konsultimeve me publikun u mbyll në të njëjtën kohë që drafti ju dërgua për komente dhe sygjerime ministrive, institucioneve dhe entiteteve (si AKBN, ISHTI, Albpetrol) si edhe palëve të interesuara (si TAP AG, Bankers Petroleum, Shell International, Petromanas Albania GMH, Stream Oil & Gas Ltd, Phoenix Petroleum Gas Society, etj). Për më tepër, ajo ju paraqiti dy herë për komente Sekretariatit të Komunitetit të Energjisë

¹ Traktati i EnC u ratifikua nga Kuvendi me Ligjin Nr. 9501, datë 3.4.2006 "Për ratifikimin e traktatit të krijimit të Komunitetit të Energjisë".

² Traktati i Kartës së Energjisë u ratifikua nga Kuvendi me Ligjin Nr. 8261, datë 1997/11/12 "Për ratifikimin e Traktatit të Energjisë Kartës dhe Kartës Protokollit të Energjisë për eficientë të energjisë dhe aspektet e lidhura të mjedisit".

(SKE) dhe të dy herët SKE u përgjigj pozitivisht.³ Më në fund drafti u dërgua nga Qeveria Shqiptare (QSH) për shqyrtim në Kuvënd dhe u votua më 23 shtator 2015.

Bazuar në PTE, Direktiva 2004/67 e KE nuk mund të neglizhohet. Duhet përmendur se Shqipëria, që ka patur vetëm një infrastrukturë të kufizuar të gazit, ka miratuar tashmë në legjislacionin e saj një numër të madh të elementeve të Direktivës 2004/67 / KE. Megjithatë, është ende e nevojshme përputhja e plotë në fushën e sigurisë së furnizimit me gaz natyror siç specifikohet në këtë Direktivë, në veçanti në lidhje me ndarjen e detyrave dhe kompetencave midis ERE-s dhe MEI-t në lidhje me sigurinë e furnizimit me gaz natyror. Për më tepër, aktualisht mungon një përkufizim i sigurisë minimale të standardeve të furnizimit me gaz natyror si edhe një listë e instrumenteve që sigurojnë cilësinë e furnizimit me gaz natyror (në përputhje me Artikullin 6 të Ligjit për Sektorin e Gazit Natyror të vitit 2015 standartet do të përcaktohen në “Planin e Emergjencës” .

5.2 Direktivat e KE-së për Gazin

Paketa e Tretë e Energjisë (PTE) përfshin:

- › Direktivën 2009/73/EC të datës 13 Korrik 2009 që lidhet me rregullat e përbashkëta për tregun e brendshëm të gazit natyror dhe shfuqizon Direktivën 2003/55 / EC, që kishte afatin e saj të zbatimit deri më 1 janar 2015;
- › Rregullorja Nr 715/2009 EC e 13 korrikut 2009 mbi kushtet për akses në rrjetet e transmetimit të gazit natyror që shfuqizon Rregulloren Nr 1775/2005 EC, që kishte afatin e saj të zbatimit deri më 1 janar 2015;

Përpara PTE-së Paketa e Dytë e Energjisë (PDE) përfshinte:

- › Direktivën 2003/55 / EC të datës 26 qershor 2003, në lidhje me rregullat e përbashkëta për tregun e brendshëm të gazit natyror, që shfuqizonte Direktivën 98/30 / EC, që kishte afatin e saj të zbatimit deri më 1 korrik 2007; dhe
- › Rregullorja e KE Nr 1775/2005 e 28 shtatorit 2005 mbi kushtet për akses në rrjetet e transmetimit të gazit natyror, që kishte afatin e saj të zbatimit deri më 31 Dhjetor 2008.

Më parë, Direktiva 2003/55 / EC dhe Rregullorja Nr 1775/2005 EC e PDE vendosi parimet kryesore të liberalizimit të tregut të gazit. Afati i fundit për hapjen e tregut për banesat familjare në sektorin e gazit ishte përcaktuar 1 janari i 2015-ës. Afati i fundit për hapjen e tregut për përdoruesit jo-familjarë u përcaktua për datën 1 janar 2008. Sot, Paketa e Tretë me Vendimin 2011 / 02 / MC-EnC përcakton afate kohore të veçanta për nenin 9 të Direktivës 2009/73 / EC mbi ndarjen e OST-G (përkatësisht nga 1 qershori i vitit 2016 për nenin 9 (1) dhe nga 1 qershori i vitit

³ Sipas nenit 67 (b) të Traktatit të KE-së, SEK do të shqyrtojë zbatimin e duhur nga Palët të detyrimeve të tyre sipas Traktatit, dhe të paraqesin raporte vjetore të ecurisë para Këshillit Ministror.

2017 për nenin 9 (4)). Neni 11 mbi çertifikimin nga vendet e treta duhet të zbatohet jo më vonë se 1 janari i vitit 2017.

Si shprehje e rëndësisë së saj, Traktati i KE-së jep disa referenca për sigurinë e furnizimit me gaz natyror. Për këtë qëllim, tre masa të dallueshme janë projektuar për të çuar përpara sigurinë e furnizimit me gaz natyror në KE. Këto përfshijnë: 1) Siguria e Pasqyrave të Furnizimit; 2) Masat Mbrojtëse; dhe 3) Asistenca e Ndërsjellë. Për të garantuar zbatimin e detyrimit të asistencës së ndërsjellë, Këshilli i Ministrorëve i KE-së vendosi në një takim të dhjetorit të vitit 2007 (Vendimi 2007/06 / MC-EnC) të zgjasë *acquis communautaire* në Direktivën 2004/67 / EC.

Acquis communautaire mbi sigurinë e furnizimit me gaz natyror përfshin:

- › Direktivën 2004/67 / EC të 26 prillit 2004, lidhur me masat për të mbrojtur sigurinë e furnizimit me gaz natyror, me afat të përgjithshëm të zbatimit datën 31 Dhjetor 2009.

Në takimin e shkurtit të vitit 2014 Grupi Koordinues mbi Sigurinë e Furnizimit, diskutoi në detaje opsionet se si të përfshinte elementet kryesore të Rregullores (BE) Nr 994/2010 në lidhje me masat për të mbrojtur sigurinë e furnizimit me gaz natyror dhe shfuqizimin e Direktivës 2004/67 / KE. Si rezultat, Sekretariatit të KE-së (SKE-së) ju kërkua të hartojë një propozim për përshtatjen e rregullores dhe t'ja paraqiste atë Grupit të Përhershëm të Nivelit të Lartë për diskutime të mëtejshme në qershor të vitit 2014. Në vitin 2014 nuk ishte parashikuar të merrej një vendim për zbatimin e detyrueshëm. Në Prill 2015, SKE paraqiti pikëpamjet e tij mbi konsultimet publike të Komisionit Evropian në lidhje me rishikimin e Rregullores (BE) Nr 994/2010. Megjithatë, nuk ka ende një vendim për një zbatim të detyrueshëm.

5.2.1 Direktiva 2009/73/EC

Kjo Direktivë ka për qëllim futjen e rregullave të përgjithshme për transmetimin, shpërndarjen, furnizimin, tregtimin, dhe depozitimin e gazit natyror. Ajo ka të bëjë kryesisht me gazin natyror, gazin natyror të lëngëzuar (LNG), biogazin dhe gazin nga biomasa.

Rregullat për organizimin e sektorit të gazit

Rregullat për organizimin e sektorit të gazit kanë për qëllim krijimin e një tregu të gazit natyror që të jetë konkurrues, i sigurt dhe i qëndrueshëm nga ana mjedisore. Shteti mund të vendosë detyrime për ndërmarrjet që operojnë në sektorin e gazit për çështjet e sigurisë dhe cilësisë së furnizimit, rregullsisë dhe cilësisë së shërbimit, çmimeve, mbrojtjes së mjedisit dhe efikasitetit të energjisë. Të gjithë konsumatorët duhet të kenë të drejtën të zgjedhin furnizuesin e tyre të gazit dhe të drejtën për të ndryshuar lehtësisht furnizuesin e tyre, nëpërmjet asistencës së operatorit të rrjetit, brenda tre javësh. Konsumatorëve duhet t'u jepen të dhëna të qarta mbi konsumin. Shteti është përgjegjës për monitorimin e sigurisë për çështjet e furnizimit me gaz natyror dhe në veçanti të atyre faktorëve që lidhen me bilancin e kërkesës dhe ofertës në tregun kombëtar, furnizimet që disponohen, mirëmbajtjen e rrjeteve dhe masave që duhen marrë në rast të problemeve të furnizimit. Bashkëpunimi rajonal ose ndërkombëtar mund të kërkojë për të

siguruar sigurinë e furnizimit me gaz natyror. Shteti do të sigurojë integrimin e tregjeve kombëtare në një ose më shumë nivele rajonale, si një hap i parë integritetit të tregut të brendshëm plotësisht të liberalizuar. Në këtë kontekst, Enti Rregullator i Energjisë (ERE) bashkëpunon me Agjencinë për Bashkëpunim e Rregullatorëve të Energjisë (ACER).

*Transmetimi,
magazinimi dhe gazi
natyror i lëngëzuar
(LNG)*

Nga data 1 qershor 2016 (për Palët Kontraktuese) dhe nga data 3 mars 2012 (për shtetet anëtare të BE-së) Operatorët e Sistemeve të Transmetimit të Gazit (OST-G-të) duhet do të jenë të ndara nga shteti. Një operator i gazit duhet të jetë së pari i çertifikuar para se të përcaktohet zyrtarisht si OST-G. Operatori i cili është i përcaktuar nga shteti duhet të publikohet në Gazetën Zyrtare dhe në faqen zyrtare të internetit të KE-se (për Palët Kontraktuese), dhe në Gazetën Zyrtare të BE-së (për shtetet anëtare të BE-së). Përveç kësaj, shteti mund të caktojë një ose më shumë operatore të magazinimit ose operatorë të gazit natyror të lëngëzuar që do të jenë përgjegjës për: 1) operimin, mirëmbajtjen dhe zhvillimin e sistemeve të magazinimit dhe impianteve të GNL; 2) mos-diskriminimin ndërmjet shfrytëzuesve të sistemit; 3) sigurimin e informacionit të nevojshëm për çdo operator tjetër të transmetimit, magazinimit, lengezimit, dhe shpërndarjes së gazit, dhe për të siguruar ndërlidhjen e sistemeve të transmetimit dhe të magazinimit; dhe 4) ofron informacion për përdoruesit e sistemit që kanë akses në sistem. OST-G duhet të ndërtojë kapacitete të mjaftueshme ndërkufitare për të integruar infrastruktura evropiane të transmetimit. Çdo vit, OST-G i paraqet Entit Rregullator një plan dhjetë-vjeçar të zhvillimit të rrjetit ku paraqet infrastrukturën që do të ndërtohet ose modifikohet (modernizohet), si dhe investimet që do të ekzekutohen gjatë dhjetë viteve të ardhshme.

*Shpërndarja dhe
furnizimi*

Shteti do të caktojë OSSH-G ose do të kërkojë kompani të cilat posedojnë ose janë përgjegjëse për sistemet e shpërndarjes së gazit. OSSH-G do të jetë përgjegjëse për: 1) sigurimin afatgjatë të kapaciteteve të sistemit të shpërndarjes së gazit, operimin, mirëmbajtjen, zhvillimin dhe mbrojtjen e mjedisit; 2) transparencën në lidhje me përdoruesit e sistemit; 3) informacionin që j'u ofron përdoruesve të sistemit; dhe 4) mbulimin e humbjeve të energjisë dhe ruajtjen e kapaciteteve rezervë. OSSH-G do të jetë e pavarur në aspektin juridik nga aktivitetet e tjera nuk kanë lidhje me shpërndarjen. Sistemet e shpërndarjes që furnizojnë me gaz zona të kufizuara gjeografike, mund të klasifikohen nga autoritetet kompetente si sisteme të mbyllura të shpërndarjes. Mbi këtë bazë, ato mund të përjashtohen nga kërkesa për miratimin paraprak të tarifave të tyre, apo nga metodologjitë themelore për llogaritjen e tarifave.

*Ndarja nga shteti
dhe transparenca e
llogarive*

Shteti dhe autoritetet kompetente do të kenë të drejtën e aksesit në llogaritë e ndërmarrjeve të gazit natyror, por duhet të ruajnë konfidencialitetin e informatave të caktuara. Ndërmarrjet e gazit natyror duhet të mbajnë llogari të veçanta për të gjitha aktivitetet e tyre në lidhje me furnizimin e gazit, si dhe transmetimin dhe shpërndarjen.

*Organizimi i aksesit
në sistem*

Shteti ose autoritetet kompetente rregullatore do të përcaktojnë kushtet për akses në objektet e magazinimit. Ata duhet të marrin masa që klientët e kualifikuar të kenë akses në rrjetet e tubacioneve. Për më tepër, ata duhet të organizojnë një sistem të drejtë për aksesin e palëve të treta në sistemet e transmetimit dhe të shpërndarjes. Operatorët e gazit natyror mund t'i refuzojnë aksesin palëve të treta

në rast mungese të kapacitetit ose kur aksesin në sistem do të komprometonte performancën e tyre në lidhje me shërbimin publik. Sidoqoftë, arsyetimi i plotë duhet të jepet për një refuzim të tillë.

*Dispozita
Përfundimtare*

Shteti mund të marrë masat e nevojshme mbrojtëse në rast të një krize të papritur në treg ose kur kërcënohet siguria e personave. Këto masa do t'u komunikohen Palëve të tjera Kontraktuese, SKE-se, dhe të Shteteve të tjera Anëtare të BE-së dhe të Komisionit Evropian (per shtetet anëtare të BE-së). Kjo Direktivë shfuqizon Direktiven 2003/55 / EC që nga 1 janari 2015 për Palët Kontraktuese, dhe që nga 3 marsi 2011 per shtetet anëtare të BE-së.

Konteksti

Deklarata e Komisionit e vitit 2007 titulluar "Perspektivat e tregut të brendshëm të gazit dhe të energjisë elektrike" dhe "Shqyrtimi i tregjeve të gazit dhe energjisë elektrike" vuri në dukje pamjaftueshmërinë e rregullave dhe masave në fuqi që kanë të bëjnë me tregun e brendshëm të gazit dhe me përmbushjen e objektivave të përcaktuara për funksionimin e duhur të tregut të brendshëm. Rrjedhimisht, ishte i nevojshëm miratimi i rregullave të reja.

5.2.2 Rregullorja No 715/2009 e KE-se

Kjo rregullore synon të parashtrijë rregullat për rrjetet e transmetimit të gazit natyror, magazinimit dhe impiantetve të GNL. Ajo ka të bëjë aksesin në rrjet, veçanërisht nëpërmjet përcaktimit të tarifave (vetëm për aksesin në rrjet), shërbimeve që do të ofrohen, ndarjes së kapaciteteve, transparencës dhe balancimit të rrjetit.

Çertifikimi i OST-G

Enti rregullator kombëtar duhet t'i dërgojë SEK (palët kontraktuese) dhe Komisionit Evropian (shtetet anëtare të BE-së) njoftimin në lidhje me çertifikimin e OST-G. SKE (ose Komisioni) ka në dispozicion një periudhë dy mujore për t'i dhenë entit rregullator mendimin e tij. Enti miraton me pas vendimin përfundimtar lidhur me çertifikimin e OST-G. Ky vendim dhe opinioni i Sekretariatit ose i Komisionit publikohen në fletoret zyrtare.

*Rrjeti Evropian i
Operatorëve të
Sistemit të
Transmetimit për
Gazin (ENTSO-G)*

OST-G duhet t'i paraqesë Komisionit dhe ACER-it (Agjencise për Bashkepunim të Rregullatoreve të Energjisë) draft-statutin, një listë të anëtarëve dhe rregullat e procedurës. Lidhur me detyrat e ENTSO-G për kodet e rrjetit, Komisioni konsultohet ACER dhe ENTSO-G në mënyrë që të përpilohet një listë e vjetore e prioriteteve të cilat do të kontribuojnë në zhvillimin e kodeve të rrjetit. Këto kode do të zhvillohen duke përdorur një udhëzim jo-detyrues që i paraqitet Komisionit nga ACER. Kodet përfshijnë rregullat dhe procedurat që kanë të bëjnë në mënyrë të veçantë me: 1) sigurinë e rrjetit dhe shërbimit; 2) shkëmbimin e të dhënave; 3) shkëmbimet teknike dhe operacionale; 4) Rregullat e transparencës; 5) Strukturat e harmonizuara të tarifave të transmetimit; dhe 6) efikasitetin e energjisë. Lidhur me detyrat e ENTSO-G, ajo është përgjegjëse për adoptimin e: 1) mjeteve të përbashkëta të operimit të rrjetit; 2) një plani dhjetë-vjeçar për zhvillimin e rrjetit; 3) udhëzimeve që lidhen me koordinimin e bashkëpunimit teknik ndërmjet OST-G-ve të Komunitetit; 4) një programi vjetor të punës; 5) një raporti vjetor; dhe 6) pasqyrave vjetore të furnizimit për periudhën e verës dhe të dimrit.

<i>Kostot dhe tarifat</i>	Enti kombëtar përcakton tarifat apo metodologjitë për llogaritjen e tyre. Shteti mund të marrë vendime në lidhje me tarifat dhe në lidhje me rregullimin e procedurave të ankandit.
<i>Aksesi nga palët e treta</i>	OST-G duhet të ofrojë shërbimet e saj në mënyrë të barabartë për të gjithë përdoruesit e rrjetit sipas prenotimit në terma afatgjatë dhe afatshkurtër. Operatorët e gazit të lëngëzuar dhe ata të magazinimit duhet të ofrojnë shërbimet e tyre në pajtim me procedurën e përshkruar më lartë dhe t'i bëjë ato të përputhshme me rrjetet e ndërlidhura të transportit të gazit.
<i>Alokimi i kapaciteteve dhe menaxhimi flukseve</i>	Të gjithë pjesëmarrësit e tregut duhet të kenë akses maksimal në kapacitetet e rrjetit, si dhe në objektet e magazinimit të gazit ose impiantet e GNL. Operatorët duhet të zbatojnë dhe të publikojnë procedura jo-diskriminuese dhe transparente për menaxhimin e flukseve, të cilat lehtësojnë shkëmbimet ndërkufitare të gazit në baza jo-diskriminuese.
<i>Dispozita Përfundimtare</i>	Kjo Rregullore shfuqizon Rregulloren Nr 1775/2005 EC nga 1 janari 2015 (Palët Kontraktuese) dhe nga 3 marsi 2011 (shtetet anëtare të BE-së).
<i>Konteksti</i>	Forumet Evropiane të Rregullatorëve të Gazit (Forumet e Madridit) të viteve 2002 dhe 2003 ishin fillesa e udhëzimeve mbi praktikën më të mira. Megjithatë, përvoja e fituar ka treguar se këto udhëzime duhet të bëhen ligjërisht të zbatueshme. Kjo rregullore bazohet në këto udhëzime për të forcuar tregun e brendshëm të gazit natyror.

5.2.3 Direktiva 2004/67/EC

Raporti i Komisionit Europian mbi sigurinë e furnizimit me energji tërhoqi vëmendjen për nivelin shqetësues të varësisë nga importet e gazit nga burime jashtë BE-së. Mbi 40% e konsumit të gazit natyror të BE-së importohet, dhe parashikimet tregojnë se ky nivel i varësisë mund të rritet në 70% në vitin 2020. Në kontekstin e një tregu evropian të gazit në tranzicion, detyra e organizimit të sigurisë të furnizimit me gaz natyror nuk mund t'i besohet vetëm një furnizuesi të tregut. Në këtë aspekt, Palët Kontraktuese (në KE) dhe shtetet anëtare të BE-së (në BE), kanë detyrimin për të përcaktuar rolet dhe përgjegjësitë e të gjithë lojtarëve në treg për sa i përket sigurisë së furnizimit me gaz natyror.

Direktiva 2009/73 / EC njeh të drejtën e shtetit për të konsideruar sigurinë e furnizimit me gaz natyror si një detyrim të shërbimit publik. Ajo ka vendosur rregullat e përbashkëta për tregun e brendshëm të gazit natyror që i mundësojnë shtetit të marrë masat e nevojshme për të mbrojtur furnizimin në rast të një krize të menjëhershme në tregun e energjisë. Tregu i brendshëm i gazit është aktualisht duke u liberalizuar, dhe kjo është arsyeja pse ka një nevojë në rritje për të garantuar sigurinë e furnizimit me gaz. Megjithatë, ende duhet të tejkalohen pengesa të ndryshme që mund të ketë për konkurrencën e lirë si; Tarifat e larta për të hyrë në rrjet, mungesa e garancive për kushtet jo-diskriminuese dhe transparente përsa i përket aksesit në rrjet, vështirësitë që hasin përdoruesit e rinj, monitorimi, prodhimi dhe importi i gazit nga vetëm një ose dy kompani, etj.

Kjo direktivë përcakton një kornizë brenda së cilës Palët Kontraktuese (në KE) dhe shtetet anëtare (në BE) mund të përcaktojnë politika të furnizimit me gaz të cilat janë transparente, te bazuara mbi solidaritetin, jo-diskriminuese dhe në përputhje me kërkesat e një tregu të vetëm të gazit.

Siguria e furnizimit me gaz natyror për klientët të veçantë

Shteti do të sigurojë që furnizimet për konsumatorët shtëpiakë brenda territorit të tij janë të mbrojtura në rast të: 1) një ndërprerje të pjesshme të furnizimeve kombëtare të gazit gjatë një periudhe që do të përcaktohet nga shteti duke marrë parasysh rrethanat kombëtare; 2) temperaturave tejet të ulta gjatë një periudhe të pikut të përcaktuar në shkallë kombëtare; dhe 3) periudhave të kërkesës jashtëzakonisht të lartë për gaz gjatë periudhave të ftohta atmosferike që ndodhin statistikisht 1 herë në 20 vjet. Në të njëjtën kohë, shteti mund të: 1) të zgjerojë hapësirën për kompanitë e mesme dhe te vogla dhe klientët e tjerë që nuk mund të përdorin burimet e tjera të energjisë; 2) të kërkojë nga industria e gazit në përgjithësi një nivel minimal të magazinimit në të ardhmen, qoftë brenda ose jashtë shtetit, për të siguruar furnizimin me gaz natyror; 3) të marrë masat e duhura në bashkëpunim edhe me një shtet tjetër, duke përfshirë edhe marrëveshjet dypalëshe, për të arritur standarde të larta të furnizimit me gaz natyror duke përdorur objektet e magazinimit të gazit të vendosura në shtetin tjetër; 4) të miratojë dhe të publikojë dispozitat kombëtare emergjente.

Monitorimi

Duke pasur parasysh rëndësinë e sigurimit të furnizimit me gaz, SKE dhe Komisioni duhet të monitorojnë duke u bazuar në raportet kombëtare: 1) shkallën në të cilën furnizimi me gaz është i siguruar me anë të kontratave afatgjata të importit nga vendet e treta; 2) ekzistencën e likuiditetit adekuat të furnizimeve të gazit; 3) nivelin e gazit në ruajtje dhe të kapacitetet tërheqëse të gazit të magazinuar; 4) shkallën e ndërlidhjes së sistemeve kombëtare të gazit midis shteteve; dhe 5) situatat e parashikueshme të furnizimit me gaz në nivel Komunitar në lidhje me zonat gjeografike specifike në Komunitet. SKE dhe Komisioni do të raportojnë, për mënyrën në të cilën Palët Kontraktuese dhe Shtetet Anëtare të BE-së e kanë zbatuar këtë direktivë, mbi efektivitetin e instrumenteve të përdorura dhe efektin e tyre në tregun e brendshëm të gazit, dhe në evoluimin e konkurrencës në tregun e brendshëm të gazit.

Grupi Koordinues i Gazit

Një Grup Koordinues i gazit është krijuar për të lehtësuar koordinimin e masave të sigurisë së furnizimit me gaz natyror nga Komuniteti në rast të çrregullimeve të medha të furnizimit. Ky grup mund të ndihmojë edhe shtetet anëtare të BE-së në koordinimin e masave të marra në nivel kombëtar. Grupi do të përbëhet nga përfaqësues të shteteve anëtare të BE, të organeve përfaqësuese në industrinë përkatëse dhe të konsumatorëve përkatës, nën kryesimin e Komisionit.

Raportimi

Shteti do të miratojë dhe do të publikojë një raport që mbulon në veçanti pikat vijuese: 1) ndikimi konkurrues i masave të marra për të zbatuar Direktivën; 2) nivelet e kapacitetit të magazinimit; 3) kontratat afatgjata të furnizimit me gaz të cilat janë lidhur me kompanitë e regjistruara në territorin e saj, dhe në veçanti koha deri në mbarim të kontratave; dhe 4) kuadrin rregullator për të ofruar stimuj për investime të reja në fushat e eksplorimit, prodhimit, ruajtjes dhe transportimit të gazit dhe të gazit të lëngëzuar.

5.2.4 Rregullorja No 994/2010(EU)

Kjo Rregullore ka për qëllim të ruajë sigurinë e furnizimit me gaz natyror, duke siguruar parandalimin e çrregullimeve ose një përgjigje të koordinuar në rast të një çrregullimi të furnizimit dhe duke siguruar funksionimin e duhur dhe të vazhdueshëm të tregut të brendshëm të gazit. Rregullorja përcakton një strukturë, ku siguria e furnizimit me gaz natyror është përgjegjësi e përbashkët e ndërmarrjeve të gazit natyror, shteteve anëtare të BE, dhe e Komisionit. Ajo gjithashtu ofron një mekanizëm transparent, në frymën e solidaritetit, për një përgjigje koordinuese karshi urgjencave në nivel kombëtar, rajonal dhe të BE-së.

Siguria e furnizimit me gaz natyror për konsumatorët e mbrojtur

Rregullorja përcakton një koncept të përbashkët të konsumatorëve furnizimet e të cilëve me gaz duhet të jenë të mbrojtura. Të gjitha banesat rezidenciale konsiderohen si konsumatorë të mbrojtur. Shtetet anëtare të BE-së mund të përfshijnë si konsumatore të mbrojtur edhe kompani të vogla dhe të mesme që ofrojnë shërbime me bazë sociale (me kusht që këta konsumatorë të mos përfaqësojnë më shumë se 20% të përdorimit përfundimtar të gazit) dhe / ose konsumatorët që ofrojnë ngrohjen qendrore të banesave rezidenciale.

Infrastruktura e përbashkët dhe standardet e furnizimit

Rregullorja parasheh standardete përbashkëta në nivel të BE-së si: 1) standardi Infrastrukturor: (Shtetet anëtare të BE-së duhet të sigurojë që jo më vonë se 3 dhjetori 2014, në rast të çrregullimit të infrastrukturës më të madhe të gazit, të jenë në gjendje për të përmbushur kërkesën totale të gazit gjatë një dite me kërkesë jashtëzakonisht të lartë të gazit. Rregullorja gjithashtu kërkon që të mundesohen flukset në drejtim të kundërt në të gjitha ndërlidhjet ndërkufitare midis shteteve anëtare të BE-së nga 3 dhjetori 2013); dhe 2) standardi i furnizimit për konsumatorët e mbrojtur (Ndërmarrjet e gazit natyror duhet të sigurojnë furnizimet ndaj konsumatorëve të mbrojtur në kushte të rënda, përkatësisht në rast të një piku të temperaturës për shtatë ditë dhe të një kërkesë të lartë për të paktën 30 ditë, si edhe në rastin e një çrregullimi të infrastrukturës në kushtet normale të dimrit).

Vlerësimi i rrezikut, plani i veprimit parandalues, dhe plani emergjences

Nga 3 dhjetori i vitit 2011, autoriteti kompetent duhet të bëjë një vlerësim të plotë të rreziqeve që ndikojnë në sigurinë e furnizimit me gaz natyror. Vlerësimi i rrezikut duhet të marrë parasysh standardet e furnizimit dhe të infrastrukturës, të gjitha rrethanat përkatëse kombëtare dhe rajonale, skenarë të ndryshëm të kërkesës jashtëzakonisht të lartë për gaz dhe çrregullime të furnizimit dhe ndërveprimin dhe korrelacionet e rreziqeve me shtetet e tjera anëtare të BE. Në bazë të rezultateve të vlerësimit të rrezikut, jo më vonë se 3 dhjetor 2012, autoriteti kompetent do të adaptojë, dhe do të njoftojë Komisionin për një plan veprimi parandalues, që përmbledh masat e nevojshme për të mënjeluar ose minimizuar rrezikun e identifikuar, dhe të një plani emergjence që përmban masat që duhen marrë për të menjua ose minimizuar ndikimin e një ndërprerjeje të zgjatur të furnizimit me gaz. Vlerësimi i rrezikut dhe plani do të përditësohen çdo 2 vjet. Komisioni do të vlerësojë këto plane në konsultim me Grupin Koordinues të Gazit.

Emergjencat e BE-së dhe ato rajonale

Rregullorja përcakton tre nivele kryesore krizës: niveli i hershëm paralajmërues, niveli i vigjilences, dhe niveli i emergjences. Planu emergjences duhet të ndërtohet mbi këto nivele të krizës. Komisioni luan një rol të rëndësishëm në lidhje me emergjencat në BE apo ato rajonale. Komisioni mund të deklarojë një emergjencë të BE-se apo rajonale nëpërmjet kërkesës së një autoriteti kompetent që ka

deklaruar emergjencen. Kur kërkesa vjen nga të paktën dy organe kompetente, Komisioni do të deklarojë një emergjencë të BE-së ose emergjencë rajonale.

Grupi Koordinues i Gazit

Grupi Koordinues Gazit është themeluar për të lehtësuar koordinimin e masave në lidhje me sigurinë e furnizimit me gaz natyror. Grupi do të konsultohet dhe do të ndihmojë Komisionin për rritjen e sigurisë së furnizimit me gaz natyror. Grupi do të përbëhet nga përfaqësues të shteteve anëtare të BE-së, në veçanti të autoriteteve të tyre kompetente, si edhe ACER, ENTSO-G, organet përfaqësuese të industrive dhe të klientëve të prekur. Grupi drejtohet nga Komisioni.

Transparenca dhe shkëmbimi i informacionit

Gjatë një emergjence, ndërmarrjet përkatëse të gazit natyror do të vënë në dispozicion çdo ditë informacione të caktuara për autoritetin kompetent. Në rast të një emergjence të BE-së ose emergjence rajonale, Komisioni ka të drejtë të kërkojë që autoriteti kompetent të paraqesë të paktën informacionin mbi masat e planifikuara dhe ato që janë ndërmarrë tashmë për të zbutur emergjencen. Jo më vonë se 3 dhjetori 2011, shtetet anëtare të BE-së do të informojnë Komisionin për marrëveshjet ekzistuese ndër-qeveritare të lidhura me vendet jashtë BE-së. Shtetet anëtare të BE-së duhet të njoftojnë Komisionin kur ndonjë marrëveshje e re e këtij lloji është konkluduar.

Konteksti

Direktiva 2004/67 / EC krijoi për herë të parë një strukturë ligjore në nivel të BE-së për të mbrojtur sigurinë e furnizimit me gaz natyror. Kriza ruso-ukrainase e gazit të janarit të vitit 2009 tregoi se dispozitat e Direktivës dhe zbatimi i tyre jo-konsistent nga ana e Shteteve Anëtare të BE-së nuk ishte e mjaftueshme për t'iu përgjigjur çrregullimeve të furnizimit, dhe se ishte një rrezik i qartë që masat që ishin dizenuar në mënyrë të njëanshme nga Shtetet Anëtare të BE-së mund të rrezikonin funksionimin e tregut të brendshëm.

5.3 Konkluzione

Raundi i fundit i legjislationit të tregut të gazit të BE-së, i njohur si Paketa e Tretë e Energjisë, ka qenë e dekretuar në Komunitetin e Energjisë (për Palëve Kontraktuese) dhe në BE (për shtetet anëtare të BE-së) për të përmirësuar funksionimin e tregut të brendshëm të gazit dhe për të zgjidhur problemet strukturore. Ajo mbulon pesë fusha kryesore: 1) Ndarjen e furnizuesve të energjisë nga operatorët e rrjetit; 2) forcimin e pavarësisë së Enteve Rregullatore Kombëtare; 3) Krijimin e ACER; 4) bashkëpunimin ndërkufitar midis operatoreve dhe krijimin e ENTSO-G; dhe 5) rritjen e transparencës në tregjet me pakicë për të ndihmuar konsumatorët.

Ndarja Operatorëve (Unbundling)

Termi “Ndarje” (Unbundling) nënkupton ndarjen funksionale të prodhuesve dhe furnizuesve të energjisë nga operuesit e rrjeteve të transmetimit që veprojnë brenda një kompanie të integruar vertikalisht (KIV). Nëse një KIV e vetme gjeneron ose shet energji dhe operon rrjetin e transmetimit në të njëjtën kohë, mund të ketë tendence për të penguar aksesin e konkurrentëve në infrastrukturë. Kjo parandalon konkurrencën e ndershme në treg dhe mund të çojë në çmime më të larta për konsumatorët. Sipas Paketës së Tretë të Energjisë (PTE), ndarja duhet të zhvillohet në tre mënyra, në varësi të preferencave të Palës Kontraktuese individuale ose shtetit anëtar të BE-së: 1) Ndarja Pronësore (NP), ku të gjitha

kompanitë e integruara të energjisë shesin rrjetet e tyre të gazit dhe të energjisë elektrike - në këtë rast, asnjë kompani nuk lejohet të mbajë shumicën e aksioneve ose të ndërhyjnë në punën e OST-së; 2) Operator i Pavarur i Sistemit (OPS), ku kompanitë e furnizimit me energji mund të zotërojnë ende formalisht rrjetet e transmetimit të energjisë elektrike ose të gazit, por duhet tja delegojnë të gjithë operacionin, mirëmbajtjen dhe investimet në rrjet një kompanie të pavarur; dhe 3) Operatori i Pavarur i Transmetimit (OPT), ku kompanitë furnizimit mund të posedojnë dhe operojnë rrjetet gazit apo elektricitetit, por duhet ta bëjë këtë përmes një filiali dhe të gjitha vendimet e rëndësishme duhet të merren nga ky filial në mënyrë të pavarur nga kompania mëmë. Komisioni publikon dokumentet udhëzuese të cilat shpjegojnë se si duhet të zbatohen këto modele të ndarjes së operacioneve. Operatorët që janë në përputhje me rregullat mund të aplikojnë për certifikim së bashku me Entin rregullator të tyre. Çdo operator duhet të certifikohet dhe SEK ose Komisioni (në BE) japin opinionet e tyre mbi procedurën e certifikimit.

Enti rregullator Kombëtar

Një treg i brendshëm konkurrues i gazit nuk mund të ekzistojë pa rregullatorë të pavarur që sigurojnë zbatimin e rregullave. Nën PTE, kërkesat për Entet Rregullatore Kombëtare kanë pësuar një sërë ndryshimesh. Konkretisht: 1) rregullatorët duhet të jenë të pavarur si nga interesat e industrisë dhe ato të qeverisë. Ata duhet të kenë entitetin e tyre ligjor dhe buxhetin e tyre. Qeveritë duhet ti furnizojnë ato me burime të mjaftueshme për të kryer operacionet e tyre; 2) rregullatorët mund të lëshojnë vendime detyruese për kompanitë dhe të vendosin dënime për ata që nuk veprojnë në përputhje me detyrimet e tyre ligjore; 3) prodhuesit e energjisë elektrike, operatorët e rrjetit të gazit, dhe furnizuesit e tjere të energjisë janë të detyruar tu ofrojnë rregullatorëve të dhëna të sakta për operacionet e tyre; dhe 4) rregullatorët duhet të bashkëpunojnë me njëri-tjetrin për të nxitur konkurrencën, hapjen e tregut, si dhe një operimin efikas dhe të sigurt të rrjetit të energjisë.

ACER (Agjencia për Bashkëpunim e Rregullatorëve të Energjisë)

Në mënyrë që të ndihmojë entet rregullatore të ndryshme për të bashkëpunuar dhe për të siguruar funksionimin e duhur të tregut të brendshëm të energjisë, BE-ja ka themeluar Agjencinë për Bashkëpunim të Rregullatorëve të Energjisë (ACER). ACER është i pavarur nga Komisioni, nga qeveritë nacionale, dhe nga kompanitë e energjisë. Puna e saj përfshin: 1) hartimin e udhëzuesve për funksionimin e tubacioneve ndërkufitare të gazit dhe rrjeteve të energjisë elektrike; 2) shqyrtimin e zbatimit të planeve të zhvillimit të rrjetit në rang evropian; 3) gjykimin për çështjet ndërkufitare në qoftë se rregullatorët kombëtarë nuk pajtohen apo nëse ata kërkojnë nga ACER që të ndërhyjë në mosmarreveshjet e tyre; dhe 4) monitorimin e funksionimit të tregut të brendshëm, duke përfshirë çmimet e shitjes me pakicë, aksesin në rrjet të energjisë elektrike të prodhuar nga burimet të ripërtëritshme, dhe të drejtat e konsumatorëve.

Bashkëpunimi ndërkufitar

Operatorët e Sistemeve të Transmetimit janë përgjegjës që gazi natyror (dhe energjia elektrike), të transportohet në mënyrë efektive përmes tubacioneve (dhe rrjeteve elektrike). Për shkak të natyrës ndërkufitare të tregut të gazit në Evropë, operatorët duhet të punojnë së bashku për të siguruar menaxhim optimal të rrjeteve të gazit të BE-së. Kjo bëhet përmes ENTSO-G (Rrjetit Evropian të Operatorëve të Sistemit të Transmetimit të Gazit). Kjo organizatë: 1) zhvillon standarde dhe harton kodet e rrjetit për të ndihmuar dhe për të harmonizuar rrjedhjen e gazit nëpër sistemet e ndryshme të transmetimit të gazit; dhe 2)

koordinon planifikimin e investimeve të reja të rrjetit, dhe monitoron zhvillimin e aftësive të reja të transmetimit. Kjo përfshin publikimin e një plani 10-vjeçar investimesh në nivel evropian për të ndihmuar në identifikimin e boshllëqeve në investime gjat dy vjetëve paraardhës.

Tregjet me pakicë të hapura dhe të ndershme

PTE përfshin rregullat që janë projektuar për të ndihmuar konsumatorët evropianë të energjisë dhe për të mbrojtur të drejtat e tyre. Ato përfshijnë të drejtën për të zgjedhur ose për të ndryshuar furnizuesit pa faturim shtesë, të drejtën për të marrë informacion mbi konsumin e energjisë, dhe të drejtën për një zgjidhje të shpejtë dhe me çmim të ulët të mosmarrëveshjeve.

6 SHQYRTIMI I RREGULLOREVE AKTUALE NË SHQIPERI

6.1 Hyrje

Ky kapitull shqyrton rregulloret e gazit në Shqipëri, ku disponueshmëria e gazit është aktualisht shumë e reduktuar dhe përdoret vetëm nga Albpetroli dhe ARMO (që ka nën menaxhimin e saj të vetmet rafineri të naftës së papërpunuar që përmbushin kërkesat teknologjike). Arritja e suksesshme e qëllimeve në sektorin e gazit janë të lidhura ngushtë me angazhimet ndërkombëtare të Shqipërisë si pjesë e standardeve të BE. Përpjekja më e rëndësishme tani për tani është që strukturat ligjore dhe rregullatore, si dhe ato institucionale dhe organizative në sektorin e gazit janë të qëndrueshme dhe mbështesin zhvillimin e infrastrukturës së gazit. Në përputhje me zhvillimin ekonomik, dhe me praktikën dhe standardet përkatëse të energjisë për vendet candidate në BE, është e nevojshme për të krijuar struktura adekuate ligjore, rregullatore, institucionale, dhe organizative për zhvillimin e qëndrueshëm të sektorit të gazit. Mbas përshkrimit të kuadrit ligjor dhe rregullator, analiza vazhdon me identifikimin e gjendjes së përputhshmërisë së sektorit të gazit me praktikën europiane. Për më tepër, aktivitetet aktuale të transpozimit të PTE-së janë reflektuar në këtë raport. Konkluzionet janë dhënë në fund. Informacioni i përdorur për hartimin e këtij kapitulli është nxjerrë nga burime publike të Qeverisë Shqiptare, MEI, ERE, Albpetrol, dhe SEK. Përveç kësaj, disa informata plotësuese janë marrë nga të dhënat që janë bërë publike nga Institucionet Financiare Nderkombetare (IFN) (BERZH dhe Banka Botërore). Të gjitha këto shërbyen për përcaktimin e fushëveprimit të punës së këtij nën-projekti me synimin për të identifikuar kërkesat që duhet të përmbushen për transpozimin e Paketës së tretë të Energjisë dhe mundësimin e gazifikimit të Shqipërisë.

6.2 Struktura Ligjore dhe Rregullatore

Baza Ligjore

Deri në kohët e fundit (dhe më saktësisht deri në Tetor 2015), kuadri ligjor dhe rregullator për tregun e gazit natyror në Shqipëri ishte përcaktuar me Ligjin për Sektorin e Gazit Natyror të vitit 2008⁴ i cili u miratua në vitin 2008 dhe u ndryshua në vitin 2013. Me Ligjin për Sektorin e Gazit Natyror të vitit 2008, Shqipëria ka adaptuar detyrimet që dalin nga Paketa e Dytë e Energjisë (PDE) (Direktiva 2003/55 / EC dhe Rregulloren (EC) Nr 1775/2005, si dhe Direktiva 2004/67 / EC) e legjislacionit të BE-së. Duhet përmendur se Shqipëria, ku infrastruktura e gazit ka qenë e kufizuar, ka miratuar tashmë një numër të madh të elementeve të Direktivës 2004/67 / EC në legjislacionin e saj.

Ligji për Sektorin e Gazit Natyror i vitit 2008 (ligji i vjetër për gazin)

Ligji për sektorin e gazit natyror të vitit 2008 (ligji i vjetër për gazin) përcaktonte aktivitetet e lidhura me gazin natyror dhe kushtet për të kryer ato, si edhe mënyrën e organizimit dhe të funksionimit të tregut të gazit natyror. Ligji përcaktonte aktivitetet e mëposhtme të lidhura me gazin natyror: 1) transmetimi i gazit natyror; 2) shpërndarja e gazit natyror; 3) Furnizimi i gazit natyror; 4) tregtimi i gazit natyror;

⁴ Ligji për Sektorin e Gazit Natyror, Nr. 9946 i datës 30 qershor 2008

5) funksionimi i depove të gazit natyror; dhe 6) funksionimi i impianteve të gazit të lëngëzuar (GNL). Për operimin e një linje direkte, nuk ishte e nevojshme të lëshohej liçenca nga ERE. Roli i operatorit të gazit nuk është përcaktuar. Në përgjithësi, parimet baze mbi aktivitetet kryesore në sektorin e gazit natyror, të drejtat dhe detyrat e pjesëmarrësve të tregut të gazit, si dhe parimet mbi detyrimet e shërbimit publik mund të qendrojnë të pandryshuara siç përcaktohet në këtë ligj, por duke shtuar elemente të reja që bëjnë dallimin midis Paketës së Dytë (PDE) dhe Paketës së Tretë të Energjisë (PTE).

PDE dhe TPE

PDE ishte *acquis communautaire* në fushën e energjisë deri më 31 dhjetor 2014, në përputhje me Traktatin e KE⁵ në të cilat Shqipëria është palë kontraktuese⁶. Duke filluar nga 1 janari i vitit 2015, të gjitha Palët Kontraktuese, duke përfshirë Shqipërinë, duhet të transpozojnë dispozita dhe zbatojë detyrimet që rrjedhin nga PTE (Direktivës 2009/73 / EC dhe Rregulloren (EC) Nr 715/2009, si dhe Direktiva 2004/67 / EC) e legjislacionit të BE-së. Përveç kësaj, *acquis communautaire* për konkurrencën (nenet 81, 82 dhe 87 të Aneksit III të Traktatit të KE) duhet të implementohen në sektorin e gazit natyror gjithashtu.

PTE në Shqipëri

Adoptimi i PTE përfundoi në Shqipëri, pas një pune intensive të kryer në vitin 2014 dhe 2015. Kuvendi e votoi ligjin e ri më 23 shtator 2015⁷. Më herët projekt-ligji u dorëzua për komente dy herë në SEK, dhe mori përgjigje pozitive për të dy herët. Adoptimi i PTE-së është një hap i rëndësishëm në drejtim të zhvillimit të mëtejshëm ligjor në sektorin e gazit natyror.

Ligji për Sektorin e Gazit i vitit 2015 (ligji i ri për gazin)

Ligji për Sektorin e Gazit Natyror i vitit 2015 (ligji i ri për gazin,) përcakton sektorin e gazit natyror, të përbërë nga gazi natyror, gazi i lëngëzuar dhe biogazi, si dhe gazi nga biomasa ose llojet e tjera të gazit që nga pikëpamja teknike dhe të sigurisë, mund të injektohen dhe të transportohen nëpërmjet sistemit të gazit natyror. Ajo përcakton kushtet për kryerjen e veprimtarive të gazit natyror, si dhe mënyrën e organizimit dhe funksionimit të tregut të gazit natyror. Aktivitetet e gazit natyror që janë nën autoritetin mbikqyrës të ERE-s janë: transmetimi i gazit natyror, shpërndarja e gazit natyror, furnizimi i gazit natyror, tregtia e gazit natyror, operimi i objekteve të magazinimit të gazit natyror, operimi i impianteve të GNL, dhe funksionimi i tregut të gazit natyror. Roli i operatorit të tregut të gazit do të ndërrmerret nga një person juridik në pronësi të OST-G. Me ligjin e ri, ERE ka një juridiksion më të zgjeruar mbi çështjet e gazit në Shqipëri.

Ligji për Hidrokarburet i vitit 1993

Paralelisht me Ligjin për Sektorin e gaz natyror të vitit 2008 dhe të vitit 2015, Ligji për kërkimin dhe prodhimin e hidrokarbureve⁸ përcakton zonën e operacioneve në rrjedhën e sipërme (upstream) në fushën e gazit natyror, dmth të gjitha ato operacione që lidhen me depozitat hidrokarbureve (në veçanti kërkimi dhe prodhimin). Ky ligj është në përputhje me Direktivën 94/22 / KE, që konfirmon se

⁵ Traktati themeltar i Komunitetit të Energjisë, 25 tetor 2005, faqja e internetit të KE-së

⁶ Ligji për Ratifikimin e Traktatit që themeloi Komunitetin e energjisë, Nr. 9501 i datës 3 Prill 2006

⁷ Ligji për Sektorin e Gazit Natyror Nr. 102/2015 i datës 23 Shtator 2015

⁸ Ligji për Eksplorimin dhe Prodhimin e Hidrokarbureve, Nr. 7746 i datës 28 Korrik 1993

prodhimi i hidrokarbureve në të ardhmen do të kryhet në mënyrë transparente dhe në përputhje me praktikën më të mira ndërkombëtare.

Aktivitetet kryesore nga të dy ligjet

Aktivitetet e gazit natyror bazuar në Ligjin për Sektorin e Gazit Natyror të vitit 2015 dhe Ligjin për kërkimin dhe prodhimin e hidrokarbureve janë përshkruar shkurtimisht më poshtë:

Kërkimi dhe prodhimi i gazit natyror

- › Kërkimi i gazit natyror rregullohet nga Ligji për Hidrokarbureti i vitit 1993, i cili përcakton kohëzgjatjen maksimale për kryerjen e aktiviteteve të veçanta, si dhe madhësinë maksimale të blloqeve dhe fushave të shfrytëzimit. E drejta e kërkimit (dhe prodhimit) të hidrokarbureve mund të jepet për një ose më shumë organizata afariste, entitete juridike dhe persona fizikë, pas nënshkrimit të një kontrate të detyrueshme konçesioni. Prodhimi i gazit natyror është gjithashtu në varësi të të njëjtit Ligj, i cili në këtë drejtim përcakton se prodhimi do të kryhet nga prodhuesit në përputhje me rregullat teknike, normat dhe standardet e praktikave më të mira të miratuara nga MEI, duke ndërmarrë masat e nevojshme për të rritur shkallën e shfrytëzimit dhe parandalimin e humbjeve të hidrokarbureve dhe energjisë nga rezervuarët dhe nga depozitat. Përveç kësaj, Ligji për Sektorin e gazit natyror i vitit 2008 dhe vitit 2015 i lejon prodhuesit që kanë nënshkruar një marrëveshje hidrokarburesh për të kërkuar për t'u lidhur me rrjetin e transmetimit ose të shpërndarjes në përputhje me kushtet dhe standardet e përcaktuara në kodet e rrjetit të transmetimit ose shpërndarjes. Shpenzimet për lidhjen e prodhuesve në rrjetin e transmetimit ose shpërndarjes do të mbulohen nga prodhuesit. Prodhuesit mund të ndërtojnë linja direkte për të përmbushur nevojat e tyre apo për të furnizuar një ose më shumë klientë të kualifikuar. Ata gjithashtu mund të kryejnë veprimtari të tregtimit ose të furnizimit të gazit natyror për konsumatorët e privilegjuar, në varësi të marrjes së licencave nga ERE për këto aktivitete. Aksesit në rrjedhën e sipërme të rrjeteve konsiderohet i ligjshëm dhe i bazuar në parimet e transparencës dhe mosdiskriminimit dhe është një aktivitet i parregulluar. Megjithatë, kushtet e përgjithshme për akses në rrjetet e gazit përcaktohen nga Ligji për Hidrokarbureti i vitit 1993 (ndërmarrjet e gazit natyror dhe konsumatorët e ligjshëm, kudo që ata ndodhen, janë në gjendje për të patur akses në rrjetet e tubacionit duke përfshirë objektet që ofrojnë shërbime teknike për një akses të tillë, përveç atyre pjesëve të rrjeteve dhe objekteve të cilat përdoren për prodhim lokal në vendet ku prodhohet gasi);

Transmetimi dhe shpërndarja e gazit natyror

- › Sipas Ligjit për Sektorin e Gazit Natyror të vitit 2015, aktivitetet e transmetimit dhe të shpërndarjes së gazit natyror janë subjekt i licencimit nga ERE. Transmetimi dhe shpërndarja e gazit natyror, do të kryhen si shërbime për interesit publik nga ana e OST-G dhe OSSH-G. Këta operatorë janë përgjegjës për mirëmbajtjen, përmirësimin dhe zhvillimin e sistemit të transmetimit dhe shpërndarjes së gazit. Për më tepër, OST-G gazit dhe OSSH-G do të menaxhojnë rrjedhjen e gazit brenda rrjetit të tubacioneve dhe kontrollin e cilësisë së gazit të transportuar për konsumatorët fundorë dhe pjesëmarrësit e tjerë të tregut të gazit

nëpërmjet sistemeve të transmetimit të gazit dhe shpërndarjes, respektivisht. OST-G dhe OSSH-G do t'i kryejnë aktivitetet e tyre në përputhje me kushtet e licencave të lëshuara nga ERE dhe bazuar mbi kushtet jo-diskriminuese për përdoruesit e rrjetit dhe kategoritë e përdoruesve të sistemit të transmetimit dhe shpërndarjes;

*Furnizimi dhe
Tregtia e Gazit
Natyror*

- › Veprimtaritë e furnizimit (shitja me pakicë) dhe tregtisë (shitja me shumicë) të gazit natyror kryhet nga furnizuesit e gazit dhe tregtarët e gazit në përputhje me Ligjin për Sektorin e Gazit Natyror të vitit 2015 dhe termat dhe kushtet e licencave të lëshuar nga ERE. Furnizimi i gazit natyror përbëhet nga blerja, shpërndarja, dhe shitja (duke përfshirë edhe rishitjen e gazit) për konsumatorët. Tregtia e gazit natyror nënkupton blerjen dhe shitjen me shumicë të gazit natyror, dhe përjashton marrëdhënien me përdoruesit fundorë. Për konsumatorët familjare dhe ndërmarrjet e vogla, furnizimi i gazit natyror mund të kryhet nga furnizuesi sipas detyrimit të shërbimit publik, nga një entitet që do të emërohet nga ERE (ose nga qeveria pas konsultimeve me ERE). Në rast se objektivat e shërbimit publik për familjet dhe ndërmarrjet e vogla nuk do të mund të arrihen në kushtet e tregut, ERE mund të rregullojë çmimet e konsumatoreve fundore me kusht që kjo të bëhet në përputhje me termat dhe kushtet e përcaktuara me ligj. Qeveria Shqiptare do të caktojë furnizuesin fundor në bazë të një procedure tenderimi të hapur. Konsumatorët e ligjshëm janë të lirë të zgjedhin furnizuesit e tyre të gazit. Ato mund të furnizohen nga çdo furnizues i kualifikuar dhe i licencuar nga ERE që ata zgjedhin. Furnizuesi duhet të sigurojë kushtet e nevojshme për një furnizim të rregullt dhe të sigurt të gazit tek konsumatorët fundorë;

*Operimi i
magazinave të gazit
natyror dhe
Impianteve GNL*

- › Aktivitetet e magazinimit dhe operimit të impianteve të GNL janë përcaktuar si veprimtari me interes publik dhe kryhen nga operatori i magazinimit dhe nga operatori i impianteve të GNL në përputhje me Ligjin për Sektorin e Gazit Natyror të vitit 2015, dhe me termat dhe kushtet e licencave të lëshuara nga ERE, dhe rregullave të tjera për mbrojtjen e mjedisit. Aktiviteti i magazinimit të gazit natyror mund të kryhet nga çdo shoqëri që është në posedim të depove të gazit sipas një marrëveshjeje hidrokarburesh ose të një forme tjetër ligjore. Çdo zotëruar i objekteve të tilla duhet: 1) t'i menaxhojë ato në mënyrë të koordinuar dhe të integruar për të garantuar optimizimin e tyre dhe sigurinë e sistemit të gazit natyror, dhe 2) t'i sigurojë dhe t'i ofrojë shërbimet e depozitimit të gazit natyror personave, që bëjnë një kërkesë për përdorimin e objekteve të magazinimit të gazit, me kusht që këto shërbime të jenë të bazuara në kriteret paracaktuara dhe janë teknikisht dhe ekonomikisht të realizueshme. Veprimtaria e funksionimit të impiantit të GNL mund të kryhet nga një ndërmarrje e gazit natyror e cila zotëron impiantin dhe është përcaktuar si operator nëpërmjet lëshimit të licencës nga ERE. Operatori i GNL kryen lëngëzimin e gazit natyror, ose importin, eksportin, shkarkimin, dhe ri-gazifikimin e gazit të lëngëzuar, dhe është përgjegjës për operimin e impiantit;

*Operimi i tregut të
gazit natyror*

- › Organizimi i tregut të gazit natyror është aktiviteti që kryhet nga operatori i tregut të gazit në bazë të një licence të lëshuar nga ERE dhe në përputhje me Kodin e Tregut, të cilën operatori i tregut të gazit duhet ta

adoptojë përpara se të miratohet nga ERE. Operatori i Tregut gazit është përgjegjës për organizimin e tregut (një ditë përpara) për tregtimin fizik të gazit natyror në Shqipëri, si dhe për lidhjen e tregut shqiptar me tregjet e tjera të gazit natyror. Operatori i Tregut duhet të jetë një kompani në pronësinë e OST-G. OST-G duhet të sigurojë pavarësinë e saj funksionale nga OT e gazit dhe duhet të marrë masat përkatëse për parandalimin e politikave diskriminuese si pjesë e programit të saj të përputhshmërisë. Operatori i tregut të gazit do të aplikojë tarifën e përcaktuar nga ERE në përputhje me planin vjetor operacional dhe planin financiar të operatorit të tregut të gazit. Operatori i tregut duhet të mbajë një llogari të veçantë për transaksionet që përfshijnë blerjen dhe shitjen e gazit natyror.

Ndërmarrjet kryesore dhe dokumentet e tyre

Aktivitetet e gazit natyror, siç parashikohet në Ligjin për sektorin e gazit natyror të vitit 2015, do të kryhet nga ndërmarrjet e gazit natyror, dmth OST-G, OSSH-G, furnizuesi publik, operatori i magazinimit, operatori i GNL, dhe OT të gazit. Këto ndërmarrje duhet të kryejnë aktivitetet përkatëse në bazë të liçencave^{9 10}, që lëshohen nga ERE, dhe në përputhje me dokumentet përkatëse të cilat duhet të zhvillohen dhe të miratohen:

Dokumentet për OST-G

- › 1) Metodologjia për caktimin e tarifave për lidhjen me rrjetin, dhe tarifave për aksesin në rrjetin e transmisionit të gazit natyror (për tu miratuar nga ERE); 2) Metodologjia për përcaktimin e tarifave për akses në infrastrukturat ndërkufitare (për tu miratuar nga ERE); 3) Rregullorja mbi çertifikimin e OST-G (për tu miratuar nga ERE); 4) kodi i rrjetit të transmetimit; 5) Kodi i Matjes; 6) Rregullat e menaxhimit të kapaciteteve të kufizuara (kongjestionit), duke përfshirë edhe alokimin e kapaciteteve; 7) Metodologjia për ofrimin e shërbimeve të balancimit (për tu miratuar nga nga ERE-ja); 8) Rregullat e balancimit të sistemit të transmetimit; dhe 9) Programi i kompijancës;

Dokumentet për OSSH-G

- › 1) Metodologjia për përcaktimin e tarifës për lidhjen fillestare dhe tarifave për akses në rrjetin e shpërndarjes së gazit natyror (për tu miratuar nga ERE); 2) Rregullat lidhur me pavarësimin e OSSH-G (për tu miratuar nga ERE); 3) Kodi i rrjetit të shpërndarjes; 4) Kodi i matjes; dhe 5) Programi i kompijancës;

Dokumentet për furnizuesin publik

- › 1) Kushtet e përgjithshme për furnizimin e gazit natyror (për tu miratuar nga ERE); 2) Metodologjia për vendosjen e tarifave për furnizimin e gazit natyror për klientët familjare dhe ndërmarrjet e vogla, si dhe tarifat për furnizimin emergjent (për tu miratuar nga ERE); 3) Rregullat operative për furnizuesit e shërbimit publik (për tu miratuar nga ERE);

Dokumentet për magazinuesit dhe Impiantet GNL

- › 1) Rregullat e përdorimit për sistemin e magazinimit të gazit; 2) Kodi i Matjes për sistemin e magazinimit të gazit; 3) Rregullat e përdorimit për

⁹ Rregullat dhe procedurat për licencimin, ndryshimin apo transferimin e plotë apo të pjesshëm, revokimin dhe rinovimin e liçencave në sektorin e gazit natyror, Vendimi i ERE-s nr 9 datës 11 shkurt 2011

¹⁰ Rregjistri i Liçensave, faqja e internetit të ERE-s

terminalin GNL; 4) Kodi i Matjes për terminalin GNL; 5) Metodologjia për përcaktimin e tarifave të aksesit në impiantet e GNL;

*Dokumentet për
Operatorin e tregut
Dokumentet që
lidhen me ERE-n*

- › Kodi i tregut të gazit (Rregulloren për organizimin e tregut të gazit);
- › 1) Rregullat e liçensimit; 2) Rregullat e lidhjes dhe shkeputjes nga rrjeti; 3) Rregullat për konsultimet publike 4) Rregullat e praktikave dhe procedurave;

*Dokumentet për
Qeverinë Shqiptare*

- › Rregullat në lidhje me kriteret, kushtet dhe procedurat për dhënien e lejeve për ndërtimin dhe shfrytëzimit e objekteve, dhe pajisjeve apo instalimeve që janë pjesë e sektorit të gazit natyror.

Rekomandime

Për sa i përket kuadrit ligjor dhe rregullator në sektorin e gazit, është e nevojshme së pari për të proceduar përgjatë dispozitave kalimtare të ligjit të sapo miratuar për sektorin e gazit natyror të vitit 2015 në mënyrë që të fillojë harmonizimin me PTE dhe më pas të fillohet miratimi i akteve nënligjore të nevojshme (Shtojca 1), siç përcaktohet nga ligji i ri, brenda afateve të përcaktuara nga Komiteti i Energjisë (KE). Kuadri ligjor dhe rregullator duhet të adoptojë rregullat e nevojshme, së pari për funksionimin e sistemeve të transmetimit dhe të shpërndarjes dhe së dyti për funksionimin e tregut të gazit. Përkufizimet e termave që lidhen me pavarësimin e OST-G (veçanërisht kontrolli dhe integrimi vertikalisht) duhet të kuptohet saktësisht siç jepen në Direktivën 2009/73 / EC për të mundësuar zbatimin e duhur të çertifikimit rregullator.

6.3 Përputhshmëria ligjore aktuale e sektorit të gazit natyror

*Zhvillimi i
infrastrukturës së
gazit*

Shfrytëzimi i gazit për përdorim industrial në Shqipëri daton në vitin 1963, kur rezervat e gazit të kondensuar nga Bubullima (ZonaKallmit) u vunë në shfrytëzim. Më vonë, në vitin 1964 u vunë në shfrytëzim rezervat e gazit natyror në Divjakë që u ndoqen më pas me gjetjen dhe përdorimin e burimeve të tjera të gazit natyror në Frakull (1972), Finiq-Krane (1974), Ballaj (1983), Povelç (1987), Panaja (1989), dhe Delvina (1989). Historikisht, gazi natyror ka qenë një element i rëndësishëm për furnizimin me energji elektrike në Shqipëri, por kontributi i tij aktualisht është shumë e ulët për shkak të niveleve minimale të prodhimit dhe pamundësisë së importimit të tij nëpërmjet tubacioneve ndërkombëtare të gazit. Studimet e ndërmarra deri më tani kanë identifikuar disa alternativa për lidhjen e Shqipërisë me rrjetin evropian të gazit. Rezervat e gazit kanë shënuar një rënie të vazhdueshme që nga viti 1985, duke arritur një nivel minimal në fillim të vitit 90 ', për shkak të mungesës së zbulimeve të reja dhe investimeve në burimet ekzistuese. Deri në vitin 1990, gazi natyror i nxjerrë është përdorur në industrinë e mbetjeve kimike, industrinë e naftës, prodhimin e energjisë elektrike dhe një sasi shumë e vogël në sektorin shtëpiak. Albpetroli i cili është në pronësi të shtetit (dhe prodhuesi më i madh i naftës së papërpunuar në Shqipëri), është aktiv në nxjerrjen, menaxhimin dhe zhvillimin e rezervave të gazit në Shqipëri. Prodhimi ditor i gazit përdoret nga Albpetrol dhe gjithashtu nga ARMO në rafinerinë e naftës

që plotësojnë kërkesat teknologjike. Rrjeti i gazit është i përhapur në të gjithë pjesën perëndimore të Shqipërisë, dhe perfundon në rafinerinë e Ballshit. Fushat e gazit shtrihen nga Durrësi në Delvinë, duke krijuar kështu një mundësi për konsumatorët për tu lidhur me rrjetin. Infrastruktura lokale e gazit në disa vende nuk është në gjendje funksionale dhe vepra të mëdha rehabilituese janë të nevojshme për ta bërë funksionale. Pjesë të rrjetit nuk janë në gjendje për të transportuar gaz për shkak të korrozionit dhe shkatërrimit. Sipas gjykimeve të eksperteve lokalë, rrjeti ekzistues i gazit do të duhet të zëvendësohet pothuaj plotësisht.

Zhvillimi i Struktura Ligjore

Si një Palë Kontraktuese e KE-se, Shqipëria duhet të zbatojë detyrimet e saj të cilat janë të parashikuara në ligjet dhe rregulloret përkatëse. Këto vijnë nga transpozimi i Direktivave dhe Rregulloreve që perbëjnë *acquis communautaire*. Kuadri ligjor në Shqipëri deri kohët e fundit përbëhej nga ligji i sektorit të gazit natyror i vitit 2008, i cili ka adoptuar tashmë parimet kryesore të Direktivës 2003/55 / EC dhe i ka dhënë ERE-s fuqinë rregullatore në sektorin e gazit natyror. Ligji u plotësua në vitin 2011 me Ndryshimet mbi Rregullat dhe Procedurat për Liçencimin, Transferimin e Plotë apo të Pjesëshëm, dhe Heqjes dhe Rinovimit të Liçencave të miratuara nga ERE. Përveç lëshimit të dy liçencave në vitin 2012 për kompaninë Albpetrol për operimin, transmetimin, dhe shpërndarjen e gazit natyror në Shqipëri, ky legjislacion nuk është zbatuar më tej në praktikë. Ligji për sektorin e gazit natyror i vitit 2015 u miratua më 25 shtator 2015, pas aktiviteteve të shumta përgatitore në këtë drejtim. Ky ligj presupozohet të ketë adoptuar të gjitha dispozitat e PTE-së e cila është bërë e detyrueshme për Palët Kontraktuese të KE-së nga 1 janari i vitit 2015.

Fokusi and përparimet në sektorin e gazit natyror

Përveç zhvillimit të një master plani të gazit, Shqipëria ka përqendruar aktivitetet e saj edhe në sektorin e gazit natyror nëpërmjet zhvillimit të TAP. Në përputhje me Udhëzimet e Testimit të Tregut nga tri ente rregullatore kombetare (Greqisë, Shqipërisë dhe Italisë), TAP ka nisur fazën e dytë të testit të tregut, fazën e rezervimit të kapaciteteve, nga 17 marsi 2014 në 19 maj 2014. Një nga kompanitë me kapacitet prenotues ishte Albpetrol, e cila ka kërkuar kapacitete në emër të MEI. Sipas marreveshjes së perjashtimit të TAP nga kërkesa të caktuara të *acquis communautaire* me entet rregullatore greke, shqiptare dhe italiane, TAP duhet të jetë i çertifikuar plotësisht para fillimit të ndërtimit të gazsjellësit, dhe jo më vonë se 1 janari 2018, si përjashtim sipas modelit OPT (Operatori i Pavarur i Transmetimit). Sekretariati i KE-së dha Opinionin e datës 1/2013 për përjashtimin e TAP nga disa kërkesa të Direktivës 2009/73 / KE (të tilla si ndarja pronësore, aksesit i palëve të treta dhe rregullimin e tarifave), dhe më vonë Opinionin e datës 1/2015 mbi zgjatjen e përjashtimit. Për shkak të ngjarjeve jashtë kontrollit të saj, kompania TAP AG ka kërkuar një shtyrje të datës në të cilën pritej të fillonte operacioni tregtar, për datën 31 dhjetor 2020. Sekretariati vuri në dukje në Raportin e Implementimit për Shqipërinë se Ligji i Sektorit të Gazit Natyror që u adoptua në 23 Shtator 2015 përbën bazën ligjore për certifikimin e TAP-it në Shqipëri. Paralelisht me këto aktivitete, Shqipëria po forcon kapacitetet e veta administrative në lidhje me sektorin e gazit natyror nëpërmjet mbështetjes dhe asistencës financiare zvicerane. Donacioni zviceran do të përfshijë gjithashtu mbështetje për zbatimin e rregullave teknike dhe standardeve në sektorin e gazit natyror.

Përputhshmeria Përkundër mungesës së një tregu funksional të gazit në Shqipëri, Ligji i vitit 2008 për gazin natyror adoptoi parimet kryesore të Direktivës 2003/55 / EC dhe Rregulloren (EC) Nr 1775/2005, dhe siguroi një bazë për zhvillime të mëtejshme ligjore dhe rregullative në sektorin e gazit natyror të vendit, si dhe për planet e penetrimit të gazit. Ligji i ri i vitit 2015 përfundoi adoptimin e Paketës së Tretë në Shqipëri, që është një hap i rëndësishëm në drejtim të zhvillimit të mëtejshëm ligjor në sektorin e gazit natyror. Gjendja aktuale e përputhshmërisë në sektorin e gazit natyror, ndërmjet periudhës kohore të dy ligjeve (të vitit 2008 dhe 2015), është paraqitur shkurtimisht në vijim sipas shqyrtimit të Sekretariatit të KE-së¹¹:

Procedura e Autorizimit

- › Ligji për sektorin e gazit natyror i vitit 2008 kërkonte që të gjitha ndërmarrjet e gazit natyror të liqencoheshin nga ERE para fillimit të aktiviteteve të tyre në sektorin e gazit natyror, me përjashtim të përdorimit të tubacioneve të drejtpërdrejta. Procedura e detajuar është specifikuar në Rregullat e Liqencimit e miratuar nga ERE në vitin 2012¹². Kushtet dhe procedurat për liqencim janë në përgjithësi në përputhje me Direktivën 2009/73 / EC (por megjithatë ERE duhet t'i përshtasë ato me Ligjin për Sektorin e Gazit Natyror të vitit 2015). Përjashtimi i vetëm është se nuk ka një dispozitë që përcakton se refuzimi për dhënien e një liqence duhet të njoftohet sekretariatit të KE (SKE-së). Ndërtimi dhe përdorimi i infrastrukturës së gazit natyror, duke përfshirë linjat direkte, kërkon marrjen e lejes nga Qeveria Shqiptare. Ligji i ri kërkon që SKE të njoftohet në rast të refuzimit. Albpetroli, një kompani e integruar vertikalisht e naftës dhe gazit, ka qenë e liqencuar si OST-G dhe OSSH-G;

Ndarja e operatorëve (Unbundling)

- › Ligji i vitit 2008 kërkonte që OST-G të jetë e pavarur të paktën në aspektin e vendimmarrjes, formës juridike, organizative, dhe aktiviteteve të tjera që nuk lidhen me transmetimin. Kjo nuk është materializuar praktikisht për Albpetrolin, i cili ka marrë liqensën për transmetimin e gazit në vitin 2012. Meqë kritere të mëtejshme për ndarjen pronësore të OST-G (ose OSSH-G) janë prezantuar në Paketën e Tretë, ligji i vitit 2008 nuk ka qenë në përputhje me PTE dhe kërkesat e certifikimit. Shqipëria adoptoi modelin NP (ndarje pronësore) në ligjin e ri të gazit dhe do t'i duhet të zbatojë në praktikë këtë model si të vetmin model të mundshëm të ndarjes së OST-G. Përjashtimi i vetëm do të ishte një situatë ku një infrastrukturë e re për transmetimin e gazit përjashtohet nga ky detyrim, i cili do të kërkonte procedurën e certifikimit të parashikuar nga vendimi përjashtimit. Për më tepër, Albpetroli (i cili prodhon gazin natyror në Shqipëri dhe është e vetmja OST-G dhe OSSH-G në vend), nuk ka ndarë aktivitetet e prodhimit dhe të furnizimit/tregtimit me gaz natyror, në përputhje me Direktivën 2003/55 / EC ose me Direktivën 2009 / 73 / KE. Kërkesat shtesë për ndarjen e OSSH-G dhe operatorit të magazinimit të gazit janë futur në përputhje me Direktivën 2009/73 / EC. Prandaj,

¹¹ Bazuar në informacionin e ofruar nga SEK (https://www.energy-community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/AREAS_OF_WORK/Implementation/Albania/Gas), duke përfshirë Raportin e Zbatimit të vitit 2015 (https://www.energy-community.org/portal/page/portal/ENC_HOME/AREAS_OF_WORK/Implementation/IR_2015)

¹² Rregullat e Sektorit të Gazit Natyror dhe Procedurat për Licencimin, Modifikimin e pjesshëm / Transferimin e Plotë, Revokimin dhe Rinovimin e licencave, të miratuar me vendimin Nr.9 të ERE-s të datës 11/02/2011.

Shqipëria ka ndërmarrë hapa drejt arritjes së një gjendje të përputhshmërisë ligjore, e cila tani pret realizimin e saj praktik.

Aksesi i Palëve të Treta

- › Kërkesat për mos-diskriminim ndaj aksesit në rrjetin e transmetimit dhe shpërndarjes, si dhe ne objektet e magazinimit të gazit ose imiantet e GNL, janë të shprehura në Ligjin e vitit 2008. Kushtet për refuzimin e aksesit janë në përputhje me direktivat evropiane për gazin. Për linjën kryesore aksesit do të mundësohet në bazë të rregullave dhe tarifave të miratuara nga ERE. Megjithatë, parimet e përcaktimit të tarifave kanë Direktivën 2009/73 / EC vetëm pjesërisht sepse kompetencat e ERE-s nuk janë në përputhje me *acquis*. Nuk kishte dispozita të detyrueshme për të krijuar një tarifë të veçantë për çdo pikë hyrje dhe dalje në rrjetin e transmetimit, siç kërkohet nga Rregullorja Nr 715/2009 e KE. Përveç kësaj, asnjëri prej sistemeve tarifore nuk është miratuar ende. Mangësia më serioze, megjithatë, ka qenë trajtimi i ndryshëm i i transmetimit të gazit brenda vendit dhe ndërkufitar (tranzit), i cili shkon ndesh me *acquis*-in e gazit. OST-G është i detyruar të miratojë kodin e rrjetit të transmetimit, i cili transpozon rregullat për shërbimet e aksesit për palët e treta, alokimit të kapaciteteve, menaxhimin e flukseve dhe, pjesërisht, detyrimet për transparencë të Rregullores (KE) Nr 715/2009. Albpetrol nuk e ka këtë kod;

Përfshirja nga aksesi i palëve të treta

- › Mundësia për një përfshirje nga aksesi i palëve të treta në infrastrukturën e gazit është përcaktuar në kërkesat e ligjit për Sektorin e Gazit Natyror të vitit 2008 që merr në konsideratë Direktivën 2003/55 / EC. Kjo do të thotë se përfshirja nga aksesi i palëve të treta nuk është adoptuar plotësisht në përputhje me PTE. Vlen të përmendet se përfshirja që ju bë TAP-it u bazua në rregullat dhe procedurat përkatëse të PTE. Kodi tarifor i TAP-it u aprovua më vonë nga Entet Rregullatore të Shqipërisë, Greqisë, dhe Italisë, duke përfshirë flukset në drejtimin normal dhe në të kundërt. Këto tarifa do të mbeten të pandryshuara për 25 vjet. Më pas, TAP-it iu dha një zgjatje e përfshirjes nga tarifat e rregulluara sipas procedurës së PTE-së;

Balancimi

- › Shumica e dispozitave të Rregullores Nr 1775/2005 të KE u adoptuan në legjislacionin primar të Shqipërisë, duke përfshirë edhe ato që lidhen me faturat për balancimin. Ligji për gazin natyror i vitit 2008 përcaktonte që rregullat për balancimin e sistemit duhet të përgatiten nga OST-G dhe të miratohen nga ERE. Ligji nuk parasheh që këto rregulla për balancimin të jenë të bazuara në treg siç kërkohet nga Rregullorja Nr 715/2009 e KE. Kjo ishte vetëm një bazë e përgjithshme ligjore mbi të cilën duhet të zhvillohen aktet ligjore sekondare më të detajuara kur të hapet tregu i gazit natyror. Edhe pse ka patur një liçensë si operator i sistemit të transmetimit që nga viti 2012, Albpetrol nuk ka adoptuar rregullat e balancimit dhe përcaktimit të tarifave përkatëse;

Pranueshmëria e konsumatorëve

- › Përkufizimi i konsumatorëve të pranueshem sipas përcaktimit në Ligjin për sektorin e gazit natyror të vitit 2008 nuk ka qenë në përputhje me Direktivën 2003/55 / EC. Ligji e kufizon të drejtën për tre grupe të përcaktuara të konsumatorëve, përkatësisht: 1) klientët fundorë, që konsumojnë më shumë se sasia e gazit natyror të përcaktuar nga ERE

gjatë një viti, 2) termocentralet që konsumojnë gaz natyror për prodhimin e energjisë elektrike, dhe 3) termocentralet që konsumojnë gaz natyror për prodhimin e kombinuar të energjisë elektrike dhe ngrohjes. Të gjithë këta konsumatorë duhet të ishin shpallur të pranueshem nga 1 janari i vitit 2015. Shqipëria në këtë mënyrë ka shkelur dispozitat përkatëse të acquis-it të gazit dhe duhet ta korrigjojë këtë;

Hapja e Tregut dhe Rregullimi i Çmimeve

- › Afatet për hapjen e tregut, të kërkuara nga Direktiva 2003/55 / EC, të adoptuara gjithashtu nga KE, nuk ishin përcaktuar nga Ligjin për sektorin e gazit natyror të vitit 2008. Ky përbënte një rast të mos-përputhshmërisë me acquis-in e gazit dhe tashmë është korrigjuar me Ligjin për Sektorin e Gazit Natyror të vitit 2015, i cili siguron hapjen e plotë të tregut nga 1 janari 2015, edhe pse në momentin e hapjes është i pa ndonjë efekt të rëndësishëm praktik. Për më tepër, fakti që të gjithë konsumatorët e pranueshem mund të furnizohen nga OSSH-G sipas tarifave të rregulluara duhet të rishqyrtohet sepse pengon hapjen e tregut dhe shkel kërkesat për ndarjen e rrjeteve të shpërndarjes. Kjo është në kundërshtim me parimet e hapjes së tregut dhe gjithashtu është në kundërshtim me kërkesat e ndarjes të rrjeteve të shpërndarjes. Rregullimi i çmimit në total duhet të zëvendësohet nga një qasje me stadi për rregullimin e çmimeve të furnizimit, në qoftë se rregullimi i çmimeve nuk mund të braktiset menjëherë dhe plotësisht sapo të shfaqet tregu;

Mbrojta e Konsumatorëve

- › Ligji për Sektorin e Gazit Natyror i vitit 2008 nuk e parasheh të drejtën e konsumatorëve për të marrë të gjitha të dhënat e duhura. Mungonin gjithashtu dispozitat për pikat e vetme të kontaktit, të cilat duhet ti sigurojnë klientëve informacionin e nevojshëm në lidhje me të drejtat e tyre. Dispozitat e Direktivës 2009/73 / EC që kanë të bëjnë me masat mbrojtëse ndaj klientit nuk janë adoptuar me këtë Ligj dhe një situatë e tillë duhet të korrigjohet. Ligji parashikonte furnizuesit publikë të gazit (furnizuesi publik është në të njëjtën kohë furnizuesi i konsumatorëve në nevojë), si dhe furnizuesit e emergjencës. Një konsumator në nevojë është përcaktuar ai klient i cili, bazuar në të ardhurat e tij, nuk mund të përballojë çmimin e gazit dhe kështu përfiton nga subvencionet e qeverisë.. Për më tepër, MEI është e detyruar të zhvillojë programe për mbrojtjen e konsumatorëve në nevojë, në bashkëpunim me autoritetet e tjera;

Siguria e Furnizimit

- › Ligji për sektorin e gazit natyror i vitit 2008 transpozonte dispozitat e përgjithshme të Direktivës 2004/67 / EC dhe Direktivës 2009/73 / C në lidhje raportimin për sigurinë e furnizimit me gaz natyror. Ligji kërkonte që qeveria shqiptare të miratonte aktet nënligjore që do të përcaktonin standardet e furnizimit dhe një listë të instrumenteve për sigurinë e furnizimit me gaz natyror. Megjithatë, një legjislacion i tillë nuk u miratua asnjëherë. Ligji gjithashtu përcaktonte institucionet kryesore dhe aktorët e tregut që janë përgjegjës për furnizimin, dhe në parim përcaktonte masat dhe mekanizmat mbrojtëse në rast të çrregullimeve të mëdha të furnizimeve;

Enti Rregullator

- › ERE u përcaktua si autoriteti i vetëm për rregullimin e sektorit të gazit dhe energjisë elektrike të Shqipërisë, siç kërkohej edhe nga PTE. Ajo

drejtohet nga Bordi i Komisionerëve i përbërë prej pesë ekspertesh të emëruar nga Kuvendi bazuar në propozimet e një ekipi përzgjedhës. Afati i kontratës për anëtarët e bordit është pesë vjet, në bazë të një skeme rotacioni. Kompetencat e ERE-s duhet të zgjeroheshin në serinë e kompetencave rregullatore dhe objektivave të parapara në PTE. ERE-s i është dhënë një nivel i konsiderueshëm pavarësie sipas ligjit, që përfshin vendimmarrje autonome dhe të zbatueshme me detyrim që i nënshtrohet vetëm shqyrtimit gjyqësor. Bordi është ekskluzivisht përgjegjës për organizimin e autoritetit rregullator. Gjithashtu, procedura e përzgjedhjes dhe emërimit të anëtarëve të Bordit siguron transparencën dhe neutralitetin e duhur. Shkarkimi i anëtarëve të Bordit është i kufizuar nga ligji vetëm në rastet e konfliktit të interesit ose kryerjes së veprës penale dhe në këtë mënyrë është i pakritikueshëm persa i përket ndërhyrjeve të mundshme politike. Megjithatë, në terma praktike, ERE, nuk e përdor pavarësisë e saj në mënyrë të ligjshme në masën maksimale të mundshme. ERE ende nuk ka marrë rolin aktiv të nevojshëm për trajtimin e pengesave ndaj konkurrencës së lirë në tregun e energjisë në Shqipëri. ERE vepron në përputhje me standardet e kërkuara të transparencës në kontekstin e pavarësisë duke publikuar vendimet e Bordit, si dhe informacionin mbi organizimin dhe strukturën e saj, në faqen e saj të internetit. Mbledhjet vendimmarrëse dhe seancat e Bordit janë të hapura për publikun. Publikimet përkatëse në gjuhën angleze duhet të përditësohen rregullisht. Pavarësia financiare është, në parim, e parashikuar në legjislacion duke i dhënë ERE-s të drejtën për të vendosur në mënyrë autonome tarifat rregullatore për të licencuarit, të cilat përbëjnë buxhetin e saj. Po ashtu, Bordi ka autoritetin ekskluziv për të përcaktuar pagat e punonjësve të ERE-s dhe të punësojë ekspertë të jashtëm. Pagat e anëtarëve të bordit janë të përcaktuara nga Kuvendi, por pagat e stafit teknik sipas ligjit duhet të jenë të përafërta me ato të nëpunësve civilë që është krahasimisht e ulët dhe çon në humbjen e eksperteve të mirë dhe vështirësi për të përfituar nga burimeve njerëzore të ERE-s.

Tani dhe me tej.....

Shqipëria humbi afatin për zbatimin e PTE-së të 1 janarit 2015, duke mos mundur të realizojë (si nga ana ligjore dhe ajo praktike) përputhjen e kuadrit ligjor me dispozitat e shumta që kanë të bëjnë me kompetencat dhe detyrat e ERE-s, aksesin në rrjetet e transmetimit, dhe ndarjen, dhe çertifikimin e OST-G-ve. Megjithatë Ligji për Sektorin e Gazit Natyror i vitit 2008 u zëvendësua faktikisht nga ai i vitit 2015 (në shtator 2015, që hyri në fuqi në tetor 2015), i cili siguroi adoptim të plotë të PTE-së. Këtë e tutje Shqipëria duhet të zhvillojë shume akte ligjore dytësore, të cilat kërkojnë nga Ligji për Sektorin e Gazit Natyror i 2015-ës. Mbas një periudhe të shkurtër mbas adoptimit, në nëntor 2015, SKE dhe MEI arritën një marrëveshje për Planin e Veprimit për Legjislacionin Sekondar të Tregut të Gazit (Shtojca 1). Plani parashikon punë të përbashkët interaktive për zhvillimet e ardhshme ligjore dhe rregullatore. SKE ka filluar tashmë me përgatitjen e drafteve fillestare sipas grafikut të dakordësuar. Ligji për sektorin e gazit natyror i vitit 2015 është në një masë të madhe është i përafërt me acquis-in e gazit, që do të thotë me dispozitat e Direktivës 2009/37/EC Nr. 715/2009. Është me rëndësi të madhe që Shqipëria të vazhdojë përgjatë dispozitave kalimtare. Çertifikimi i OST-G nuk duhet të vihet në rrezik. Për këtë qëllim ERE ka adoptuar tashmë rregulloren për çertifikimin e OST-G. Për më tepër procedura e çertifikimit të TAP-it është

përcaktuar tashmë. Të tre Entet Rregullatore kanë lëshuar vendimet e tyre pozitive në çertifikimin e TAP së bashku me KE dhe SKE. Ndryshimet ligjore duhet të plotësohen nëpërmjet rritjes së kapacitetit të ERE-s dhe institucioneve të tjera kompetente, si OST-G. Rregullimet e mëposhtme në praktikën ligjore dhe rregullative duhet të jenë prioritetet kryesor të ERE-s: (1) Zgjerimi i kompetencave në kufijtë dhe objektivat rregullatore që parashihen në PTE, në veçanti lidhur me të drejtën për të kryer hetime, imponimin e masave për promovimin e konkurrencës dhe funksionimin e duhur të tregut, dhe të dhenies së dënimeve kompanive të gazit dhe energjisë elektrike që nuk zbatojnë detyrimet e tyre (ose të propozojë një gjykatë kompetente për të imponuar dënime të tilla); (2) transparenca duhet të përmirësohet në lidhje me rregullat e vendimmarrjes dhe informacionin mbi ndikimin e palëve të interesuara në vendimet e Bordit; (3) ERE duhet të përdorë në mënyrë aktive pavarësinë e saj; (4) pagat e personelit duhet të korrespondojnë me nivelet e pagave të industrisë dhe duhet të përcaktohen plotësisht nga drejtuesit e ERE-s; dhe (5) niveli i stafit të ERE-s ka nevojë të zgjerohet me qëllim adresimin e detyrave shtesë nën PTE. OST-G duhet të ndahet, çertifikohet dhe liçensohet nga ERE-ja dhe pastaj të emërohet nga Qeveria Shqiptare.

6.4 Adoptimi i Paketës së Tretë të Energjisë

Transpozimi

Shqipëria ka kaluar një periudhë shumë intensive për hartimin e Ligjit për Sektorin e Gazit Natyror të vitit 2015, me qëllim të transpozimit të PTE. Këto aktivitete janë kryer në bashkëpunim të ngushtë me Sekretariatit e KE-së. Ligji i Sektorit të gazit Natyror është në përputhje me *acquis-in* e gazit. Ligji u miratua më 22 korrik 2015 nga Qeveria Shqiptare dhe u miratua nga Kuvendi më 25 shtator 2015.

Ligji i ri për sektorin e gazit

PTE është adoptuar në Shqipëri me anë të miratimit të ligjit të ri (Ligji për sektorin e gazit natyror i vitit 2015), që ka të bëjë me tregun kombëtar të gazit dhe shkëmbimit ndërkufitar të gazit natyror. Dispozitat e ligjit specifikojnë çështjet kryesore të mëposhtme:

- › Përcaktimin e aktiviteteve të energjisë në fushën e gazit natyror si; transmetimi, shpërndarja, furnizimi, tregtimi, operimi i objekteve të depozitimit të gazit natyror, funksionimi i impianteve të GNL, dhe operimi i tregut të gazit natyror. Aktivitetet e eksplorimit dhe prodhimit të gazit natyror janë subjekt i Ligjit nr. 7746, për Hidrokarburet i vitit 1993, i ndryshuar;
- › Përcaktimi i operatorët përkatës (operatori i sistemit të transmetimit, sistemit të shpërndarjes, i impianteve të magazinimit, i impianteve të GNL-së, dhe operator i tregut të gazit);
- › Janë identifikuar aktivitetet me interesit publik (transmetimi i gazit natyror, shpërndarja e gazit natyror);
- › Janë identifikuar aktivitetet që duhet të kryhen si pjesë e shërbimeve publike (transmetimi, shpërndarja, dhe furnizimi e gazit natyror për familjet dhe ndërmarrjet e vogla, furnizimi i gazit natyror në situata emergjence);

› KAPITULLI IV është për aktivitetet e sektorit të gazit natyror

- Seksioni I i Kapitullit IV ka të bëjë me transmetimin e gazit natyror (krijimi i OST-G, ndarja pronësore e OST-G, Çertifikimi i OST-G, emërtimet dhe çertifikimi i OST-G së përjashtuar, Monitorimi i ndarjes së OST-G, Çertifikimi në raport me vendet e treta, Përgjegjësitë e OST-së, Aksesit i palëve të treta në sistemin e transmetimit, Refuzimi i të drejtave të aksesit, Kodi i Rrjetit të Transmetimit, Parimet e mekanizmave të shpërndarjes së kapaciteteve dhe procedurat e menaxhimit të kapacitetit të kufizuar në OST, Zhvillimi i rrjetit dhe vendimet e investimeve, Programet e përputhshmërisë dhe zyrtari i përputhshmërisë, Kërkesat për transparencë, Bashkëpunimi rajonal dhe ndërkombëtar i OST-së);
- Seksioni II ka të bëjë me shpërndarjen e gazit natyror (OSSH, Ndarja e OSSH-së, Përjashtimi nga përmbushja e detyrimit të ndarjes së OSSH-së, Detyrat e OSSH-së, Aksesit i palëve të treta në sistemin e shpërndarjes, Kodi i Rrjetit të Shpërndarjes, Zhvillimi i rrjetit të shpërndarjes dhe Plani i investimeve);
- Seksioni III ka të bëjë me PRODHIMIN E GAZIT NATYROR (Prodhuesit, Aksesit në rrjetet e gazsjellësve në zonat e kërkim - prodhimit të gazit natyror);
- Seksioni IV: DEPOZITIMI I GAZIT NATYROR (Operatori i Sistemit të Depozitimit, Ndarja e Operatorit të Sistemit të Depozitimit, Detyrat e Operatorit të Sistemit të Depozitimit, Veprimtaria e depozitimit, Organizimi i aksesit në objektet e depozitimit dhe linepack, Aksesit i palëve të treta në lidhje me impiantet e depozitimit, Parimet e mekanizmave të alokimit të kapaciteteve dhe procedurat e menaxhimit të kapacitetit të kufizuar në lidhje me objektet e depozitimit, Kërkesat për transparencë në lidhje me impiantet e depozitimit, Rregullat e përdorimit të sistemit të depozitimit të gazit);
- Seksioni V: OPERIMI I IMPIANTEVE TË GNL-së (Operatori i Sistemit të Impiantit të GNL-së, Detyrat e Operatorit të Sistemit të Impiantit të GNL-së, Të drejtat e Operatorit të Sistemit të Impiantit të GNL-së, Shërbimet e aksesit të palës së tretë në lidhje me impiantet e GNL-së, Parimet e mekanizmit të alokimit të kapacitetit dhe procedurat e menaxhimit të kapacitetit të kufizuar në impiantet e GNL-ve, Kërkesat e transparencës për impiantet e GNL-ve, Rregullat e përdorimit për terminalin e GNL-së);
- Seksioni VI: FURNIZIMI I GAZIT NATYROR (Veprimtaritë e furnizimit, Rregullat për ndryshimin e furnizuesive, Ruajtja e të dhënave);
- Seksioni VII: INFRASTRUKTURA TË TJERA TË GAZIT NATYROR (Përjashtimet për infrastrukturën e re, Përjashtimet në lidhje me detyrimin “merr ose paguaj”, Operatori i kombinuar, Linja direkte);

- › Kapitulli V: TREGU I GAZIT NATYROR (Hapja e tregut dhe marrëdhënia e reciprocitetit, Tregtimi i gazit natyror, Tregu i gazit natyror, Organizimi i tregut të gazit natyror, Masat për nxitjen e hapjes së tregut, Monitorimi dhe mbikëqyrja e tregut të gazit natyror, Rregullat e tregut të gazit);
- › Kapitulli VI: DETYRIMET E SHËRBIMIT PUBLIK (Detyrimet e shërbimit publik, Furnizuesi me gaz natyror i mundësisë së fundit, Detyrimet e furnizuesit të mundësisë së fundit, Furnizimi i gazit natyror si detyrim i shërbimit publik, Kontrata standarde e furnizimit);
- › Kapitulli VII: MBROJTJA E KLIENTIT FUNDOR DHE ZGJIDHJA E MOSMARRËVESHJEVE (Klienti fundor, Kontrata e furnizimit me gaz natyror, Detyrimet e furnizuesit ndaj klientëve fundorë, Mbrojtja e klientëve në nevojë, Mbrojtja e klientëve të mbrojtur, Zgjidhja e mosmarrëveshjeve);

Kapitulli VIII: INSPEKTIMI, MBIKËQYRJA, KUNDËRVAJTJET ADMINISTRATIVE DHE SANKSIONET (Organi përgjegjës për mbikëqyrjen dhe inspektimin, Mbikëqyrja dhe inspektimi, Inspektorati shtetëror përgjegjës për sektorin e gazit, Organizimi i inspektimeve të kombinuara, Detyrat e subjekteve që kryejnë veprimtari të gazit, entet publike dhe përdoruesit e sistemit të gazit, Matja e gazit natyror, Procedimi në rast moszbatimi të kërkesave ligjore, Kundravajtjet administrative, Detyrimet konfidenciale, Udhëzimet dhe Kodet e Rrjetit të Bashkimit Evropian);

Kapitulli IX: DISPOZITAT TRANZITORE DHE FINALE (Dispozitat tranzitore për ndarjen pronësore të OST, Dispozitat tranzitore për çertifikimin e palëve të treta, Dispozitat tranzitore për ndarjen pronësore të OSSH, Dispozitat tranzitore për adoptimin e listës së kontrollit të klientit, Trajtimi i lejeve ekzistuese dhe kërkesat për ndërtimin e tubacioneve të gazit dhe instalimeve të tjera të infrastrukturës së gazit, Trajtimi i të drejtave ekzistuese dhe liçensave të lëshuara nga ERE, Efektet detyruese të ligjeve statutores aktuale, Dispozitat dytësore, Revokimi i ligjeve, Hyrja në forcë.

Fusha e Veprimit

Dispozitat e ligjit të ri të gazit mbulojnë në mënyrë të kënaqshme dhe të mjaftueshme dhe çështjet madhore përkatëse.

Çështjet Kryesore

Çështjet kryesore që janë adoptuar drejt gjatë fazës së hartimit të ligjit janë::

- › Terma të tillë si kontrolli, çertifikimi i OST-së, dhe ndërmarrja e integruar vertikalisht janë të përcaktuara në mënyrë korrekte;
- › Kërkesat për ndarjen e OST-G, dhe të OSSH-G, janë adoptuar plotësisht.
- › ERE ka për detyrë të miratojë Rregulloren për Çertifikimin e OST-së që përcakton rregullat për procedurën dhe afatet kohore për çertifikim (duke përfshirë për çertifikimin e OST-së së përjashtuar);
- › Çertifikimi dhe emërtimin i OST është përshkruar;

- › Liçencat për të kryer aktivitetet e shpërndarjes së gazit natyror, dhe operimin e impianteve të magazinimit dhe të GNL në të njëjtën kohë të pranishëm në përcaktimin e operatorëve përkatës;
- › ERE ka për detyrë të informojë organet e duhura ndërkombëtare mbi përcaktimin e OST-së gazit; dhe
- › Çertifikimi i OST gazit në lidhje me vendet e treta është gjithashtu i nevojshëm.

Shënim

Duhet të theksohet se tregtia e gazit natyror për qëllime ri-shitjeje, e cila nuk përfshin shitjen tek konsumatori i fundit, ende kërkon një liçencë. Kjo nuk është një zgjidhje e cila mbështet zhvillimin e tregut me shumicë të gazit.

Periudha tranzitore

Në periudhën tranzitore:

- › Përsa i përket ndarjes pronësore të OST-G, kushtet për pavarësinë dhe ndarjen pronësore të OST-G, siç kërkohet nga ky ligj, do të zbatohen para 1 qershorit të vitit 2016;
- › Në lidhje me çertifikimin në raport me vendet e treta, kërkesat dhe detyrimet përkatëse do të aplikohen nga 1 janari 2017 dhe OST-G duhet t'i paraqesë ERE-s të gjitha të dhënat dhe informacionet e nevojshme për zbatimin e tyre të duhur në kohën e duhur;
- › Në lidhje me ndarjen pronësore të OSSH-G-ve, dhe, sipas rastit, Ndërrmarrjeve të Integruara Vertikalisht (NIV) ose ndonjë kompanie private ose organi publik që lidhen me to do të harmonizojnë organizimin e tyre të brendshëm, strukturën e korporatës, marrëveshje kontraktuale dhe aktivitetet me dispozitat e këtij ligji, në lidhje me rregullat lidhur me ndarjen pronësore të OSSH-G brenda 18 muajve nga data e hyrjes në fuqi të këtij ligji (dmth deri në prill 2017), përveç në rastet e përjashtimit nga ndarja pronësore e OSSH-G;
- › Në lidhje me miratimin e listës së kontrollit të konsumatorëve, ERE do të sigurojë që furnizuesit e gazit natyror të ndërmarrin të gjitha hapat e nevojshëm për t'u siguruar konsumatorëve të tyre me një kopje të listës së kontrollit;
- › Në lidhje me trajtimin e lejeve dhe kërkesave për ndërtimin e gazsjellësve dhe të instalimeve të tjera të infrastrukturës së gazit, lejet koncesionare për ndërtimin dhe përdorimin e gazsjellësve dhe të instalimeve të tjera të infrastrukturës së gazit të lëshuara nga QSH do të jetë e vlefshme për afatin e caktuar për të cilin janë lëshuar. ERE duhet t'i japë licencën përkatëse personave që kanë marrë leje koncesioni për ndërtimin dhe përdorimin e tubacionit të gazit dhe të instalimeve të tjera të infrastrukturës së gazit për kryerjen e një apo më shumë aktiviteteve në sektorin e gazit natyror, sipas dispozitave të këtij ligji. Të gjitha ndërmarrjet e gazit natyror të cilave u janë dhënë licenca apo leje për veprimtaritë e ndryshme në sektorin e gazit natyror para hyrjes në fuqi të këtij ligji do të ndjekin

veprimtari të tilla në bazë të kushteve të vendosura nga licenca ose leja përkatëse. Kur licencës apo lejes i vjen fundi, ndërmarrjet e gazit natyror menjëherë do të vazhdojnë me kërkesat për licencë të re ose, kur është e përshtatshme, të lejohen në bazë të rregullave të përcaktuara në këtë ligj. Procedurat e filluara para hyrjes në fuqi të këtij ligji, do të përfundojnë deri në zbatimin e dispozitave të kërkesave ligjore dhe rregullative përkatëse të cilat kanë qenë në fuqi në datën e fillimit të procedurave të tilla.

Vlerësimi Final nga SKE

Megjithë vlerësimin pozitiv të mësipërm, versioni përfundimtar duke përfshirë edhe zbatimin është ende objekt i vërejtjeve të SEK – i cili është institucioni përgjegjës i KE-së që shqyrton zbatimin e duhur të detyrimeve të palëve në kuadër të Traktatit (sipas Artikullit 67(b) të traktatit).

6.5 Konkluzione

Prioritetet afatshkurtra

Pas transpozimit të plotë, hapa konkretë drejt zbatimit të Paketës së Tretë përmes ligjit të ri të gazit mbeten prioritet afatshkurtër në sektorin e gazit natyror, pavarësisht faktit se Shqipëria aktualisht disponon vetëm rezervat të kufizuara të gazit natyror dhe nuk ka ende akses në tregjet ndërkombëtare të gazit natyror. Në varësi të rezultateve të eksplorimit në 5-10 vitet e ardhshme, si dhe zhvillimit të TAP, Shqipëria mund të dëshirojë të marrë në konsideratë mundësinë e shfrytëzimit dhe transmetimit të gazit natyror më gjerësisht. Paralelisht, duhet marrë në konsideratë shpërndarja e gazit natyror brenda vendit, i cili edhe në kushtet më të favorshme nuk mund të pritët të ndodhë përpara vitit 2020.

objektiva afatshkurtra, afatmesme dhe afatgjata

Për shkak të paqartësive të momentit (në qoftë se lidhja me TAP vonohet dhe rezultatet e eksplorimit të gazit në Shqipëri tregojnë rezerva jo efektive), objektivi afatshkurtër do të ishte ndarja, çertifikimi, liçencimi dhe emërimi i OST-G dhe OSSH-G. Një objektivi i tillë motivohet nga angazhimi i qartë i Shqipërisë drejt integritetit në BE dhe rolit aktiv në bashkëpunimin ndërkombëtar në fushën e gazit natyror në kuadër të Traktatit të KE. Lidhja e planifikuar meTAP dhe ndërtimi i rrjetit të shpërndarjes nga viti 2020 e tutje, si dhe eksplorimet e mundshme dhe shfrytëzimi i gazit të brendshëm, do të përcaktojnë më vonë detajet e tregut të gazit natyror. Prandaj, përgatitja e akteve nënligjore në këtë fushë (modeli i detajuar, projektimi dhe struktura e tregut të gazit natyror në Shqipëri) është parë si prioritet afatmesëm pasi ka çështje më urgjente për t'u zgjidhur në periudhën afatshkurtër, që kryesisht janë të lidhura me funksionimin e sistemit të transmetimit dhe të shpërndarjes të gazit natyror sesa me operimin e tregut të gazit. Organizimi dhe zhvillimi i një tregu konkurrues të gazit natyror do të vihet në fokus në terma afatgjatë, pas zgjidhjes së çështjeve të lidhura me rregullimin e sektorit të gazit, të tilla si aksesit në rrjet dhe shfrytëzimi i rrjetit të gazit natyror, dhe e metodologjisë për përcaktimin e tarifave.

7 ASPEKTE TË TJERA LIGJORE QË PLOTËSOJNE ZHVILLIMIN E INFRASTRUKTURES SË GAZIT

Aspekte të tjera të legjislacionit që do të përfshihet në zhvillimin e infrastrukturës së gazit përbëhet nga ligjet dhe rregulloret e Republikës së Shqipërisë të cilat janë adresuar më poshtë.

7.1 Lista e ligjeve dhe rregulloreve që nuk lidhen drejtpërdrejt me gazin

Aspektet ligjore mbi ligjet dhe rregulloret të cilat nuk janë të lidhura drejtpërdrejt me energjinë dhe legjislacionin e gazit janë objekt i ligjeve më poshtë.

Kuadri ligjor kombëtar përbëhet nga rregulloret e mëposhtme në fuqi që përcaktojnë rregullat për procedurën e planifikimit dhe zhvillimit të territorit;

- › Kushtetuta Shqipërisë
- › Kodi Civil, Kodin e Procedurave Administrative, Kodin Rrugor, Kodin Detar;
- › Ligji Nr No.107 / 2014, datë 31.07.2014 "Për planifikimin dhe zhvillimin e territorit", si dhe aktet nënligjore përkatëse:
 - VKM nr 42, datë 16.01.2008, "Kriteret dhe procedurat e dhënies së licencave profesionale të zbatimit, klasifikimit dhe disiplinimit të subjekteve juridike që ushtrojnë veprimtari ndërtimi", i ndryshuar;
 - VKM Nr 459, e datës 2010/06/16 për "Miratimin e standardeve unike gjeodezike dhe GIS";
 - VKM Nr 460, i datës 2010/06/16 për "Organizimin dhe funksionimin e regjistrimit të planifikimit të territorit";
 - VKM Nr 408, e datës 13.05.2015 "Për miratimin e rregullores për zhvillimin e territorit";

Aktivitetet e lidhura me energjinë duke përfshirë aktivitetet në sektorin e gazit janë të rregulluara nga pjesët e mëposhtme të legjislacionit:

- › Ligjet dhe aktet nënligjore të sektorit të energjisë në përgjithësi dhe sektorit të gazit në veçanti:
 - Ligji Nr. 8261 i datës 12.11.1997 "Për ratifikimin e Traktatit të Kartës së Energjisë dhe Protokollit të Kartës së Energjisë mbi efikasitetin e energjisë dhe aspektet e lidhura të mjedisit"
 - Ligji Nr 9501, i datës 3.4.2006 "Për ratifikimin e traktatit të krijimit të Komunitetit të Energjisë"
 - Ligji Nr 102/2015, i datës 2015/09/23 "Për sektorin e gazit natyror";
 - Ligji nr 43/2015, datë 2015/04/30 "Për sektorin e energjisë elektrike" dhe aktet nënligjore përkatëse;

- Ligji Nr 7746, datë 28.07.1993 "Për hidrokarburet (Kërkim dhe Zhvillim)", i ndryshuar i cili përcakton fushën e operacioneve në rrjedhën e sipërme në fushën e gazit natyror, dmth të gjitha ato operacione që lidhen me depozitat e hidrokarbureve, të specifikuara si eksplorimi dhe prodhimi i gazit natyror;
- Ligji Nr 8450, i datës 24.02.1999 "Për përpunimin, transportin dhe tregtimin e naftës, gazit dhe nënprodukteve të tyre", i ndryshuar;
- Ligji Nr 10304, i datës 15.07.2010 "Për sektorin minerar në Republikën e Shqipërisë", i ndryshuar.

Ligjet dhe aktet nënligjore në vijim përcaktojnë rregullat dhe çështjet themelore kushtetuese dhe administrative të tilla si e drejta e pronës, organizimi dhe funksionimi i autoriteteve lokale, taksat lokale, procedurat administrative, administrimi i tokës, tokat e punueshme dhe pyjore, tokat urbane dhe informale, legalizimi i ndërtimeve informale, kompensim të tokës, etj. Këto ligje janë:

- Ligji Nr 7501, e datës 19. 07. 1991 "Për tokën", i ndryshuar;
- Ligji Nr 33/2012, e datës 21.03.2012 "Për Regjistrimin e Pasurive të Paluajtshme";
- Ligji Nr 8318, i datës 1998/01/04 "Për dhënien me qira të tokës së punueshme, tokës pyjore, livadheve dhe kullotave që janë pronë shtetërore", i ndryshuar;
- Ligji Nr 8561, i datës 22.12.1999 "Shpronësimet dhe marrjen në përdorim të përkohshëm të pasurisë pronë private për interes publik";
- Ligji Nr 8743, i datës 22.02.2001 "Për pronat e paluajtshme të shtetit", i ndryshuar;
- Ligji Nr 8744, i datës 22.02.2001 "Për transferimin e pronave të paluajtshme publike njësi të qeverisjes vendore" i ndryshuar;
- Ligji Nr 9244, i datës 2004/06/17 "Për mbrojtjen e tokës bujqësore", i ndryshuar;
- Ligji Nr 7699, i datës 21.04.1993 "Për kompensimin në të holla e ish-pronarëve të tokave bujqësore", i ndryshuar;
- Ligji nr 8337, i datës 30.04.1998 "Për transferimin e pronësisë mbi tokat bujqësore dhe pyjore, livadheve dhe kullotave";
- Ligji Nr 7983, i datës 1995/07/27 "Për shitje / blerje tokave të punueshme, livadheve, dhe kullotave të cilat janë në pronësi të shtetit";
- Ligji Nr 8318, i datës 1.04.1998 "Për dhënien me qira të tokës së punueshme, livadheve dhe kullotave që janë në pronësi të shtetit";
- Ligji Nr 7980, i datës 27.07.1995 "Për shitjen dhe blerjen e trojeve" i ndryshuar;
- Ligji Nr 8752, i datës 26.03.2001 "Për përcaktimin e strukturave përgjegjëse për administrimin dhe mbrojtjen e tokës";
- Ligji Nr 8312, i datës 1998/03/26 "Për tokën bujqësore të pandarë", i ndryshuar;

- Ligji Nr 8318, datë 1998/01/04 "Për dhënien me qira të tokës bujqësore, livadheve tokë pyjore dhe kullotat që janë pronë shtetërore", të ndryshuar;
- Ligji Nr 8652, i datës 31.07.2000 "Për organizimin dhe funksionimin e qeverisjes vendore" i ndryshuar;
- Ligji Nr 9385, i datës 04.05.2005 "Për pyjet dhe shërbimin pyjor", i ndryshuar;
- Ligji Nr 92/2014, i datës 2010/07/24 "Për tatimin mbi vlerën e shtuar";
- Ligji Nr 9920, datë 19.05.2008 "Për procedurat tatimore", i ndryshuar;
- Ligji Nr 8438, i datës 1998/02/28 "Për tatimin mbi të ardhurat", i ndryshuar;
- Ligji Nr 9632, i datës 30.10.2006 "Për sistemin e taksave vendore" i ndryshuar;
- Ligji Nr 9975, i datës 28.07.2008 "Për taksat kombëtare", i ndryshuar;

Ligjet sektoriale në vijim dhe aktet e tyre nënligjore përcaktojnë rregullat për bujqësinë, arsimin dhe shëndetësinë, pyjet dhe kullotat, administrimin e ujit, turizmit dhe trashëgimisë kulturore, faunës dhe florës, hidrokarburet dhe minieralet, emergjencat civile, mjedisin, mbrojtjen nga zjarri, ndërtimin dhe strehimin, transportin dhe infrastrukturen, komunikimet elektronike, etj. Këto ligje janë:

- Ligji Nr 10431, i datës 9.6.2011 "Për mbrojtjen e mjedisit", i ndryshuar;
- Ligji Nr 9700, i datës 26.03.2007 "Për mbrojtjen e mjedisit nga ndikimi ndërkufitar";
- Ligji nr. 10448, i datës 14.7.2011 "Për lejet mjedisore";
- Ligji Nr 91/2013, i datës 28.02.2013 "Për vlerësimin strategjik mjedisor";
- Ligji Nr 8897, i datës 16.05.2002 "Për mbrojtjen e ajrit nga ndotja", i ndryshuar;
- Ligji Nr 8906, i datës 06.06.2002 "Për zonat e mbrojtura", i ndryshuar;
- Ligji Nr 8905, i datës 06.06.2002 "Për mbrojtjen e mjedisit detar nga ndotja dhe dëmtimi", i ndryshuar;
- Ligji Nr 9251, i datës 08.07.2004 "Kodi Detar i Republikës së Shqipërisë", i ndryshuar;
- Ligji Nr 10463, i datës 22.09.2011, "Për menaxhimin e integruar të mbetjeve", i ndryshuar;
- Ligji nr 9115, i datës 24.07.2003 "Për trajtimin mjedisor të ujërave të ndotura", i ndryshuar;
- Ligji Nr 9478, i datës 2006/02/16 "Për aderimin e Republikës së Shqipërisë në vendimet II / 14 dhe III / 7, ndryshimet e ESPOO për vlerësimin e ndikimit mjedisor në kontekst ndërkufitar";
- Ligji Nr 9055, i datës 24.04.2003 "Për aderimin e Republikës së Shqipërisë në Konventën për të drejtën e detit";
- Ligji Nr 9774, i datës 12.07.2007 "Për vlerësimin dhe administrimin e zhurmës në mjedis", i ndryshuar;

- Ligji Nr 10062, i datës 29.01.2009 "Për aderimin e Republikës së Shqipërisë në protokollin" Për kontrollin e shkarkimeve të oksideve të azotit apo të flukseve të tyre ndërkufitar"të konventes se 1979-es" "Për ndotjen e ajrit ndërkufitare në distancë të gjatë";
- Ligji Nr. 9501, i datës 03.04.2006 "Për ratifikimin e Traktatit për themelimin e Komunitetit të Energjisë"
- Ligji Nr 9548, i datës 01.06.2006 "Për aderimin e Republikës së Shqipërisë në protokollin" Mbi regjistrat e shkarkimit dhe transferimit të ndotësve "të Konventës së Aarhusit. "Për të drejtën e publikut për informacion mjedisor, pjesëmarrja se tij në vendimmarrje dhe për t'iu drejtuar gjykatës për çështjet e mjedisit";
- Ligji nr 111/2012, i datës 15.11.2012, "Për menaxhimin e integruar të rezervave ujore";
- Ligji Nr 9048, i datës 07.04.2003 "Për trashëgiminë kulturore", i ndryshuar;
- Ligji Nr 8756, i datës 26.03.2001 "Për emergjencat civile", i ndryshuar;
- Ligji Nr 8766, i datës 2001/02/04 "Për mbrojtjen dhe shpëtimin nga zjarri", i ndryshuar;
- Ligji nr 7643, i datës 2.12.1992 "Për Inspektoratin Sanitar Shtetëror", i ndryshuar;
- Ligji Nr 93/2015 "Për turizmin".

7.2 Kufizimet e master planeve për territorin dhe planifikimin urban

Ndikimi i shtetit dhe autoriteteve lokale në planifikimin dhe ndërtimin e infrastrukturës së gazit do të duhet të realizohet duke zbatuar dispozitat e Ligjit mbi Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit dhe miratimit të dokumenteve përkatëse të planifikimit me pjesëmarrje publike dhe dhenies së lejeve që autorizojnë ndërtimin dhe përdorimin e infrastrukturës së gazit. Objektet e energjise dhe të gazit natyror duhet të ndërtohen në përputhje me Ligjin për Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit, dhe rregulloret e tjera teknike, dhe me një autorizim paraprak të lëshuar sipas Ligjit për Sektorin e Gazit Natyror. Rregullat e planifikimit dhe zhvillimit të territorit, që do të aplikohen në procesin e krijimit të një infrastrukture të gazit në Shqipëri do të duhet të përcaktohen.

7.2.1 Planifikimi i territorit dhe ndërtimi i infrastrukture së gazit

Hyrje

Ndikimi i shtetit dhe autoriteteve lokale në planifikimin dhe zhvillimin e infrastrukturës së gazit realizohet nëpërmjet zbatimit të dispozitave të Ligjit për Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit¹³ dhe miratimit të dokumenteve përkatëse të planifikimit me pjesëmarrje publike që autorizojnë ndërtimin dhe përdorimin e gazsjellësve dhe objekteve tjera infrastrukturore. Zbatimi i Ligjit siguron vlerësimin

¹³ Law No. Nr.107/2014, dated 31.07.2014 "On territory planning and development", as amended, has been published in the Official Gazette of Albania No. 137, dated September 1, 2014. The Law on Territory Planning and Development has entered into force on October 1, 2014.

	dhe planifikimin e masave për të shmangur ose zbutur ndikimet negative në mjedis. Ligji gjithashtu përcakton të drejtat e pronësisë mbi tokën dhe të drejtat e marrjes së tokës në përdorim për ndërtimin e infrastrukturës së gazit dhe objekteve që lidhen me to. Ligji rregullon sistemin e planifikimit të territorit të Shqipërisë, mënyrën dhe kushtet për ndërtimin e objekteve të natyrave të ndryshme, si dhe çështje të tjera në lidhje me planifikimin dhe zhvillimin e territorit.
Parimet e planifikimit dhe zhvillimit të territorit	Planifikimi i territorit në Shqipëri bazohet në parimet e mëposhtme: 1) harmonizimi i interesave publike me ato private dhe atyre kombëtare me ato vendore; 2) Planifikimi para zhvillimit (planifikimi është i detyrueshëm për të gjitha autoritetet përkatëse); 3) transparenca gjatë procesit të planifikimit dhe inspektimit të zhvillimit; 4) karakteristikat e zonës që duhet të merret në konsideratë gjatë procesit të planifikimit dhe zhvillimit; 5) Decentralizimi dhe subsidiariteti; 6) Sistemi i integruar i planifikimit; 7) Hierarkia e planeve; 8) Përafrimi i harmonizuar me normat dhe standardet evropiane, duke përfshirë kriteret mjedisore, biodiversitetit, dhe të zonave të mbrojtura; 9) Miratimi i heshtur, etj.
Ndërtimi i objekteve	Ndërtimi është i bazuar në parimet e mëposhtme: 1) Zhvillimi i qëndrueshëm që garanton nevojën për barazi sociale, zhvillim ekonomik dhe mbrojtje të mjedisit; 2) Zhvillimi i territorit si një çështje me rëndësi kombëtare; 3) Sigurimi i detyrueshëm i objekteve, përgjegjësia civile dhe profesionale; 4) Mbrojtja e mjedisit, mbrojtja nga fatkeqësitë natyrore dhe teknologjike; 5) Përdorimi racional i energjisë dhe efikasiteti i energjisë; 6) One stop shop; 7) Perputhshmëria me normat dhe standardet evropiane; 8) Stabiliteti dhe qëndrueshmëria e objekteve; 9) Projektimi sizmik dhe ndërtimin e objekteve, etj.
Pjesëmarrja publike	Gjithkush ka të drejtë, sipas ligjit, për të pasur akses në çështjet e planifikimit të territorit dhe të zhvillimit të objekteve. Publiku ka të drejtë sipas ligjit që të marrë pjesë në aktivitetet që lidhen me diskutimin dhe hartimin e dokumenteve të planifikimit dhe kontrollit gjatë zbatimit të planeve të tilla.
Çështjet, zonat dhe objektet me interes kombëtar	Çështjet, zonat dhe objektet me interes kombëtar konsiderohen të gjitha ato çështje, zona dhe objekte që lidhen me shtetin apo interesin kombëtar gjatë zhvillimit të territorit. Rregullorja për planifikimin e territorit përcakton se tubacionet e gazit natyror dhe veprat e infrastrukturës janë objekte shtetërore me interes kombëtar.
Dokumentet e planifikimit	Dokumentet e lidhura me planifikimin e territorit përcaktojnë organizimin, përdorimin dhe qëllimin e zhvillimit të qëndrueshëm të territorit, si dhe udhëzimet dhe masat për biodiversitetin, për burimet natyrore, për mbrojtjen e mjedisit dhe për ndërtimin dhe zhvillimin e infrastrukturës publike kombëtare. Dokumentet e planifikimit janë hartuar në nivel shtetëror dhe në nivel lokal.
Dokumentet e planifikimit në nivel shtetëror	Në nivel shtetëror, ekzistojnë tri dokumente planifikimi: 1) Plani Kombëtar i përgjithshëm i Shqipërisë, që mbulon të gjithë territorin e Republikës së Shqipërisë; 2) Plani Kombëtar sektorial mbulon të gjithë ose një pjesë të Republikës së Shqipërisë, dhe

3) Plane të Detajuara për zona me interes kombëtar.

Plani i Përgjithshëm Kombëtar i Shqipërisë

Plani i Përgjithshëm Kombëtar i Shqipërisë është një dokument strategjik që përcakton kushtet e përgjithshme dhe të detyrueshme për të gjitha planet e përgatitura për planifikimin e territorit në Shqipëri. Ai përcakton qëllimet dhe parimet për një zhvillim të qëndrueshëm dhe të balancuar të territorit, ofron kushte për zhvillimin e rajonit dhe mbrojtjen e ekosistemeve, biodiversitetit, burimeve natyrore dhe kulturore të cilat duhet të jenë në përputhje me instruksionet dhe udhëzimet e dokumentit që kanë të bëjnë me zhvillimin specifik. Pikat e mëposhtme janë përshkruar: vizioni strategjik, politika për shfrytëzimin e territorit, politikat afatgjata për organizimin e territorit, propozimet për projektet strategjike të infrastrukturës, studimi i vlerësimit strategjik mjedisor, udhëzimet për përmirësimin e kuadrit institucional dhe ligjor, etj.

Plani Kombëtar sektorial

Ky është një dokument i cili është përgatitur në nivel ministror dhe sunon zhvillimin strategjik të një ose disa sektorëve që rregullohen nga autoritetet përkatëse. Sektorët specifikë përfshijnë sigurinë kombëtare, energjinë, industrinë, transportin, infrastrukturën, turizmin, zonat ekonomike, sportin, trashëgiminë kulturore dhe natyrore, bujqësinë, etj.

Planet e detajuara për zona me interes kombëtar

Ky është një dokument që është hartuar për rajonin ku do të ndërtohet objekti me interes kombëtar dhe ka për qëllim mbrojtjen, parandalimin dhe zhvillimin e qëndrueshëm të zonave me interes kombëtar. Kjo është bërë posaçërisht për objektet shtetërore me interes të përbashkët si 1) objektet me rëndësi historike, kulturore, sociale, ekonomike ose mjedisore; parqet industriale; fushat apo sistemet me interes të veçantë që kontribuojnë drejtpërdrejt në rritjen e interesit kombëtar të tilla si; turizmit prioritar, objektet e infrastrukturës kombëtare, etj 2) objektet e sociale, kulturore, sportive, shëndetësore, të natyrës, dhe ato edukative, dhe 3) objektet që lidhen me mbrojtjen e jetës dhe shëndetit dhe sigurisë publike.

Dokumentet e planifikimit në nivel lokal

Dokumentet e planifikimit në nivel lokal janë:

- 1) Planet sektoriale në nivel qarku;
- 2) Planet Lokale të Përgjithshme; dhe
- 3) Planet Lokale të Detajuara.

Planet sektoriale

Qeveritë lokale janë të ndarë në njësi që përbëhen nga bashkitë dhe qarqet. Qarqet miratojnë planet sektoriale për zbatimin e Planeve Kombëtare të Përgjithshme dhe / ose Planeve Kombëtare Sektoriale. Mbas miratimit nga Njësitë e Qeverisjes Vendore ato sigurojnë një ekuilibër midis interesit kombëtar dhe atij lokal dhe ndikojnë në zhvillimin e territorit në nivel qarku. Ato duhet të hartohen në përputhje me kërkesat e legjislacionit në fuqi për ruajtjen dhe përdorimin e zonave natyrore-historike.

Planet Vendore të Përgjithshme

Ky është një dokument që përcakton kushtet e detyrueshme për ndërtimet dhe zhvillimin brenda territorit administrativ të njësisë së qeverisjes vendore (brenda territorit administrativ të komunës), në përputhje me udhëzimet dhe kriteret e Planit Kombëtar Lokal.

Planet Vendore të Detajuara	Keto janë dokumente që mund të miratohet për një ose disa fusha apo njësi të vogla ku një plan më i detajuar vendor është i nevojshem ose në rast se njësia apo zona në fjalë është përcaktuar si një zonë me prioritet zhvillimi. Autoriteti përkatës përgjegjës për Planin e Përgjithshëm Vendor duhet të përcaktojë nevojën për të miratuar një plan të detajuar lokal, i cili rregullon zhvillimin (rizhvillimin) e një zone / njësie, rigjenerimin e një zone / njësie urbane, dhe ndërtimin e infrastrukturës publike.
Autoritetet Vendimmarrëse në Planifikimin e Territorit	Përgjegjësitë e planifikimit të territorit janë të ndara në nivel qendror dhe nivel lokal. Në nivel qendror, autoritetet përgjegjëse të planifikimit janë: (i) Këshilli i Ministrave, (ii) Këshillit Kombëtar i Territorit, (iii) ministria përgjegjëse për planifikimin dhe zhvillimin e territorit. Ndërsa në nivel lokal, kompetencat e planifikimit varen nga qarqet (d.m.th. Këshilli i Qarkut) dhe komunat (Këshilli Komunes, si dhe kryetari i komunes). Në lidhje me zhvillimin e territorit, Këshillit Kombëtar i Territorit dhe kryetarët e komunave janë të emëruar si autoritete kompetente. Kompetencat e Këshillit Kombëtar i Territorit përfshijnë miratimin e lejeve të zhvillimit dhe të ndërtimit për një shumëllojshmëri zhvillimesh që kanë të bëjnë me objektet me interes publik dhe kombëtar apo me investimet strategjike. Iniciativa për të hartuar një Plan Kombëtar të Përgjithshëm, si dhe një Plan Kombëtar Sektorial është e ministrit që është përgjegjës për sektorin përkatës dhe e Këshillit Kombëtar të Territorit. Këshilli Kombëtar i Territorit është autoriteti përgjegjës që miraton Planin Kombëtar të Përgjithshëm të vendit. Nisma për të hartuar një plan të detajuar për zonat me interes kombëtar mund të ndërmerret nga ministri përgjegjës për sektorin përkatës ose palët e interesuara, nga sektori publik ose privat, të cilat mund të kërkojnë nga ministria përgjegjëse për të filluar procesin e hartimit të një plani të detajuar për zonat me interes kombëtar.
Interesi Publik	Me miratimin e një dokumenti të planifikimit, interesi publik duhet të merret në konsideratë për të autorizuar shpronësimin e pronës për planifikimin dhe ndërtimin e objekteve të planifikuara të territorit.
Dokumentacioni teknik	Objektet mund të ndërtohen mbi bazën e lejes së ndërtimit dhe mbi një dokumentacion teknik. Përdorimi i objekteve mund të lejohet në bazë të një lejeje shfrytëzimi. Dokumentacioni teknik është një koleksion dokumentesh të shkruara, që përcaktojnë koncept-idenë dhe kushtet e nevojshme për ndërtimin e një objekti. Dokumentacioni teknik përbëhet nga:
Projekti teknik	1) Projekti teknik përcakton vendndodhjen, kapacitetin, dhe karakteristikat arkitektonike, teknike dhe funksionale të objektit. Ai përcakton elementet organizative të ndërtimit të objektit, si dhe elementet në lidhje me mirëmbajtjen e objektit. Ai përfshin grafikun për kompletimin e punimeve të ndërtimit dhe parashikon vlerën e punëve të përgjithshme që lidhen me ndërtimin.

Dokumentet e instalimeve 2) Dokumenti i Pajisjeve dhe Instalimeve përcakton pajisjet dhe instalimet që do të instalohen në lidhje me pajisjet elektrike, sistemet e ngrohjes dhe ftohje, pajisjet për mbrojtjen nga zjarri, instalimet për Eficiencë të Energjisë daljet e emergjencës, etj.

Dokumentet e pronësisë 3) Dokumentet e pronësisë janë dokumentet që vërtetojnë të drejtën e pronësisë mbi tokën ku do të ndërtohet objekti. Ato provojnë të drejtat e pronësisë, ose të drejtat e tjera sic janë e drejta e përdorimit të tokës etj.

Dokumente të tjera përfshijnë të gjitha miratimet përkatëse, pëlqimet, liçencat, autorizimet, lejet dhe opinione të tjera të kërkuara nga rregulloret e veçanta, dëshmitë e pagesës së taksave komunale, dhe policat e sigurimit të përgjegjësive të investitorit.

Lejet e Ndërtimit Lejet për ndërtimin e objekteve lëshohen në bazë të vendimit të autoriteteve të qeverisjes vendore. Në raste të veçanta të ndërtimeve komplekse dhe zhvillimeve territoriale, Këshilli Kombëtar i Territorit zgjidh çështjen dhe lëshon lejen e ndërtimit. Këto raste të veçanta përfshijnë: 1) çentralet që janë pjesë e sistemin kombëtar të energjisë elektrike dhe sisteme të tjera të infrastrukturës publike dhe kombëtare (hekurudha, rrugë, autostrada, etj); 2) objektet për prodhimin dhe rafinimin e burimeve natyrore të tilla si gazi natyror, nafta, rafineritë e naftës, gazsjellësit dhe naftësjellësit, objektet e magazinimit të naftës dhe gazit, guroret etj; 3) aeroportet, dhe terminalët e portit të udhëtarëve; 4) qendrat shëndetësore dhe arsimore, teatrot kombëtare dhe muzeumet; 5) Zyrat doganore dhe strukturat apo infrastrukturat ushtarake, etj. Këshilli Kombëtar i Territorit përbën autoritetin që miraton ndërtimin dhe zhvillimin e territorit në lidhje me çështjet, zonat ose objektet që janë përcaktuar në interes kombëtar, duke përfshirë pronat shtetërore që nuk mund t'u transferohen njësisë të qeverisjes vendore.

Përdorimi i objekteve Një vërtetim i banimit lëshohet nga organi kompetent për lëshimin e lejeve të ndërtimit. Çertifikata e banimit duhet të merret me paraqitjen e deklaratës së përputhshmërisë nga autoriteti përkatës që vërteton se të gjitha punimet e ndërtimit janë kryer në përputhje me normat dhe standardet e sigurisë në fuqi. Parimi i miratimit të heshtur mund të aplikohet, por jo në rastet kur dokumentet e inspektimit konfirmojnë parregullsi sa i përket implementimit të kushteve të lejes së ndërtimit.

Shënime Përmblyëse Sistemi i transmetimit të gazit duhet të planifikohet në nivel shtetëror dhe në nivel lokal. Hartimi i dokumenteve të planifikimit supozon pjesëmarrjen aktive të publikut në procesin e miratimit të tyre sidomos në lidhje me mbrojtjen e natyrës dhe zgjidhjen e të drejtave të pronës. Është e nevojshme të theksohet se miratimi i planeve të territorit përcakton interesin e shtetit për shpronësimin e pronave dhe për planifikimin dhe zhvillimin e territorit.

7.2.2 Një vlerësim mjedisor i zhvillimit të gazit natyror

Detyrimet e Shqipërisë në lidhje me mbrojtjen e mjedisit dhe menaxhimin e mbeturinave janë të përcaktuara në Marrëveshjen e Stabilizim-Asocimit dhe Planit Kombëtar të Zbatimit. Sipas Planit Kombëtar të Zbatimit, qeveria shqiptare duhet të

marrë pjesë në mënyrë aktive në të gjitha aktivitetet që lidhen me zhvillimin e projekteve të infrastrukturës së gazit. Sipas këtyre dokumenteve, detyrat kryesore në lidhje me mbrojtjen e mjedisit janë përafrimi i legjislacionit me direktivat përkatëse të BE-së dhe rehabilitimi i zonave sensitive nga ana mjedisore. Që nga viti 2011, kuadri ligjor i Shqipërisë dhe kapacitetet institucionale në sektorin e mjedisit janë zhvilluar për të adoptuar ligjet mjedisore të BE-së në legjislacionin e brendshëm dhe për forcimin e institucioneve mjedisore. Në mënyrë të veçantë, direktivat e mëposhtme të KE-së janë përafruar plotësisht:

- 1) Direktiva 2004/35 / CE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit të datës 21 prill 2004 mbi përgjegjësinë mjedisore në lidhje me parandalimin dhe riparimin e dëmit mjedisor;
- 2) Direktiva e Këshillit 85/337 / EEC e 27 qershor 1985 mbi vlerësimin e efekteve të disa projekteve publike dhe private mbi mjedisin, i ndryshuar;
- 3) Direktiva 2008/1 / EC e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit të datës 15 janar të vitit 2008 në lidhje me parandalimin dhe kontrollin e integruar të ndotjes, i ndryshuar;
- 4) Direktiva 2001/80 / EC e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit të datës 23 tetor 2001 mbi kufizimin e emetimeve të disa ndotësve në ajër nga impiantet e mëdha djegëse.

Në parim, çdo aktivitet me ndikim në mjedis (duke përfshirë tubacionin e gazit) duhet së pari të marrë një leje mjedisore. Siç është rasti me shumicën e lejeve mjedisore, një Raport i Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis ("Raporti i VNM") është parakusht për të marrë një leje mjedisore, megjithëse disa aktivitete nuk kërkojnë një raport të VNM.

Kërkesat themelore për Projektin që rrjedhin nga rregulloret mjedisore lidhen me detyrimin për të përgatitur një raport të vlerësimit të ndikimit në mjedis dhe për të siguruar pjesëmarrjen e publikut në procedurën përkatëse. Neni 59 i Kushtetutës së Shqipërisë, "Objektivat sociale", parashikon shprehimisht se: "1. Shteti, brenda kompetencave kushtetuese dhe mjeteve që disponon, synon në plotësim të nismës dhe të përgjegjësisë private: e. - Një mjedis të shëndetshëm dhe ekologjikisht të përshtatshëm për brezat e sotëm dhe të ardhshëm; f. - Shfrytëzimin racional të pyjeve, ujërave, kullotave dhe burimeve të tjera natyrore mbi bazën e parimit të zhvillimit të qëndrueshëm".

Konventa e Aarhusit është ratifikuar me Ligjin nr 8672, të datës 26.10. 2000. Në bazë të nenit 122 të Kushtetutës së Shqipërisë, çdo marrëveshje ndërkombëtare e ratifikuar është pjesë e sistemit të brendshëm juridik dhe në këtë mënyrë drejtpërdrejt e zbatueshme, me përjashtim të rasteve kur kjo nuk është e vetë-ekzekutueshme dhe zbatimi i saj kërkon nxjerrjen e një ligji zbatues.

Për më tepër, një marrëveshje ndërkombëtare e ratifikuar me ligj ka epërsi mbi ligjet e vendit me të cilët mund të mos jetë e pajtueshme. Kjo do të thotë, Konventa e Aarhusit është garancia për palët e treta, se të drejtat për një mjedis të shëndetshëm dhe ekologjik do të respektohen.

Kuadri ligjor për mbrojtjen e mjedisit dhe natyrës

Kuadri ligjor për mbrojtjen e mjedisit dhe natyrës vjen nga dispozitat e Ligjit për Mbrojtjen e Mjedisit si ligj themelor për këtë fushë, Ligjit për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis, Ligjit për Mbrojtjen e Ajrit nga Ndotja, Ligjit për Zonat e Mbrojtura, Ligjit për Mbrojtjen e Mjedisit nga Ndikimet Ndërkufitare, Ligjit për Lejet Mjedisore, Ligjit për Pyjet dhe ligje të ngjashme sektoriale që janë paraqitur në vija të trasha në tekstin e mëposhtëm.

Struktura institucionale për mbrojtjen e mjedisit dhe natyrës përfshin, ndër të tjera, Ministrinë e Mjedisit dhe agjencitë përkatëse të mjedisit, të cilat janë përgjegjëse për një sistem të mbrojtjes integrale e mjedisit, zbatimit të masave për zhvillim të qëndrueshëm në fushën e mbrojtjes së integruar të mjedisit, menaxhimin e zonës bregdetare, mbrojtjen e integruar e detit nga ndotja, përfundimin e marrëveshjeve ndërkombëtare, monitorimin e standardeve ndërkombëtare, dhe negocimin, koordinimin dhe zbatimin e konventave dhe marrëveshjeve ndërkombëtare, si dhe monitorimin e Agjencisë për Mbrojtjen e Mjedisit. Ministria e Mjedisit është përgjegjëse për politikën e zhvillimit në menaxhimin e ujit, përdorimin e ujit, tokës dhe akuifereve për furnizimin me ujë, mbrojtjen e ujërave nga ndotja, rregullimin e rrjedhave ujore dhe mbrojtjen nga ujrë të dëmshme, politikën e zhvillimit në fushën e pylltarisë, mbarështimin e pyjeve, dhe përmirësimin e shëndetit të pyjeve dhe mbrojtjen e tyre, si dhe bashkëpunimin ndërkombëtar në pylltari.

Mbrojtja Kombëtare e Mjedisit

Agjencia për Mbrojtjen e Mjedisit kryen aktivitete teknike dhe administrative në fushën e mbrojtjes së mjedisit, si monitorimin e mjedisit; përgatitjen e analizave dhe raporteve, miratimin e aprovimeve dhe komunikimin me institucionet publike përgjegjëse.

Ligji për Mbrojtjen e Mjedisit

Ligji për Mbrojtjen e Mjedisit¹⁴ është botuar në Fletoren Zyrtare nr 89, të datës 30. 06. 2011, dhe kjo është në fuqi që nga 1 janari 2013. Ligji për Mbrojtjen e Mjedisit përbën ligjin bazë që rregullon parimet e mbrojtjes së mjedisit dhe zhvillimit të qëndrueshëm, subjektet dhe instrumentet e mbrojtjes së mjedisit, pjesëmarrjen e publikut në lidhje me çështjet mjedisore dhe çështje të tjera që lidhen me mbrojtjen e mjedisit. Çdo subjekt, i cili kërkon të ushtrojë veprimtari të cilat mund të kenë një ndikim të rëndësishëm në mjedis, duhet t'i nënshtrohet procesit të vlerësimit të ndikimit në mjedis, si dhe një lejeje mjedisore të nevojshme, para miratimit dhe zbatimit të ndërtimit. Mbrojtja e mjedisit nga ndotja dhe dëmtimet është një prioritet kombëtar në Republikën e Shqipërisë. Sipas këtij ligji, degradimi mjedisor përbëhet nga: degradimi i ajrit, tokës, ujit dhe detit, vegjetacionit dhe jetës së kafshëve; fenomene dhe veprime: klima, zhurma dhe dridhjet; si dhe mjedisii krijuar nga njeriu: trashëgimia kulturore dhe historike, infrastruktura, industria dhe objektet e tjera. Mbrojtja e mjedisit është siguruar nga organet shtetërore, organet e administratës shtetërore, pushtetit vendor, personat fizikë dhe juridikë vendas dhe të huaj, organizatat joqeveritare, qytetarët dhe shoqatat e qytetarëve. Ata duhet të sigurojnë kontroll dhe parandalim nga të gjitha format e ndotjes dhe degradimit të mjedisit, si dhe bashkëpunim të ndërsjellë dhe komunikim.

¹⁴ Ligji Nr. 1031, i datës 09.06.2011 "Për mbrojtjen e mjedisit", i ndryshuar me Ligjin Nr. 31/2012 "Disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin Nr. 10 431, të datës 09.06.2011 "Për mbrojtjen e mjedisit".

Struktura Institucionale për mbrojtjen e mjedisit	Agjencitë Kombëtare dhe Rajonale të Mjedisit janë agjencitë e autorizuar të organizuara në kuadër të Ministrisë së Mjedisit, të cilat kryejnë detyra administrative në lidhje me fushën e mbrojtjes së mjedisit si liçensimin, monitorimin, analizimin, raportimin, inspektimin dhe komunikimin me organet përkatëse vendore dhe ndërkombëtare, dhe me publikun.
Dokumentet e zhvillimit të qëndrueshëm dhe mbrojtjes së mjedisit	Dokumentet e zhvillimit të qëndrueshëm dhe mbrojtjes së mjedisit janë: 1) Marrëveshja e Stabilizim-Asociimit, 2) Planit Kombëtar Zbatimit për Integrim Evropian 2014-2020 3) Planet kombëtare të veprimit dhe strategjitë hartuar veçmas për secilin komponent të mjedisit, 4) Planet e zhvillimit.
<i>Marrëveshja Stabilizim-Asociimit</i>	Shqipëria ka hyrë në një Marrëveshje Stabilizim-Asociimi (MSA) që është në fuqi nga data 12.06.2006; qëllimi kryesor i kësaj marrëveshje është përcaktimi i udhëzimeve për përafrimin e legjislacionit të saj me atë të BE-së. Për këtë qëllim, Ministria e Mjedisit ka hartuar Planin Kombëtar të Veprimit për Integrim Evropian 2014-2020 që nënvizon strategjinë që duhet ndjekur për të adoptuar direktivat e BE brenda kuadrit ligjor kombëtar.
Planit Kombëtar i Zbatimit për Integrimin Evropian 2014-2020	Ky është një dokument i cili drejton zhvillimin afatgjatë ekonomik dhe social dhe mbrojtjen e mjedisit drejt zhvillimit të qëndrueshëm. Ky dokument përcakton udhëzimet për funksionimin afatgjatë, qëllimet dhe masat që duhen marrë në përputhje me situatën aktuale dhe angazhimet ndërkombëtare. Ky dokument përpilohet periodikisht nga Qeveria Shqiptare.
Planit Kombëtar i Veprimit	Bazuar mbi dispozitat e Planit Kombëtar të Veprimit për Integrim Evropian dhe planeve tjera relevante kombëtare dhe në përputhje me dispozitat e Planit Kombëtar, Qeveria Shqiptare miraton planet kombëtare dhe strategjitë e veçanta mjedisore (p.sh. mbrojtjen e ajrit nga ndotja, menaxhimin e burimeve ujore, menaxhimin e mbeturinave, etj). Këto strategji dhe plane duhet të rishikohen dhe të përditësohen rregullisht, duke pasur parasysh nevojat aktuale.
Planet dhe strategjitë Lokale të mbrojtjes së mjedisit	Këto janë dokumentet të cilat përcaktojnë masat e Planit Kombëtar të Veprimit për Integrim Evropian 2014-2020 për zona specifike, sipas karakteristikave lokale. Planit përcakton qëllimet dhe objektivat e duhura për mbrojtjen e mjedisit dhe zhvillimin e qëndrueshëm në nivel lokal.
Planet e zhvillimit	Planet e zhvillimit janë instrumentet e përshkruara me Ligjin No.107 / 2014, të datës 31.07.2014 "Për planifikimin dhe zhvillimin e territorit", i ndryshuar që lidhen me planifikimin e territorit, dhe planifikimin lokal të Integruar. Gjatë procesit të përgatitjes së planeve të zhvillimit duhet të merren parasysh ndjeshmëritë e mjedisit dhe ndikimet mbi burimet natyrore, trashëgiminë kulturore.
	Instrumentet e mbrojtjes së mjedisit janë:

Instrumentet e mbrojtjes së mjedisit

- 1) Standardet e cilësisë mjedisore, të përcaktuara me ligj;
- 2) Standardet teknike për mbrojtjen e mjedisit që janë të përcaktuara me rregullore të veçantë;
- 3) Vlerësimi strategjik i ndikimit në mjedis;
- 4) Vlerësimi i ndikimit në mjedis;
- 5) Masat për mbrojtjen e mjedisit për projektet që nuk kërkojnë vlerësimin e ndikimit në mjedis;
- 6) Parandalimi dhe Kontrolli i Integruar i Ndotjes;
- 7) Parandalimi dhe kontrolli i aksidenteve që përfshijnë substanca të rrezikshme;
- 8) Planifikimi;
- 9) Masat emergjente në rast të ndotjes përtej afatit ligjor; dhe
- 10) Instrumente të tjera për mbrojtjen e mjedisit të përcaktuara me rregullore të veçantë dhe të konventave ndërkombëtare të ratifikuara nga Kuvendi i Shqipërisë.

Parandalimi i aksidenteve lidhet me instalimet në të cilat, ose nëpërmjet të cilave, një aktivitet ekzekutohet me substanca të rrezikshme. Një listë e substancave të rrezikshme dhe kimikateve të ndaluara, mënyra e përcaktimit të masës, masa e lejuar dhe kriteret për klasifikimin dhe karakterizimin e substancave të rrezikshme, si dhe çështje të tjera për procedurat në lidhje me parandalimin e aksidenteve janë të specifikuar në pjesët përkatëse të legjislacionit, dmth; VKM N.100, i datës 3.02.2008, "Për përcaktimin e listës së substancave të rrezikshme" dhe Ligjit Nr.10463 datë 22.09.2011 "Për administrimin e mbetjeve të integruara", etj.

Entiteti apo personi juridik i cili angazhohet në veprimtarinë që kërkon një vlerësim të ndikimit në mjedis duhet të përgatisë një informacion i cili do të japë një përshkrim të vendit, dhe procesit të prodhimit, një listë të ndikimeve në mjedis dhe një listë e masave për parandalimin dhe reduktimin e ndotjes së mjedisit.

Ligji mbi Vlerësimin e Ndikimit Mjedisor

Procedura e vlerësimit të ndikimit mjedisor është përcaktuar në Ligjin për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis¹⁵ dhe legjislacionit sekondar përkatës. Sipas projekteve publike ose private Ligji për Mbrojtjen e Mjedisit të personave juridikë dhe fizikë që ndikojnë mjedisin do të dorëzohen në një Vlerësimin e Ndikimit Mjedisor (VNM) Para miratimit dhe zbatimit.

¹⁵ Ligji Nr. 10 440, i datës 7.7.2011 "Për vlerësimin e ndikimit në mjedis" Publikuar në Gazetën Zyrtare Nr. 101, i datës 2011/08/01, DHE This Eshte në fuqi Qe Nga 1 mars 2013.

Personave vendas dhe të huaj, fizikë ose juridikë, u kërkohej që të bëjnë të ditur në agjencitë e qeverisjes vendore, të organizatave jo-qeveritare publike dhe mjedisore llojin e veprimtarisë që do të kryhet. Raporti i Ndikimit në Mjedis është një nga dokumentet kryesore që i bashkëngjitet kërkesës për leje mjedisore. Ligji rregullon procedurën e vlerësimit të ndikimit në mjedis, pjesëmarrjen e institucioneve, procedurat për vlerësimin dhe miratimin e projekteve, metodat e vendeve të informimit në rajon për projekte që mund të kenë ndikim të rëndësishëm në mjedisin e tyre, mbikëqyrjen dhe çështje të tjera të rëndësishme të VNM. Ligji për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis është miratuar për të rregulluar aspektet procedurale të një VNM-je.

VNM-ja ka lidhje me projektet që janë planifikuar për t'u ndërtuar, që mund të ndikojnë në mënyrë të konsiderueshme mjedisin ose shëndetin e njerëzve. VNM përpilohet për projekte në fushat e industrisë, minierave, energjisë, transportit, turizmit, bujqësisë, pylltarisë, menaxhimit të ujit dhe shërbimeve, si dhe të gjitha projektet e planifikuara në zonat e mbrojtura dhe projektet që lidhen me pasurinë kulturore. Ligji parasheh dy lloje të VNM në varësi të aktivitetit që do të kryhen: "I detajuar" dhe "I përmbledhur". Ndërtimi i tubacioneve të gazit me diametër më të madh se 800 mm dhe një gjatësi prej më shumë se 40 km është një nga veprimtaritë që kërkojnë një proces të detajuar të vlerësimit të ndikimit në mjedis.

Aktet nënligjore japin detaje të mëtejshme për çertifikimin e specialistëve të mjedisit për përgatitjen e një VNM dhe auditimin mjedisor. Legjislacioni nënligjor adreson gjithashtu proceset e tjera të lidhura me procesin si metodologjia e procesit dhe raporti i VNM-së. VNM-ja e detajuar është një hetim më i plotë i ndikimit të pritshëm të projektit në krahasim me VNM-në e përgjithshme.

Procedura e Vlerësimit të Ndikimit

Statet e Procedurës së VNM-së së detajuar janë:

- 1) Vlerësimi i nevojës për një VNM të detajuar;
- 2) Stadi i konsultimeve me institucionet përkatëse dhe njësitë vendore dhe
- 3) Marrja e vendimeve mbi miratimin e VNM.

Përfaqësuesi i projektit që do t'i nënshtrohet VNM-së, duhet të paraqesë një kërkesë ku të perfshihen të gjitha dokumentet e duhura në Ministrinë e Mjedisit. Ministria do të bëjë një vlerësim të nevojës për të përgatitur një VNM të detajuar ose vetëm VNM. Përmbajtja e dokumentacionit që duhet paraqitur bashkë me kërkesën jepet nga Vendimi i Këshillit të Ministrave mbi rregullat, përgjegjësitë dhe afatet kohore për kryerjen e procesit të vlerësimit të ndikimit në mjedis¹⁶. Ministria përkatëse ia dërgon sugjerimet e saj dhe dosjen përkatëse të Agjencisë Kombëtare të Mjedisit për vlerësim të mëtejshëm. Kjo agjenci është përqëndruar në sigurimin e projektit për 1) ministritë e tjera në varësi të llojit të projektit, 2) institucionet në varësi të llojit të projektit, dhe 3) të Agjencisë Rajonale të Mjedisit për të siguruar pjesëmarrjen e

¹⁶ Vendimi Nr 686 i Këshillit të Ministrave, i datës 29.07.2015 "Për miratimin e rregullave, përgjegjësisë dhe afateve kohore për kryerjen e procesit të Vlerësimit të Ndikimit në mjedis (VNM) dhe procedura e transferimit të vendimit të deklaratës mjedisore" botuar në Gazetën Zyrtare Nr. 145/2015.

njësive të qeverisjes vendore në procesin e vendimmarrjes. Agjencia Rajonale e Mjedisit i dergon një kopje të projektit të njësive të pushtetit lokal që janë përgjegjëse për territorin ku do të zbatohet projekti. Pas pranimi të sugjerimeve nga të gjitha autoritetet përkatëse, Agjencia Kombëtare e Mjedisit i dorëzon përfaqësuesit të projektit vendimin për qëllimin dhe përmbajtjen e Raportit të detajuar të VNM-së dhe gjithashtu informon edhe Ministrinë e Mjedisit për: 1) Çështjet që duhet të merren në konsideratë dhe që duhet të permenden në Raportin e detajuar të VMN, 2) vlerësimin e alternativave të mundshme në lidhje me zbatimin e projektit; 3) Udhëzimet për studimet dhe metodat në lidhje me aksesin e informacionit mjedisor dhe detyrimin për të parashikuar ndikimet e mundshme mjedisore gjatë përgatitjes së Raportit të detajuar të VNM, 4) Struktura dhe rankimin e informacionit dhe 5) Udhëzime në rast se projekti i nënshtrohet procesit të vlerësimit të ndikimit mbi mjedis në kontekst ndërkufitar. Një vendim i tillë duhet të jepet brenda dyzet e pesë ditëve duke filluar nga momenti kur përfaqësuesi i projektit informon Ministrinë mbi VNM-në e detajuar. Pas vendimit të Agjencisë Rajonale të Mjedisit, përfaqësuesi i projektit përgatit draftin e Raportit të VNM dhe kryen dëgjimin publik. Publiku duhet të jetë i përfshirë bazuar në të drejtat e pjesëmarrjes publike, në procesin e vendimmarrjes, siç parashikohet nga Ligji Nr. 8627, i datës 26.10.2000 "Për ratifikimin e Konventës së Aarhusit për aksesin mbi informacionin, pjesëmarrja e publikut në vendimmarrje dhe aksesin në drejtësinë për çështjet mjedisore. Pas përfundimit të dëgjimit publik, mbajtësi i projektit harton raportin e detajuar të VNM. VNM duhet të analizojë dhe vlerësojë kërkesat dhe ndikimin që projekti mund të ketë në fusha të caktuara, ndikimin relativ të aktiviteteve aktuale dhe të atyre që planifikohen, parashikimet e ndikimeve direkte dhe indirekte, si dhe masat dhe kërkesat për parandalimin, eliminimin, zbutjen ose rehabilitimin të çdo ndikimi të dëmshëm mbi mjedisin dhe mbi shëndetin e njeriut. Pas përgatitjes së raportit final të VNM-së, mbajtësi i projektit dorëzon në Ministrinë e Mjedisit raportin e VNM-së me të gjitha dokumentet që i bashkangjiten këtij raporti si pjesë integrale e tij, për të marre deklaratën mjedisore, që është dokumenti administrativ që demonstroi se zbatimi i projektit është në përputhje me dispozitat e legjisllacionit mjedisor në fuqi.

➤ **Raporti i VNM-së**

Raporti i VNM-së është një nga dokumentet kyçe; një raport paraprak për nxjerrjen e lejes mjedisore. Raporti i VNM-së përgatitet nga specialistë dhe ekspertë teknikë, të çertifikuar nga Ministria e Mjedisit për kryerjen e vlerësimit të ndikimit në mjedis dhe auditimit mjedisor. Raporti i VNM-së është një hetim i plotë i ndikimit të pritshëm të projektit mbi mjedisin në zonën e prekur nga projekti. Raporti duhet të sigurojë informacionin e përshkruar më poshtë:

- metodologjia e aplikueshme për përgatitjen e raportit, të cilat përfshijnë një përshkrim të shkurtër të kuadrit ligjor dhe institucional mjedisor në lidhje me projektin; konsultimet e kryera gjatë përgatitjes së raportit dhe një përshkrim të vështirësive (mangësive teknike ose njohurive) që kompania ka hasur gjatë përgatitjes së informacionit të kërkuar.
- Përshkrimi në detaje i projektit (për çdo proces të tillë si ndërtimi, operimi dhe kur është e zbatueshme, planifikimi dhe rehabilitimi i sipërfaqes pas mbarimit të projektit), duke përfshirë përshkrimin e lokacionit, të dhënat ekzistuese mbi

përdorimin e tokës të drejtat gjatë fazës së ndërtimit ose instalimit, planet inxhinierike të objekteve të projektit, strukturave të projektit, rrugët e aksesit, informacionin për lidhjet e mundshme me projekte të tjera ekzistuese afër zonës së projektit.

- Një analizë e alternativave dhe sqarimin e arsyeve kryesore për zgjedhjen e alternativës së propozuar, duke marrë parasysh ndikimet mjedisore të çdo alternative.
- Një përshkrim të gjendjes dhe parametrave ekzistuese mjedisore që mund të preken nga zbatimi i projektit të propozuar (të tilla si faktorët klimatikë, seismiciteti, gjeologjia dhe toka, ujrat sipërfaqësore dhe nëntokësore, biodiversiteti, habitatet kryesore dhe përshkrimi i vegjetacionit dhe faunës në çdo habitat, përshkrimi i zonave të mbrojtura në afërsi të projektit duke përfshirë monumentet natyrore të mbrojtura).
- Një përshkrim të cilësisë së mjedisit dhe ndikimet ekzistuese, duke përfshirë cilësinë e ujit, cilësinë e ajrit, nivelin e zhurmës, menaxhimin e mbeturinave në zonën e projektit dhe probleme të tjera (nëse janë regjistruar) të tilla si erozioni i tokës, zjarret, ndotja historike etj.
- Një përshkrim të karakteristikave sociale të zonës së projektit.
- Një përshkrim të ndikimeve të rëndësishme negative të projektit mbi mjedisin.
- Një përshkrim të ndikimeve të rëndësishme pozitive të projektit mbi mjedisin.
- Masat e propozuara për mbrojtjen e mjedisit nga çdo ndikim negativ i identifikuar.
- Plani i Menaxhimit dhe monitorimit të mjedisit gjatë zbatimit të projektit dhe plani i rehabilitimit, i cili do detajoje përgjegjësitë për zbatimin e secilës nga masat mbrojtëse në çdo fazë të projektit dhe shpenzimet e lidhura me këto masa.

Ligji për Vlerësimin Strategjik të Mjedisit

Ligji për Vlerësimin Strategjik të Mjedisit¹⁷ përcakton kushtet, mënyrën dhe procedurën e vlerësimit të ndikimit të planeve dhe programeve të caktuara në mjedis duke zbatuar parimet e mbrojtjes së mjedisit në procedurën e përgatitjes, miratimit dhe realizimit të planeve dhe programeve të cilat kanë një ndikim të rëndësishëm në Mjedis. Ligji përcakton qëllimet dhe parimet për një vlerësim strategjik. Strategjitë, planet, programet dhe dokumentet e tjera të planifikimit të cilat janë subjekt i legjisllacionit kombëtar lidhur me përpunimin, transportimin dhe tregtimin e naftës, gazit dhe nënprodukteve të tyre konsiderohen si plane ose

¹⁷Ligji Nr 91 i datës 28.02.2013 "Për vlerësimin strategjik mjedisor", botuar në Gazetën Zyrtare Nr 36/2013.

programe të cilat kanë një ndikim negativ në mjedis dhe për këtë arsye do të jetë subjekt i vlerësimit strategjik mjedisor¹⁸.

Vlerësimi strategjik

Vlerësimi strategjik kryhet për planet dhe programet që mund të kenë pasoja për mjedisin. Vlerësimi strategjik është i detyrueshëm për planet dhe programet në fushën e çdo veprimtarie që është subjekt i Ligjit për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis. Procedura e vlerësimit strategjik përbëhet nga këto faza:

- 1) Njoftimi i propozimit nga autoriteti përfaqësues në ministri;
- 2) Konsultimi me grupin e interesit në lidhje me çështjet që duhet të mbulohen nga vlerësimi strategjik mjedisor;
- 3) Përgatitja e raportit strategjik të ndërmjetëm të vlerësimit mjedisor dhe raportit për konsultimet me grupet e interesit;
- 4) Përgatitja e raportit përfundimtar të vlerësimit mjedisor strategjik;
- 5) Shqyrtimi i projekt-propozimit dhe deklaratave të ministrit në këtë drejtim;
- 6) Vendimi për miratimin e një raporti mbi vlerësimin strategjik nga autoriteti kompetent; dhe
- 7) Monitorimi i planit dhe programit dhe raportimi i pasojave të shkaktuara në mjedis.

Për planet dhe programet e bashkë-financuara nga institucionet e huaja, një vlerësim i ndikimit strategjik kryhet në përputhje me këtë procedurë.

Ligji për Zonat e Mbrojtura

Ligji për Zonat e Mbrojtura¹⁹ përshkruan dispozitat e përgjithshme të masave mbrojtëse së natyrës. Ky ligj rregullon mbrojtjen dhe ruajtjen e natyrës; mbrojtjen e pasurive natyrore; përdorimin e qëndrueshëm të burimeve dhe aseteve natyrore dhe kontrollin e përdorimit të tyre; ruajtjen e rrjetit ekologjik dhe burimeve biologjike dhe natyrore të zonave të mbrojtura; kushtet për promovimin e turizmit mjedisor; masat për informimin dhe edukimin e publikut; zbatimin e dokumenteve që kanë të bëjnë me mbrojtjen e veçantë natyrës, dhe çështje të tjera të rëndësishme që lidhen me ruajtjen e natyrës në zonat e mbrojtura. Natyra, biodiversiteti dhe habitatet natyrore janë me interes shtetëror dhe gëzojnë mbrojtje të veçantë në përputhje me ligjin. Ligji përcakton gjashtë kategori të zonave të mbrojtura dhe për secilin prej tyre ofron një nivel të veçantë të mbrojtjes. Lista e veprimtarive të ndaluara dhe atyre që mund të kryhen mbi një miratim përkatës janë përcaktuar për secilën nga kategoritë e zonave të mbrojtura. Autoriteti përkatës përgjegjës për

¹⁸Vendimi i Këshillit të Ministrave nr 507, datë 2015/06/10 "Për miratimin e listës detajuar të planeve ose programeve me ndikim negativ mjedisor që duhet t'i nënshtrohen vlerësimit strategjik mjedisor".

¹⁹Ligji Nr 8906, datë 06.06.2002 "Për zonat e mbrojtura", ndryshuar me Lae nr 9868, datë 04.02.2008 "Futja e disa ndryshimeve dhe shtesa në Ligjin nr 8906, datë 06.06.2002" Për zonat e mbrojtura ".

menaxhimin e zonave të mbrojtura, është emëruar me vendimin e Këshillit të Ministrave të Shqipërisë, që deklaron një zonë si zonë të mbrojtur. Më tej, Ligji për Mbrojtjen e Mjedisit zbatohet sipas parimit "ndotësi paguan" në kuptimin që çdo dëm të shkaktuar në mjedis, do të kompensohet nga shkelesit. Parimi "Ndotësi paguan" ja faturon kostot e dëmit mjedisor palës që është përgjegjëse për ndotjen pavarësisht statusit të zonës.

Ligji për pyjet

Ligji për pyjet²⁰ rregullon kultivimin, mbrojtjen, konservimin dhe zgjerimin, planifikimin, mënyrën dhe kushtet e shfrytëzimit të pyjeve, ndërtimin dhe mirëmbajtjen e rrugëve pyjore, monitorimin e pyjeve, si dhe çështje të tjera me rëndësi për pyjet.

Shënime përmbyllëse

Mbrojtja e mjedisit në Shqipëri është përcaktuar si një prioritet kombëtar që nenvizohet në mënyrë të detajuar në dokumentet strategjike të planifikimit dhe dispozitat e Ligjit për Mbrojtjen e Mjedisit si ligj themelor për legjislacionin sekondar mbi mjedisin.

Gjatë planifikimit të një projekti me interes strategjik për shtetin, duhet të analizohen ndikimet në mjedis, masat për zvogëlimin e ndikimeve negative, si dhe masat për kompensim. Për këtë arsye, vlerësimi strategjik i ndikimit mjedisor është një instrument që përdoret për të përshkruar dhe vlerësuar ndikimet e konsiderueshme të zgjidhjeve të planifikuara në mjedis që mund të ndihmojnë zbatimin e planeve dhe programeve dhe përcaktojnë masat për të zbutur ndikimet negative në mjedis dhe mbi shëndetin e njeriut. Procedura e vlerësimit strategjik përbëhet nga këto faza: njoftimi i propozimit nga ana e autoritetit për ministrinë; konsultim me grupet e interesit në lidhje me çështjet që duhet të mbulohen nga vlerësimi strategjik mjedisor; përgatitja e raportit të përkohshëm të vlerësimit strategjik mjedisor dhe raportit mbi konsultimet me grupet e interesit; përgatitja e raportit përfundimtar të vlerësimit strategjik mjedisor; Shqyrtimi i projekt-propozimit dhe deklarata e ministrit në këtë drejtim; vendimi për miratimin e një raporti mbi vlerësimin strategjik nga autoriteti kompetent; monitorimi i planit dhe programit dhe raportimi i pasojave të shkaktuara mbi mjedisin.

Përfaqsesi i projektit nuk mund të fillojë një projekt pa një procedurë të detajuar të VNM-së dhe miratimit të raportit të VNM-së (në rast se aktiviteti në fjalë duhet të nënshtrohet një VNM-je të detajuar), nga Ministria e Mjedisit. Procedura e VNM-se është i ndarë në 3 faza: 1) vlerësimi i nevojës për një VNM, 2) konsultimi me institucionet perkatese dhe njësitë e qeverisjes vendore për gjerësinë dhe përmbajtjen e VNM-së, dhe 3) miratimi i VNM-së. Në të gjitha këto faza, Agjencia Kombëtare e Mjedisit duhet të informojë autoritetet qendrore dhe lokale dhe organizatat e tjera të interesuara. Përfaqsesi i projektit duke ndjekur rekomandimet e Agjencisë Kombëtare të Mjedisit për përmbajtjen dhe thellësinë e raportit të VNM, organizon dhe kryen konsultime publike për projekt-raportin e VNM-së sipas kushteve të përcaktuara me ligj.

²⁰Ligji Nr 9385, datë 04.05.2005 "Për pyjet dhe shërbimin pyjor", ndryshuar me Ligjin nr. 9556, datë 2006/05/15, Ligjin nr. 971, datë 23.07.2007, Ligjin nr. 15/2012. Ligjin nr. 36/2013, Ligjin nr. 38/2013.

Lidhur me ndërtimin e infrastrukturës së gazit, vëmendje e veçantë duhet t'i jepet zonave natyrore që gëzojnë mbrojtje të veçantë nga shteti, në bazë të rregulloreve për mbrojtjen e natyrës veçanërisht në përputhje me dispozitat e Ligjit për Zonat e Mbrojtura.

Së fundi, në procesin e përgatitjes dhe zhvillimit të projektit, përfaqësuesi i projektit duhet të marrë parasysh të gjitha dokumentet e tjera, dhe aktet dhe procedurat në lidhje me mbrojtjen e mjedisit dhe natyrës.

7.3 Përdorimi dhe shpronësimi i tokës

Hyrje

Marrëdhëniet e drejta të pronësisë, si bazat ligjore të së drejtës për të ndërtuar objektet e energjisë dhe të gazit, përbën një nga parakushtet kryesore për funksionimin e projekteve të infrastrukturës së gazit. Prandaj, legjislacioni që rregullon të drejtat e pronësisë apo të drejtat e tjera të pronarit në mënyrë që të sigurojë të drejtën e ndërtimit të objekteve të gazit nëpërmjet marrëveshjeve kontraktuale të pronësisë (servituti, marrja e tokës përkohësisht në përdorim, shpronësimit etj), janë përmbledur më poshtë:

Përmbledhje

Me poshtë jepet një përmbledhje e kuadrit ligjor në lidhje me blerjen dhe regjistrimin e pronës. Ky kuadër ligjor mbi çështjet e pronës është konform parimeve të Kushtetutës së Shqipërisë, Kodit Civil, Ligjit për kthimin dhe kompensimin e pronës për ish-pronarët, Ligjit të tokës, Ligjit për Pronën Shtetërore, Ligjit për shpronësimet, dhe Ligjit për Regjistrimin e Pasurive të Paluajtshme.

Metodat e marrjes së të drejtës mbi pronën sipas Kodit Civil

Kodi Civil i Shqipërisë në Kreun II rregullon metodat për përfitimin e të drejtave të pronësisë. Ka disa mënyra për përfitimin e të drejtave të pronësisë si janë psh. nëpërmjet; kontratës, trashëgimise, blerjes në mirëbesim, marrjes në posedim, shpronësimit dhe disa metodave të tjera. Më tej Kodi Civil rregullon të drejtën e posedimit. Pronari i ligjshëm mund t'i ushtrojë të drejtat pronësore në forma të ndryshme. Ai mund të transferojë titullin ose të transferojë përkohsisht të drejtat e tij nëpërmjet dhënies me qira apo dhënies të së drejtës së përdorimit të pronës së tij për veprimtari të caktuara me interes publik.

Kufizimi për marrjen e të drejtave të pronësisë mbi pronat e paluajtshme nga shtetasit e huaj

Ka disa kufizime në regjimin liberal të investimeve në Shqipëri përsa i përket investitorëve të huaj. Investitorët e huaj nuk mund të blejnë tokë bujqësore apo troje. Trojet mund të blihet vetëm nëse investimi i propozuar është me vlerë tre herë më të madhe se çmimi i trullit. Megjithatë, kur është fjala për investime të një shkalle të caktuar dhe kur ka një interes publik, Qeveria mund të shpronësojë pronën e paluajtshme dhe tja transferojë titullin investitorit të huaj.

Kategoritë dhe statusi i Pasurive të Paluajtshme

Pronat e paluajtshme në Shqipëri janë në pronësi private apo publike. Para vitit 1990 pronat e paluajtshme dhe të drejtat prejardhura prej tyre ishin në pronësi të shtetit, por pas rënies së regjimit komunist nisi procesi i kthimit të pronave të paluajtshme ish-pronarëve. Procesi për kthimin dhe kompensimin e pronave ish-pronarëve vazhdon ende. Ky proces pasohet nga procesi i kompensimit. Kategoritë e pasurive të paluajtshme janë si më poshtë:

A. Pasuri të Paluajtshme Private

Tokat bujqësore (tokat e punueshme), të kontrolluara më parë nga fermat kolektive dhe shtetërore, u ndanë në parcela të madhësive të barabarta për ish anëtarët kooperativave bujqësore ;

Pronat rezidenciale, duke përfshirë apartamentet dhe shtëpitë me oborr, i'u dhanë në pronësi rezidentëve të tyre me anë të dokumenteve të blerjes / shitjes, duke vënë si pronarë emrat e të gjithë anëtarëve të rritur të familjes. Banesat e ulta , te njohura si "prona personale" gjatë komunizmit, mbetën në pronësi të familjeve që i zotëronin të mbështetur nga dëshmitë e blerjes apo transferimit administrativ nga ndonjë dokument historik.

Objektet tregtare, industriale, komerciale, ndërtesat dhe toka i'u transferuan në pronësi (ose jepeshin me qira nga shteti) personave juridikë ose sipërmarrësve në procesin e "privatizimit".

Familjet që ishin pronarë tokash dhe pronash të tjera të paluajtshme përpara vitit 1945 kanë qenë në gjendje të kërkojnë kthimin e pronave të tyre jo-bujqësore, ose si alternativë të merrnin prona të tjera në shkëmbim ose kompensim financiar.

B. Prona të paluajtshme shtetërore

Pronësia shtetërore dhe komunale gjithashtu dallohet në mesin e kategorive të pronësisë së tokës. Në zonat rurale, këto përfshijnë pyjet, kullotat apo tokat nën ujë. Në zonat urbane, ato përfshijnë rrugët dhe vendet publike. Përveç kësaj, shteti ka ruajtur disa toka të ish-fermave shtetërore, tokat bujqësore djerre (toka të refuzuara nga pronaret ligjorë), dhe tokat e ndërmarrjeve industriale që nuk funksionojnë më. Në qytete, shteti ka rimarrë tokat e hapura që rrethojnë shtëpitë banesat dhe ndërtesat e tjera komerciale dhe të shërbimit. Shteti është pronar nominal i parcelave për të cilat nuk është zgjidhur statusi ligjor. Në zonat e zhvillimit të turizmit, shteti ka ruajtur pjesën më të madhe të vendit si kullota dhe pyje. Të gjitha pronat shtetërore janë subjekt i inventarit dhe një proces të ndarjes në të cilin pushteti vendor mund të fitojë pronësinë ose të drejtën e përdorimit. Në veçanti, administrata e komunave merr kontrollin e pyjeve dhe kullotave, të vendosura në afërsi të fshatrave, për përdorim nga banorët e tyre. Objektet lokale publike (shkolla, klinika shëndetësore, rrugët, etj) janë duke u transferuar në pronësi lokale. Qeveria lokale dhe qendrore janë pronarë të ndërtesave publike dmth ndërtesave qeveritare dhe infrastrukturave të lidhura me to.

Marrja në përdorim e pronave shtetërore të paluajtshme nëpërmjet Ligjit për Investimet Strategjike

Një mënyrë për të marrë të drejtën e përdorimit e mbi pronat e paluajtshme shtetërore është nëpërmjet Ligjit N.55 / 2015 "Mbi investimet strategjike në Republikën e Shqipërisë". Kuvendi i Shqipërisë ka miratuar së fundmi ligjin për investimet strategjike, e cila parashikon krijimin e rregulloreve të reja dhe strukturave për shtimin e investimeve. Sipas projektligjit, të gjitha llojet e investimeve në sektorët kryesorë të ekonomisë që variojnë nga 1-100 milion EUR konsiderohen si investime strategjike.

Ky ligj parashikon themelimin e Komitetit të Investimeve Strategjike, si një organ kolegjal i Këshillit të Ministrave, i cili do të kryesohet nga Kryeministri i Republikës

së Shqipërisë. Komisioni do të ketë të drejtë të marrë vendime për dhënien e statusit për investime si investime strategjike të lidhura apo të veçanta. Qeveria gjithashtu do të krijojë Fondin e Pasurive të Paluajtshme për mbështetjen e investimeve strategjike.

Komiteti të Investimeve Strategjike do të vlerësojë investimet e propozuara nga investitorët shqiptarë ose të huaj dhe do të diskutojë së bashku me Ministrinë përkatëse, në varësi të sektorit ku do të zhvillohet investimi. Kjo agjenci qeveritare do të monitorojë funksionimin e sistemit "Dritare Unike" për shërbimet e ofruara nga investitorët, performancën dhe ndikimin e investimeve strategjike dhe do të miratojë programet konkrete mbështetëse dhe fondet për investime strategjike. Investitorët që plotësojnë kriteret për t'u kualifikuar si investitor strategjik mund t'u jepet e drejta për të përdorur pronat e paluajtshme shtetërore. Mënyra për përdorimin e pasurisë së paluajtshme do të përcaktohet në aktet nënligjore që pritet të miratohen së shpejti nga Ministri e Këshillit.

Shpronësimi dhe marrja në përdorim të përkohshëm të pronave private:

Fitimi pronësisë private përmes procesit të shpronësimit dhe marrja në përdorim të përkohshëm të pronës private

Ligji mbi Shpronësimin²¹ përcakton: termat bazë në lidhje shpronësimin, procedurat e krijimit të interesit publik, veprimet e nevojshme për shpronësim, procedurën e shpronësimit dhe kompensimin për shpronësim. Shpronësimi publik nënkupton humbjen ose kufizimin e të drejtës së pronësisë mbi pasurinë nëpërmjet kompensimit sipas vlerës së tregut, kur kjo është në dobi të interesit publik,. Shpronësimi ose marrja në përdorim të përkohshëm i pronës private i kryer për një interes publik mund të behet vetëm për arsyt dhe procedurat e përcaktuara shprehimisht në këtë ligj, dhe në çdo rast kundrejt një shpërblimi të drejtë. Çmimi për kompensimin e pronës së shpronësuar duhet të përballohet nga aplikuesi i cili kërkon shpronësimin. Procedura për shpronësim bëhet në çdo rast nga autoriteti publik. Pas procesit të shpronësimit autoriteti publik transferon titullin palës që fiton pronësinë. E njëjta procedurë vlen edhe kur bëhet fjalë për marrjen në përdorim të përkohshëm të pronës private. Gjatë ndërtimit të objekteve energjetike dhe infrastrukturës së gazit mund të jetë e nevojshme që prona të caktuara të merren në përdorim të përkohshëm. Kërkesa për të marrë në përdorim të përkohshëm një pasuri të caktuar duhet t'i adresohet autoritetit publik, duke përshkruar pronën, arsyen, termat dhe kompensimin për pronarin. Procesi i shpronësimit dhe marrjes në përdorim të përkohshëm të pronave private mund të kundërshtohet në gjykatë vetëm persa i perket çmimit të kompensimit.

Servituti publik

Mënyra të tjera për marrjen në përdorim të pronave publike apo private

Ligji për planifikimin dhe rregullimin e territorit²² rregullon të drejtën e servitutit, i cili mund të kërkohej nga një organizëm vendor ose kombëtar i planifikimit, ose nëpërmjet aplikimit të bërë nga palët e treta që investojnë në një projekt që është në interes të publikut. Servitutet për interes publik nuk duhet, si rregull, të jenë subjekt i kompensimit. Megjithatë, pronari mund të aplikojë për kompensim, nëse servituti publik çon në ndryshimin e statusit të tokës apo strukturës dhe për rrjedhojë ai pëson një dëm të caktuar material. Kërkesa për kompensim duhet të

²¹Ligji Nr. 8561, i datës 22.12.1999 "Mbi shpronësimet dhe posedimin e përkohshëm të pronave private për interes publik";

²²Ligji Nr.107 / 2014 "Mbi zhvillimin dhe të planifikimin e territorit ".

dorëzohet tek autoriteti përgjegjës brenda gjashtë (6) muajve nga data e krijimit të dëmit. Në rast të mungesës së marrëveshjes midis palëve, kompensimi do të përcaktohet nga gjykata, e cila merr në konsideratë vlerën e shtuar të pronës për shkak të aplikimit të një instrumenti të caktuar të planifikimit kundër përdorimit normal të tokës para krijimit të servitutit publik. Për këtë arsye, regjimi i servitutit publik mund të aplikohet lehtë për projektet e mëdha të infrastrukturës të gazit.

Rezervimi i tokës publike

Rezervimi i tokës publike është një tjetër instrument ligjor që mund të parandalojë dëmtimet e mundshme ose kostot shtesë për shpronësimin e pronave që janë pjesë e projekteve të mëdha të infrastrukturës së gazit. Autoriteti i planifikimit informon pronarët e pasurive të patundshme, të cilët preken nga vendimi për rezervimin e tokës publike, për qëllimin dhe arsyet pse aplikohet një masë e tillë, të paktën, gjashtëdhjetë (60) ditë para vendimit të autoritetit përkatës. Rezervimi i tokës publike mund të bëhet pa kompensim, për një afat jo më shumë se (18) muaj, me kusht që pasuria e rezervuar nuk do të pësojë ndonjë dëm. Pas skadimit të periudhës së rezervuar, autoriteti i planifikimit duhet të fillojë procedurën shpronësimit nëse palët nuk kanë arritur një marrëveshje për të blerë pronën e rezervuar. Pronari i pronës private, do të kompensohet për shpronësimin e pronës në përputhje me Kodin Civil dhe legjislacionit për shpronësim.

E drejta e Transferimit

Këshilli i Ministrave ka të drejtë të transferojë pronat e paluajtshme publike, në pronësi të pushtetit vendor në emer të Qeverisë Qendrore me qëllim investimin në infrastrukturën publike kombëtare, në përputhje me instrumentet e planifikimit. Qeveria do të fitojë titullin mbi pronën e paluajtshme në pronësi të pushtetit vendor duke paguar vlerën e pasurisë së paluajtshme e cila nuk duhet të jetë më e ulët se vlera e tregut të pronës së paluajtshme në kohën e transferimit të titullit. Kompensimi i vlerës do të bëhet me fondet e buxhetit të shtetit ose fondet e investitorit privat që bën investimin në interes publik. Pushteti vendor do të marrë njoftim nga Ministria kompetente, të paktën, 60 ditë para marrjes së vendimit. Sasia e shumës dhe modalitetet e kompensimit do të konsultohen midis qeverisë dhe pushtetit qendror lokal të përfshirë në proces, dhe në rast mosmarrëveshjeje, vlera e kompensimit do të përcaktohet nga gjykata. Një padi dhe shqyrtim gjyqësor nuk përbën arsye për ndërprerjen ose pezullimin e transferimit të titullit në favor të qeverisë. Shuma e kompensimit për pronën e transferuar duhet të paguhet brenda 6 muajve nga data e vendimit.

E drejta preferimit / E drejta e parablerjes

Ligji për planifikimin e territorit parashikon të drejtën e preferimit dhe të drejtën e refuzimit të parë të cilat mund të aplikohen ndaj pronës private. Autoritetet e planifikimit për të parandaluar rritjen e koston ekonomike gjatë procesit të shpronësimit, mund të aplikojë të drejtën e parablerjes.

E drejta e preferimit / e drejta e parablerjes ushtrohet për pasuri të paluajtshme private ose pjesë të tyre, sipas zonave të preferuara të përcaktuara nga autoriteti i planifikimit. Para se të transferojë titullin e pronësisë, pronari i pronës së paluajtshme private do të informojë autoritetin përkatës të planifikimit për synimin për të transferuar titullin e pronësisë, si dhe për të informuar marrëveshjet

financiare me pronarin ardhshëm. Autoriteti përkatës i planifikimit duhet të marrë një vendim nëse do të ushtrojë të drejtën e parablerjes. Prona që blihet nëpërmjet ushtrimit të së drejtës së parablerjes duhet të përdoret vetëm për interesin publik, për të cilin ka qenë e rezervuar. Në rast se, gjatë 5 viteve të para, autoriteti përkatës i planifikimit vendos për të shitur pronën e blerë përmes të drejtës së parablerjes, ajo duhet të njoftojë ish pronarin, ose trashëgimtarët e tij / saj, nëse ata janë të interesuar ta blejnë atë përsëri.

Servituti Privat / Servituti publik

E drejta e servitutit i jep pronarit të drejtën për të ndërmarrë veprime të caktuara mbi pronën që i përket një pronari të tjetër (prona shërbyese) ose ti kërkojë pronarit të kufizohet nga veprime të caktuara në pronë, të cilat në kushte të tjera mund ti kishin ushtruar lirisht dhe pa kufizim. Servituti ka të ngjarë që të përdoret gjatë ndërtimit të infrastrukturave të gazit. Është e rëndësishme të theksohet se të drejtat e servitutit mund të krijohen për një periudhë të caktuar kohore, në bazë të një veprimi juridik, ose me vendim të organit shtetëror.

Ligji i regjistrimit të pasurive të paluajtshme

Në përputhje me ligjin "Për Regjistrimin e Pasurive të Paluajtshme"²³ pasuria e paluajtshme duhet të regjistrohet në regjistrin e pasurive të paluajtshme. Ky regjistër është i hapur për publikun dhe administrohet nga Zyrat e Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme lokale. Zyrat e Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme lokale raportojnë në Zyrën e Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme e cila drejtohet nga një Bord drejtues dhe nga Kryeregjistruesi.

Regjistri i pasurisë së paluajtshme përfshin të gjitha informatat në lidhje me identitetin e pronës së paluajtshme të pronarit të saj, kufijtë e pronës, datën e regjistrimit dhe aktin relativ të fitimit të pronësisë dhe planeve që tregojnë vendndodhjen e pronës. Përveç kësaj, çdo hipotekë, servitut, ose çdo e drejtë tjetër e lidhur me pasurinë e paluajtshme ose që buron nga ajo që i është transferuar një pale të tretë, duhet të regjistrohet në regjistrin e pasurive të paluajtshme.

Çdo kontratë apo transaksion mbi një pasuri të paluajtshme duhet të arkivohet në Zyrën përkatëse të Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme brenda 30 ditëve nga data e ekzekutimit të tij. Zyrat e Pasurive të Paluajtshme veprojnë në bazë të parimit "*kush vjen i pari shërbehet i pari*", dhe kështu kohën e dorëzimit përcakton prioritetin e regjistrimit të saj. Zyra e Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme lëshon certifikatën përkatëse (të pronësisë, uzufuktit, servitutit, etj) me kërkesë të pronarit apo bartësit të së drejtës përkatëse. Një pronë e paluajtshme që është regjistruar për herë të parë është objekt i regjistrimit të përkohshëm.

Zyra e përkatëse e Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme lëshon një regjistrim të përkohshëm për 45 ditë. Gjatë kësaj periudhe çdo palë e interesuar mund të parashtrojë ankesa apo kërkesa për korrigjimin e gabimeve. Asnjë pretendim i paraqitur pas skadimit të periudhës së përkohshme nuk merret parasysh. Nëse asnjë kërkesë nuk behet brenda periudhës së përkohshme, ose në qoftë se çdo çështje është zgjidhur me marrëveshje ndërmjet palëve, prona do të klasifikohet si e regjistruar në mënyrë permanente.

²³ Ligji Nr. 33/2012 "Mbi Regjistrimin e Pasurive të Paluajtshme".

Kur ka çështje për të cilat palët nuk bien dakord, gjykata kompetente do të zgjidhë mosmarrëveshjen e palëve. Regjistruesi duhet të arkivojë në regjistër natyrën e mosmarrëveshjes dhe t'i komunikojë gjykatës se po e ndjek rastin. Zyrat e Pasurive të Paluajtshme mbajnë regjistra të veçantë për regjistrimin e lejeve të ndërtimit, zhvillimit dhe lejeve për ndërtesat në ndërtim e sipër.

Regjistri i Pasurive të Paluajtshme

Regjistri i pronës së paluajtshme përmban të dhëna për:

- 1) Tokat - Zona kadastrale,
- 2) strukturat,
- 3) pjesë të ndara të strukturës (dmth apartamentet),
- 4) Të drejtat mbi pronën dhe të drejtat e tjera mbi pronën e paluajtshme dhe bartësve të këtyre të drejtave, dhe
- 5) Detyrimet dhe kufizimet mbi pronën.

Çertifikata e pasurisë së paluajtshme

Çertifikata e pasurisë së paluajtshme përbën dokumentin bazë që provon pronësinë mbi pasuritë e paluajtshme dhe të drejtat mbi të. Të dhënat e mëposhtme përfshihen në të:

- 1) Toka - parcela,
- 2) mbajtësi i së drejtës mbi tokën - parcelën,
- 3) Strukturat, pjesët e ndara të strukturave, dhe mbajtësit e të drejtave të tyre,
- 4) Linjat e shërbimeve të nevojshme dhe mbajtësit e të drejtave të tyre, dhe
- 5) Detyrimet dhe kufizimet.

7.4 Konkluzione

Ashtu si me çdo infrastrukturë tjetër, baza e ndërtimit të sistemit të infrastrukturës së gazit qëndron në zgjidhjen e të drejtave të pronësisë mbi tokën. Marrëveshjet e pronësisë mbi tokën në të cilën do të ndërtohen objektet për infrastrukturën e gazit është një nga aktivitetet kryesore gjatë procesit të përgatitjes së projektit. Prandaj, titullari i projektit infrastrukturor duhet të zgjidhë më parë çështjet e pronësisë, si dhe të drejtat e tjera të pronësisë duke hyrë në marrëdhënie kontraktuale me pronarët e tokës. Ekziston edhe mundësia për të filluar një procedurë të shpronësimit, në përputhje me Ligjin për Shpronësim. Një propozim për shpronësim mund të paraqitet vetëm pasi të jetë përcaktuar interesi publik në përputhje me ligjin. Përdoruesi tokës duhet të paguajë shpenzimet e shpronësimit dhe fiton të drejtën për të marre në pronësi pronën e shpronësuar ditën që vendimi për shpronësim bëhet zyrtarisht i vlefshëm.

8 REKOMANDIME FILLESTARE PËR NDRYSHIMET E KËRKUARA

8.1 Hyrje

Sektori i gazit natyror është identifikuar si një nga sektorët strategjikë të zhvillimit në Shqipëri; shpesh është referuar si sektori që do të mundësojë rimëkëmbjen ekonomike të vendit. Një reformë e sektorit të gazit natyror ka filluar në përputhje me Traktatin e KE-së. Megjithatë, mbeten ende përpjekje të rëndësishme për të bërë, të cilat përfshijnë gazifikimin (rigazifikimin) e vendit. Shqipëria, si palë kontraktuese e Traktatit të KE-së, ka obligime ligjore detyruese ndërkombëtare të adoptojë kuadrin ligjor dhe rregullator përkatëse BE-së, ose *acquis communautaire*. Me fjalë të tjera, pavarësisht nga statusi i vendit në marrëdhëniet me procesin e integritetit në BE, sektori i gazit natyror është i detyruar tashmë të miratojë dispozitat përkatëse të *Acquis Communautaire* të BE-së në përputhje me dinamikën e implementimit të përcaktuara nga institucionet e KE-së sipas dispozitave të traktatit. Prandaj, në kontekstin e Master Planit të gazit, çështjet kryesore që kanë të bëjnë me përafrimin e sektorit të gazit natyror shqiptar me *acquis communautaire* të BE-së përkatëse janë pasqyruar në kapitullin në vazhdim, duke dhënë rekomandimet përkatëse për secilin prej tyre. Në këtë mënyrë, përcaktohen prioritetet e zhvillimit të kuadrit ligjor dhe rregullator që rregullon sektorin e gazit natyror në mënyrë që të sigurohet se vendi do të bëjë progresin e duhur të besueshëm dhe të matshëm në drejtim të detyrimeve që rrjedhin nga Traktati.

8.2 Hapat e mëtejshëm në sektorin e gazit

Strategjia e Zhvillimit të Energjisë

Shqipëria nuk ka ende akses në tregjet ndërkombëtare të gazit natyror. Strategjia e Zhvillimit të Energjisë, në versionin e saj të përditësuar, do të duhet të identifikojë edhe aktet ligjore dhe investimet e nevojshme në infrastrukturë për të fituar këtë akses. Për realizimin e ketyre qëllimeve, do të jetë e nevojshme hartimi i kuadrit ligjor dhe rregullator të nevojshëm. Përgatitjet për përputhshmërinë me kërkesat e PTE-së duhet të përshpejtohet.

Zhvillimi i Kuadrit Ligjor

Si një palë kontraktuese në KE, Shqipëria do të duhet të zbatojë detyrimet e saj që do të përcaktohen në ligjet përkatëse dhe rregulloret tjera detyruese. Këto vijnë nga transpozimi i Direktivave dhe Rregulloreve të *acquis communautaire* të KE-së. Shqipëria ka miratuar Ligjin për Sektorin e Gazit Natyror të vitit 2008 dhe e ka ndryshuar atë në vitin 2013. Më 25 shtator 2015, miratoi Ligjin e ri për Sektorin e Gazit Natyror. Presupozohet që ky ligj transponon të gjitha dispozitat nga PTE të cilat janë bërë të detyrueshme për palët kontraktuese nga 1 janari 2015.

Ndryshimi i rregjimit

Ndarja ligjore dhe llogaria e veçantë ende nuk është zbatuar në përputhje me Direktivën 2003/55 / EC. Për më tepër, nga 1 janari 2015 e tutje Direktiva 2009/73 / EC u bë *acquis communautaire* i KE-së dhe sipas regjimit të ri përkatës ndarja e OST-G dhe OSSH-G do të duhet të zbatohet në përputhje me kërkesat e saj të reja. Sipas Direktivës 2009/73 / EC, OST-G duhet të jenë ndarë nga pjesa tjetër jo

vetëm ligjërish, por edhe në aspektin e pronësisë. OST-G (Albpetrol) i cili është tashmë i liçensuar nga ERE, duhet të jetë të ndahet sipas modelit OU. Modelet e tjera të ndarjes nuk janë të zbatueshme. Për më tepër, në lidhje me kriteret e pavarësisë, OST-G duhet të zhvillojë dhe adoptojë një program të përputhshmërisë dhe të emërojë një zyrtar të përputhshmërisë.

Çertifikimi i TSO-G

Ligji për sektorin e gazit natyror i vitin 2015 ka parashikuar një procedurë të çertifikimit të OST-G. Qëllimi i këtij çertifikimi është për të verifikuar përputhjen vetëm me kërkesat e modelit NP, d.m.th. ndarjen e OST-G nga OST-E (OST e energjisë) dhe nga furnizuesit, tregtarët, dhe prodhuesit e gazit ose të energjisë. ERE-s do ti kërkohej të vërtetojë se OST-G operon në mënyrë krejtësisht të pavarur nga furnizuesit, tregtarët, dhe prodhuesit e gazit dhe të energjisë elektrike. Krahas procedurës së çertifikimit, OST-G do të duhet të nominohet me dekret të posaçëm nga Qeveria Shqiptare/MEI.

Çështje të mbetura

Jo të gjitha dispozitat mbi hapjen e tregut kanë qenë në linjë me acquis communautaire të KE-së. Afatet për hapjen e tregut të gazit duhet të krijohen dhe të ndiqen në mënyrë të vendosur. Statusi i të drejtës nuk mund të përcaktohet nga grupimet as nga niveli i konsumit të përcaktuar nga ERE, por dhënia e statusit të të drejtës për të gjithë klientët (nga 1 janari 2015).

Furnizimi me gaz

Në lidhje me furnizimin me gaz, konsumatorët e privilegjuar mund të mos gëzojnë statusin e klientëve tariforë. Llogaritë për furnizimin e konsumatorëve nga operatorët e shërbimit publik dhe furnizimi i konsumatorëve të privilegjuar sipas termave dhe kushteve të tregut duhet të jenë të ndara. Dispozitat e auditimit duhet gjithashtu të implementohen. Roli i furnizuesit publik të gazit dhe furnizuesit e mundësisë së fundit duhet të jetë sa më i qartë. Shumica e dispozitave që lidhen me aksesin e palëve të treta, tarifat, balancimin, alokimin e kapaciteteve, menaxhimin e kapacitetit të kufizuar (kongestionit), dhe transparencës janë parashikuar në ligj gjë që siguron një bazë të nevojshme ligjore mbi të cilën aktet nënligjore mund të zhvillohen dhe të miratohen më pas.

Siguria e furnizimit me gaz natyror

Dispozitat mbi sigurinë e të furnizimit me gazit natyror janë adoptuar jo vetëm në përputhje me Direktivën 2003/55 / EC, por edhe me Direktivën 2004/67 / EC e cila përcakton masat për të mbrojtur një nivel adekuat furnizimi për të ruajtur sigurinë e furnizimit me gaz natyror. Standardi për nivelin minimal të furnizimit me gaz natyror ende mungon. Kriteret për kufizimin e furnizimit ndaj kategorive të caktuara të konsumatorëve, për sigurimin e nevojave të furnizimit me gaz natyror, janë mjaft rudimentare dhe duhet të zhvillohen në përputhje me Direktivën 2004/67 / EC.

Sistemi i rregulluar

Një sistem rregullator duhet të aplikohet për operacionet e transmetimit (me përjashtim të TAP-it), shpërndarjes, magazinimit dhe terminaleve të GNL-së. Operacionet e transmetimit do të kryhen nga OST-G, duke përfshirë aspektet e tarifave, dhe do të rregullohen nga ERE në përputhje me ligjin e ri për gazin. Më tej, ligji do të duhet të plotësohet me dekrete për tarifat dhe për më shumë aspekte teknike të aksesit në rrjet dhe tregtimit të gazit. Meqë PTE është tashmë i transpozuar në këtë ligj, disa kërkesa të reja madhore janë prezantuar për çertifikimin e OST-G dhe pozicionimin e pronarit të saj.

Kushtet për akses

Kushtet për akses në infrastrukturën e gazit do të duhet të përcaktohen. Këto duhet të shihen si një grup rregullash operacionale dhe komerciale që përcaktojnë kuadrin brenda së cilës OST-G nënshkruan kontratat me përdoruesit e rrjetit, operatorët e impianteve të magazinimit dhe impianteve të GNL-së. Ato duhet të përbëhen nga disa dokumente të cilat duhet të dorëzohen të gjitha për miratim nga OST-G të ERE: Keto dokumente janë: rregullat e aksesit, programet e shërbimit, marrëveshjet e shërbimit, dhe marrëveshjet e koneksionit.

Konsultimet publike

Një sërë konsultimesh publike në lidhje me këto kushte duhet të kryhen para se ato të hyjnë në fuqi. Përdoruesit e sistemit duhet të konsultohen, gjatë kohës që hartohen këto dokumente, në mënyrë që të sigurohet që shërbimet e ofruara i përshkatojnë kërkesave të tregut të gazit. Vetëm pas këtyre konsultimeve dokumentet mund t'i dorëzohen ERE-s për miratim.

Kuadri Kontraktual

Dispozitat për tregtimin e gazit kanë nevojë për një kuadër kontraktual përsa i përket furnizimit me gaz. Pjesët më themelore të këtij kuadri janë:

- › Një marrëveshje për shitjen dhe blerjen e gazit në mes të prodhuesit dhe furnizuesit, duke përfshirë edhe atë midis dy klientëve të shitjes me shumicë;
- › Një marrëveshje për transmetimin e gazit nga tubacionet kryesore midis furnizuesit dhe OST-G;
- › Një marrëveshje mbi transportin e gazit nga rrjetet e shpërndarjes ndërmjet furnizuesit dhe OSSH-G;
- › Një marrëveshje mes furnizuesit dhe konsumatorit fundor; dhe
- › Marrëveshjet lidhur me menaxhimin ekonomik, përdorimin dhe funksionimin e elementeve të sistemit të transmetimit të gazit (në mes të pronarëve, kompanive transportuese të gazit dhe kompanive të shpërndarjes së gazit).

Një numër çështjesh kryesore janë identifikuar në lidhje me marrëveshjet kontraktuale të përmendura më lart. Këto janë shqyrtuar në një mënyrë të strukturuar dhe krahasuese në nënkapitujt e mëposhtëm.

8.2.1 Nevoja për të zbatuar njëkohësisht edhe dispozitat kalimtare të ligjit të ri për sektorin e gazit

Statusi Aktual

Përpara hyrjes në fuqi të ligjit të ri, kuadri ligjor dhe rregullator për tregun e gazit në Shqipëri është përcaktuar me Ligjin për Sektorin e Gazit Natyror të vitit 2008, i cili u ndryshua në vitin 2013. Me Ligjin e vitit 2008, Shqipëria adoptoi pjesërisht detyrimet e saj që rrjedhin nga Paketa e Dytë e Energjisë (Direktiva 2003/55 / EC dhe Rregulloren (EC) Nr 1775/2005, si dhe Direktiva 2004/67 / EC) e legjisllacionit të BE-së. PDE ishte *acquis communautaire* deri më 31 dhjetor 2014 në përputhje

me Traktatin e KE-së²⁴ në të cilin Shqipëria është palë kontraktuese. Duke filluar nga 1 janari 2015, të gjitha Palët Kontraktuese, duke përfshirë Shqipërinë, duhet të adoptojnë dispozitat dhe të zbatojnë detyrimet që rrjedhin nga PTE (Direktivës 2009/73 / EC dhe Rregullores Nr 715/2009 / EC, si dhe Direktives 2004/67 / EC). Kjo detyrë është përfunduar kohët e fundit dhe aktivitetet e lidhura me të janë përshkruar shkurtimisht këtu - Ligji për sektorin e gazit natyror i vitit 2015 është shqyrtuar.

Rekomandim

Rekomandohet që fillimisht të studiohen dhe të analizohen dispozitat kalimtare të ligjit të ri dhe pastaj të fillohet nga përpilimi dhe miratimi i akteve nënligjore të nevojshme në sektorin e gazit natyror, brenda afateve të përcaktuara nga institucionet e KE-së. Kuadri ligjor dhe rregullator duhet të përfshijë së pari rregullat e duhura për funksionimin e sistemit të transmetimit dhe të shpërndarjes dhe së dyti rregullat e duhura për funksionimin e tregut të gazit. Përkufizimet e termave që lidhen me ndarjen e OST-G (veçanërisht të kontrolli dhe operimi i integruar vertikal) duhet të kuptohen saktësisht siç jepen në Direktivën 2009/73 / KE-së në mënyrë që të mundësojë zbatimin e duhur të çertifikimit rregullator.

Rruga me tej

Sfondi

Adoptimi i PTE-së në Shqipëri ka përfunduar kohët e fundit, pas një pune intensive në vitet 2014-2015, duke përfshirë konsultimet publike me palët e interesuara. Draftet e ligjit të ri për gazin u vlerësuan pozitivisht nga Sekretariati i KE-së dy herë. Qeveria Shqiptare dërgoi draftin përfundimtar të ligjit për aprovim në Asamblenë Kombëtare në korrik të vitit 2015 dhe Kuvendi e miratoi në 23 shtator 2015. Transpozimi i Paketës së Tretë është një hap i rëndësishëm në drejtim të zhvillimit të mëtejshëm ligjor në sektorin e gazit natyror.

Theksi

Ligji i ri për sektorin e gazit shtjellon temat e mëposhtme: 1) Objekti i ligjit dhe Fusha e zbatimit; 2) Përkufizimet; 3) Detyrimet e shërbimit publik dhe mbrojtja e konsumatorit; 4) Procedura e autorizimit; 5) Monitorimi i sigurisë së furnizimit me gaz natyror; 6) Solidariteti rajonal; 7) Promovimi i bashkëpunimit rajonal; 8) Rregullat teknike; 9) Ndarja e sistemit të transmetimit dhe OST-G; 10) Përcaktimi dhe çertifikimi i OST-G; 11) Çertifikimi në raport me vendet e treta; 12) Detyrat e OST-G-së; 13) Konfidencialiteti për OST-G; 14) Emërtimi i OSSH-G; 15) Detyrat e OSSH-G; 16) Ndarja e OSSH-G; 17) Detyrimet e konfidencialitetit të OSSH-G; 18) Sistemet e mbyllura e shpërndarjes; 19) Operatorët e kombinuar; 20) E drejta e aksesit në llogaritë; 21) Ndarja e llogarive; 22) Aksesit i palëve të treta; 23) Aksesit në rrjetet e tubacionit; 24) Refuzimi i aksesit; 25) Infrastruktura e re; 26) Hapja e tregut dhe reciprociteti; 27) Linjat direkte; 28) Përcaktimi dhe pavarësia e ERE-s; 29) Objektivat e përgjithshme të ERE-s; 30) Detyrat dhe kompetencat e ERE-s; 31) Regjimi Rregullator për çështjet ndërkufitare; 32) Përputhshmëria me Udhëzimet; 33) Mbatja e shënimeve; 34) Tregjet me pakicë; 35) Masat mbrojtëse; 36) Shanset e barabarta; 37) Përgjashtimet mbi angazhimet merr-ose-paguaj; dhe 38), Tregjet emergjente dhe të izoluar. Dispozitat e ligjit të ri të sektorit të gazit (versioni i 14

²⁴Traktati i Komunitetit të Energjisë, 25 tetor 2005, faqja e internetit TKE-së

prillit 2015), në mënyrë të mjaftueshme dhe të kënaqshme mbulon çështjet substanciale madhore.

8.2.2 Ndarja e operatorit të sistemit të transmetimit

Statusi aktual

Albpetroli është ndërmarrja kryesore në sektorin e gazit natyror. Ajo është një kompani shtetërore e themeluar nga Qeveria Shqiptare në vitin 1993 (Vendimi i qeverisë nr 159, datë 1993/03/20) për kërkimin dhe prodhimin e hidrokarbureve. Ajo është nën përgjegjësinë e drejtpërdrejtë për MEI-t. Sipas vendimit të ERE-s (te 22 gushtit 2012), kjo ndërmarrje është e licencuar për të kryer veprimtarinë e transmetimit dhe shpërndarjes së gazit në zonën ku ajo zotëron tubacionet. Ajo zotëron të gjithë infrastrukturën e gazit në Shqipëri, d.m.th. rreth 500 km tubacione, të cilat janë kryesisht jo-funksionale ose pjesërisht të zhdukura. Në realitet, ajo aktualisht operon vetëm rreth 10 km rrjet transmetimi dhe shpërndarje, dhe furnizon sipërmarrësit e vegjel dhe ekonomitë familjare në qytetin e Kuçovës. Pritet që ajo të bëhet OST-G plotësisht aktive, e pavarur sipas modelit NP, sapo infrastruktura e transmetimit të gazit të jetë rindërtuar dhe të jetë vënë në veprim, d.m.th. sapo Shqipëria të fitojë aksesin në korridoret ndërkombëtare të gazit apo shfrytëzimi i burimeve të brendshme të gazit bëhet efektiv. Albpetroli do të luajë një rol të rëndësishëm në planifikimin dhe zhvillimin e lidhjes së Shqipërisë me gazsjellësit rajonale dhe gjithashtu do të sigurojë mbështetje të mëtejshme të në gazifikimin e Shqipërisë. Megjithatë, Albpetrol mund të bëhet OST-G vetëm nëse ajo i plotëson kërkesat për ndarjen e saj sipas dispozitave të ligjit të ri për sektorin e me gazit. Licenca aktuale e kompanisë do të rikonfirmohet në procedurat rregullatore të ERE-s që do të çojnë në enërimin e saj (emërimi është një përcaktim ligjor i Direktives 2009/73 / EC sipas të ciles OST-G emërohet mbasi të jetë çertifikuar). MEI (në bashkëpunim me MZHETTS) po punon aktualisht për ndarjen pronësore të Albpetrolit nëpërmjet krijimit të një kompanie të re të gazit.

Rekomandim

Me këtë rast rekomandohet që së pari të ndahet, çertifikohet, dhe të liçensohet Albpetroli nga ERE, dhe së dyti të emërohet nga shteti (QSH apo në MEI). Licenca e tashmë që i është dhënë kompanisë me vendimin e ERE-s duhet rikonfirmuar mbas ndërmarrjes së hapave rregullatore që rezultojnë në caktimin e kompanisë si OST-G. Kjo do të mundësojë që ajo të bëhet proaktive në planifikimin dhe zhvillimin e lidhjes së Shqipërisë me gazsjellësit rajonale (në fakt të bëhet anëtar i ENTSO-G) dhe për të mbështetur shtetin në gazifikimin e mëtejshëm të vendit.

Rruga me tej

Sfondi

Ligji i ri për gazin përcakton transmetimin e gazit natyror, si një prej veprimtarive të sektorit të gazit natyror. Ajo gjithashtu përcakton kushtet se si ky aktivitet duhet të kryhet nga OST-G, si dhe mënyrën e organizimit dhe funksionimit të tregut të gazit nga operatori i tregut (i cili do të jetë një person juridik në pronësi të OST-G). Transmetimi i gazit natyror si një prej aktiviteteve është subjekt i liçensimit nga

ERE. Transmetimi i gazit natyror do të kryhet si një shërbim për interes publik nga ana e OST-G, e cila do të jetë përgjegjëse për mirëmbajtjen, përmirësimin dhe zhvillimin e sistemit të transmetimit të gazit. Për më tepër, OST-G do të menaxhojë rrjedhjen e gazit brenda rrjetit të tubacioneve dhe kontrollin e cilësisë së gazit të transportuar për konsumatorët fundorë dhe për pjesëmarrësit e tjerë të tregut. OST-G ushtron aktivitetin e saj në bazë të kushteve të licencës të lëshuar nga ERE dhe në bazë të parimeve jo-diskriminuese për përdoruesit e rrjetit dhe klasave të përdoruesve.

Performanca

OST-G ushtron aktivitetin e saj në bazë të licencës, lëshimi i së cilës bëhet nga ERE në përputhje me dokumentet e mëposhtme (të cilat ende mbetet të zhvillohen dhe adoptohen, në përputhje Ligjin e ri të gazit): 1) Metodologjia për caktimin e tarifave për lidhjen e shërbimit dhe tarifave për aksesin në rrjetin e transmisionit të gazit natyror (që do të adoptohet nga ERE-ja); 2) Metodologjia për përcaktimin e tarifave për aksesin në infrastrukturën ndërkufitare (e adoptuar tashmë nga ERE); 3) Rregullorja për çertifikimin e OST-G (të adoptohet nga ERE-ja); 4) Kodi i Rrjetit të transmisionit (që do të adoptohet nga ERE-ja); 5) Kodi i Matjes (që do të aprovohet nga ERE-ja); 6) Rregullat e menaxhimit të kapaciteteve të kufizuara (kongestionit), duke përfshirë alokimin e kapaciteteve (të aprovohet nga ERE); 7) Metodologjia për ofrimin e shërbimeve të balancimit (që do të aprovohet nga ERE-ja); 8) Rregullat e balancimit të sistemit të transmisionit (që do të aprovohet nga ERE-ja); dhe 9) Programi i përputhshmërisë (që do të aprovohet nga ERE-ja);

Ndarja

Ligji për sektorin e gazit natyror i vitit 2008 përcaktoi parimet dhe aktivitetet në sektorin e gazit natyror dhe kushtet për ndarjen e OST gazit në përputhje me dispozitat e Direktivës 2003/55 / EC (që kërkon të paktën një ndarje ligjore të aktiviteteve), duke përfshirë kërkesat për ndarjen e llogarive. Përkundër faktit se kërkesat e ndarjes ishin adoptuar siç duhet në përputhje me dispozitat e Sekretariatit të KE-së, Albpetrol është licencuar pa u plotësuar të gjitha kërkesat e parashikuara për personin juridik. Prandaj, licencimi duhet të zhvillohet më tej në përputhje me kërkesat për ndarjen sipas PTE. Në këtë aspekt, Shqipëria ka adoptuar në ligjin e ri të gazit modelin NP për ndarjen e OST-G, si të vetmin opsion të zbatueshëm në sektorin e gazit natyror. Tani, Albpetrol duhet ta zbatojë atë. Asnjë model tjetër ndarjeje nuk mund të aplikohet pasi për çdo sistem të ri të transmetimit vetëm modeli NP lejohet. Lidhur me kriteret e pavarësisë, OST-G do të hartojë dhe miratojë një program të përputhshmërisë dhe do të emërojë një zyrtar të përputhshmërisë.

Kërkesat

Duke pasur parasysh kërkesat e PTE (Direktivës 2009/73 / EC dhe Rregullores (EC) Nr 715/2009), hapi i parë për kthimin e Albpetrolit në OST-G operacionale është të zbatojë kërkesat e modelit NP nga fillimi . Më konkretisht, mbas transpozimit të plotë të Nenit 9 të Direktivës 2009/73 / EC të ligjit të ri, kjo duhet të zbatohet më vonë kur bëhet fjalë për ndarjen e OST-G. Për më tepër, dispozita lidhur me ndarjen dhe transparencën e llogarive nga nenet 30 (mbi të drejtën e aksesit në llogaritë) dhe 31 (në ndarjen e llogarive) të Direktivës 2009/73 / EC duhet të transpozohen gjithashtu dhe të zbatohen. OST-G duhet të kryejë aktivitetin e saj në bazë të licencës së lëshuar nga ERE, një parakusht për të cilën është ndarja sipas modelit NP. Pas licencimit, OST-G duhet t'i paraqesë ERE-s planin e investimeve vjetore dhe afatgjatë, për të siguruar funksionimin e duhur

dhe efikas të sistemit të transmetimit të gazit. Planet e investimeve do të japin një pasqyrë përgjithshme dhe specifike të ndërtimit apo zgjerimit të pritshëm të infrastrukturës transmetimit të gazit. Liçenca e tanishme e Albpetrolit duhet t'i nënshtohet procedurave të mëtejshme rregullatore për çertifikimin e saj si OST-G sipas modelit NP. Albpetrol nuk mund të jetë njëkohësisht furnizues, tregtues, prodhues, dhe operator i transmetimit. Është në autoritetin e qverisë shqiptare të përcaktojë hapat e mëtejshëm për ristrukturimit të kompanisë, në bazë të propozimit të MEI.

Themelimi

OST-G do të themelohet në përputhje me kërkesat e modelit NP, dhe do të të konfirmohet nga ERE në draftin dhe vendimin përfundimtar të çertifikimit. Me fjalë të tjera, ERE ka nevojë për të konfirmuar përputhshmërinë e OST-G me kërkesat e modelit NP, që do të thotë se ndërmarrja që është pronare e sistemit të transmetimit të gazit gjithashtu vepron si OST-G. Funksionet kryesore të OST-G janë: 1) planifikimi, ndërtimi, mirëmbajtja dhe financimi i rrjetit të transmetimit të gazit; dhe 2) funksionimi i sistemit të transmetimit të gazit. Funksioni i tretë që lidhet me funksionimin e tregut të gazit, do të kryhet nga operatori i tregut të gazit, i cili do të jetë një person juridik në pronësi të OST-G. Kjo supozon se OST-G do të jetë përgjegjëse për dhënien dhe menaxhimin e aksesit palëve të treta në baza jo-diskriminuese për shfrytëzuesit e sistemit të transmetimit të gazit, për të mbledhur pagesat e aksesit, pagesat e kapacitetit të kufizuar (kongestionit), dhe pagesat kompensatore të OST-G për aktivitetet operacionale, si dhe për mirëmbajtjen dhe zhvillimin e rrjetit të transmetimit të gazit. Përsa i përket investimeve, pronari i sistemit të transmetimit të gazit do të jetë përgjegjës për sigurimin e aftësisë afatgjatë të sistemit për të plotësuar kërkesën e arsyeshme nëpërmjet planifikimit të investimeve.

Theksi

OST-G duhet të theksojë të paktën elementet e mëposhtme në lidhje me ndarjen: 1) pronësia e rrjetit të transmetimit të gazit; 2) pronësia e drejtpërdrejtë dhe e drejta e pronësisë; 3) pronësia indirekte përmes pjesëmarrjes në një kompani tjetër; 4) sipërmarrje të përbashkët; 5) Shtrirja e rrjetit të transmetimit të gazit; 6) Burimet e nevojshme direkte dhe indirekte për operimin e rrjetit të transmetimit të gazit; 7) Përrjashtimi: Lejueshmëria e të drejtave të përdorimit (i ashtuquajtur "modeli leasing"); 8) Kontrolli dhe të drejtat e OST-G sipas modelit NP; 9) struktura themelore e korporatave; 10) Kontrolli mbi operacionet ekonomike; 11) Të drejtat brenda ndërmarrjes së integruar vertikalisht; 12) Emërimi i anëtarëve të Organit Mbikëqyrës; 13) Sigurimi i burimeve; dhe 14) Transferimi informatave të ndjeshme. Të gjitha këto elemente e listuara duhet të adresohen në aplikimin për çertifikim të cilin OST-G do t'ja paraqesë ERE-s. Rruga dhe mënyra e procedimit për elementet e renditura është shpjeguar në detaje më poshtë në këtë raport.

8.2.3 Ndarja e operatorëve të shpërndarjes së gazit

Statusi aktual

OSSH-G do të zhvillojë rrjetin e shpërndarjes së gazit natyror në një numër të qyteteve dhe zonave përreth tyre në Shqipëri (lista e qyteteve të propozuara për të marrë gaz do të jetë një nga rezultatet e Masterplanit të Gazit). Megjithatë, është e

nevojshme për tu siguruar se janë krijuar të gjitha parakushtet institucionale, ligjore dhe rregullatore në mënyrë që OSSH-G të ndahet dhe të liçensohet nga ERE-ja kur të dale nevoja për një gje të tillë. OSSH-G do të duhet të mundësojë gazifikimin (nëpërmjet gazsjellësve të shpërndarjes) në përputhje me Strategjinë e Zhvillimit të Energjisë, duke ndjekur parimet e zhvillimit të një tregu konkurrues të gazit. Në këtë moment, vetëm Albpetroli është liçencuar si një ndërmarrje të veçantë të gazit për të kryer rolin e OSSH-G.

Rekomandim

Me këtë rast rekomandohet të përcaktohet, të ndahet, dhe të liçensohet një operator i shpërndarjes së gazit (OSSH-G). Përcaktimi i OSSH-G mund të jetë objekt i identifikimit paraprak të atyre kompanive që shprehin interes për t'u bërë OSSH-G. Megjithatë, kjo nuk shihet si një prioritet i menjëhershëm pasi ajo duhet të ndërmerret vetëm pasi të jenë përmbushur kushte të tjera. Përcaktimi fillestar i OSSH-G nga Qeveria Shqiptare do të pasohet nga liçensimi i ERE-s për të mundësuar OSSH-G të bëhet pjesë proaktive në planifikimin dhe zhvillimin e gazifikimit të vendit. Krijimi i OSSH-G do të kryhet nën mbikëqyrjen e ngushtë, kontrollin dhe monitorimin nga ana e ERE-s, por pa kryer procedurën e çertifikimit si në rastin e OST-G.

Rruga me tej

Sfondi

Ligji për sektorin e gazit natyror i vitit 2015 përcakton shpërndarjen e gazit natyror, si një prej veprimtarive të gazit natyror. Ai gjithashtu përcakton kushtet për ta kryer atë nga OSSH-G. Shpërndarja e gazit natyror si një prej aktiviteteve është bërë subjekt i liçencimit nga ERE. Ajo do të kryhet si një shërbim publik nga OSSH-G, e cila do të jetë përgjegjëse për mirëmbajtjen, planifikimin, përmirësimin dhe zhvillimin e sistemit të shpërndarjes së gazit. Për më tepër, OSSH-G do të menaxhojë rrjedhjen e gazit brenda rrjetit të tubacioneve dhe kontrollin e cilësisë së gazit të transportuar për konsumatorët fundorë dhe pjesëmarrësit e tjerë të tregut të gazit. OSSH-G kryen aktivitetin e saj në bazë të kushteve të liçencës të lëshuar nga ERE dhe në bazë të parimeve jo-diskriminuese për përdoruesit e rrjetit dhe klasave të përdoruesve.

Konçesioni

Shpërndarja e gazit natyror si një prej aktiviteteve të gazit natyror duhet të organizohet si një aktivitet i rregulluar dhe kryhet mbi bazën e një konçesioni. Konçesioni duhet të lëshohet nga Qeveria Shqiptare, sipas dispozitave të Ligjit no.8450, datë 24.02.1999 "Për përpunimin, transportin dhe tregtimin e naftës, gazit dhe nënprodukteve të tyre". Madhësia e zonës gjeografike të shpërndarjes duhet të përcaktohet në një mënyrë që të lejojë planifikimin e duhur të sistemit (është e rekomandueshme të optimizohen aspektet teknike dhe ekonomike të zhvillimit të sistemit të gazit në zonat e vogla, të tilla si komunat) dhe volumni i tregut duhet të sigurojë një kthim adekuat mbi investimin. OSSH-G duhet të përcaktohet paraprakisht në kohë për të lejuar zhvillimin e elementeve bazë të sistemit të shpërndarjes së gazit para se gazi natyror të jete në dispozicion në territorin e saj të shpërndarjes. Para se të kryhet tenderi për konçesionin e OSSH-G, duhet të kryhet një studim fizibiliteti i detajuar për zhvillimin e rrjetit të shpërndarjes (së bashku me projektin kryesor të sistemit të shpërndarjes së gazit). Rekomandohet që koha e konçesionit të jetë minimalisht 20 vjet dhe mundësisht 30 vjet. Gjatë

periudhës së konçesionit OSSH-G duhet të rimarrë investimin e saj, duke përfshirë një norme fitimi të arsyeshme mbi kapitalin e investuar.

Performanca

OSSH-G ushtron aktivitetin e saj në bazë të liçencës (lëshimi i së cilës është nën autoritetin dhe fushëveprimin e ERE-s), dhe në përputhje me dokumentet e mëposhtme përkatëse (të cilat mbeten të zhvillohen dhe adoptohen, në përputhje me ligjin e ri për sektorin e gazit): 1) metodologjia për përcaktimin e faturës për lidhjen me rrjetin dhe tarifat për aksesin në rrjetin e shpërndarjes të gazit natyror (që do të adoptohen nga ERE-ja); 2) Rregullat lidhur me ndarjen e OSSH-G (që do të adoptohen nga ERE); 3) kodi i rrjetit të shpërndarjes; 4) kodi i matjes; dhe 5) Programi i përputhshmërisë.

Ndarja

Ligji për sektorin e gazit natyror i vitit 2008 përcaktonte ndarjen e OSSH-G në përputhje me dispozitat e Direktivës 2003/55 / EC (që kërkojnë të paktën një ndarje ligjore të aktiviteteve), duke përfshirë kërkesat për ndarjen e llogarive. Përkundër faktit se kërkesat e ndarjes ishin adoptuar në përputhje me dispozitat e Paketës së Dyte, Albpetrol është liçencuar nga ERE, pa plotësuar të gjitha kërkesat e parashikuara për të filluar aktivitetet e OSSH-G. Prandaj, OSSH-G duhet të zhvillohet më tej dhe në përputhje me kërkesat e të ndarjes së OSSH-G sipas Paketës së Tretë. Dispozitat e PTE-së janë bërë më te forta se më parë, por nuk parashikojnë një model të rreptë NP si në rastin e OST-G (OSSH-G ende mund të jetë pjesë e ndërmarrjes së integruar vertikalisht e cila mund të ruajnë pronësinë e aseteve të rrjetit). Lidhur me kriteret e pavarësisë, OSSH-G do të hartojë dhe adoptojë një program të përputhshmërisë dhe të emërojë një zyrtar të përputhshmërisë.

Kërkesat

Duke pasur parasysh kërkesat e Paketës së Tretë (Direktivës 2009/73 / EC dhe Rregullores Nr 715/2009/ EC), kërkesat për ndarjen që janë pjesë e nenit 26 të Direktivës 2009/73 / EC janë adoptuar plotësisht në ligjin e ri të gazit. Megjithatë, Shqipëria mund të vendosë të mos i zbatojë këto kërkesa nëse ndërmarrjet e integruara të gazit natyror u shërbejnë më pak se 100.000 konsumatorëve fundorë. Për më tepër, funksionimi i një operatori të kombinuar të transmetimit, shpërndarjes, magazinimit, dhe GNL nuk duhet të parandalohet nëse operatori i kombinuar vepron në përputhje me Nenin 29 të Direktivës 2009/73 / EC. Për më tepër, dispozitat lidhur me ndarjen dhe transparencën e llogarive nga nenet 30 (mbi të drejtën e aksesit në llogaritë) dhe 31 (në ndarjen e llogarive) të Direktivës 2009/73 / EC janë adoptuar dhe do të zbatohen. OSSH-G duhet të ketë liçensën e lëshuar nga ERE-ja, parakusht për të cilën është ndarja sipas kërkesës së direktivës. Pas liçensimit, OSSH-G do t'i paraqesë ERE-s planin e investimeve vjetore dhe afatgjatë, për të siguruar funksionimin e duhur dhe efikas të sistemit të shpërndarjes së gazit. Planin e investimeve duhet të japin një pasqyrë të përgjithshme dhe specifike të projekteve të pritshme në fushën e ndërtimit apo zgjerimit të infrastrukturës shpërndarjes së gazit. Përcaktimi i ndonjë kompanie të gazit nga qeveria shqiptare si OSSH-G do të duhet t'i nënshtrohet procedurave të mëtejshme rregullatore. Funksionimi i njëkohshëm si OSSH-G dhe furnizues i gazit është i mundur nëse ka më pak se 100.000 konsumatorë.

Themelimi

OSSH-G do të themelohet në përputhje me kërkesat e ndarjes, siç konfirmohet nga ERE. Me fjalë të tjera, ERE do të lëshojë liçencën duke konfirmuar përputhshmërinë e OSSH-G-së me kërkesat e ndarjes. Funksionet kryesore

OSSH-G janë: 1) planifikimi, ndërtimi, mirëmbajtja dhe financimi i rrjetit të shpërndarjes së gazit; dhe 2) funksionimi i sistemit të shpërndarjes së gazit. Kjo supozon se OSSH-G do të jetë përgjegjëse për dhënien dhe menaxhimin e aksesit të palëve të treta në baza jo-diskriminuese për përdoruesit e sistemit të shpërndarjes së gazit, për të mbledhur tarifat e aksesit, dhe mirëmbajtjen dhe zhvillimin e rrjetit të shpërndarjes së gazit. Përsa i përket investimeve, pronari i sistemit të shpërndarjes së gazit do të jetë përgjegjës për sigurimin e aftësisë afatgjatë të sistemit për të plotësuar kërkesën e arsyeshme nëpërmjet planifikimit të investimeve.

Theksi

OSSH-G duhet të plotësojë të paktën kriteret e mëposhtme në lidhje me ndarjen: 1) Ti-marketimi / ri-emertimit i OSSH-G-së në ndryshim me aktorët e tjerë të energjisë (kriteri i emertimit); 2) Disponueshmëria e burimeve financiare të nevojshme njerëzore, teknike dhe për të përmbushur kërkesat e ndarjes në mënyrë që të mund të përmbushë rolin e saj në mënyrë efektive (kriteri i burimeve); 3) Vëzhgimi i pavarur dhe monitorimi i OSSH-G për të siguruar se nuk ka asnjë natyrë diskriminuese (kriteri i zyrtarit të përputhshmërisë); dhe 4) Klasifikimi i sistemeve të cilat shpërndajnë energjinë në një mjedis të mbyllur industrial ose komercial dhe jo për konsumatorët shtëpiak (kriteri i sistemit të mbyllur të shpërndarjes). Të gjitha kriteret e listuara duhet të adresohen në aplikimin për liçencë që OSSH-G do të paraqesë në ERE. Rruga dhe mënyra e procedimit me kriteret e renditura është shpjeguar në detaje në kapitujt e mëposhtem të këtij raporti.

8.2.4 Çertifikimi Rregullator i OST-G-së

Statusi aktual

Ligji për sektorin e gazit natyror i vitit 2008 adoptoi detyrimet që dalin nga Paketa e Dytë e Energjisë (Direktiva 2003/55 / EC dhe Rregullorja Nr 1775/2005 / EC). Por ligji nuk i referohet çertifikimit rregullator të OST-G, i cili është një detyrim që u fut më vonë me Paketën e Tretë (Direktiva 2009/73 / EC dhe Rregulloren Nr 715/2009 / EC) dhe si pasojë duhej një ligj i ri për sektorin e gazit.

Rekomandim

Me këtë rast rekomandohet së pari të studiohet dhe të analizohet çertifikimi rregullator i OST-G sipas dispozitave të ligjit të ri dhe së dyti për të detyruar Albpetrol-in si OST-G dhe ERE-n, si ent kombëtar i rregullimit për ta kryer atë sipas afateve të dhëna nga institucionet e KE-së. Me qëllim zbatimin e shpejtë dhe pa probleme, rekomandohet që ERE të udhëheqë procedurën e certifikimit në përputhje me Rregulloren e çertifikimit të OST-G. OST-G-ja do të duhet të ndjekë rregulloren gjatë procesit të ndarjes dhe aplikimit për çertifikim.

Rruga më tej

Sfondi

Shqipëria është e angazhuar në mënyrë të qartë drejt integritit në BE dhe ka marrë një rol aktiv në bashkëpunimin ndërkombëtar në fushën e gazit natyror në

kuadër të Traktatit të KE-së. Për t'u bërë një OST-G plotësisht aktive, Albpetroli duhet të ndahet në mënyrën e duhur. Mënyra e duhur e ndarjes do të çertifikohet nga ERE në përputhje me kriteret e përcaktuara.

Qëllimi

Qëllimi i çertifikimit është për të verifikuar përputhjen vetëm me kërkesat e modelit NP, që do të thote, ndarjen e OST-G nga furnizuesit, tregtuesit dhe prodhuesit e energjise (si atyre të gazit edhe atyre të energjisë elektrike). ERE do të vërtetojë se OST-G vepron krejtësisht e veçuar nga furnizuesit, tregtuesit dhe prodhuesit. Me fjalë të tjera, ERE do të kryejë procesin e çertifikimit të OST gazit në përputhje me kërkesat e Paketës së Tretë.

Kërkesat

Paketa e Tretë (Direktiva 2009/73 / EC dhe Rregullorja Nr 715/2009 / EC) përmban dispozita në lidhje me çertifikimin. Më konkretisht, kjo do të thotë se neni 10 i Direktivës 2009/73 / EC dhe Neni 3 i Rregullores Nr 715/2009 / EC, do të zbatohet plotësisht, kur është fjala për çertifikimin e OST-G-së. Me çertifikatën (që lëshohet nga ERE mbas vendimit përfundimtar të çertifikimit), ERE do të konfirmojë se ndërmarrja është themeluar në mënyrë të tillë që është në përputhje me kërkesat e modelit NP, që do të thotë se ndërmarrja që është pronare e sistemit të transmetimit të gazit operon gjithashtu si OST-G dhe plotëson kriteret e kontrollit midis të tjerash. Për të mundësuar ndërmarrjen që të formalizojë kërkesën e saj për çertifikim, ERE ka adoptuar Rregulloren për çertifikimin e OST-G për drejtimin dhe fokusimin e procesit.

Theksi

ERE do të theksojë të paktën elementet e mëposhtem që lidhen me çertifikimin: 1) Zgjedhja e modelit NP të OST-G; 2) Pronësia e rrjetit të transmetimit të gazit; 3) Detyrat e OST-G-se; 4) Ushtrimi i kontrollit mbi OST dhe të drejtat e OST-G; 5) Emërimi i anëtarëve të Bordit, përbërja e Bordit dhe pavarësia e anëtarëve të Bordit; 6) Ndarja brenda shtetit; 7) Refuzimi i çertifikimit për shkak të mungesës së burimeve financiare; 8) Kërkesa për të çertifikuar një tjetër OST-G si parakusht; dhe 9) Kërkesa në lidhje me pjesëmarrjen e kompanive nga vendet e treta. Të gjitha këto elemente e listuara duhet të adresohen në aplikimin për çertifikim që ndërmarrja do t'i paraqesë ERE-s. Rruga dhe mënyra e procedimit me elementet e renditura më sipër është shpjeguar në detaje gjatë këtij raporti.

8.2.5 Emërtimi i OST-G-së

Stausi aktual

Ligji për sektorin e gazit natyror i vitit 2008 adoptoi detyrimet që dalin nga PDE (Direktiva 2003/55 / EC dhe Rregullorja Nr 1775/2005 / EC). Ajo nuk ka deklaruar ndonjë parakusht për miratimin dhe emërtimin e OST-G në lidhje me çertifikimin, i cili është një detyrim që u fut më vonë me Paketën e Tretë (Direktivës 2009/73 / EC dhe Rregullores Nr 715/2009 / EC), dhe si pasojë në ligjin e ri Albpetrol mund të miratohet dhe të emërtohet nga Qeveria Shqiptare ose MEI si OST-G vetëm pas çertifikimit të tij, dmth në bazë të çertifikatës së ndarjes të lëshuar nga ERE.

Rekomandim

Me këtë rast rekomandohet që çertifikimi rregullator i OST-G-së të jetë parakusht për miratimin dhe emertimin e OST-G nga Qeveria Shqiptare apo MEI. Ligji i ri i gazit ka adoptuar dispozitat e Paketës së Tretë, duke e detyruar qeverinë shqiptare dhe MEI-n për të ndjekur këtë procedurë dhe këtë sekuence ngjarjesh.

Rruga me tej

Sfondi

Vetëm mbasi ERE verifikon përputhshmërinë me kërkesat e modelit NP në procedurën e çertifikimit, Qeveria Shqiptare ose MIE mund të miratojë dhe të emërtojë ndërmarrjen si OST-G. Kjo është një nga kërkesat e Paketës së Tretë.

Kërkesat

Paketa e Tretë e energjisë (Direktiva 2009/73 / EC dhe Rregullorja Nr 715/2009 / EC) përmban dispozita në lidhje me miratimin dhe emertimin e OST-G-së. Më konkretisht, kjo do të thotë se Neni 10 paragrafi 1 i Direktivës 2009/73 / EC do të zbatohet plotësisht kur është fjala për miratimin, çertifikimin, aprovimin sekuencial, dhe emertimin e ndërmarrjes si OST-G. ERE se pari duhet të konfirmojë se ndërmarrja është themeluar në mënyrë të tillë që ajo përputhet me kërkesat e modelit NP, dhe pastaj Qeveria Shqiptare ose MEI mund të aprovoje dhe ta caktojë atë si OST-G.

Theksi

Qeveria e Shqipërisë ose MIE duhet të theksojë të paktën elementet e mëposhtme madhore në lidhje me emërimin e OST-G-së: 1) Mbyllja procedurës së çertifikimit me emërimin e OST-G nëpërmjet një njoftimi formal në Gazetën Zyrtare, së bashku me opinionin e sekretariatit të KE-së, dhe nëpërmjet njoftimit në faqen e internetit të KE-se; dhe 2) Njoftimi i SKE-se nga ERE në përputhje me rrethanat për përcaktimin. Rruga dhe mënyra e procedimit me elementet e renditura është shpjeguar në detaje më vonë në këtë raport.

8.2.6 Çertifikimi i OST-G-së në raport me vendet e treta

Statusi aktual

Ligji për sektorin e gazit natyror i vitit 2008 transpozon obligimet që dalin nga PDE (Direktiva 2003/55 / EC dhe Rregullorja Nr 1775/2005 / EC). Ajo nuk ka deklaruar asnjë kusht për çertifikim në raport me vendet e treta, e cila është një detyrim i futur më vonë me PTE (Direktiva 2009/73 / EC dhe Rregullorja Nr 715/2009 / EC) dhe si pasojë adoptuar në ligjin e ri. Kur një çertifikim kërkohet nga pronari i sistemit të transmetimit ose një OST-G cila është e kontrolluar nga një person ose persona nga vende të treta, ERE duhet të kryejë një procedurë të veçantë.

Rekomandimi

Me këtë rast rekomandohet që së pari të studiohet dhe të analizohet çertifikimi rregullator i OST-G-se në raport me vendet e treta nga dispozitat e ligjit të ri, dhe së dyti për të detyrohet OST-G, ERE dhe MEI t'i kryejnë ato sipas të afateve të dhëna nga institucionet e KE. Rregullorja për çertifikimin e OST-G, e adoptuar nga ERE, përmban udhëzimet lidhur në vendet e treta.

Rruga me tej

Sfondi

Për të siguruar respektimin e detyrimeve ndërkombëtare të KE-së dhe të solidaritetit dhe sigurisë së energjisë brenda KE-se, SKE ka të drejtë të japë një opinion mbi çertifikimin e një pronari të sistemit të transmissiionit apo OST-G-je cila është e kontrolluar nga një person ose persona nga vende të treta. Personat nga vendet e treta për këtë arsye mund të lejohen vetëm për të kontrolluar sistemin e transmetimit ose OST-G, nëse ato janë në përputhje me kërkesat e ndarjes efektive që zbatohen brenda KE-së.

Kerkesat

Paketa e Tretë (Direktiva 2009/73 / EC dhe Rregullorja Nr 715/2009 / EC) përmban dispozita në lidhje me çertifikimin në raport me vendet e treta. Më konkretisht, kjo do të thotë se neni 11 i Direktivës 2009/73 / EC do të zbatohet plotësisht, kur është fjala për çertifikimin e OST gazit në raport me vendet e treta. Është e nevojshme për të vlerësuar nëse kontrolli nga persona nga vende të treta do të vërë në rrezik sigurinë e furnizimit me energji në KE.

Theksi

ERE duhet të theksojë të paktën elementet e mëposhtme që kanë të bëjnë me çertifikimin në raport me vendet e treta si: 1) Përfshirja e një apo më shumë personave nga një ose më shumë shtete që nuk janë anëtare të KE-se; 2) Informimi i SEK nga ERE për procedurën e çertifikimit; 3) Pjesëmarrja e MEI-t dhe vlerësimi i ndikimit në sigurinë e furnizimit me gaz natyror; 4) Pjesëmarrja e SEK dhe opinionit i tij nëse OST-G apo një pronar i sistemit të transmetimit plotëson kërkesat dhe nëse ekziston një kërcënim për sigurinë energjetike të KE-se; dhe 5) Vendimi i ERE-s dhe botimi i tij, duke përfshirë edhe publikimin e shqyrtimit të MEI-t. Të gjitha këto elemente e listuara duhet të adresohen në aplikimin për çertifikim që OST-G do t'i paraqesë ERE-s. Rruga dhe mënyra e procedimit me elementet e renditura është shpjeguar në detaje në këtë raport.

8.2.7 Aspekte të tjera ligjore që plotësojnë zhvillimin e infrastruktures së gazit natyror

Aspekte të tjera ligjore që do të përfshihen në zhvillimin e infrastruktures së gazit përbëhen nga ligjet dhe rregulloret në vijim.

Planifikimi dhe Zhvillimi i Territorit

Ligji mbi Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit²⁵ do të duhet të zbatohet gjatë zhvillimit të infrastruktures së gazit. Infrastruktura e gazit do të zhvillohet nëpërmjet zbatimit të dispozitave të Ligjit për Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit dhe miratimit të dokumenteve përkatëse të planifikimit me pjesëmarrje publike dhe miratimin e lejeve që autorizojnë ndërtimin dhe përdorimin e objekteve të rrjetit të gazit. Zbatimi i këtij ligji siguron analizën dhe planifikimin e masave për të shmangur ose zbutur ndikimet negative në mjedis. Ky Ligj gjithashtu mundëson zgjidhjen e të drejtave të pronësisë mbi tokën e cila do të përdoret për ndërtimin e infrastruktures së gazit dhe objekteve të lidhura me të.

²⁵ Ligji Nr. 107/2014, i datës 31.07.2014 "Për planifikimin dhe zhvillimin e territorit", i modifikuar.

Kuadri ligjor dhe institucional për mbrojtjen e mjedisit dhe natyrës

Kuadri ligjor për mbrojtjen e mjedisit dhe natyrës vjen nga dispozitat e Ligjit për Mbrojtjen e Mjedisit, Ligjit për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis, Ligjit për Vlerësimin Strategjik të Ndikimit në Mjedis, Ligjit për Zonat e Mbrojtura, Ligjit për Kullotat dhe Ligjit për Pyjet²⁶. Mbrojtja e mjedisit në Shqipëri është përcaktuar si një objektiv kushtetues i përshkruar në mënyrë të detajuar në tekstin e dokumenteve strategjike të planifikimit dhe dispozitat e Ligjit për Mbrojtjen e Mjedisit si një ligj themelor dhe nëpërmjet legjislacioneve të tjera të mjedisit. Gjatë planifikimit të një projekti me interes strategjik për shtetin duhet të analizohen ndikimet në mjedis, masat për zvogëlimin e ndikimeve negative dhe masat për kompensimin e pronareve.

Legjislati mbi pronësinë

Rregulloret në lidhje me organizimin dhe regjistrimin e të drejtave mbi pronën janë të përfshira në Ligjin për Regjistrimin e Pasurive të Paluajtshme, Ligjin mbi Pronën Shtetërore, Ligjin për Shpronësimin dhe Ligjin për Tokën²⁷. E drejta mbi pronën mund të merret me ligj, me trashëgimi, dhe me vendim të një autoriteti shtetëror në mënyrë dhe sipas kushteve të përcaktuara në ligjet dhe rregulloret përkatëse. Përdorimi dhe menaxhimi i pronës shtetërore (mallrat e luajtshme dhe të paluajtshme të pasurive që i përkasin shtetit shqiptar dhe mallrat e luajtshme dhe të paluajtshme të pasurive në pronësi komunale) është i rregulluar me Ligjin Për Pronën Shtetërore. Rregullat e përgjithshme lidhur me të drejtat mbi pronën janë të vlefshme edhe për blerjen dhe marrjen në pronësi dhe të drejtave të tjera të pronësisë lidhur me pronën shtetërore. Instrumente të tjera ligjore për të blerë pronat private ose publike përfshijnë Servitutin publik (regjim i tillë mund të aplikohet lehtë për projektet e mëdha të infrastrukturës së gazit), rezervimin e tokës publike (e cila është përdorur për të parandaluar dëmet e mundshme apo kostot shtesë për shpronësimin e pronave që nevojiten për projektet e mëdha të infrastrukturës së gazit), e drejta e transferimit (të pronave të paluajtshme publike, në pronësi të pushtetit vendor në favor të Qeverisë Qendrore me qëllim investimin në infrastrukturën publike kombëtare), e drejta e preferencës / e drejta e parablerjes / e drejta e servitutit privat / e drejta e rrugës. Shpronësimi përkufizohet si humbja e pronësisë ose kufizimi i të drejtave të pronësisë nëse kjo kërkohet nga interesi publik. Shpronësimi duhet të paguhet në bazë të vlerës së tregut të pronës. Të gjitha të drejtat e pronësisë dhe informacione të tjera në lidhje me mallrat e paluajtshme janë të regjistruara në Zyrën e Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme.

Të përgjithshme

Korniza aktuale ligjore shqiptare në lidhje me pronat e paluajtshme do të zbatohet për planifikimin, zhvillimin dhe ndërtimin e infrastrukturës së gazit. Për të realizuar rrjetin e gazit, korniza aktuale ligjore nuk ka nevojë të ndryshohet - ka institucione

²⁶Ligji Nr 10431, datë 9.6.2011 "Për mbrojtjen e mjedisit", i ndryshuar; Ligji Nr 9700, datë 2007/03/26 "Për mbrojtjen e mjedisit nga ndikimi ndërkufitar"; Ligji Nr 10440, datë 07.07.2011 "Për vlerësimin e ndikimit në mjedis"; Ligji Nr 91/2013, datë 28.02.2013 "Për vlerësimin strategjik mjedisor"; Ligji Nr 8906, datë 06.06.2002 "Për zonat e mbrojtura", të ndryshuar; Ligji Nr 9385, datë 04.05.2005 "Për pyjet dhe shërbimin pyjor", i ndryshuar; Ligji Nr 9693, datë 19.03.2007 "Për kullotat", i ndryshuar.

²⁷Ligji Nr 33/2012, datë 21.03.2012 "Për Regjistrimin e Pasurive të Paluajtshme"; Ligji Nr 7501, datë 19.07.1991 "Për tokën", i ndryshuar; Ligji Nr 8743, datë 22.02.2001 "Për pronat e paluajtshme të shtetit", i ndryshuar; Ligji Nr 8561, datë 22.12.1999 "shpronësimet dhe marrjen përsipër të përdorimit të përkohshëm të pasurisë pronë private për interes publik";

të mjaftueshme ligjore në legjislacionin e Shqipërisë, që mund të zbatohen për ndërtimin e infrastrukturës së gazit. Të gjitha procedurat janë të përcaktuara në ligjet aktuale. Pengesa në këto procedura ligjore njihen dhe nuk janë domosdoshmërisht të lidhura me zhvillimin e infrastrukturës së gazit.

8.3 Konkluzione

Pika kryesore

Ky kapitull nxjerr në pah atë që tashmë është arritur nga ana ligjore, duke shqyrtuar kuadrin ligjor dhe rregullator të vjetër dhe të ri që rregullon sektorin e gazit natyror, dhe duke identifikuar mangësitë kryesore të politikave ligjore që kërkojnë vëmendje urgjente. Ai gjithashtu trajton alternativat për shqyrtim nga Qeveria Shqiptare në përcaktimin e veprimeve dhe politikave ligjore që duhen ndërmarrë për krijimin e kornizës themelore institucionale në sektorin e gazit natyror për të mundësuar furnizimin në tregun e gazit në Shqipëri. Meqë infrastruktura e gazit tani për tani është shumë e kufizuar, veprimet janë priorizuar për zhvillimin nga niveli gati zero. Prioritetet ka të ngjarë të ndryshojnë në nivele të tjera të zhvillimit.

Theksi

Theksi është vënë së pari në procedimin në lidhje me dispozitat kalimtare të ligjit të ri, dhe adoptimin e dispozitave të Paketës së Tretë (Faza A:– Ligjet - afatshkurtër). Së dyti, kapacitetet administrative të institucioneve përkatëse - MEI dhe ERE - duhet të forcohen, dhe të mbështeten në kuadrin ligjor dhe rregullator të sektorit të gazit natyror (Faza B: - Institucionet - afatshkurtër). Së treti, operatorët e sistemit që do të zhvillojnë infrastrukturën e gazit – OST-G dhe OSSH-G - nevoja për t'u përcaktuar ndare / liçencuar, (Faza C: - Operatorët - afatmesme). Së katërti, infrastruktura e gazit (rrjetet e transmetimit dhe shpërndarjes) duhet të ndërtohet, dhe konsumatorët fundorë të lidhen dhe të fillojë operimi i sistemit (Faza D: - Infrastruktura - afatgjatë). Rradha e ketyre aktiviteteve mund të mbivendoset në varësi të prioriteteve të zhvillimit të infrastrukturës së transmetimit mbi atë të shpërndarjes (duke supozuar se infrastruktura transmetimit do të zhvillohet e para për shkak të ndërtimit të tubacioneve të mëdha të gazit në rajon, megjithëse hipotetisht infrastruktura e shpërndarjes mund të zhvillohet paralelisht me ndërtimin e infrastrukturës së shpërndarjes të gazit natyror të si një prekursor i sistemeve standarde të shpërndarjes të lidhur me transmetimin).

Pengesat kryesore

Pengesat kryesore që ndikojnë në zhvillimit të shpejtë të tregut të gazit në Shqipëri janë identifikuar dhe rekomandimet përkase jepen më poshtë:

Ligji i ri për gazin

- 1) Së pari të studiohen dhe të analizohen dispozitat e ligjit të ri të gazit të cilat adoptojnë Paketën e Tretë të Energjisë dhe së dyti për të filluar adoptimin e akteve nënligjore të nevojshme në sektorin e gazit natyror, siç është përcaktuar në këtë ligj, brenda afateve të përcaktuara nga institucionet e KE-së. Kuadri ligjor dhe rregullator duhet të përfshijë rregullat e kërkuara në radhë të parë për funksionimin e transmetimit dhe sistemit të shpërndarjes dhe së dyti për funksionimin e tregut të gazit. Përkufizimet e termave që lidhen me ndarjen e OST-G-së (veçanërisht të kontrollit dhe integritetit vertikal) duhet të kuptohen saktësisht siç jepen në Direktivën 2009/73 / EC për të mundësuar zbatimin e duhur të çertifikimit rregullator.

Ndarja e OST-G

- 2) Së pari duhet të ndahet, çertifikohet dhe liçencohet Albpetrol nga ERE, dhe së dyti të duhet të emërohet si OST-G nga shteti (QSH ose MEI). Kompania do të ndjekë hapat rregullatore që rezultojnë në emërimin e saj si OST-G (përcaktimi është një term ligjor sipas Direktivës 2009/73 / EC në bazë të së cilës OST-G do të caktohet mbas çertifikimit). Kjo mundëson që kompania të bëhet aktive në planifikimin dhe zhvillimin e lidhjeve me gazsjellësit rajonale dhe për të mbështetur shtetin në gazifikimin e mëtejshëm të vendit. Qeveria shqiptare duhet të vendosë mbi alternativën e preferuar për ristrukturimin e kompanisë në bazë të propozimit MEI-së.

Ndarja e OSSH-G

- 3) Së pari duhet të përcaktohen, të ndahen dhe të liçensohen shoqëritë përkatëse të gazit që do të veprojnë si OSSH-G. Përcaktimi i OSSH-G mund të jetë subjekt i identifikimit paraprak të atyre kompanive që shprehin interes për t'u bërë OSSH-G. Megjithatë, kjo nuk shihet si një prioritet i menjëhershëm tani për tani sepse duhet që fillimisht të përmbushen kushte të tjera. Përcaktimi fillestar i OSSH-G nga QSH do të pasohet me liçencimin nga ERE për të mundësuar OSSH-G-në për t'u bërë aktive në planifikimin dhe zhvillimin e gazifikimit të vendit. Krijimi i OSSH-G do të kryhet nën mbikëqyrjen, kontrollin dhe monitorimin e ERE-s, por pa kryer procedurën e çertifikimit si në rastin e OST-G.

Çertifikimi i OST-G

- 4) Së pari të studiohet dhe analizohet ligji i ri i gazit i cili adopton dispozitat e Paketës së Tretë, dhe së dyti për të detyruar OST-G dhe ERE-n për të zbatuar dispozitat e ligjit sipas afateve të dhëna nga institucionet e KE-së. Në mënyrë që të arrijë zbatimin e shpejtë dhe pa probleme, ERE adoptoi rregulloren për çertifikimin, e cila do të duhet të ndiqet nga OST-G gjatë procesit të ndarjes dhe aplikimit për çertifikim.

Emërimi shtetëror i OST-G

- 5) Të parakushtëzohet aprovimi dhe emërtimi i OST-G nga QSH apo MEI me çertifikimin e saj rregullator. Ligji i ri i gazit ka adoptuar dispozitat e Paketës së Tretë, dhe e detyron qeverinë shqiptare dhe MEI-n për të ndjekur këtë procedurë dhe për të vepruar në mënyrë sekuenciale.

Çertifikimi OST-G në raport me vendet e treta

- 6) Së pari të studiohet dhe analizohet çertifikimi rregullator të një OST-në raport me vendet e treta nga dispozitat e ligjit të ri për gazin, dhe së dyti të detyrohet OST-G, ERE dhe MEI për t'i zbatuar këto dispozita brenda afateve të dhëna nga institucionet e KE-së. Rregullorja për çertifikimin e OST-G-së duhet zhvilluar dhe miratuar nga ERE, ku do të përmbledhen edhe udhëzimet lidhur me çertifikimin nga vendet e treta.

Aspekte të tjera

- 7) Kuadri ligjor aktual për pasuritë e paluajtshme do të respektohet për planifikimin, zhvillimin dhe ndërtimin e çdo rrjeti të gazit. Për të realizuar një rrjet të gazit, kuadri ligjor nuk ka nevojë të ndryshohet - ka institucione të mjaftueshme ligjore në legjislacionin e Shqipërisë, që mund të marrin përsipër rolin ligjor për ndërtimin e infrastrukturës së gazit. Të gjitha procedurat janë të përcaktuara në ligjet aktuale. Të gjitha pengesat e procedurave ligjore janë të njohura dhe jo domosdoshmërisht të lidhura me zhvillimin e infrastrukturës së gazit.

Bazuar në prioritetet e përcaktuara, si dhe pengesat kryesore dhe rekomandimeve përkatese, propozohet qasja në faza në zbatimin e aktiviteteve. Në Tabelën e mëposhtme listohen prioritetet dhe veprimet konkrete që duhet të ndërmerren në periudha të duhura kohore nga institucionet përkatese (MEI dhe ERE) ose nga operatorët (OST-G dhe OSSH-G).

Qasja me faza

Tabela 1 Qasja sipas fazave në implementimin e aktiviteteve

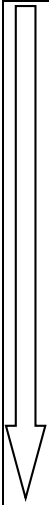
Faza	Tipi	Periudha	No.	Pershkrimi i Aktivitetit	Alokimi i Përgjegjesive
A	LIGJET	< 6 muaj (afat shkurtër)	A.1	Pergatitja e Ligjit të ri të sektorit të gazit	MEI (ERE jep mendime, kjo është realizuar tashmë)
			A.2	Aprovimi i Ligjit të ri mbi sektorin e gazit	Kuvendi (Paraqitet nga QSH, kjo është realizuar tashmë)
			A.3	Hyrja në fuqi e Ligjit të ri mbi sektorin e gazit	Publikimi në Gazetën Zyrtare (kjo është realizuar tashmë)
			A.4	Procedimi për gatë dispozitave të përkohshme	QSH, MEI, ERE, Albpetrol (në proces)
			Guri Kilometrik 1: Ligji i ri i gazit hyn në fuqi dhe fillon zbatimi i tij.		
B	INSTITUCIONET	6 – 18 muaj (afat mesëm)	B.1	Themelimi i departamenteve për sektorin e gazit të MEI dhe ERE	MEI dhe ERE
			B.2	Plotësimi me kuadro i departamenteve për sektorin e gazit të MEI dhe ERE	MEI (kjo është realizuar tashmë) dhe ERE (nok është realizuar akoma)
			B.3	Hartimi dhe miratimi i akteve nënligjore (Pjesa Ligjore) sipas Ligjit të ri të sektorit të gazit	MEI (kjo është realizuar tashmë) dhe ERE (nok është realizuar akoma)
			B.4	Hartimi dhe miratimi i akteve nënligjore (Pjesa Rregullatore) sipas Ligjit të ri të sektorit të gazit	ERE (Përfshin Konsultimet Publike)
			Guri Kilometrik 2: Departamentet për gazin në MEI dhe ERE janë krijuar dhe plotësohen me personel. Guri Kilometrik 3: Legjislacioni sekondar dhe rregulloret hyjnë në fuqi.		
C	OPERATOR	18 – 36	C.1	Përcaktimi i OST gazit (në pajtim me opsionin e zgjedhur e ri-strukturimin e Albpetrolit	QSH

Faza	Tipi	Periudha	No.	Pershkrimi i Aktivitetit	Alokimi i Pergjegjesive
		muaj (afat mesëm) C.1-C.6 (OST-G)		për shkak të kërkesave të ndarjes)	(MEI propozon opcionin e preferuar) (opsioni i preferuar - ose Albpetroli apo ndonjë kompani e re që të ndërmarrë aktivitetin e OST-G)
			C.2	Themelimi i OST-G	OST-G
			C.3	Ndarja e OST-G	OST-G sipas instruksioneve të ERE
			C.4	Çertifikimi i OST-G	ERE mbas aplikimit për çertifikim nga OST-G (OST-G do të paraqesë një aplikim të arsyetuar në mënyrë të rregullt dhe të dokumentuar) Orari i detajuar është treguar në tabelën e mëposhtme
			C.5	Liçensimi i OST-G	ERE mbasi është marrë vendimi final për çertifikimin
			C.6	Emërtimi i OST-G	QSH duke e publikuar në Gazetën Zyrtare të Shqipërisë dhe duke informuar SKE
		Guri Kilometrik 4: OST-G legalizohet dhe bëhet operacionale.			
		> 36 muaj (afat gjatë) C.7-C.10 (OSSH-G)	C.7	Përcaktohet OSSH-G	QSH (me propozim të MEI-t)
			C.8	Themelimi i OSSH-G	OSSH-G
			C.9	Ndarja e OSSH-G	OSSH-G sipas instruksioneve të ERE-s
			C.10	Liçensimi i OSSH-G	ERE mbas marrjes së aplikimit nga OSSH-G
		Guri Kilometrik 5: OSSH-G legalizohet dhe bëhet operacionale.			

Faza	Tipi	Periudha	No.	Pershkrimi i Aktivitetit	Alokimi i Përgjegjesive
D	INFRASTRUKTUREAT	6 – 18 muaj (afat shkurtër) (TSO)	D.1	Planifikimi i rrjetit të transmisionit	OST-G bazuar në aprovimin e planit të zhvillimit të rrjetit nga ERE
			Guri Kilometrik 6: Plani i OST-G për rrjetin miratohet.		
		(afat mesëm – afat gjatë) (OST-G)	D.2	Ndërtimi i rrjetit të transmetimit	OST-G sipas planit të zhvillimit të rrjetit
			Guri Kilometrik 7: Ndërtimi i rrjetit të transmetimit.		
		(mid-to-long-term) (TSO)	D.3	Operimi dhe mirëmbajtja e rrjetit të transmetimit	OST-G bazuar në aprovimin nga ERE të kodit të rrjetit të transmetimit dhe të sistemit të tarifave
			Guri Kilometrik 8: Sistemi i Transmetimit bëhet operacional.		
		(long-term) (DSO)	D.4	Planifikimi i rrjetit të shpërndarjes	OSSH-G bazuar mbi aprovimin e planit të zhvillimit të rrjetit të shpërndarjes nga ERE.
			Guri Kilometrik 9: Miratimi i planit për ndërtimin e rrjetit të shpërndarjes.		
			D.5	Ndërtimi i rrjetit të shpërndarjes	OSSH-G sipas planit të zhvillimit të shpërndarjes
			Guri Kilometrik 10: Ndërtohet rrjeti i shpërndarjes së gazit.		
			D.6	Operimi dhe mirëmbajtja e rrjetit të shpërndarjes.	OSSH-G bazuar në kodin e rrjetit dhe sistemin e tarifave për shpërndarjen e gazit të miratuara nga ERE
			Guri Kilometrik 11: Sistemi i shpërndarjes bëhet operacional.		

Pasqyra e procedurës së certifikimit të OST-G jepet në tabelën më poshtë.

Tabela 2 *Sekuenca kohore e procedurës zyrtare të çertifikimit të OST-G.*

	1 Qershor 2016	Afati kohor përfundimtar për ERE për të marrë kërkesën nga aplikanti për OST-G.
	4 muaj	Afati për ERE-n për të dhënë vendimin për hartimin e çertifikimit (duke filluar me aplikimin e plotë).
	Pa vonese	Dërgimi i vendimit të çertifikimit nga ERE te SKE dhe te aplikuesi për OST-G
	4 muaj	Afati për SKE për t'i dërguar një përgjigje (mendimin e tij) ERE-s. Kur të përgatisë opinionin e tij SKE do t'i kërkojë Bordit Rishikues të KE dhënien e mendimit për vendimin e EREs
	2 muaj	Afati për ERE-n për të dhënë vendimin final për çertifikimin (duke filluar nga marrja e opinionit të SKE-së) ose aprovimi i heshtur, duke marrë konsideratën më të lartë të këtij vendimi.
	X	Publikimi i vendimit në Fletoren Zyrtare / faqen e internetit të KE-së → emërtimi i OST-G në të njëjtën kohë.

9 MODELET BAZË TË TREGUT TË GAZIT

9.1 Hyrje

Ky kapitull paraqet modelet bazike të tregut të gazit në mënyrë që të sigurojë udhëzime dhe të bëjë rekomandime mbi dispozitat e pergjithshme për rregullat e tregut të nevojshme në sektorin e gazit në Shqipëri. Pikat kryesore të mëposhtme reflektojnë rregullat e kërkuara të tregut që duhet të rregullojnë sektorin e gazit natyror shqiptar:

- 1) Organizimi i tregut të gazit natyror;
- 2) Operatori i tregut të gazit (OT);
 - a. Kodi i tregut të gazit;
- 3) Operatori i sistemit të transmetimit të gazit (OST-G);
 - a. Gas transmission grid code;
 - b. Pagesat për aksesin në rrjet;
 - c. Akses tek shërbimet e palëve të treta;
 - d. Alokimi i kapaciteteve dhe menaxhimi i kapacitetit të kufizuar (kongestionit);
 - e. Kërkesat për transparence;
 - f. Rregullat e balancimit;
 - g. Tregtimi i të drejtave të kapacitetit;
- 4) Operatori i sistemit të shpërndarjes (OSSH-G);
 - a. Kodi i rrjetit të shpërndarjes së gazit;
 - b. Sistemi tarifor i shpërndarjes së gazit
- 5) Furnizuesit e gazit natyror;
- 6) Tregtuesit e gazit natyror;
- 7) Klientet e gazit natyror;
 - a. Furnizimi i gazit për konsumatorët shtëpiake dhe ndërmarrjet e vogla; dhe

- b. Rregullimi i çmimeve të gazit për konsumatorët shtëpiake dhe për ndërmarrjet e vogla.

Më poshtë janë përmendur detyrat e palëve si dhe përmbytja e kodeve të përmendura dhe dokumente të tjera. Rekomandimet përkatëse jepen për secilën nga këto objekte të rëndësishme, në mënyrë që tregu i gazit të themelohet në bazë të detyrimeve që dalin nga Traktati kur gazi të hyjë në Shqipëri,.

9.2 Organizimi i tregut të gazit natyror

Operatori i tregut të gazit

Tregu i gazit natyror duhet të organizohet, operohet dhe zhvillohet në të gjithë territorin e Shqipërisë nga operatori i tregut të gazit. Në përgjithësi, detyrat dhe obligimet e operatorit të tregut të gazit mund të ndërrmerren ose nga OST-G ose nga një entitet i veçantë juridik (në pronësi të OST-G apo në pronësi të shtetit). Në mënyrë të veçantë, ligji i ri për gazin parashikon që operatori i tregut të gazit do të jetë një person juridik në pronësi të OST-G. Detyra e OST-G është që të sigurojë pavarësinë e saj funksionale nga operatori i tregut të gazit dhe të përfshijë masat përkatëse parandaluese ndaj diskriminimit në programin e saj të përputhshmërisë.

Operatorët e sistemit Transmetimit të shpërndarjes dhe operatorët e kombinuar

Një person juridik që mban licencën për transmetimin e gazit (OST-G) nuk mund të mbajë njëkohësisht licencën për prodhimin, furnizimin, dhe tregtimin e gazit (duke përfshirë furnizimin e klienteve fundorë). Një person juridik që kryen veprimtarinë e shpërndarjes së gazit (OSSH-G) nuk mund të mbajë njëkohësisht licencën për prodhimin e gazit, transmetimin, organizimin e tregut të gazit, dhe tregtimin e gazit. OST-G dhe OSSH-G do të jenë të detyruara të miratojnë dhe të dorëzojnë për miratim në ERE programet e tyre të përputhshmërisë, të cilat do të përpilojnë masat që synojnë parandalimin e sjelljeve diskriminuese dhe do të përcaktojnë përgjegjësitë përkatëse për punonjësit, në pajtim me dispozitat e ligjit të ri të gazit. Një person juridik mund të veprojë si operator i kombinuar i sistemeve të transmetimit të gazit dhe shpërndarjes (ose i magazinimit të gazit dhe i impianteve të GNL). Çdo operatori të tillë të kombinuar mund t'i lëshohet licenca e transmetimit dhe e shpërndarjes (ose licenca magazinimit dhe impiantet e GNL). Operatori i kombinuar mban të njëjtat të drejta dhe detyrime si ato që mbahen veçmas nga OST-G dhe OSSH-G, siç përcaktohet në ligjin e ri për gazin. Operatorit të kombinuar nuk mund t'i lëshohet një licencë për prodhimin e gazit dhe për tregtimin apo furnizimin e gazit.

Operatorët e magazinimit dhe të impianteve të GNL

Operatorët e magazinimit dhe të impianteve të GNL-së do të ketë të drejtë të lidhin objektet e tyre të magazinimit të gazit ose impianteve të GNL me sistemin e transmetimit ose të shpërndarjes, në përputhje me ligjin e ri të gazit dhe metodologjitë përkatëse. Për më tepër, ata ka të drejtë të blejnë gaz për nevojat e funksionimit optimal të sistemeve të tyre, për konsum vetjak, për kompensimin e humbjeve operationale në sistemin e tyre për shkak të punimeve në këto sisteme dhe për mirëmbajtjen e vëllimit bazë të gazit në sistemet e tyre. Për më tepër, ata kanë të drejtë të refuzojë aksesin në sistemin e magazinimit të gazit apo impiantet e GNL, në kushte të veçanta, si dhe të kufizojnë ose të ndalojnë përkohësisht magazinimin e gazit të kontraktuar. Operatori i magazinimit të gazit do të ruajë gazin në bazë të kontratave të lidhura.

<i>Prodhuesi i gazit</i>	Prodhuesi i gazit do të ketë të drejtë të lidhë rrjetin e tij të tubacioneve të gazit në rrjedhën e sipërme të sistemit të transmetimit ose të shpërndarjes, në përputhje me ligjin e ri të gazit dhe metodologjitë përkatëse. Për më tepër, ai do të ketë të drejtë të kontrakttojë shitjen e gazit me furnizuesit me shumicë të gazit, furnizuesit me pakicë të gazit, furnizuesit e mundësisë së fundit, dhe tregtarët e gazit. Për më tepër, ai do të ketë të drejtën për të hyrë në sistemin e magazinimit të gazit në përputhje me ligjin e ri të gazit. Gjithashtu, prodhuesit e gazit do të kenë të drejtën për të kufizuar apo të ndaluar shpërndarjen e gazit, si dhe për të refuzojë aksesin në rrjetin e tubacioneve të gazit në rrjedhën e sipërme sipas kushteve të paracaktuara. Qeveria shqiptare mund të detyrojë prodhuesin e gazit për të siguruar që sasia totale e gazit të prodhuar të ofrohet kryesisht për furnizuesit me shumicë të gazit dhe furnizuesit e mundësisë së fundit.
<i>Furnizuesi me shumicë</i>	Furnizuesi me shumicë i gazit do të caktohet nga QSH si ndërmarrja e gazit i cila është e detyruar për të siguruar furnizimin e rregullt dhe të sigurt të gazit për konsumatorët shtëpiake dhe për ndërmarrjet e vogla, duke përfshirë edhe importin e saj. Furnizuesit me shumicë i gazit do të kenë të drejtën të blejnë gaz nga prodhuesit e gazit, sipas kushteve të rregulluara, dhe për ta shitur atë për furnizuesit e gazit të mundësisë së fundit për nevojat e konsumatorëve shtëpiake dhe ndërmarrjeve të vogla, sipas kushteve të rregulluara. Furnizuesit me shumicë të gazit do të caktohen për një periudhë maksimale prej tre vjetësh. Furnizuesit e mundësisë së fundit do të jenë të detyruar për të blerë gaz për nevojat e klientëve shtëpiake dhe ndërmarrjeve të vogla nga furnizuesi me shumicë i gazit, i cili do ta blejë atë nga prodhuesi i gazit ose nga importi.
<i>Furnizuesit e mundësisë së fundit</i>	Furnizuesit e mundësisë së fundit do të furnizojnë konsumatorët fundorë që nuk kanë kontrata të nënshkruara me furnizues të tjerë të gazit apo ata konsumatorë furnizuesi i mëparshëm i të cileve ka ndërprerë zbatimin e detyrimeve që dëlnin nga kontrata e furnizimit me gaz. ERE do të miratojë rregullat e blerjes së gazit për furnizuesit e mundësisë së fundit, të cilat do të përcaktojnë me hollësi termat dhe kushtet, mënyrën dhe procedurën për blerjen e gazit, bazuar në parimet e transparencës dhe mosdiskriminimit. Për përmbushjen e kërkesës së konsumatorëve të tij, furnizuesi i mundësisë së fundit do të sigurojë kapacitetet e nevojshme nga OST-G ose OSSH-G, sipas çmimeve dhe tarifave të miratuara më parë dhe të publikuara nga ERE. Furnizuesi i mundësisë së fundit do të faturojë gazin dhe shërbimet në përputhje me sistemin e tarifave për shitjen e gazit për konsumatorët e mundësisë së fundit, bazuar në matjet e kryera nga operatorët përkatës të sistemit, në përputhje me Rregulloren për furnizimin me gaz të mundësisë së fundit dhe Kodin të rrjetit. Furnizuesi i mundësisë së fundit do të jenë të detyruar për të përpiluar balancat e kërkesës për klientët e tij fundorë dhe t'ia paraqesë ato OST-G dhe OSSH-G, në pajtim me Kodin përkatës të Rrjetit.
<i>Furnizuesi i gazit</i>	Furnizuesit e gazit do të kenë të drejtë për të shitur gaz për konsumatorët fundorë, tregtarët e gazit, furnizues të tjerë të gazit, duke përfshirë furnizuesit e mundësisë së fundit, të energjisë elektrike dhe / ose prodhuesit e energjisë për ngrohje, OST-G-së dhe OSSH-G-ve si dhe për klientët jashtë vendit. Për përballimin e kërkesave të gazit të për të cilat ai ka nënshkruar kontrata të furnizimit me gaz, furnizuesi i gazit do të ofrojë gazin e prodhuar brenda shtetit dhe / ose të blerë jashtë shtetit. Për sasi të gazit që ai ka marrë përsipër për klientët fundorë, furnizuesi i gazit do të sigurojë kapacitetin përkatës të transmetimit ose të shpërndarjes dhe shërbimet

e rregulluara në pajtim me tarifat e aplikueshme, Kodin e Rrjetit të Transmetimit dhe Kodin Rrjetit të Shpërndarjes. Furnizuesi me gaz, bazuar në matjet e kryera nga operatori i sistemit përkatës, do të faturojë konsumatorët fundorë me të cilët ai ka nënshkruar kontrata të furnizimit me gaz për gazin e furnizuar, me çmimin e pranuar dhe duke përfshirë transmetimin dhe / ose tarifat e përdorimit të sistemit të shpërndarjes.

Tregtari i gazit natyror

Tregtari i gazit do të blejë gaz brënda ose jashtë vendit, me qëllim për t'ja shitur atë tregtarëve të tjerë të gazit, furnizuesve të gazit, prodhuesve të energjisë elektrike dhe / ose prodhuesve të energjisë për ngrohje, OST-G-së dhe OSSH-G-së, si dhe për klientët jashtë vendit. Si përjashtim, tregtari i gazit në cilësinë e furnizuesit me gaz mund të shesë gaz për konsumatorët e fundit që i plotësojnë kërkesat për pjesëmarrje të pavarur në tregun e gazit, nëse është përcaktuar kështu në Kodin e Tregut. Të drejtat dhe detyrimet e ndërsjella ndërmjet tregtarit gazit dhe konsumatorit fundor, si dhe detyrimet ndaj OST-G dhe / ose OSSH-G do të përcaktohen me anë të një kontrate. Tregtari i gazit do të jetë i detyruar t'i paraqesë menjëherë informacionin OST-G-së për sasinë e gazit dhe oraret kohore përkatëse që kanë të bëjnë me të gjitha kontratat e shitje-blerjes se gazit në të cilat ai është angazhuar për t'i ofruar gaz klientëve të tij, si edhe në lidhje me kontratat transit nëpërmjet sistemit të transmetimit. Gjatë kryerjes së eksportit të gazit ose tranzitit, tregtari i gazit do të jetë i detyruar për të siguruar transmetimin e mjaftueshëm, duke përfshirë edhe transmetimin ndërkufitar, kapacitetet e shpërndarjes dhe shërbimeve të tjera të lidhura me to, në përputhje me tarifat e aplikueshme dhe Kodit të Rrjetit të Transmetimit.

Konsumatorët fundorë të gazit natyror

Konsumatorët fundorë të gazit do të kenë të drejtë të blejnë gaz nga furnizuesit e gazit, sipas termave dhe kushteve të përcaktuara në Rregulloren Furnizimit. Si një përjashtim, konsumatorët fundorë të gazit që plotësojnë kushtet për pjesëmarrje të pavarur në tregun e gazit (nëse është përcaktuar kështu në bazë të Kodit të Tregut, si dhe të energjisë elektrike dhe / ose prodhimit të energjisë për ngrohje) mund të blejnë gaz nga tregtarët e gazit ose edhe nga jashtë shtetit. Konsumatorët fundorë të gazit mund të blejnë gaz nga një furnizues i cili është i regjistruar në një shtet tjetër, që është aderues i çdo traktati të njohur ndërkombëtar që është ratifikuar nga Shqipëria, me kusht që një furnizues i tillë i gazit ndjek rregullat e duhura të tregtimit dhe të balancimit. Në këtë drejtim, Qeveria Shqiptare do të marrë të gjitha masat e nevojshme për të siguruar që procedurat përkatëse administrative, të cilat janë në fuqi, nuk do të diskriminojnë një furnizues të tillë.

9.3 Operatori i tregut të gazit

Operatori i tregut të gazit do të organizojë, operojë dhe zhvillojë tregun e gazit natyror, në përputhje me rregullat që përcaktojnë organizimin e tregut të gazit natyror, dmth Kodin e Tregut. Operatori i tregut të gazit do të adoptojë Kodin e Tregut mbas miratimit të ERE-s. Kodi do të bazohet në parimet e publicitetit, transparencës, mosdiskriminimit dhe konkurrencës.

Operatori i tregut të gazit do të jetë i detyruar të ofrojë shërbime që bien nën kompetencat e tij, në bazë të ligjit të ri, Kodit të Tregut dhe termat dhe kushtet e përcaktuara në liçencën e tij. Kompetenca kryesore e tij do të jetë organizimi i ditës

në vazhdim dhe tregjeve të gazit brenda ditës për tregti fizike të gazit natyror në tërë territorin e Shqipërisë, si dhe për lidhjen me tregjet e tjera të gazit natyror. Operatori i tregut të gazit do të përgatisë dhe t'i dorëzojë menjëherë OST-G-së informatat e kërkuara për zhvillimin e grafikut të dërgesave në pajtim me Kodin e Tregut.

Operatori i tregut të gazit do të llogarisë gazin natyror të konsumuar, të transmetuar ose të shkëmbyer ndërmjet pjesëmarrësve të tregut të gazit, si dhe zhbancimet që kanë ndodhur në lidhje me transaksionet e parashikuara dhe ato të realizuara dhe do t'ja paraqesë këto llogaritje OST-G-së.

Operatori i tregut të gazit do të llogarisë tarifën e tregut të gazit, bazuar në transaksionet e paralajmëruara dhe duke aplikuar tarifën e publikuar, e cila është miratuar më parë nga ERE. Tarifa e tregut të gazit do të paguhet nga furnizuesit ose tregtarët, në emër të konsumatorëve fundorë në Shqipëri, me të cilët ata kanë nënshkruar kontratat furnizimi apo blerjeje të gazit natyror.

9.3.1 Kodi i tregut të gazit

Kodi i Tregut të gazit shërben për organizimin e shërbimeve që lidhen me tregun e gazit. Operatori i tregut të gazit do të jetë i detyruar të publikojë Kodin e Tregut në Gazetën Zyrtare të Shqipërisë dhe në faqen e saj të internetit, pas aprovimit paraprak nga ERE-s, dhe më pas ta adoptojë atë. Kodi i Tregut do të përcaktojë në mënyrë të veçantë:

- › Organizimin e tregut të gazit;
- › Termat dhe kushtet që duhet të plotësohen nga pjesëmarrësit e tregut të gazit;
- › Mënyrat dhe afatet dhe kushtet për grupimin e konsumatorëve dhe shitesve të gazit në grupe balancuese për qëllim të reduktimit të kostove balancimit;
- › Krijimin, dhe organizimin e shërbimeve ndihmëse tregtare mbi gazin, duke përfshirë tregtimin ndërkufitar;
- › Metodologjinë për përcaktimin e tarifës së balancimit dhe mënyrën e grumbullimit të pagesës, si dhe garancitë financiare për detyrimet e pjesëmarrësve të tregut të gazit që kanë të bëjnë me zgjidhjen e balancimit të shërbimeve;
- › Procedurën për llogaritjen e devijimeve ndërmjet transaksioneve të miratuara dhe të realizuara, bazuar në të dhënat nga matjet e OST-G dhe OSSH-G;
- › Termat dhe kushtet, mënyrat dhe procedurat e blerjeve të gazit dhe shërbimeve ndihmëse nga ndërmarrjet që kryejnë veprimtari të gazit, me qëllim kryerjen e blerjeve në mënyrë transparente dhe jo-diskriminuese,

dhe sigurimin e aksesit të njëjtë për të gjithë ofertuesit e interesuar vendas dhe të huaj; dhe

- › Procedurat dhe mënyrat e mbledhjes së të dhënave dhe e dorëzimit të tyre te ERE në lidhje me statusin dhe ngjarjet në tregun e gazit.

9.4 Operatori i Sistemit të Transmetimit të gazit

OST-G do të jetë një ndërmarrje publike ose një kompani e organizuar në përputhje me rregullat e Paketës së Tretë, që do të operojë, mirëmbajë, përmirësojë dhe zgjerojë rrjetin e saj të transmetimit të gazit, dhe do ta lidhë atë me rrjetet e transmetimit të shteteve të tjera. OST-G duhet të jenë në pronësi të shtetit ose të paktën pjesërisht në pronësi të shtetit. OST-G do të ketë obligimet e mëposhtme:

- › Të sigurojë transmetimin e gazit në mënyrë të sigurt, me cilësi shërbimi dhe me kosto efektive transmetimi përmes sistemit të tij të transmetimit, në një mënyrë jo-diskriminuese dhe transparente dhe sipas cilësisë së paracaktuar;
- › Të sigurojë funksionimin cilësor dhe të sigurt të sistemit të transmetimit të gazit, për të nxitur rregullimet operative, dhe për të siguruar menaxhimin optimal të rrjetit në pajtim me rregullat në fuqi dhe kodet teknike, dhe në përputhje me angazhimet e ratifikuara nga Shqipëria nën traktatet ndërkombëtare;
- › T'i sigurojë akses konsumatorëve fundorë dhe OSSH-G të bazuar në parimet e objektivitetit, transparencës dhe mosdiskriminimit dhe sipas dispozitave të ligjit të ri të gazit dhe të Kodit të Rrjetit të Transmetimit;
- › T'u sigurojë përdoruesve të sistemit të gazit informacionet që iu nevojiten atyre për akses efikas në rrjet, duke përfshirë përdorimin e sistemit të transmetimit të gazit në përputhje me dispozitat e ligjit të ri të gazit dhe të Kodit të Rrjetit të Transmetimit;
- › Të publikojë në faqen e tij të internetit listën e të gjitha tarifave për secilën kategori të konsumatorëve, të cilat janë miratuar më parë nga ERE;
- › Të sigurojë mjetet e duhura për të përmbushur detyrat e tij si operator publik;
- › Të planifikojnë zhvillimin e sistemit të transmetimit të gazit në një mënyrë efektive me qëllim të operimit efikas dhe me cilësi shërbimi të sistemit të transmetimit, dhe u kujdesur për zbatimin e të gjitha rregullave mjedisore dhe në përputhje me rregullat teknike, për të përmbushur kërkesat e arsyeshme të transmetimit të gazit në terma afatgjatë;
- › Të planifikojnë ndërtimin e kapaciteteve të reja të interkonjeksionit me sistemet e tjera të transmetimit jashtë vendit, duke treguar kujdesin e duhur për përdorimin efikas të kapaciteteve ekzistuese të

interkonjeksionit dhe balancimin e kostove të investimeve, si dhe rritjen e përfitimeve për konsumatorët fundorë;

- › Të hartojë planin e tij të zhvillimit Sistemit të Transmisionit sipas Kodit të Rrjetit të Transmetimit dhe ta dërgojë atë për miratim te ERE, si dhe ta publikojë atë në faqen e tij të internetit;
- › Të sigurojë transmetimin e gazit ndërkufitar përmes rrjetit të tij të transmetimit brenda kapacitetit të transmetimit në dispozicion;
- › Të zhvillojë, të përmirësojë dhe të mirëmbajë sistemin e tij të transmetimit të gazit për qëllim operimin e sigurt dhe efikas të sistemit në përputhje me rregulloret teknike;
- › Të miratojë planin e mirëmbajtjes sistemin e transmetimit të gazit në pajtim me Kodin e Rrjetit të Transmisionit dhe ta dërgojë atë në ERE për miratim, si dhe të publikojë planin e mirëmbajtjes në faqen e tij të internetit;
- › Të aprovojë aplikimet e përdoruesve të sistemit të transmetimit të gazit për lidhjen e tyre me sistemin e tij të transmetimit;
- › Të lejojë aksesin e palëve të treta në sistemin e transmetimit të gazit, në pajtim me ligjin e ri për gazin dhe Kodin e Rrjetit të Transmetimit, dhe duke u bazuar në parimet e objektivitetit, transparencës dhe mosdiskriminimit;
- › Të mos lejojë diskriminimin mes përdoruesve të sistemit të transmetimit të gazit apo klasave të përdoruesve të sistemit;
- › Të vërë në dispozicion kapacitetet e lira të transmetimit dhe të menaxhojë ngarkesat gjate pikut në pajtim me Kodin e Rrjetit të Transmetimit dhe Kodin e Tregut;
- › Të harmonizojë operacionet në sistemin e saj transmetimit të gazit me ato të sistemeve me të cilët është i lidhur në mënyrë direkte, si dhe të bashkëpunojë dhe të shkëmbejë të dhëna me operatorët e sistemeve të tjera të transmetimit të gazit, në përputhje me angazhimet e marra nga Shqipëria në bazë të traktateve ndërkombëtare apo angazhimet e tij që rrjedhin nga anëtarësia në shoqatat ndërkombëtare;
- › Të promovojë zhvillimin e shkëmbimeve të gazit, alokimin e koordinuar të kapaciteteve ndërkufitare nëpërmjet zgjidhjeve jo-diskriminuese të bazuara në treg, duke i kushtuar vëmendjen e duhur alokimeve afatshkurtra, dhe integrimin e mekanizmave balancues dhe kapaciteteve rezervë;
- › Të publikojë të dhënat dhe t'u japë informacion të menjëhershëm OST-ve të tjera për kapacitetet transmetuese në dispozicion në interkonjektorët me sistemet fqinje ose në gazsjellësit internacionalë, me qëllim dhënien e

aksesit efikas, jo-diskriminues, objektiv dhe transparent në sistemin përkatës të transmetimit dhe në sistemin e interkoneksionit të gazit;

- › Të blejë gaz natyror për të mbuluar humbjet në sistemin e tij të transmetimit dhe sistemet ndihmëse të shërbimeve, sipas termave dhe kushteve të tregut dhe në mënyrë transparente dhe jodiskriminuese, sipas rregullave të miratuara paraprakisht nga ERE;
- › Të sigurojë komunikimin e përditshëm të importeve dhe eksporteve të planifikuara dhe të flukseve që kalojnë tranzitit nëpër sistemin e tij të transmetimit të gazit, bazuar në kërkesat e pjesëmarrësve të tregut të gazit, dhe për të përditësuar këtë informacion në intervale të rregullta kohore, në pajtim me Kodin e Rrjetit të Transmetimit;
- › Të balancojë deviacionet midis konsumit të planifikuar dhe atij aktual të gazit në kohë reale, në pajtim me Kodin e Tregut;
- › Të sigurojë zbatimin transparent dhe jodiskriminues të procedurave të balancimit për transaksionet planifikuara dhe të realizuara gazit, dhe faturimin e shërbimeve dhe mbledhjen e tarifave;
- › Të ruajë të dhënat dhe oraret e transaksioneve për të llogaritur devijimet midis transaksioneve të paralajmëruara dhe atyre të realizuara dhe të faturimeve për deviacionet midis transaksioneve;
- › Të bëjë ndryshimet e kërkuara në dergesat e gazit në rastet kur rrezikohet siguria e furnizimit me gaz, për shkak të ndërprerjeve dhe devijimeve të mëdha në konsumin e gazit;
- › Të sigurojë konfidencialitetin e të dhënave komerciale të përdoruesve të sistemit të transmetimit;
- › T'u japë informacion OST-G-ve dhe OSSH-G-ve me të cilat është i lidhur, për të siguruar funksionimin cilësor dhe efikas të sistemeve dhe interkonjektorëve;
- › Të përgatisë raporte mbi volumet financiare të shërbimeve të planifikuara dhe atyre aktuale dhe t'ja paraqesë ato ERE-s, sipas termave dhe kushteve të përcaktuara në liçencë dhe brenda afateve të duhura;
- › Të mbajë rekorde për sistemin e transmetimit në përgjithësi, dhe t'i mbajë këto rekorde për të paktën dhjetë vjet; dhe
- › Të ruajë rekordet për funksionimin e sistemit të transmetimit dhe t'i raportojë ERE-s apo çdo autoriteti tjetër shtetëror kompetent, sipas kërkesave të tyre.

9.4.1 Kodi i rrjetit të transmetimit

OST-G do të jetë i detyruar të hartojë Kodin e Rrjetit të Transmetimit dhe pas miratimit paraprak nga ERE-s, ta publikojë atë në Gazetën Zyrtare dhe në faqen e

tij të internetit. Kodin e Rrjetit të Transmetimit do të përcaktojë në mënyrë të veçantë:

- › Kushtet teknike dhe teknologjike për objektet, pajisjet dhe impiantet që lidhen me rrjetin e transmetimit të gazit;
- › Kushtet, afatet dhe mënyrat dhe metodologjitë e përcaktimit të faturës së lidhjes me rrjetin e transmetimit, bazuar në parimet e transparencës dhe mosdiskriminimit;
- › Proceduren për aprovimin e aplikimeve për lidhjen e përdoruesve me rrjetin e transmetimit, si dhe detyrimet e OST-G;
- › Mënyra e përdorimit të sistemit të gazit në objektet e gjenerimit të energjisë elektrike dhe të energjisë, që kanë një liçencë operimi të përkohshme;
- › Afatet dhe kushtet për aksesin e palëve të treta në sistemin e transmetimit të gazit, bazuar në parimet e transparencës dhe jo-diskriminimit dhe në përputhje me mekanizmat e tregut dhe me sistemet e aksesit në rrjetin e rajonal;
- › Kushtet teknike dhe kushtet dhe e tjera për funksionimin e sigurt dhe cilesor të sistemit të transmetimit të gazit;
- › Mirëmbajtja, zhvillimi, dhe planifikimi i sistemit të transmetimit të gazit;
- › Përmbajtja e planeve të zhvillimit dhe mirëmbajtjes të sistemit të transmetimit të gazit, si dhe mënyra dhe procedura sipas së cilës përdoruesit e sistemit të gazit duhet të dorëzojnë të dhënat e kërkuara për përgatitjen e këtyre planeve;
- › Mënyra dhe procedura e parashikimit të kërkesës gazit, si dhe detyrimet e përdoruesve të sistemit të transmetimit të gazit (furnizuesit e gazit dhe konsumatorët fundorë që janë të lidhur direkt me sistemin e transmetimit të gazit) në lidhje me dorëzimin e të dhënave të nevojshme për përgatitjen e parashikimeve të kërkesës për gaz;
- › Masat, aktivitetet dhe procedurat në rastet e ndërprerjeve të furnizimit dhe emergjencave;
- › Kërkesat funksionale dhe klasa e saktësisë së pajisjeve matëse, si dhe metoda e matjes gazit;
- › Kriteret për ofrimin e shërbimeve ndihmëse;
- › Mënyra dhe procedura e shpalljes dhe alokimit të kapacitetit të transmetimit në dispozicion dhe të adresimit të ngarkesave të pikut në sistemin e transmetimit të gazit;

- › Mënyra dhe procedura e aksesit në instalimet dhe në stacionet matëse-rregulluese të cilat janë pjesë përbërëse e sistemit të transmetimit dhe që janë në pronësi të konsumatorëve apo përdoruesve fundorë;
- › Cilësinë e shërbimeve të ofruara nga OST-G për përdoruesit e gazit;
- › Funksionimin e sistemeve operative (SCADA dhe sistemet e ngjashme);
- › Mënyrën e publikimit të informacionit në të cilën është e detyruar të përdorë në bazë të ligjit të ri për gazin.
- › Mënyra dhe procedura për sigurimin e informacionit nga përdoruesit e sistemit të gazit natyror; dhe
- › Mënyra e bashkëpunimit ndërmjet OST-G-ve.

9.4.2 Pagesat për aksesin në rrjet

Pagesat e aplikuara nga OST-G për aksesin në rrjetin e transmetimit do të jenë:

- › transparente;
- › jo-diskriminuese;
- › të tilla që të marrin parasysh nevojën për integritetin e sistemit përkatës të transmetimit të gazit dhe përmirësimin e tij; dhe
- › reflektuese të kostove aktuale të bëra²⁸, për atë kohë sa këto shpenzime korrespondojnë me ato të një OST-je tjetër efikase të krahasueshme dhe të jenë transparente, ndërkohë që kanë faktorizuar brenda tyre një normë të arsyeshme fitimi.

Faturat e aplikuara nga OST-G për akses në rrjetin e transmetimit të gazit do të marrin parasysh tarifën krahasuese të sugjeruar nga ERE.

ERE mund të vendosë që pagesat për akses në rrjetin e transmetimit të gazit mund të përcaktohet edhe përmes marrëveshjeve të bazuara në treg, të tilla si ankandet, me kusht që marrëveshjet të tilla dhe të ardhurat që rrjedhin nga to janë miratuar nga ERE-ja.

OST-G do të aplikojë pagesat për akses në rrjetin e transmetimit të gazit, të cilat do të:

- › mundësojnë tregtinë efikase dhe konkurrencën;

²⁸ Shpenzimet e mbuluara nga subvencionet ose grantet e ofruara nga Qeveria Shqiptare ose agjencitë donatore nuk do të reflektohen në kostot e operimit të biznesit (të mos paguhen nga konsumatorët fundorë të gazit)

- › shmangin ndër-subvencionimet midis klasave të ndryshme të përdoruesve të sistemit të gazit;
- › sigurojnë stimuj për investime dhe për mbajtjen ose krijimin e ndërveprueshmërisë për rrjetin e transmetimit të gazit

Faturat e aplikuara nga OST-G për përdoruesit e sistemit të gazit do të jetë jo-diskriminuese dhe të përcaktuara veç e veç për çdo pikë hyrëse ose pikë dalje jashtë sistemit të transmetimit të gazit. Mekanizmat e duhura të alokimit të kostos dhe metodologjia e përcaktimit të pagesave në lidhje me pikat e hyrjes dhe me pikat e daljes do të miratohen nga ERE. Tarifat e rrjetit nuk do të llogariten në bazë të gjatësisë së rrugës së përshkuar.

OST-G do të aplikojë fatura për akses në rrjetin e transmissioinit të gazit, të cilat as nuk do të kufizojnë likuiditetin e tregut as nuk do të shtrembërojnë tregtinë ndërkufitare midis sistemeve të ndryshme të transmetimit. Atje ku ndryshimet në strukturat tarifore apo mekanizmat balancuese do ta pengonin tregtinë ndërkufitare OST-G, në bashkëpunim të ngushtë me ERE-n, ndjekin në mënyrë aktive konvergimin e strukturave tarifore dhe të parimeve të faturimit, duke përfshirë edhe ato të lidhura me balancimin.

Faturat për akses në rrjetin e transmetimit të gazit do të paguhën nga të gjithë konsumatorët fundorë, të cilët janë furnizuar me gaz nëpërmjet rrjetit të transmissioinit përkatës. OST-G do të faturojë pagesat për përdorimin e rrjetit në përputhje me tarifën e miratuara më parë dhe të publikuara nga ERE, për përdoruesit e mëposhtëm:

- › Konsumatorët fundorë që veprojnë në mënyrë të pavarur në tregun e gazit dhe janë të lidhur direkt me sistemin e transmissioinit, dhe
- › Furnizuesit për konsumatorët fundorë të cilat nuk i plotësojnë kushtet për pjesëmarrje të pavarur në tregun e gazit dhe të cilët janë të lidhura me sistemin përkatës të transmetimit ose të shpërndarjes.

Fatura për akses në rrjetin e transmetimit të gazit do të përbëhet nga dy pjesë; pjesa për gazin dhe pjesa për operimin e sistemit të transmetimit, ku:

- › Pjesa e lidhur me transmetimin e gazit do të llogaritet në bazë të të ardhurave maksimale të lejuara të OST gazit;
- › Pjesa e lidhur me operimin e sistemit të transmetimit të gazit do të llogaritet në bazë të të ardhurave të rregulluara të OST-G, por duke përfshirë edhe shpenzimet për mirëmbajtjen e aseteve të cilat nuk janë në pronësi të kompanisë.

ERE, me anë të rregulloreve përkatëse dhe metodologjive të përcaktuara në ligjin e ri të gazit, do të përcaktojë metodën përmes së cilës OST-G do të shpërndajë të ardhurat e gjeneruara në bazë të faturave për akses të cilat janë grumbulluar në rrjetin e transmissioinit të gazit. ERE mund të ngarkojë OST-G dhe furnizuesit e gazit

të paraqesin faturat e tyre të ndara në fatura për gazin e konsumuar dhe fatura për shërbime operationale.

OST-G do të faturojë pjesëmarrësit e tregut të gazit për devijimet kanë ndodhur nga transaksionet e paralajmëruara, sipas çmimeve të llogaritura në bazë të metodologjisë së çmimeve të përcaktuara për shërbimet balancuese, e cila është e përfshirë në Kodin e Tregut.

9.4.3 Aksesit nga palët e treta

OST-G-ja do të obligimet e mëposhtme në lidhje me palët e treta:

- › Të sigurojë akses në rrjet për të gjithë përdoruesit e sistemit të gazit mbi baza jo-diskriminuese;
- › Të sigurojë shërbime të vazhdueshme dhe të pandërprera për palët e treta dhe të sigurojë se çmimi pasqyron probabilitetin e ndërprerjes;
- › Të ofrojë shërbime afatgjata dhe afat-shkurtra për përdoruesit e sistemit të gazit.

Kur OST-G ofron të njëjtin shërbim për konsumatorë të ndryshëm, termat dhe kushtet kontraktore duhet të jenë ekuivalente duke përdorur ose kontrata të harmonizuara ose një kod të përbashkët të rrjetit të miratuar nga ERE.

Çdo kontratë e transportit të gazit me data jo-standarde të fillimit ose me një kohëzgjatje më të shkurtër se një kontratë vjetore standarde e transportit të gazit nuk do të rezultojë në tarifa arbitrare më të larta apo më të ulta që nuk pasqyrojnë vlerën e tregut të shërbimit të ofruar.

Aty ku është e përshtatshme, OST-G mund t'i ofrojë shërbime aksesit palëve të treta në varësi të garancive të duhura në lidhje me aftësinë kreditore të përdoruesve të sistemit të gazit. Garanci të tilla nuk duhet të përbëjnë pengesa të panevojshme të hyrjes në treg dhe do të jenë jo-diskriminuese, transparente dhe proporcionale.

9.4.4 Alokimi i kapaciteteve dhe menaxhimi i kapaciteteve të kufizuara (kongestionit)

OST-G-ja, pasi të ketë marrë parasysh integritetin e sistemit të transmetimit të gazit ajo vepron dhe funksionimin efikas të rrjetit, do të vërë në dispozicion të pjesëmarrësve të tregut të gazit kapacitetin maksimal të ndërlidhjeve të gazit dhe / ose rrjetit të transmetimit të gazit. Operatori do të zbatojë dhe do të publikojë mekanizma jo-diskriminuese dhe transparente për alokimit të kapaciteteve. Këto mekanizma duhet të sigurojnë masat e mëposhtme:

- › Të japin sinjalet e duhura ekonomike për përdorimin efikas dhe maksimal të kapacitetit teknik, për të lehtësuar investimet në infrastrukturën e re të gazit dhe për të lehtësuar shkëmbimet ndërkufitare;

- › Të jenë në përputhje me mekanizmat e tregut të gazit, duke përfshirë tregjet vendore dhe superqendrat tregtare, ndërkohë që janë fleksibile dhe të afta për t'ju përshtatur rrethanave të tregut;
- › Të jetë në përputhje me sistemin e aksesit në rrjetin e gazit të Shqipërisë.

OST-G do të zbatojë dhe do të publikojë procedurat jo-diskriminuese dhe transparente të menaxhimit të kapaciteteve të kufizuara, të cilat do të lehtësojnë shkëmbimet ndërkufitare të gazit mbi baza jodiskriminuese dhe të cilat do të bazohen në parimet e mëposhtme:

- › Në rast të kufizimit kontraktual në sistemin e transmetimit të gazit, OST-G do të ofrojë kapacitetet e papërdorura në tregun primar të paktën një ditë përpara dhe mbi bazën e ndërprerjes; dhe
- › Përdoruesit e sistemit të transmetimit të gazit, të cilët dëshirojnë të rishesin ose të lëshojnë me qera kapacitetet e tyre të papërdorura në tregun sekondar, do të kenë të drejtë ta bëjnë këtë, me kusht që ta njoftojnë paraprakisht OST-në.

Në rast se ekzistojnë kapacitete të kufizuara në sistemin e transmetimit të gazit, OST-G do të aplikojë mekanizma jo-diskriminuese dhe transparente të alokimit të kapaciteteve.

OST-G do të vlerësojë rregullisht kërkesat e tregut për investimet e reja. Kur planifikon investime të reja, OST-G duhet të vlerësojë kërkesat e tregut dhe të marrë parasysh sigurinë e furnizimit me gaz natyror.

9.4.5 Kërkesat për transparencë

OST-G do të jetë i detyruar që të publikojë vazhdimisht dhe në mënyrë të përditësuar në faqen e internetit të kompanisë, informacion të detajuar në lidhje me shërbimet që ofron dhe kushtet përkatëse, së bashku me informacionin teknik të nevojshëm për përdoruesit e sistemit të gazit për të fituar akses efektiv në rrjet. Për të siguruar tarifa objektive, transparente, dhe jo-diskriminuese dhe për të lehtësuar shfrytëzimin efikas të rrjetit të transmetimit të gazit, OST-G do të publikojë informacione të detajuara mbi metodologjinë dhe strukturën e llogaritjes së tarifave.

Për shërbimet që ofron, OST-G do të jetë i detyruar të publikojë vazhdimisht dhe në mënyrë të përditësuar në faqen e internetit të kompanisë informacion mbi kapacitetet teknike, të kontraktuara dhe të disponueshme në një bazë numerike për të gjitha pikat e rrjetit, duke përfshirë ato hyrëse dhe ato dalëse në mënyrë të standardizuar dhe të kuptueshme. ERE, pas konsultimit me përdoruesit e sistemit të gazit, do të miratojë pikat relevante mbi të cilat një informacion i tillë duhet të bëhet publik nga OST-G. OST-G do të paraqesë informacionin e kërkuar nga ligji i ri i gazit në një mënyrë kuptimplotë, të matshme, të qartë dhe lehtësisht të aksesueshme dhe mbi baza jo-diskriminuese.

OST-G do të bëjë publike përpara dhe pas eventit (ex-ante dhe ex-post facto) informacionet mbi kërkesat dhe ofertat, parashikimet dhe flukset e realizuara brenda dhe jashtë sistemit të transmetimit të gazit. ERE do të sigurojë që informata të tilla bëhen publike në kohën më të shpejtë të mundur. Niveli i detajeve të informacionit duhet të reflektojë informacionin që OST-G ka në dispozicion. OST-G duhet të bëjë publike masat e marra, si dhe shpenzimet e bëra për të balancuar sistemin e transmetimit të gazit.

Operatori i tregut të gazit, OST-G dhe OSSH-G do të ruajnë të dhënat e transaksioneve fizike të gazit, bazuar në informacionin mbi transaksionet e blerjes / shitjes dhe tranzitit të gazit të dorëzuara nga përdoruesit e sistemit të gazit, duke përfshirë kohëzgjatjen, rregullat e ofrimit dhe të shlyerjes, sasi, datat dhe kohët e ekzekutimit dhe çmimet e transaksionit dhe mënyrat e identifikimit të klientit në fjalë, si dhe detajet e specifikuar të të gjitha kontratave të pazgjidhura të furnizimit me gaz dhe derivateve të gazit. ERE mund të vendosë të vërë në dispozicion të pjesëmarrësve të tregut të gazit elemente të këtyre informatave, me kusht që informacionet sensitive të biznesit për aktore individuale të tregut ose transaksionet individuale nuk bëhen publike. Operatori i tregut të gazit do të jetë i detyruar të sigurojë fshehtësinë e të dhënave të biznesit dhe të biznesit që i janë dorëzuar nga pjesëmarrësit e tregut të gazit si pjesë e detyrimit të tyre për t'i ofruar këto të dhëna.

Furnizuesi me gaz, tregtuesi i gazit, dhe furnizuesi me gaz i mundësisë së fundit duhet të ruajnë dhe t'i vërë në dispozicion ERE-s të gjitha të dhënat që lidhen me transaksionet e tyre kontraktuale për blerjen dhe shitjen e gazit dhe derivateve të gazit me konsumatorët me shumicë, si dhe me OST-G, OSSH-G ose operatorin e tregut, për të paktën pesë vjet. ERE është institucioni përgjegjës për mbrojtjen e konkurrencës së bashku me institucionet e tjera kompetente në zbatim të angazhimeve të marra nga Shqipëria në traktatet ndërkombëtare të ratifikuara. Këto të dhëna do të përfshijnë detaje mbi karakteristikat e transaksioneve të tilla si kohëzgjatja, rregullat e ofrimit dhe zgjidhjes, sasia, datat dhe kohët e ekzekutimit dhe çmimeve të transaksionit dhe mjetet e identifikimit të klientit në fjalë, si dhe detajet e specifikuar për të gjitha kontratat e pazgjidhura të furnizimit me gaz dhe derivateve të gazit.

9.4.6 Rregullat e balancimit

OST-G do të zbatojë rregullat e balancimit, e cila do të jenë:

- › të dizajnuara në mënyrë të drejtë, jo-diskriminuese dhe transparente;
- › të bazuara në kritere objektive;
- › pasqyruese të nevojave reale të sistemit të gazit, pas marrjes parasysh të burimeve që OST-G ka në dispozicion; dhe
- › të bazuara në rregullat e tregut.

Për t'i mundësuar përdoruesve të sistemit të gazit të ndërmarrin veprime korigjuese në kohë, OST-G do të sigurojë informacion të mjaftueshëm, në kohën e

duhur dhe të besueshëm, për statusin e balancimit të përdoruesve të sistemit të gazit. Informacioni i dhënë duhet të ofrohet falas dhe të pasqyrojë nivelin e informacionit në dispozicion të OST-G në periudhën e shlyerjes për të cilën janë llogaritur tarifat e balancimit. OST-G do të aplikojë tarifat e balancimit te cilat duhet:

- › Të reflektojnë sa më shumë kostot, ndërsa incentivojnë përdoruesit e sistemit të gazit për të balancuar injektimin e gazit në rrjet dhe tërheqjen e gazit nga rrjeti;
- › Të shmangin ndërsuvencionimet midis grupeve të përdoruesve; dhe
- › Të lejojnë hyrjen e aktoreve të rinj të tregut të gazit.

OST-G do të bëjë publike metodologjinë e llogaritjes për tarifat e balancimit, si dhe tarifat përfundimtare.

OST-G do të përpiqet të harmonizojnë regjimin e balancimit të Shqipërisë me regjimet përkatëse të shteteve fqinje dhe për të përmirësuar strukturat përkatëse të balancimit dhe nivelet e pagesave balancuese me qëllim që të lehtësojë tregtinë e gazit.

9.4.7 Shkëmbimi i të drejtave të kapaciteteve

OST-G do të ndërmarrë hapa të arsyeshme për të lejuar që kapacitetet e gazit të jenë lirisht të tregtueshme për të lehtësuar shkëmbimin e kapaciteteve në mënyrë transparente dhe jo-diskriminuese.

OST-G do të zhvillojë kontrata të harmonizuara të transportit të gazit dhe procedura në tregun primar për të lehtësuar tregtimin dytësor të kapaciteteve të gazit dhe do të njohë transferimin e të drejtave primare të kapaciteteve kur njoftohet për këtë fakt nga përdoruesit e sistemit të gazit.

OST-G do të njoftojë ERE-n për kontratat e harmonizuara të transportit të gazit dhe procedurat në tregun primar të gazit.

9.5 Operatori i sistemit të shpërndarjes

OSSH-G do të jetë përgjegjëse për operimin, mirëmbajtjen dhe, zgjerimin e sistemit të shpërndarjes (nese konsiderohet kosto efektive) në zonën e saj të shërbimit në territorin e Shqipërisë, ku ajo kryen veprimtarinë përkatëse. OSSH-G do të jetë përgjegjëse për të siguruar lidhjen e saj me sistemin e transmetimit të gazit.

OSSH-G është e detyruar për sa më poshtë:

- › Të sigurojë funksionimin e sigurt, cilësor, dhe me kosto efektive të sistemit të shpërndarjes, në pajtim me dispozitat në fuqi që përcaktohen në rregullat teknike;

- › Të kryejë operimin e rrjetit në mënyrë transparente dhe jo-diskriminuese;
- › Të bëjë lidhjen e konsumatorëve fundorë me rrjetin e shpërndarjes, si dhe të lejojë aksesin e palëve të treta për shfrytëzimin e sistemit të shpërndarjes në fjalë, sipas ligjit të ri të gazit dhe Kodit të Rrjetit e Shpërndarjes, dhe bazuar në parimet e objektivitetit, transparencës dhe jo-diskriminimit.
- › Të ofrojë informacion të mjaftueshëm për cilëndo OSSH-G tjetër ose OST-G për të lehtësuar që transporti i gazit në sistemin e shpërndarjes të zhvillohet në një mënyrë të pajtueshme, të sigurt, dhe efikase me sistemet e tjera të ndërlidhura me të;
- › T'i sigurojë përdoruesve të sistemit të gazit, informacionet që iu nevojiten për një akses efikas, duke përfshirë përdorimin e sistemit të shpërndarjes në përputhje me dispozitat e ligjit të ri dhe të Kodit të Rrjetit të Shpërndarjes;
- › Të publikojë në faqen internetit të gjitha tarifat për secilën kategori të konsumatorëve, të cilat janë miratuar më parë nga ERE;
- › Të zhvillojë, të përmirësojë dhe të mirëmbajë në terma afatgjatë sistemin e shpërndarjes, në përputhje me rregullat teknike me qëllim që të përballojë kërkesat për gaz në rrjetin e shpërndarjes së gazit;
- › Të hartojë dhe të paraqesë në faqen e internetit planin e mirëmbajtjes së rrjetit të shpërndarjes i cili duhet të jetë në pajtim me Kodin e Rrjetit të Shpërndarjes, dhe t'ja paraqesë këtë plan për miratim në ERE-s;
- › Të kryejë blerjen e sasive të nevojshme të gazit, sipas procedurave transparente, jo-diskriminuese dhe të orientuara nga tregu, dhe në përputhje me rregullat e miratuara paraprakisht nga ERE;
- › Të masë sasi të cilësinë e gazit që i dorëzohet konsumatorëve fundorë dhe t'u paraqesë të dhënat e matura furnizuesve të gazit;
- › Të lejojë përdoruesit e rrjetit të kenë akses në pajisjet matëse në pronësi të saj, në zbatim të ligjit të ri të gazit dhe të Kodit të Rrjetit të Shpërndarjes;
- › Të përgatisë raporte financiare dhe raporte mbi volumet aktuale të shërbimeve të planifikuara dhe atyre të realizuara dhe t'ia paraqesë ato ERE-s, sipas kushteve dhe afateve të përcaktuara në licencën e marrë nga ERE;
- › Të mbajë rekorde për të dhënat mbi sistemet e komunikimit, cilësisë, mbikëqyrjes, operimit, matjes, dhe të dhëna të tjera të tilla për të paktën dhjetë vjet;
- › Të sigurojë konfidencialitetin e të dhënave komerciale dhe atyre të biznesit për përdoruesit e sistemit të shpërndarjes dhe të parandalojë

nxjerrjen e informacionit në lidhje me aktivitetet e veta, të cilat mund t'u japin disa përdoruesve përparësi komerciale diskriminuuese, nga zbulimi i tyre; dhe

- › Të mos abuzojë - në rastin e shitjeve apo blerjeve të gazit – me informacionet tregtare të marra nga palët e treta në kontekstin e ofrimit apo negocimit të aksesit ndaj sistemit të shpërndarjes së gazit.

Kur sistemi i shpërndarjes, nuk është e lidhur me sistemin e transmetimit të gazit por është furnizuar me gaz natyror të lengshëm që transportohet me forma të tjera të transportit, OSSH-G do të jetë e detyruar të parashikojë blerjen e shërbimeve ndihmëse dhe balancimin e devijimeve në kohë reale midis konsumit të planifikuar dhe atij aktual të gazit si pjesë e Kodit të rrjetit të Shpërndarjes.

OSSH-G do të jetë e detyruar të matë sasinë e gazit që ajo jep për klientët e saj me anë të pajisjeve matëse, në përputhje me ligjin e ri të gazit dhe Kodin e Rrjetit të Shpërndarjes ose Kodin e Matjes. Pajisjet matëse do të jetë në pronësi të OSSH-G. Vendndodhja e pajisjeve matëse do të përcaktohet nga OSSH-G, në varësi të mundësive teknike në vend dhe ato mund të jenë të vendosura brenda apo jashtë pronës së konsumatorit fundor. Kur pajisja matëse është e vendosur në pronën e përdoruesit, përdoruesi është i detyruar të lejojë personin e autorizuar nga OSSH-G të ketë akses në vendin ku ndodhet pajisja matëse me qëllim që:

- › Të lexohet pajisja matëse;
- › Të kontrollojë, instalojë, supervizojë, apo të ndryshojë ose zëvendësojë pajisjet matëse;
- › Të shkëpusë nga lidhja me gazin konsumatorët që kanë vepruar në kundërshtim me termat dhe kushtet e Kodit të Rrjetit të Shpërndarjes;
- › Të shkëpusë klientin fundor, nëse kjo i kërkohet nga furnizuesi i gazit në përputhje me Rregullat e Furnizimit.

9.5.1 Kodi i rrjetit të shpërndarjes

OSSH-G është e detyruar, të hartojë Kodin e Rrjetit të Shpërndarjes dhe ta dërgojë atë brenda afatit të përcaktuar në liçencë për miratimin paraprak të ERE-s, dhe në rast se miratohet, ta publikojë atë në Gazetën Zyrtare dhe në faqen e internetit të kompanisë. Kodi duhet të shqyrtojë disa nga dispozitat kryesore si:

- › Termat teknike dhe kushtet për lidhjen me rrjetin të konsumatorëve fundorë, duke u bazuar në parimet e transparencës dhe mosdiskriminimit;
- › Metodologjia për përcaktimin e pagesës për lidhjen me rrjetin e shpërndarjes, të bazuar në parimet e transparencës dhe mosdiskriminimit;

- › Termat, kushtet, dhe mënyra e aksesit të palëve të treta në sistemin e shpërndarjes, bazuar në parimet e transparencës dhe mosdiskriminimit;
- › Termat teknike dhe kushtet e tjera për operimin e sistemit të shpërndarjes në mënyrë të sigurt dhe cilësore;
- › Masat, aktivitetet dhe procedurat që duhet të ndiqen në rastet e ndërprerjeve dhe emergjencave;
- › Mënyrat dhe procedurat për mbikëqyrjen dhe testimin e sistemit të shpërndarjes;
- › Mënyrat dhe procedurat për rregullimin e rrjedhës së gazit dhe presionit në sistemin e shpërndarjes;
- › Mënyrat dhe procedurat për harmonizimin e aktivitetëve në sistemin e shpërndarjes me operacionet në sistemin e transmetimit të gazit;
- › Kërkesat funksionale dhe klasat e saktësisë së pajisjeve matëse, si dhe metodat e matjes së gazit;
- › Mirëmbajtja dhe planifikimi i zhvillimit të sistemit të shpërndarjes;
- › Përmbajtjen e planeve të zhvillimit të sistemit të shpërndarjes, si dhe mënyrat dhe procedurat sipas së cilës shfrytëzuesit e sistemit të gazit do të dorëzojnë informacionin e kërkuar për përgatitjen e planeve për zhvillim;
- › Cilësia e ofrimit të gazit, sipas Rregullores së Furnizimit;
- › Parashikimin e kërkesës për gaz, bazuar në të dhënat e marra nga furnizuesit e gazit dhe planeve të zhvillimit të klientëve fundorë;
- › Mënyrat dhe procedurat për sigurimin e informacionit për përdoruesit e sistemit të gazit natyror; dhe
- › Mënyrat e bashkëpunimit me operatorët e tjerë të sistemit të gazit.

Në rast se ka më shumë se një OSSH-G, ERE duhet të sigurojë harmonizimin e kodeve respektive të rrjeteve të shpërndarjes.

9.5.2 Sistemi tarifor i rrjetit të shpërndarjes

Për sistemin e shpërndarjes së gazit OSSH-G do të jetë e detyruar që brenda afatit të përcaktuar në licencë dhe pas miratimit paraprak nga ERE-s, të miratojë dhe të publikojë në Gazetën Zyrtare të Shqipërisë dhe në saj faqen të internetit Tarifat e Sistemit të Shpërndarjes ku të paraqitet në mënyrë të veçantë:

- › Modeli rregullator për aktivitetin e shpërndarjes së gazit;

- › Formula dhe elementet për llogaritjen e të ardhurave të lejuara të OSSH-G;
- › Procedura për rishikimin e të ardhurave të lejuara të OSSH-G;
- › Zërat e tarifave dhe modelet tarifore;
- › Mënyra, elementet dhe kriteret për llogaritjen e shumave të zërave tariforë, si dhe të ardhurat e pritshme totale të OSSH-G;
- › Karakteristikat dhe kushtet e para për krijimin e llogarisë rregullatore, si dhe mënyrën, elementet dhe kriteret për llogaritjen dhe për rishikimin e shumave të zërave tarifore në modelin e llogarisë rregullatore;
- › Procedura e paraqitjes së kërkesës për përcaktimin ose ndryshimin e shumave të zërave tarifore; dhe
- › Të dhënat, dhe dokumentacioni që është përdorur për llogaritjen dhe rishikimin e të ardhurave të lejuara dhe për llogaritjen e shumave të artikujve e tarifave.

Nëse ka më shumë se një OSSH-G, ERE duhet të sigurojë harmonizimin e simeve të veçantë të shpërndarjes.

9.6 Furnizuesit e gazit natyror

Furnizuesit me gaz do të jenë të detyruar të:

- › Veprojnë në përputhje me Rregullat e Furnizimit në lidhje me konfidencialitetin e të dhënave dhe cilësinë e furnizimit të sasive të gazit të ofruara për përdoruesit;
- › Përbushë kërkesat e garancisë financiare të përcaktuara nga OST-G dhe në lidhje me balancimin ndërmjet transaksioneve të parapara dhe të realizuara;
- › Japin informacion, në një mënyrë të pakomplikuar dhe falas, mbi të gjithë klientët e tyre në lidhje me potencialin për ushtrimin e së drejtës së klienteve për të ndryshuar furnizuesit e gazit, aksesit në shërbimet e furnizuesve të mundësisë së fundit, dhe zgjidhjen e ankesave jashtë gjyqit në përputhje me dispozitat e ligjit të ri të gazit;
- › Hartojnë dhe implementojnë procedura të veçanta për dhënie të informacionit klientëve të tyre dhe për trajtimin dhe menaxhimin e ankesave të klientëve;
- › Marrin masat e duhura për të siguruar mbrojtjen e konsumatorëve në nevojë, dhe trajtimin e barabartë të të gjithë konsumatorëve që jetojnë në zonat e largëta;

- › Publikojnë në faqen e tyre të internetit të gjitha afatet dhe kushtet e marrëveshjeve të furnizimit me gaz për secilën kategori të konsumatorëve;
- › Veprojnë me objektivitet, transparencë, dhe pa diskriminim, dhe të publikojnë të dhëna të përgjithshme statistikore në lidhje me klientët e tyre, si dhe të veprimtarive të tyre;
- › Paraqesin ERE-s, sipas kërkesës dhe brenda një afati të caktuar, informacion të besueshëm për transaksionet dhe bizneset që kanë pikënisje, kalojnë tranzit, apo përfundojnë në territorin e Shqipërisë;
- › Fatojnë klientët e tyre për gazin e përdorur, si edhe për kapacitetet e transmetimit ose shpërndarjes që u janë siguruar atyre;
- › Përcaktojnë sasi të gazit të blerë, si dhe kapacitetet e rezervuara nga OST-G dhe / ose OSSH-G; dhe
- › Veprojnë në përputhje me ligjin e ri të gazit, dhe rregulloret e tjera të miratuara nga ERE dhe kodet e rrjetit transmetimit dhe shpërndarjes.

Furnizuesit me gaz, duke përfshirë edhe furnizuesit e mundësisë së fundit, duhet të përcaktojnë një pikë kontakti të vetme për t'i ofruar konsumatorëve fundorë të gjitha informatat e nevojshme në lidhje me të drejtat e tyre, rregulloret aktuale dhe mjetet që ata kanë në dispozicion për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve. ERE do të përcaktojë kriteret në lidhje me pikën e vetme të kontaktit. ERE mund të specifikojë kërkesa shtesë, në lidhje me pikën e vetme të kontaktit, për furnizuesit e mundësisë së fundit.

Furnizuesi me gaz, duke përfshirë edhe furnizuesit e mundësisë së fundit, do të ndërmarrin të gjitha hapat e nevojshme për të mbrojtur interesat e konsumatorëve fundorë, si dhe për të trajtuar ankesat e konsumatorëve fundorë në një mënyrë efikase, duke përfshirë edhe zgjidhjen e mosmarrëveshjeve jashtë gjykatës. ERE do të monitorojë mënyrën në të cilën këto ankesa trajtohen në përputhje me dispozitat e ligjit të ri të gazit dhe rregullave të tjera të miratuara nga ERE.

Rregullat e Furnizimit mund të specifikojnë më tej detyrimet e furnizuesve të gazit në varësi të kategorive të ndryshme të klientëve dhe specifikave të çdo kategorie klientesh në lidhje me konsumin dhe fuqinë e tyre financiare dhe negociuese.

9.7 Tregtarët e gazit

Tregtarët e gazit do të jenë i detyruar që:

- › Të përmbushin kërkesat e garancisë financiare të përcaktuara nga OST-G që lidhen me detyrimet për balancimin e transaksioneve të parashikuara dhe atyre të realizuara;

- › T'i paraqesin ERE-s, në bazë të kërkesës dhe brenda një afati të caktuar, informata dhe raporte për transaksionet dhe aktivitetet e tyre të biznesit që lidhen me Shqipërinë;
- › Të faturojnë klientët e tyre mbi sasinë e gazit të dorëzuar, si dhe kapaciteteve të transmetimit dhe të shpërndarjes që i kanë siguruar klienteve të tyre, me kusht që të jenë të autorizuar nga klientet për të siguruar kapacitetet në fjalë;
- › Të veprojnë në përputhje me ligjin e ri të gazit dhe rregulloret e tjera të miratuara nga ERE dhe Kodin e Rrjetit; dhe
- › Të veprojnë në përputhje me Rregullat e Furnizimit në lidhje me konfidencialitetin e të dhënave dhe të sasive të gazit të ofruar për konsumatorët.

9.8 Konsumatorët e gazit

Nga 1 janari 2015, të gjithë konsumatorët e gazit konsiderohen konsumatorë të kualifikuar të gazit.

Për të shmangur çekuilibrat në hapjen e tregjeve të gazit, kontrata për furnizimin e gazit me një konsumator të kualifikuar në sistemin e një shteti tjetër, që ka aderuar në një traktat ndërkombëtar në fushën e gazit natyror që Shqipëria e ka ratifikuar gjithashtu, nuk ndalohej nëse konsumatori konsiderohet si i kualifikuar në të dyja sistemet.

Me qëllim të përmbushjes së kërkesës së tyre, konsumatorët e gazit do të sigurojnë kapacitetin përkatës të transmetimit dhe shpërndarjes, ose do t'ja transferojnë këtë detyrim furnizuesve të tyre të gazit.

Të gjithë konsumatorët e kualifikuar të gazit do të kenë të drejtë për të ndryshuar furnizuesin e tyre të gazit, me kusht që konsumatori në fjalë të ketë respektuar kushtet kontraktuale të marrëveshjes me furnizuesin aktual.

Procedura për ndryshimin e furnizuesit e gazit do të kryhet në jo më shumë se tre (3) javë nga data në të cilën konsumatori ka njoftuar për këtë qëllim furnizuesin aktual të gazit.

Konsumatorët e gazit do të kenë të drejtë të marrin të gjitha të dhënat relevante të konsumit nga furnizuesit e tyre të gazit. Përmbajtja specifike e të dhënave do të përcaktohet në Rregullat e Furnizimit. Të drejtat e konsumatorëve të gazit do të bëhen efektive në mënyrë jo-diskriminuese përsa i përket kostos, përpjekjeve ose kohës.

Dy nën-kapitujt në vijim i referohen furnizimit me gaz për konsumatorët shtëpiakë dhe klientëve të vegjël, si edhe rregullimit përkatës të çmimeve. Këta nën-kapituj duhet të lexohen në kontekstin e nevojës për një tranzicioni të qetë në futjen e tregut të gazit në Shqipëri, si dhe nevojën për t'i siguruar disa kategorive të

konsumatorëve të gazit një hyrje me faza në tregun e gazit. Sigurisht, kjo duhet të bëhet pa shtrembërime të konkurrencës dhe ndryshime destruktive të tregut. Rrjedhimisht, rregullimi i çmimit nuk duhet të çojë në tarifa që nuk mbulojnë shpenzimet komerciale dhe praktikat përkatëse, por duhet të çojnë në një treg të qëndrueshëm të gazit dhe qëndrueshmëri të investimeve në infrastrukturën e gazit.

9.8.1 Furnizimi me gaz për konsumatorët familjarë dhe ndërmarrjet e vogla

Për një periudhë të kufizuar kohore, jo më të gjatë se tre vjet dhe sipas mendimit paraprak të ERE-s, Qeveria Shqiptare mund të vendosë që:

- › Të caktojë furnizuesin me shumicë të gazit, që do t'u shesë gaz furnizuesve të mundësisë së fundit për nevojat e konsumatorëve shtëpiake dhe ndërmarrjeve të vogla nën kushte të rregulluara dhe për të siguruar furnizim të qëndrueshëm dhe të sigurt të gazit për këta konsumatorë, duke përfshirë gazin e importit;
- › Të detyrojë prodhuesit e gazit në territorin e shtetit për t'i shitur gaz furnizuesve me shumicë të gazit, në kushte të rregulluara, të cilët më tej do të furnizojnë furnizuesit e mundësisë së fundit për nevojat e konsumatorëve shtëpiake dhe ndërmarrjeve të vogla;
- › T'i japë përparësi furnizuesve të caktuar me shumicë të gazit në procedurën e rezervimit dhe alokimit të kapacitetit të sistemit të magazinimit të gazit;
- › Të përcaktojë çmimin e gazit në të cilën prodhuesit e gazit brenda vendit do t'ja shesin gazin e tyre furnizuesve me shumicë të gazit të cilët mund t'ja shesin atë furnizuesive të mundësisë së fundit për nevojat e konsumatorëve shtëpiake dhe ndërmarrjeve të vogla; dhe
- › Të përcaktojë çmimin e gazit në të cilin furnizuesi me shumicë i gazit do t'u shesë gaz furnizuesve të mundësisë së fundit për nevojat e konsumatorëve shtëpiake dhe ndërmarrjeve të vogla.

Në rastin e marrjes së vendimeve të tilla, furnizuesi i mundësisë së fundit do të paraqese brenda 15 ditëve nga dita e marrjes së vendimit të dhënat mbi vëllimet e gazit të shitur për konsumatorët shtëpiake dhe ndërmarrjet e vogla për çdo muaj, si dhe të dhënat për kapacitetet e rezervuara dhe ato të përdorura të sistemit të transmetimit për çdo lidhje të veçantë në tre vitet e kaluara kalendarike.

Duke marrë një vendim të tillë, Qeveria Shqiptare do të detyrojë prodhuesit e gazit në territorin shqiptar për të shitur një vëllim të caktuar të gazit për furnizuesit me shumicë të gazit në baza vjetore (në MËh për secilin nga tri vitet), dhe një detyrim i tillë përfshin edhe vëllimin në baza ditore (në MËh për çdo ditë të vitit). Furnizuesit me shumicë të gazit mund të lejohen që të devijojnë $\pm 10\%$ nga vëllimi në baza vjetore dhe $\pm 15\%$ në baza ditore. Furnizuesi me shumicë i gazit do të jetë i detyruar për të shitur atë vëllim të gazit vetëm për furnizuesit e mundësisë së fundit për nevojat e konsumatorëve shtëpiake dhe ndërmarrjeve të vogla. Ky detyrim

mund të përfshijë furnizimin me gaz në atyre ndërmarrjeve të energjisë (personave juridikë dhe fizikë), të cilët furnizojnë konsumatorët shtëpiake dhe ndërmarrjet e vogla me energji termike të gjeneruar nga djegia e gazit në përputhje me ligjin e ri të gazit.

Vendi i dorëzimit të volumit të caktuar të gazit që prodhuesi i gazit është i detyruar t'ja shesë furnizuesit me shumicë të gazit do të jetë në një pikë tregtare virtuale e cila është përcaktuar në Kodin e Tregut dhe në Kodin e Rrjetit të Transmetimit. Prodhuesi i gazit do të jetë i detyruar për t'i shitur furnizuesit me shumicë të gazit një vëllim të caktuar, në përputhje me devijimet e lejuara, në një periudhë maksimale prej tre vjetësh. Prodhuesi i gazit do të bëjë një kontratë për shitjen dhe blerjen e gazit me furnizuesit me shumicë të gazit që nga ana e tij furnizon furnizuesit e mundësisë së fundit për nevojat e konsumatorëve shtëpiake dhe ndërmarrjeve të vogla në përputhje me vendimet e qeverisë shqiptare, duke përfshirë edhe ato që lidhen me çmimin e gazit.

Qeveria shqiptare mund të vendosë t'i japë përparësi furnizuesit me shumicë të gazit në procedurën e rezervimit dhe alokimit të kapacitetit të sistemit magazinimit të gazit, dmth të numrit të paketave standarde të kapacitetit të magazinimit në dispozicion siç përcaktohen nga OSSH-G. Gjatë kryerjes së procedurës, OSSH-G do të alokojë 70% të totalit të paketave standarde në dispozicion të kapaciteteve të magazinimit, të furnizuesit të përcaktuar të gazit me shumicë për një kohëzgjatje prej tre vitesh.

Qeveria mund të përcaktojë çmimin e gazit (€ / kEh) në të cilën prodhuesi i gazit do t'ja shesë gazin e prodhuar brenda territorit shqiptar furnizuesit me shumicë të gazit. Ai çmim do të përfshijë të gjitha shpenzimet e arsyeshme të prodhuesit të gazit, duke përfshirë të gjitha taksat për shfrytëzimin e sistemit të transmetimit deri në pikën virtuale tregtare, dhe të gjitha tarifatat dhe shpenzimet që janë paguar në përputhje me ligjet dhe aktet nënligjore që rregullojnë tregun e gazit dhe rregulloreve të tjera të veçanta, por me përjashtim të vlerës së shtuar (TVSH-së). Çmimi do të përcaktohet për një periudhë një vjeçare.

Për më tepër, Qeveria mund të përcaktojë çmimin e gazit (€ / kEh) me të cilin prodhuesi me shumicë i gazit do t'ja shesë gazin furnizuesve të mundësisë së fundit për nevojat e konsumatorëve shtëpiake dhe ndërmarrjeve të vogla. Ai çmim do të përfshijë kostot për përdorimin e sistemit të transmetimit dhe kostot për përdorimin ekstensiv të kapacitetit të kontraktuar në përputhje me Kodin e Rrjetit të Transmetimit, kostot për përdorimin e sistemit të magazinimit të gazit dhe shërbimeve të tjera në përputhje me dispozitat e Kodit të Sistemit të Magazinimit të gazit, kostot për organizimin dhe funksionimin e tregut të gazit, dhe të gjitha kostot e tjera në përputhje me dispozitat e Kodit të Tregut. Çmimi nuk përfshin tarifatat për terheqjet ekstreme të gazit (mbi parashikimet apo nën parashikimet) në krahasim me vëllimin e kontraktuar me furnizuesit e mundësisë së fundit, dhe as tatimin mbi vlerën e shtuar (TVSH-në). Çmimi do të përcaktohet për një periudhë një vjeçare.

Furnizuesit e mundësisë së fundit do të konkludojnë kontratën me furnizuesit me shumicë të gazit për shitjen dhe blerjen e gazit për nevojat e konsumatorëve shtëpiake dhe ndërmarrjeve të vogla brenda 15 ditëve nga dita e hyrjes në fuqi të vendimit të Qeverisë Shqiptare (Kontratë Adezioni). Në të njëjtën kohë, furnizuesit

e mundësisë së fundit, duke konkluduar kontratën për transferimin e transmetimit të gazit, në përputhje me dispozitat e Kodit të Rrjetit të Transmetimit, i transferojnë furnizuesit me shumicë të gazit, në pikat e daljes nga sistemi i transmetimit, sasinë e kapacitetit të kontraktuar e cila ishte kontraktuar më parë me OST-G për nevojat e konsumatorëve familjare.

9.8.2 Rregullimi i çmimeve të gazit për konsumatorët shtëpiakë dhe ndërmarrjet e vogla

Liberalizimi i tregut të gazit varet nga zbatimi efektiv i ligjit të BE-së (PTE-së, që përfshin konkurrencën dhe rregullat e ndihmës shtetërore), dhe heqjen e barrierave për eksportin dhe importin e gazit. Hapja e tregut të gazit është e nevojshme për të përmirësuar klimën e investimeve dhe për të krijuar stimuj për përfshirjen e aktorëve të rinj. Konkurrenca në tregun e gazit nuk duhet të jetë e kufizuar, as në tregun me shumicë dhe as në tregun me pakicë. Të dy çmimet me shumicë dhe pakicë të gazit duhet të jenë të liberalizuara. Si ndarja e OST-G dhe ndaja e OSSH-G duhet të përfundojnë.

Çmimet e rregulluara të gazit në nivelin e shitjes me pakicë duhet të hiqen për konsumatorët shtëpiake dhe për ndërmarrjet e vogla gjithashtu. Megjithatë, nëse çmimet e rregulluara të gazit janë më të larta se ato të tregut, atëherë konsumatorët fundorë mund të konsiderojnë ndryshimin e furnizuesve të gazit me iniciativën e tyre. Sipas ligjit të BE-së (Paketës së Tretë të Energjisë), rregullimi i çmimit të gazit lejohet për operatorët e shërbimit publik, por nën kushte të rrepta. Nëse vendosen rregulla të mira për zgjedhjen e lirë të furnizuesve, atëherë kalimi i thjeshtë dhe pa pengesa nga një furnizues në tjetrin do të kontribuojë në rritjen e konkurrencës në tregun me pakicë.

Pavarësisht kësaj, duhet të ndërmerren disa hapa të nevojshme në drejtim të tregut me pakicë plotësisht konkurrues, apo të një tregu hibrid i cili i plotëson disa kriteret të përcaktuara. Me qëllim promovimin e mëtejshëm të konkurrencës në tregun me pakicë, kriteret e mëposhtme mund të prezantohen: 1) lejimi i zgjedhjes midis çmimeve të rregulluara dhe atyre të liberalizuara të gazit; 2) vendosja e çmimit të rregulluar të paktën në një nivel ose më lartë se kostoja; dhe 3) përditësimi i çmimit të rregulluar të gazit për të reflektuar kostot burimore sa më shpesh që të jetë e mundur. Në këtë mënyrë, mund të lehtësohet zhvillimi i konkurrencës me pakicë, e cila nga ana e saj do të krijojë kushtet për heqjen e çmimeve të rregulluara të gazit.

Në këtë kontekst, sistemi i kuotave të lidhura me përdoruesit familjare apo ndërmarrjet e vogla për prodhuesin e gazit në segmentin e rregulluar të tregut të gazit duhet të hiqet (koncepti i "furnizuesit të furnizuesve"). Nën konceptin e "furnizuesit të furnizuesve", dy obligime të shërbimit publik imponohen aktualisht: 1) Detyrimi që prodhuesit e gazit t'i ofrojnë së pari gazin natyror furnizuesve të mundësisë së fundit për nevojat e konsumatorëve shtëpiake dhe ndërmarrjeve të vogla (të vendosura në territorin e shtetit), dhe 2) Detyrimi që furnizuesit e mundësisë së fundit të blejnë gaz në radhë të parë nga prodhuesit e gazit. Për më tepër, koncepti i "furnizuesit të furnizuesve" nuk mund t'i imponohet një ndërmarrje të vetme të gazit (furnizues me shumicë i gazit), për ta blerë gazin e nevojshëm

nga prodhuesi i gazit me një çmim të rregulluar dhe për t'ja shitur atë pastaj furnizuesit të mundësisë së fundit me një çmim të rregulluar.

Nën konceptin e "furnizuesit të furnizuesve", prokurimi i gazit realizohet me çmime të rregulluara, ndërsa në të njëjtën kohë çmimi i konsumatorëve shtëpiake dhe ndërmarrjeve të vogla mbahet i rregulluar. Këto çmime të rregulluara parandalojnë furnizuesit alternativë të gazit të hyjnë në tregjet me pakicë dhe me shumicë dhe paraqesin pengesa për flukset ndërkufitare të gazit. Këto kundërshtojnë qartë angazhimet e ligjit të BE-së (PTE). Kështuqë, nëse praktikohet koncepti i "furnizuesit të furnizuesve" ai duhet bërë vetëm përkohësisht, pra gjatë periudhës kalimtare trevjeçare para liberalizimit të plotë të tregut të gazit.

9.9 Rruga më tej

Ligji i ri i gazit është përafëruar plotësisht me dispozitat e Paketës së Tretë (Direktiva 2009/73 / EC dhe Rregullorja Nr 714/2009 EC). Progresi i mëtejshëm në implementimin e tij lidhet me adoptimin e rregullave të detajuara të nevojshme për gazifikimin. Disa hapa madhorë duhen hedhur për të krijuar një treg funksional të gazit. Mundësimi i tregtisë vendore edhe asaj ndërkufitare të gazit do të jetë tërheqëse për investimet dhe konkurrenca do të funksionojë për të mirën e ekonomisë së vendit. Shqipëria ende duhet të miratojë aktet e nevojshme nënligjore lidhur me funksionimin e sektorit të gazit natyror (Shtojca 1). Në aspektin e kuadrit ligjor dhe rregullator, është e nevojshme të hartohen dhe të miratohen rregulla të veçanta të parashikuara në legjislacionin primar, si Kodi i Tregut, Kodit të Rrjetit të Transmetimit, Kodi i Rrjetit të Shpërndarjes, Rregullat e Alokimit të Kapaciteteve, Rregullat e Menaxhimit të Kapacitetit të Kufizuar, dhe Rregullat e Cilësisë së Shërbimit etj . Përgatitja e këtyre rregullave ka nevojë për ekspertizë të specializuar. Forcimi i kapaciteteve administrative të institucioneve dhe aktorëve të tregut është një parakusht.

9.10 Përfundime

Ky kapitull jep rekomandime në lidhje me çështjet kyçe në tregun e gazit që kërkojnë vëmendje urgjente. Një sërë rekomandimesh janë dhënë, por duke pasur parasysh se infrastruktura e gazit është shumë e kufizuar në Shqipëri, rekomandimet japin prioritetet për veprim duke u nisur nga një nivel gati zero. Këto prioritete mund të ndryshojnë me zhvillimin e tregut të gazit.

Statusi aktual i përputhshmërisë

Ligji për sektorin e gazit natyror i 2008 specifikon aktivitetet dhe rregullon kushtet për kryerjen e tyre. Ai siguron cilësinë dhe furnizimin e sigurt të gazit për konsumatorët fundorë, shërbimet publike dhe aktivitete të tjera të interesit publik në sektorin e gazit. Ligji i ri i gazit ka prezantuar kërkesa të reja që dalin nga Paketa e Tretë e Energjisë mbi liberalizimin e tregut të gazit. Ky ligj ka përcaktuar parimet e përgjithshme, të tilla si; e drejta për të zgjedhur furnizuesin e gazit, mbrojtja e konsumatorëve në nevojë, cilësinë e furnizimit me gaz etj. Pranueshmëria është dhënë për të gjithë klientët. Duke pasur parasysh mungesën e tregut të gazit në Shqipëri, dispozitat që lidhen me pranueshmërinë dhe ndryshimin e furnizuesve nuk kanë rëndësi praktike për momentin dhe as në të ardhmen e afërt. Megjithatë,

aksesi jo-diskriminues dhe i pakufizuar në treg do të lejohet në përputhje me Direktivën 2009/73 / EC dhe Traktatin e KE-së pasi të zhvillohet infrastruktura e gazit. ERE është autoriteti i vetëm i pavarur nga autoritetet shtetërore dhe ndërmarrjet e energjisë, që bën rregullimin e sektorit të energjisë në Shqipëri. Kompetencat, detyrat dhe objektivat e ERE-s (lëshimi i licencave, përcaktimi i tarifave, monitorimi dhe miratimi i rregulloreve të mesme) janë përcaktuar. Përveç kësaj, ligji i ri i ka bërë ato në përputhje të plotë me PTE. ERE do të ketë të drejtën për të kryer hetime, të vendosë masa për të nxitur konkurrencën dhe funksionimin e duhur të tregut, dhe të gjobisë kompanitë e gazit (dhe energjise elektrike) që nuk janë në përputhje me detyrimet e tyre apo t'i propozojë një gjykatë kompetente të vendosë dënime të tilla. Ndarja ligjore dhe e kontabilitetit është zbatuar sipas Direktivës 2003/55 / EC deri kohët e fundit. Regjimet e reja të ndarjes sipas PTE reflektohen në ligjin e ri dhe janë në përputhje me kërkesat e reja për OST-G dhe OSSH-G.

Rekomandimet për rregullat e tregut të gazit

Aksesi i palëve të treta ndaj rrjeteve të gazsjellësve në zonat e kërkim - prodhimit të gazit natyror duhet të adresohen në mënyrë adekuate. Të gjitha dispozitat mbi hapjen e tregut të gazit duhet të jetë në përputhje me *acquis communautaire* të TKE. Afatet për hapjen e tregut të gazit duhet të përcaktohen. Statusi i pranueshmërisë së klientit nuk mund të përcaktohet bazuar në grupimet dhe as mbi nivelin e konsumit të përcaktuar nga ERE-ja. Statusi pranueshmërisë do të jepet për të gjithë klientët (nga 1 janar 2015). Në furnizimin e gazit, konsumatorët e kualifikuar (përveç konsumatorëve shtëpiake dhe të ndërmarrjeve të vogla) mund të mos gëzojnë statusin e klientëve tariforë. Llogaritë për furnizimin nën detyrimin e shërbimit publik dhe furnizimin sipas afateve dhe kushteve të tregut duhet të jenë të ndara. Mënyra e auditimit duhet gjithashtu të përcaktohet. Furnizuesit publikë dhe furnizuesit e mundësise së fundit duhet të bëhen të qartë dhe të dallueshëm. Dispozitat mbi aksin e palëve të treta, tarifën, balancimin, alokimin e kapaciteteve, menaxhimin e kapacitetit të kufizuar, dhe transparenca duhet të parashihen në legjislacion që të sigurohet një bazë e nevojshme ligjore mbi të cilën të zhvillohen dhe miratohen rregulloret dytësore në të ardhmen. Një sistem i rregulluar duhet të zbatohet për sistemin e transmetimit (përveç përjashtimit të TAP-it), shpërndarjes, depozitimit, dhe impianteve të GNL-së. Aktiviteti transmetimit të gazit që i takon OST-G, duke përfshirë aspektet tarifore, do të duhet të rregullohet nga ERE në përputhje me të gjitha dispozitat e ligjit të ri të gazit i cili duhet të plotësohet me dekrete si për tarifën edhe për aspektet teknike të aksesit në rrjet dhe tregtimit të gazit . Paketa e Tretë është adoptuar, me disa kërkesa të reja të mëdha. Kushtet për akses në infrastrukturën e gazit duhet të përcaktohen. Një grup i rregullave operacionale dhe tregtare duhet të përcaktojë kuadrin brenda të cilit OST-G nënshkruan kontratat me përdoruesit e rrjetit të transmetimit, impianteve të depozitimit dhe atyre të GNL. Disa dokumente duhet t'i dorëzohen ERE-s për miratim: rregullat e aksesit, programet dhe marrëveshjet e shërbimeve, dhe marrëveshjet e lidhjes. Një gamë konsultimesh publike duhet të mbahen para se të hyjnë në fuqi në këto kushte.

Rruga përpara

Përkundër faktit se ka një infrastrukturë shumë të kufizuar të gazit në Shqipëri për momentin, parimet kryesore të Paketës së Dytë të Energjisë tashmë janë adoptuar. Progresi i mëtejshëm varet nga zbatimi i ligjit të ri të gazit dhe të rregullave dhe rregulloreve të detajuara të nevojshme për gazifikimin. Në këtë pikëpamje, aktivitetet në tri kuadret më të rëndësishme - ligjore, rregullative dhe

operacionale - duhet ti jepen prioritetet më të larta. Meqë Ligji i ri është përafër plotësisht me dispozitat e PTE. Aktet e nevojshme rregullatore dhe rregullat e veçanta duhet të miratohen siç është paraparë në legjislacionin primar, dhe kodet e nevojshme operacionale, duhet të percaktohen për të mundësuar funksionimin e duhur e sektorit të gazit. Meqë përgatitja e këtyre rregullave ka nevojë për një ekspertizë të specializuar, forcimi i kapaciteteve administrative të institucioneve dhe aktorëve të tregut shihet si një parakusht.

Theksi

Së pari, theksi duhet të vihet në procedimin përgjatë dispozitave kalimtare të ligjit të ri të gazit i cili u miratua së fundmi nga Kuvendi me propozim të QSH, krijimi i kornizës ligjore në përputhje me PTE (Faza A - e tipit prioritar – ligjet - periudha afatshkurtër). Së dyti, rregulloret e nevojshme duhet të miratohen nga ERE, për të krijuar kuadrin rregullator në sektorin e gazit natyror (Faza B - e tipit prioritar – rregullat - periudha afatshkurtër). Së treti, kodet operative do të miratohen nga operatorët e sistemit (OST-G dhe OSSH-G), për të mundësuar kuadrin operacional të sistemeve të gazit dhe tregut (Faza C - e tipit prioritar – Kodet - periudha afatmesme). Aktivitetet e operatorëve të sistemit mund të mbivendosen në kohë, bazuar në prioritetet e zhvillimit të infrastrukturës së transmetimit në krahasim me atë të shpërndarjes.

Qasja me faza

Bazuar në prioritetet e theksuara, si dhe gjendjen aktuale të përputhshmërisë, çështjeve kryesore dhe rekomandimeve përkatëse, propozohet qasja në fazë për zbatimin e aktiviteteve (Tabela më poshtë). Kjo tabelë rrëdhit përparësitë dhe veprimet konkrete që duhet të ndërmerren në kohë nga institucionet përkatëse (Kuvendi / QSH / MEI dhe ERE), operatorët e rrjetit (OST-G dhe OSSH-G), si edhe nga operatori i tregut të gazit, në mënyrë që sistemet e transmetimit dhe shpërndarjes së gazit, si dhe tregu i gazit të operojë ashtu siç duhet.

Tabela 3 Qasja me faza për aktivitetet konkrete që duhet të ndërmerren

Faza	Tipi	Koha	No.	Pershkrimi i Aktivitetit	Alokimi i Përgjegjesive
A	LIGJET	< 6 muaj (afat shumë i shkurtër)	A.1	Plotësimi i ligjit të ri të gazit	MEI (me sugjerime nga ERE) (Është realizuar)
			A.2	Miratimi i ligjeve të reja të lidhura me gazin	Kuvendi (QSH i paraqet për miratim) (Është realizuar)
			A.3	Hyrja në fuqi e ligjit të ri për gazin	Mbas publikimit në Gazetën Zyrtare (Është realizuar)
			A.4	Procedimi përgjatë dispozitave të përkohëshme	GoA, MEI, ERE, Albpetrol SH.A
			Guri Kilometrik 1: Ligji i ri i gazit hyn në fuqi dhe fillon zbatimin i tij.		

Faza	Tipi	Koha	No.	Pershkrimi i Aktivitetit	Alokimi i Pergjegjesive
B	REGULATIONS	6 – 18 muaj (afat shkurter)	B.1	Adoptimi i sistemit tarifar për transmetimin, shpërndarjen, dhe furnizimin e gazit	ERE
			B.2	Adoptimi i rregullores për sezonin e hapur	ERE
			B.3	Adoptimi i kushteve të përgjithshme për furnizimin me gaz	ERE
			B.4	Adoptimi i rregullores të cilesisë së shërbimit	ERE
			Guri kilometrik 2: Hyn në fuqi tërësia e rregulloreve të lidhura me rregullimin e tregut.		
C	CODES	18 – 36 muaj (mid-term)	C.1	Adoptimi i Kodit të rrjetit të Transmetimit	OST-G (mbas marrjes së miratimit nga ERE)
			C.2	Adoptimi i rregullave të alokimit të kapaciteteve dhe menaxhimit të kapaciteteve të kufizuara (kongestionit).	OST-G (mbas marrjes së miratimit nga ERE)
			C.3	Adoptimi i Kodit të rrjetit të shpërndarjes	OSSH-G (mbas marrjes së miratimit nga ERE)
			C.4	Adoptimi i Kodit të tregut	OT (mbas marrjes së miratimit nga ERE)
			C.5	Adoptimi i Kodit të balancimit	OST-G (mbas marrjes së miratimit nga ERE)
			C.6	Adoptimi i Kodit të superqendrave të gazit	OT (mbas marrjes së miratimit nga ERE)
			Guri kilometrik 3: Hyn në fuqi teresia e rregulloreve të lidhura me operatorët.		

10 FURNIZIMI ME GAZ DHE MARRËVESHJET KONTRAKTUALE TË TRANSMETIMIT

10.1 Hyrje

Ky kapitull trajton furnizimin me gaz dhe marrëdhëniet e transmetimit, të cilat janë të rregulluara nëpërmjet kontratave apo marrëveshjeve të mëposhtme:

- 1) Marrëveshja në mes të prodhuesit dhe furnizuesit për shitjen dhe blerjen e gazit, duke përfshirë marrëveshjet midis dy klientëve të shitjes me shumicë.
- 2) Marrëveshja ndërmjet furnizuesit dhe OST-G mbi transportin e gazit nga tubacionet kryesore - Marrëveshja e transportit të gazit,
- 3) Marrëveshja ndërmjet furnizuesit dhe OSSH-G për transportin e gazit nga rrjetet e shpërndarjes - Marrëveshja e shpërndarjes së gazit,
- 4) Marrëveshja ndërmjet furnizuesit dhe konsumatorit final për furnizimin e gazit të klientit përfundimtar - Marrëveshja e shitjes së gazit, dhe
- 5) Marrëveshjet midis pronarëve, kompanive të transmetimit të gazit, dhe kompanive të shpërndarjes së gazit në lidhje me menaxhimin e ekonomik, për përdorimin dhe funksionimin e elementeve të sistemit të transmetimit të gazit - marrëveshjet për menaxhimin e sistemeve të transportit dhe shpërndarjes në lidhje me pronësinë e furnizuesit të aseteve të sistemit të transmetimit dhe të shpërndarjes dhe ndarjes menaxheriale.

Blerja e gazit është kontrata më komplekse e të gjitha kontratave të blerjes apo furnizimit, ndërsa transportimi i gazit është më kompleksi i serisë së transportit dhe shpërndarjes. Kontratat e tjera kanë strukturë të ngjashme, por janë më pak komplekse. Për këtë arsye çështjet më komplekse të marrëveshjeve të blerjes, furnizimit, dhe transportit të gazit janë përshkruar më poshtë.

10.2 Marrëveshja e përgjithshme në lidhje me shpërndarjen dhe pranimin e gazit natyror – marrëveshja e furnizimit / blerjes së gazit

Praktikat e EFET-it në Marrëveshjet e përgjithshme

Marrëveshja e blerjes / shitjes së gazit mund të ketë forma të ndryshme, dhe lidhja mes palëve mund të rregullohet në pak ose shumë detaje. Forma kryesore e kontratës të përdorur në tregjet e hapura është përshkruar më poshtë. Në vitet e fundit, praktikat e EFET-it ndiqen për blerjet dhe shitjet e gazit. EFET është një grup prej më shumë se 100 kompanish të tregtimit të energjisë nga mbi 27 vende evropiane që janë dedikuar për të nxitur dhe për të promovuar tregtimin e energjisë në të gjithë Evropën. Praktikrat e EFET-it janë sanksionuar në "Formularin e

Marrëveshjes së Përgjithshme që ka të bëjë me Shpërndarjen dhe Pranimin e Gazit Natyror" dhe që përdoret për transaksionet e shit-blerjeve të gazit.

Pikat e Marrëveshjes së përgjithshme

Marrëveshja e Përgjithshme përfshin temat në vijim: subjekti i marrëveshjes, përkufizimet dhe ndërtimi, kontratat individuale përmblylëse dhe konfirmuese, obligimet parësore për livrimin dhe pranimin e pagesës për gazin natyror, obligimet parësore për opsionet, livrimi, matja, transporti dhe rreziku, mosperformanca për shkak të forcave madhore, zgjidhjet ligjore për moslivrimin apo mospranimin e sasisë së kontratës, gazi jashtë specifikave (jo-cilësor), pezullimi i livrimit ose pranimit, kushtet, afatet dhe të drejtat për zgjidhjen e kontrates, llogaritja e sasisë së pageses së fundit, kufizimi i përgjegjësisë, faturimet dhe pagesat, TVSH-ja dhe taksat, çmimet e lëvizshme (variabël) dhe procedura që ndiqet në rast të deformimit të tregut (humbjes së tregut), garancitë dhe mbështetja e kreditit, sigurimi i performancës, dhënia e pasqyrave financiare, vlera neto e aktiviteteve fikse, transferimi dhe kalimi i kontrates, konfidencialiteti, përfaqësimi dhe garancia, ligji rregullues, arbitrazhi, dhe të ndryshme.

Terma dhe Përkufizime

Marrëveshja e Përgjithshme përcakton të gjitha aspektet afatgjatë të marrëdhënieve kontraktuale. Aspektet teknike të marrëveshjes (afatet e përcaktuara) dhe aspektet të cilat janë objekt i ndryshimeve të rregullta (të tilla si elemente të çmimeve ose volumet e detajuara të shitjeve dhe blerjeve) sugjerohet që të përcaktohen si anekse të Marrëveshjes së Përgjithshme ose të sanksionohen në kontratat individuale.

Transaksionet

Marrëveshja e Përgjithshme drejton të gjitha transaksionet kur Palët hyjnë në marrëveshjet e blerjes, shitjes, shpërndarjes dhe pranimit të gazit natyror, duke përfshirë opsionet për secilën nga këto aktivitete (çdo transaksion i tillë është një 'kontratë individuale'). Palët hyjnë në Marrëveshjen e Përgjithshme dhe në kontratat individuale në mirëkuptim që të gjitha kontratat individuale së bashku me Marrëveshjen e Përgjithshme do të formojnë një paketë të vetme midis Palëve.

Përdorimi i njësive të energjisë

Për përdorimin e njësive të energjisë, Marrëveshja e Përgjithshme përcakton se nëse termat e kontratave individuale nuk specifikojnë njësitë e energjisë, Palët do të marrin të mirëqënë që njësia është në MËh përveçse rasteve kur palët bien dakord ndryshe. Në Marrëveshjen e Përgjithshme deklarohet gjithashtu se kontratat mund të lidhen në çdo formë të komunikimit dhe do të jenë ligjërishet detyruese dhe hyjnë në fuqi në momentin kur kushtet e kontratës së tillë individuale janë pranuar.

Grafiku i shpërndarjes së gazit

Gazi natyror është i kontraktuar dhe shpërndahet në bazë të një grafiku. Pjesë të grafikut të shpërndarjes janë të gjitha ato veprime të nevojshme për transaksionin, të cilat mund të përfshijnë; nominimin, planifikimin, përputhjen, kërkesën dhe konfirmimin me palët e tjera dhe me Operatorin e Rrjetit të Sasisë së Kontratës, për çdo njësi kohore, për secilën kontratë individuale, Marrëveshjet e Nominimit dhe Alokimit dhe të gjitha rregullat dhe procedurat e aplikueshme të operatorit të rrjetit.

Shitësi dhe Blerësi

Shitësi do të planifikojë dhe do të shpërndajë në pikën e dorëzimit sasinë e kontraktuar gjatë çdo njësie kohore të periudhës së përgjithshme të furnizimit dhe

Blerësi do të planifikojë dhe do të pranojë në pikën e dorëzimit sasinë e kontraktuar gjatë çdo njësie kohore të periudhës së përgjithshme të furnizimit.

Matja

Matja e dërgesave të gazit natyror dhe faturat janë të përcaktuara në përputhje me Marrëveshjet e Nominimit dhe Alokimit në Pikën e Shpërndarjes dhe deklaratat e alokimit të operatorit përkatës të rrjetit. Cilësia e gazit duhet të jetë brenda kufirit të dakortësuar dhe specifikimeve të cilësisë së gazit. Vëmendje e veçantë i jepet masave që lidhen me shpërndarjen e gazit që nuk përputhet me specifikimet. Shitësi do të bartë të gjitha rreziqet që lidhen me transportimin dhe shpërndarjen e sasisë së kontraktuar deri në pikën e dorëzimit dhe do të jetë përgjegjës për çdo kosto ose detyrim të lidhur me transportimin dhe shpërndarjen e gazit si dhe do të bartë të gjitha rreziqet dhe kostot ose detyrimet e lidhura me grafikun, pranimin, dhe transportimin e sasisë së kontraktuar në pikën e shpërndarjes.

Pamundësia për të dorëzuar apo për të pranuar sasinë e kontratës

Marrëveshja e Përgjithshme gjithashtu përcakton zgjidhjen juridike për pamundësinë për të dorëzuar apo për të pranuar sasinë e kontratës. Është rënë dakord që në rast të tejkalimit të sasisë kontratës, një palë do të paguajë palën tjetër si kompensim për humbjet e saj që rezultojnë në një shumë të barabartë me produktin e sasisë, ose sasinë e parapërcaktuar.

Forcat madhore

Për më tepër, vëmendje e veçantë i është dhënë mospërmbushjes së kontratës për shkak të forcave madhore. Forcat madhore duhet të parapërcaktohen në marrëveshje dhe mund të jenë: fatkeqësitë natyrore (tërmetet, përmytjet, rrufetë, stuhitë, thatësirat, akulli dhe të tjera), epidemitë, shpërthimet (që nuk vijnë pasojë e trajtimit të padrejtë dhe të pakujdesshme dhe që nuk mund të parashikohen, dhe që nuk janë pasojë e amortizimit normal të materialeve dhe pajisjeve), luftërat, rebelimet apo sabotimet, sulmet kibernetike, veprime administrative të entit rregullator, mos-performancës së operatorëve të rrjetit dhe shkaqe të ngjashme me këto. Pala pretenduese, mbasi vihet në dijeni për Forcën Madhore, duhet të njoftojë sa më shpejt të jetë e mundur Palën tjetër dhe t'i paraqesë një vlerësim në mirëbesim dhe jo-detyrues të shkallës së dëmit dhe kohëzgjatjes së pritshme të paaftësisë për t'i qëndruar korrekt kontratës. Pala pretenduese do të përdorë të gjitha përpjekjet e arsyeshme komercialisht për të zbutur dhe për të kapërcyer efektet e Forcës Madhore. Në rast se detyrimet e shitësit anulohen nga një forcë madhore, detyrimet e blerësit anulohen gjithashtu. Po ashtu nëse detyrimet e pranimi të gazit nga një blerës anulohen nga një forcë madhore, detyrimet përkatëse të ofrimit nga Shitësi gjithashtu anulohen. Forca madhore do të konsiderohet afatgjatë nëse tejkalon pesëdhjetë (50) për qind të sasisë së kontraktuar gjatë periudhës kontraktuese. Në këtë rast pala jo-pretenduese do të ketë të drejtë të anulojë një kontratë të tillë menjëherë me anë të një njoftimi me shkrim drejtuar palës pretenduese. Një ndërprerje e tillë do të bëhet pa cenuar të drejtat e akumuluar dhe detyrimet e Palëve deri në datën e përfundimit. Asnjëra Palë nuk do të ketë përgjegjësi ndaj palës tjetër në lidhje me pjesën e paskaduar të Periudhës Totale të Furnizimit nën një kontratë të tillë pas datës së përfundimit.

Detyrimet e lidhura me biznesin

Zgjidhjet juridike në lidhje me pamundësinë për të dorëzuar apo për të pranuar sasinë e gazit sipas kontratës janë shumë të rëndësishme në detyrimet e lidhura me biznesin e gazit (kjo njihet me termin detyrimi "merr ose paguaj"). Lidhur me këtë, skenarët e mëposhtëm mund të ndodhin: furnizim nën nivelin e përcaktuar (nën-furnizim), pranim nën nivelin e përcaktuar (nën-pranim), oferte mbi nivelin e

përcaktuar (mbi-oferta) dhe pranim mbi nivelin e përcaktuar (mbi-pranim). Në rastin e nën-furnizimit (sasia e dorëzuar është më e ulët se sa përcaktohet në kontratë për arsye të mos-performancës së shitësit) Shitësi duhet t'i paguajë blerësit një shumë të barabartë me vlerën e sasisë me të cilën blerësi do të jetë në gjendje për të blerë sasinë ekuivalente të munguar nga e një palë e tretë. Në rast nën-pranimi, Blerësi duhet t'i paguajë të njëjtën sasi Shitësit siç përshkruhet më sipër, por vetëm për humbjet e shkaktuara në procesin e shitjes së gazit të papranuar. Mbi-oferta nënkupton se shitësi dorëzon gaz më shumë se sasia kontraktuar. Në këtë rast, kostoja e lidhur me mbi-shitjen e gazit duhet të rimbursohet për blerësit. Nëse këto katër skenarë ndodhin dhe ka më shumë se një kontratë individuale ndërmjet Palëve në lidhje me një njësi kohore dhe pikën e furnizimit, Sasia e kontrates do të jetë Sasia Neto e Kontratës, çmimi i kontratës do të jetë mesatarja e ponderuar e energjisë së kontratave përkatëse individuale për njësinë e kohës dhe pikës dorëzimit në lidhje me të cilën blerës Neto është blerësi, dhe Sasia Bazë do të jetë diferenca midis Sasisë Neto kontratës dhe Sasisë së Dorëzuar.

Gazi natyror jashtë specifikimeve teknike

Marrëveshja e Përgjithshme specifikon gjithashtu se çfarë masash duhet të ndërmerren në rast se gazi natyror nuk është sipas specifikimeve teknike. Sapo shitësi të bëhet i vetëdijshëm se gazi natyror që është duke u dorëzuar në pikën e dorëzimit, ose që është gati për t'u dorëzuar, është jashtë specifikimeve teknike ai duhet të njoftojë blerësin, dhe t'i japë informacion për parametrin teknik që nuk është në përputhje me specifikat, shkaku dhe mospërputhjes, nivelin e mos-përputhjes me specifikimet teknike, dhe kohëzgjatjen e mundshme të mos-konformitetit. Shitësi duhet të ndërmarrë hapat e duhura që ai sheh të arsyeshme për të bërë të mundur që gazi natyror të përputhet me specifikimet sa më shpejt të jetë e mundur. Shitësi duhet të mbajë blerësin të informuar vazhdimisht në lidhje me problemin dhe hapat që po merren për ta korrigjuar atë. Në qoftë se blerësi bëhet i vetëdijshëm se gazi natyror që i është dorëzuar është jashtë specifikimeve teknike, përpara se të marrë njoftim nga shitësi, ai duhet të njoftojë Shitësin dhe t'i pershkruajë natyrën, shtrirjen dhe arsyen e mos-konformitetit. Çdo nën-furnizim për shkak të cilësisë së gazit jashtë specifikimeve do të përbëjë një nën-furnizim për shkak të pamundësisë së shitësit. Çdo humbje që mund t'i ndodhë blerësit nga gazi jashtë specifikimeve teknike do të ri-imbursohet nga Shitësi në përputhje me dispozitat e nën-furnizimit.

Pagesa

Dispozitat e Marrëveshjes së Përgjithshme janë shumë strikte lidhur me pagesat. Nëse njëra palë nuk kryen çdo pagesë për të cilën i detyrohet palës tjetër sipas Marrëveshjes, ose kompania e saj kreditore që e mbështet nuk i siguron dot kreditin për pagesat pala tjetër do të ketë të drejtë, që mbas jo më pak se tre (3) ditë pune pas dërgimit të një njoftimi me shkrim të ndërpresë menjëherë shpërndarjen e mëtejshme apo pranimin e Gazit natyror. Pala jo-fajtoare ka të drejtën të refuzojë pagesat që mund t'i ketë palës tjetër deri në kohën kur pala tjetër të marrë masat për pagesën.

Hyrja në fuqi

Marrëveshja e Përgjithshme do të hyjë në fuqi nga data efektive dhe do të përfundojë në datën e skadimit ose 30 ditë mbas njoftimit për ndërprerjen (ndërprerja normale) ose ndërprerjes për shkaqe materiale (ndërprerja e hershme). Në rast të ndërprerjes normale, Marrëveshja e Përgjithshme do të mbetet ligjërish detyruese për Palët deri kur të gjitha të drejtat dhe detyrimet tashmë të krijuara ose ekzistuese sipas Marrëveshjes para datës së përfundimit të zakonshëm kryhen

plotësisht nga të dyja Palët. Nëse njëra palë ka një arsye materiale që ka ndodhur dhe po vazhdon, pala tjetër mund të ndërpresë Kontratën duke njoftuar palën tjetër.

Sasia e mbylljes së kontratës

Për më tepër, Marrëveshja e Përgjithshme gjithashtu parashikon llogaritjen e shumës së mbylljes së kontratës. Pala që kryen ndërprerjen e kontratës do të llogarisë shumën që duhet të paguhet duke llogaritur shumat që duhen paguar (pozitive ose negative) për të gjitha kontratat individuale dhe duke marrë parasysh të gjitha shumat e tjera të pagueshme ndërmjet Palëve ose në lidhje me Marrëveshjen. Nëse shuma përfundimtare është negative, një shumë e barabartë me vlerën absolute të shumës përfundimtare do të paguhet nga pala ndërprerëse për palën tjetër. Nëse shuma është pozitive, një shumë e barabartë me vlerën absolute të shumës së përfundimtare do t'i paguhet palës ndërprerëse nga pala tjetër.

Kufizimi i përgjegjësisë

Për sa i përket përgjegjësisë, përcaktohet se një palë dhe punonjësit e saj, zyrtarët, kontraktorët dhe agjentët, nuk do të jenë përgjegjëse ndaj palës tjetër për humbjet, kostot, shpenzimet ose dëmet e shkaktuara nën ose në lidhje me Marrëveshjen, përveç rasteve kur dëmet vijnë për shkak të neglizhencës, mungesës së qëllimshme ose mashtrimit nga ana e njëres palë ose punonjësve të saj, oficerëve, kontraktorëve dhe / ose agjentëve të përdorur nga kjo Palë në kryerjen e detyrimeve të saj sipas kësaj Marrëveshjeje.

Faturimi dhe pagesa

Edhe faturimi dhe pagesa janë përshkruar në detaje në Marrëveshje. Çdo Palë e cila është shitëse e gazit natyror në një kontratë individuale do t'i transmetojë Palës tjetër gjatë muajit kalendarik pas dërgimit të gazit natyror në bazë të kontratës individuale për muajin e mëparshëm një faturë ku përcaktohen sasi të totale të gazit që janë shitur prej saj në bazë të çdo kontrate individuale gjatë muajit të mëparshëm kalendarik (në faturë duhet të përfshihen të gjitha shpenzimet e tjera të lidhura me pamundësinë për të dhënë apo pranuar gaz natyror, gaz jashtë specifikimeve teknike, dhe arsye të ngjashme). Në marrëveshje përcaktohet gjithashtu se një Palë mund të paguajë, me transfertë bankare në adresën apo llogarinë bankare të dhënë nga Pala tjetër jo më vonë se dita e 20-të e muajit kalendarik, (ose në qoftë se nuk është një ditë pune, ditën e menjëherëshme që është ditë pune) ose në ditën e 10-të pas marrjes së faturës. Për pagesat me vonesë paguhet kamatë.

Taksat

Në Marrëveshjen e Përgjithshme theksohet se të gjitha shumat e referuara janë pa TVSH dhe pa faktorizuar taksat e tjera të marrëveshjes. TVSH-ja dhe taksat e tjera përcaktohen në përputhje me ligjet e juridiksionit ku ndodh një transaksion i tatueshëm. Nëse TVSH-ja apo taksat e tjera janë të pagueshme në çdo shumë të tillë, Blerësi do t'i paguajë Shitësit shumën e barabartë me TVSH dhe taksat e tjera në normën e aplikueshme nga koha në kohë; me kusht që shuma e tillë do të paguhet sapo Shitësi ti paraqesë blerësit një faturë TVSH-je dhe një faturë për taksat e tjera që aplikohen në juridiksionin ku kryhet furnizimi. Çështjet e TVSH dhe taksat e tjera të lidhura duhet të detajohen në marrëveshjet individuale.

Deformimi i tregut

Marrëveshja e Përgjithshme i referohet gjithashtu çmimeve të ndryshueshme dhe procedurave menaxhuese gjatë çrregullimeve tregut. Në rast se çmimi i kontratës është i bazuar në një çmim tregues, normë shkëmbimi, ose çdo lloj tjetër çmimi të

referencës të ndryshueshëm, çmimi i kontratës do të përcaktohet në datën e marrëveshjes me çmimin e dakortësuar siç është specifikuar në kontratën individuale në fuqi. Çmimi i marrëveshjes do të përcaktohet në përputhje me metodën e llogaritjes në datën e llogaritjes siç specifikohet në kontratën individuale. Data e llogaritjes është data e specifikuar si i tillë në kontratën individuale në të cilën është përcaktuar çmimi i marrëveshjes. Kontabilisti i ndërmarrjes duhet të njoftojë sa më shpejtë çmimin e marrëveshjes si shuma që duhet të paguhet në datën e caktuar. Nëse ndodhin ngjarje që shkaktojnë çrregullime të tregut, kontabilisti duhet të përcaktojë një çmim alternativ në bazë të së cilës dakordësohet kontrata përkatëse individuale sipas mekanizmit procedurave menaxhuese gjatë periudhave të çrregullimit të tregut.

Sigurimi i performancës

Sigurimi i performancës është pjesë shumë e rëndësishme e kësaj marrëveshjeje. Ajo duhet të përshkruhet në detaje.

Konfidencialiteti

Për sa i përket detyrimit të konfidencialitetit, Marrëveshja e Përgjithshme përcakton se asnjëra palë nuk do të zbulojë kushtet e një kontrate individuale të një pale të tretë.

Ligjin rregullues dhe arbitrazhi

Në fund të Marrëveshjes së Përgjithshme sanksionohen përfaqësimet dhe garancitë; si opsioni A dhe opsioni B në lidhje me ligjin që rregullon marrëveshjen dhe arbitrazhin (gjykatat e arbitrazhit janë zakonisht gjermane ose angleze). Në rregulloren e perzier të kësaj Marrëveshjeje janë të përcaktuara disa klauzola të tjera të rëndësishme si regjistrimi i bisedave telefonike, njoftimet dhe komunikimet, amendamentet, pavlefshmëria e pjesshme, dhe të drejtat e palëve të treta.

10.3 Marrëveshjet e transportit të gazit

Kompleksiteti

Kompleksiteti i marrëveshjes së transportit të gazit varet shumë nga niveli i zhvillimit të rregulloreve të tregut të gazit, dhe nga pozicioni i tubacionit të transportit brenda tregut të hapur dhe të rregulluar. Aty ku tregjet janë plotësisht të hapura dhe të rregulluara, kontrata do të përcaktojë vetëm detyrimet kontraktuale madhore në lidhje me palët e përfshira, informata themelore të lidhura me pagesat, dhe informacioni i kontaktit dhe rregullat. Të gjitha rregullat e tjera teknike, organizative dhe rregullat e lidhura me çmimet janë të përcaktuara brenda sistemit tarifor, në rregullat e përgjithshme për përdorim të sistemit të transmetimit, dhe në rregullat e tregut dhe Kodin e Rrjetit. Të gjitha këto rregulla dhe rregullore janë përcaktuar si pjesë integrale të marrëveshjes së transportit të gazit. Formulari i marrëveshjes, dhe të gjitha rregullat dhe rregulloret duhet të jetë të disponueshme publikisht, me qëllimin përfundimtar të arritjes së kushteve jo-diskriminuese të aksesit për të gjithë përdoruesit e sistemit të transmetimit të gazit. Shtojca të marrëveshjeve janë zakonisht; Objektet, Pikat e furnizimit, Pikat e matjes, Tabelat e Kapacitetit të Rezervuar, Specifikimet e pikave hyrëse, Specifikimet e pikave dalëse, dhe Parimet e rregullave të sistemit të tubacionit. Kur tregjet e gazit nuk janë plotësisht të hapura dhe të rregulluara, ose kur ka përjashtime nga zbatimi i rregullave të caktuara, marrëveshja e transportit të gazit është më e detajuar.

Pikat e marrëveshjes

Marrëveshja duhet të mbulojë tematikat në vijim: Përkufizimet dhe Interpretimet, kohëzgjatja, data e fillimit dhe kushtet, detyrimet, objektet, rezervimi i kapaciteteve,

gazi i kolaudimit, gazi fillestar dhe zëvendësimi i gazit të linjës, gazi karburant, titulli dhe rreziku, taksat, kontrakto-ose-paguaj, gazi zëvendësues, tarifatat, faturimi dhe pagesat, nominimet dhe dërgesat, gazi i humbur, cilësia dhe gazi jashtë specifikimeve, matja, mirëmbajtja, forca madhore, përgjegjësitë dhe kufizimet, transfertat dhe kontrolli, zgjidhja e kontrates, konfidencialiteti, arbitrazhi, përcaktimi i ekspertëve, sigurimet, njoftimet, garancitë dhe përfaqësimet, përfaqësuesit, të përgjithshme, rregullat e sistemit të gazsjellësit, ligji i zbatueshëm dhe procesi. Kjo do të shoqërohet me disa shtojca ku detajohen çështjet teknike dhe joteknike në lidhje me objektet, pika e daljes dhe pika e hyrjes, matja, fletët e kapaciteteve të prenotuara, specifikimet e pikës hyrëse dhe specifikimet e pikës dalje dhe parimet e rregullave të sistemit të tubacionit.

Përkufizimet

Pjesa e Përkufizimeve dhe Interpretimeve të kontratës jep një përkufizim të detajuar për terminologjinë e përdorur në kontratë.

Kushtet

Kushtet kanë të bëjnë me kohëzgjatjen e marrëveshjes, procedurat që do të çojnë në fillimin e shërbimeve të transportit dhe kushtet e lidhura janë të përcaktuara në bazë të kohëzgjatjes, datës së fillimit dhe dispozitat e kushteve të kontratës. Detyrimet specifike të Transportuesit në lidhje me Dërguesin janë përcaktuar në këtë pjesë të dispozitave të marrëveshjes. Të gjitha përkufizimet lidhur me aprovimet e nevojshme për të kryer shërbimet e transportit ose aprovimet për të kryer shërbimet e dërgesës janë përcaktuar këtu gjithashtu.

Strukturat

Pjesa e marrëveshjes që lidhet me strukturat merret me pjesët teknike dhe joteknike të kontratës. Strukturat teknike janë objektet e transportit dhe detyrimet e transportuesit dhe furnizuesit lidhur me riparimin dhe funksionimin. Joteknikat janë personat e kontaktit dhe detyrimet lidhur me ndarjen e informacionit. Dispozitat që lidhen me aksesin në objektet, pikat e hyrjes dhe çështjet e lidhura me pikat e shpërndarjes (si kërkesat dhe detyrimet përkatëse për burime të reja apo pika furnizimi) duhet të përcaktohet këtu gjithashtu.

Kapaciteti i Rezervuar

Dispozitat e kapacitetit të rezervuar merren me procesin e rezervimit të kapaciteteve, përdorimin e kapacitetit të rezervuar (kushtet që lidhen me përdorimin e kapacitetit të rezervuar të Kontraktuesit apo transportuesit në qoftë se ato nuk janë shfrytëzuar plotësisht), kushtet e reduktimit të kapaciteteve të rezervuara (procedurat që lidhen me njoftimin për reduktimin e kapaciteteve) dhe kufizimet e lidhura me to. Kjo pjesë e marrëveshjes gjithashtu merret me procedurat dhe kushtet që lidhen me prioritetet e reduktimit të kapaciteteve.

Gazi i kolaudimit

Gazi i kolaudimit dhe dispozitat për furnizimin fillestar të gazit brenda tubacioneve përcakton detajet dhe detyrimet e Kontraktuesit për të ofruar gazin e nevojshëm gjatë periudhës së kolaudimit të objekteve të transmetimit. Zakonisht nuk paguhet tarifa për gazin e kolaudimit, dhe pagesat e transportuesit përcaktohen në këtë pjesë të kontratës. Gazi i kolaudimit do t'i transferohet transportuesit, ndërsa gazi për të mbushur tubacionet do të qëndrojë në pronësi të transportuesit të mallrave. Kujdestaria dhe rreziku i humbjes së gazit brenda tubacioneve i transferohet transportuesit me të gjitha përgjegjësitë dhe shpenzimet që mund të dalin nga ajo.

<i>Gazi Karburant</i>	Transportuesi i gazit gjatë përdorimit të rrjetit mund të përdorë vetë një sasi të caktuar gazi që, mund të variojë në varësi të numrit të stacioneve, të kompresorëve. Marrëdhëniet në lidhje me pagesën e gazit karburant janë të përcaktuara në dispozitat për gazin e karburantit të marrëveshjes.
<i>Pronësia mbi gazin e rrjetit</i>	Pronësia mbi gazin që është kontraktuar për t'u transportuar do të mbetet me kontraktuesin. Humbjet e gazit përgjatë tubacioneve janë përgjegjësi e transportuesit për sa kohë që gazi është brenda tubacionit.
<i>Taksat</i>	Marrëveshja përcakton se të gjitha taksat në lidhje me përdorimin e tubacionit do të paguhet ose nga kontraktuesi i gazit ose nga transportuesi. Taksat janë detyrim i kontraktuesit të gazit. Ndërkohë transportuesi mund t'ja transferojë taksat kontraktuesit nëse një përgjegjësi e tillë vjen si pasojë e veprimeve të kontraktuesit të gazit. Kontraktuesi ka detyrim të paguajë taksat në lidhje me tarifën e transportit, ndërsa transportuesi paguan taksat në lidhje me gazin karburant, gazin e kolaudit apo ndonjë transaksion tjetër të transferueshëm nga transportuesi te kontraktuesi.
<i>Kontrakto-ose-paguaj</i>	Dispozitat e kushtit kontrakto-ose-paguaj të kontratës përcaktojnë se pothuajse i gjithë kapaciteti i rezervuar duhet të paguhet. Vetëm një përqindje e vogël (10-20 përqind) e kapacitetit të kontraktuar (kapaciteti i rezervuar i korrigjuar për sasinë e pa dërguar si rrjedhojë e forcave madhore jashtë kontrollit njerëzor,) nuk duhet të paguhet.
<i>Gazi zëvendësues</i>	Dispozitat e gazit zëvendësues duhet të përcaktohen në detaje. Zëvendësimi i drejtë është një opsion që mund të arrihet përmes ofrimit të kushtit që pagesa e bërë gjatë një viti për kapacitete të rezervuara, por që nuk janë përdorur, të çojë në ulje të tarifës apo axhustim të detyrimit "kontrakto ose paguaj" për vitin e ardhshëm.
<i>Llogaritja e Tarifave</i>	Tarifat mund të llogariten në bazë të kapaciteteve, vëllimit të gazit (apo energjisë) ose një kombinim i të dyjave. Të gjithë detajet në lidhje me tarifën do të përshkruhen në dispozitat tarifore të kontratës (në rastin kur gazsjellësi është i përjashtuar nga detyrimet rregullatore) ose i referohet regjimit në fuqi të tarifave. Kontraktuesi mund të kërkojë dispozitën e ekuivalencës së tarifave, sipas së cilës në qoftë se transportuesi aplikon me një kontraktues tjetër një tarifë më të ulët se tarifa e kontratës, atëherë, për çdo ditë në të cilën kjo tarifë më e ulët është në fuqi, transportuesi duhet të sigurojë që kontraktuesi gjithashtu përfiton të njëjtën tarifë.
<i>Pagesa e Tarifave</i>	Tarifat paguhet zakonisht çdo muaj, bazuar në deklaratën mujore të përgatitur nga transportuesi ku duhet të bëhet një llogaritje e detajuar e detyrimeve. Në fund të çdo viti transportuesi është i detyruar të përgatisë një pasqyrë vjetore të tarifave të paguara. Afatet e pagesave, lloji i monedhës me të cilën duhet të paguhet tarifën, llogaritë bankare ku do të bëhen pagesat, dhe detaje të tilla të ngjashme duhet të përcaktohet në dispozitat tarifore të marrëveshjes. Kontraktuesi mund të zbrësë nga pagesa çdo pagesë që transportuesi i detyrohet atij, por jo më shumë se një përqindje e caktuar shumë mujore. Nëse kontraktuesi nuk arrin të bëjë pagesën, atëherë interesi mbi atë pjesë të pagesës duhet të llogaritet dhe faturohet. Nëse mospagesa vazhdon deri në pikën e pragut të paracaktuar transportuesi duhet t'i bëjë kontraktuesit të ditur njoftimin për pezullimin ose zgjidhjen e marrëveshjes së

transportit. Kontaktuesi mund të kërkojë dhe transportuesi është i detyruar të paraqesë çdo dëshmi të nevojshme për të verifikuar faturat, deklaratat apo llogaritjet. Për pasaktësitë në faturat e mëparshme, fatura e korrigjuar duhet të përgatitet dhe të kryhen pagesat duke faktorizuar edhe interesin. Sasitë e diskutueshme duhet të analizohen dhe nëse nuk bien dakord zgjidhja mund të bëhet nga një ekspert i palës së tretë.

Nominimet Dispozita të hollësishme duhet të paraqiten në kontratë për nominimet. Nominimet janë baza e llogaritjes së faturave dhe tarifave. Dispozitat mbi Nominimet përcaktojnë sasinë e nominuar, njoftimet e përditshme, njoftimet e ndryshimeve, nominimet në mirëbesim, vlerësimet ditore, javore dhe mujore, njoftimet dhe formati i njoftimeve, pamundësitë e transportuesit për të ofruar gazin brenda periudhës së nominimit, paaftësia e kontraktuesit për të dhënë ose për të marrë furnizimin e gazit brenda afatit të caktuar dhe dispozita të ngjashme.

Përgjegjësia Përgjegjësitë e transportuesit për gazin e humbur, përcaktimi i gazit të humbur, çmimi dhe pagesa për të janë të përcaktuara në dispozitat e kontratës për gazin e humbur.

Gazi jashtë specifikave teknike Dispozita të hollësishme duhet të ketë për cilësinë e gazit dhe çfarë konsiderohet gaz jashtë specifikave teknike. Dispozita të detajuara do të merren me specifikimin e gazit dhe hyrjeve në tubacionet, presioni në pikën e shpërndarjes, përzierja e gazit në tubacion, njoftimet dhe masat e nevojshme lidhur me pikat e hyrjes dhe të daljes së gazit jashtë specifikave, refuzimi për të marrë gaz jashtë specifikave në pikën e hyrjes dhe të daljes, marrja me vetëdije ose pa vetëdije e gazit jashtë specifikimeve në pikat e hyrjes dhe të daljes, shpërndarja e gazit të përzier në tubacione, dhe vendimet e ekspertëve.

Matja e gazit Matja është një pjesë shumë e rëndësishme e çdo marrëveshjeje të transmetimit. Të gjitha aspektet teknike (pajisjet) dhe jo-teknike (procedurat) që lidhen me matjen e gazit janë zakonisht pjesë e aneksit të marrëveshjes kryesore të transportit, për shkak të kompleksitetit të tyre.

Mirëmbajtja Për të mundësuar mirëmbajtjen objekteve të transportuesit dhe të kontraktuesit procedura mirëmbajtje janë përcaktuar në marrëveshje. Secila palë zakonisht ka të drejtë për të dhënë njoftim të një reduktimi të kapacitetit të rezervuar në lidhje me ditët e caktuara të mirëmbajtjes. Dispozitat e lidhura me mirëmbajtjen detajojnë procedurat që kanë të bëjnë me njoftimin për mirëmbajtjen, reduktimin maksimal të kapaciteteve të lidhura me mirëmbajtjen, si dhe pasojat që lidhen me mirëmbajtjen e planifikuar.

Forcat madhore Forcë madhore është çdo ngjarje ose rrethanë jashtë kontrollit njerëzor që ndalon, pengon ose vonon permbushjen nga transportuesi ose kontraktuesi i ndonjë marrëveshjeje apo detyrimi të cilat normalisht do të ishin detyrimisht të zbatueshme. Në këtë pjesë të marrëveshjes jepen përcaktimet e detajuara të ngjarjeve që konsiderohen si forca madhore, ngjarjeve që nuk konsiderohen si forca madhore, palëve të treta, lëshimeve që mund të bëhen për një ngjarje të forcës madhore, shqyrtimi dhe vlerësimi i forcës madhore, ekspertëve që do të përcaktojnë forcën madhore dhe përcaktime të ngjashme me këto.

<i>Përgjegjësia</i>	Në qoftë se ndodhin shkelje të marrëveshjes, përgjegjësi duhet të paguaj për këto shkelje. Kufiri i përgjegjësiave agregate totale duhet të përcaktohet ndërkohë që pasojat që vijnë nga këto humbje nuk duhet të paguhen. Kufizimet dhe përjashtimet nga përgjegjësia nuk janë të vlefshme për detyrimet që lidhen me pagesat e tarifave ose pagesave të tjera që lidhen me aktivitetet normale të dërguesit ose transportuesit. Përgjegjësitë duhet të paguhen për humbjen e pronës dhe personelit të kontraktuesit, transportuesit, dhe për humbjet e palëve të treta.
<i>Transferimi i të drejtave</i>	Kontrata deklaron se palët nuk kanë të drejtë të transferojnë, dorëzojnë, të caktojnë ose të zhvishen nga të drejtat, interesat, marrëveshjet, apo detyrimet e tyre (në tërësi apo pjesërisht) dhe përcakton cilat të drejta mund të transferohen tek palë të treta dhe përshkruan procedurat si ta bëjnë këtë. Kontrata përcakton se si të kryhen transfertat e financimit apo si t'u transferohen palëve të treta disa prej detyrimeve të tyre të lidhura me kontratën,.
<i>Zgjidhja e kontratës</i>	Dispozitat e marrëveshjes për zgjidhjen e kontratës përcaktojnë kushtet që lidhen me ndërprerjen e kontratës. Ndërprerjet e kontratës për arsye paaftësie për të paguar, humbjeve të akumuluar të gazit, forca madhore të zgjatura, dhe braktisjet e gazsjellësve janë të përcaktuara në detaje. Pasojat pas zgjidhjes së kontratës dhe veprimet që duhet të ndërmerren duhet të përcaktohen gjithashtu.
<i>Konfidencialiteti</i>	Kontrata duhet të përcaktojë se çfarë informacioni konsiderohet si konfidencial dhe kohëzgjatja e konfidencialitetit, ose mënyra për të bërë ndonjë deklaratë publike apo njoftim në lidhje me marrëveshjen. Kontrata duhet të përcaktojë deklaratat informative të lejuara.
<i>Mosmarrëveshjet</i>	Çdo mosmarrëveshje që lind ndërmjet palëve e cila nuk mund të zgjidhet nga një Ekspert do të zgjidhet përfundimisht nga arbitrazhi në pajtim me Rregullat UNCITRAL në kohën kur kanë filluar rocedurat e arbitrazhit. Fillimi i arbitrazhit, procedurat për emërimin e arbitrave, konflikti i interesit në lidhje me arbitrat, skualifikimi për të vepruar si arbitër, dhënia e arbitrazhit, dhe çeshtje të ngjashme janë të përcaktuara në këtë pjesë të marrëveshjes. Disa mosmarrëveshje brenda palëve mund t'i referohen një eksperti për të dhënë gjykimin e tij. Procedurat që lidhen me përcaktimin dhe emërimin e një eksperti, me kushtet për të qenë ekspert, emërimi dhe zëvendësimi i një eksperti, konflikti i interesit dhe skualifikimi për të qenë ekspert janë përcaktuar gjithashtu në këtë pjesë të kontratës.
<i>Sigurimet (Pagesat për Sigurimet)</i>	Sigurimet që duhet të paguhen nga transportuesi dhe kontraktuesi duhet të përcaktohen në kontratë. Metoda e dhënies së njoftimeve, konfirmimit dhe pranimin e njoftimeve janë përshkruar në detaje në kontratë.
<i>Garancitë</i>	Kontrata përcakton garancitë që transportuesi i ofron kontraktuesit dhe garancitë që kontraktuesi i ofron transportuesit. Data, kohëzgjatja, përfaqësimi, lajmërimi, dhe masat që merren në rast të shkeljes së garancisë përcaktohet në këtë pjesë të kontratës.
<i>Përfaqsimi</i>	Përfaqshuesi (zëdhënësi) i transportuesit ose kontraktuesit që do të merret me komunikimet, njoftimet, deklaratat dhe informatat e kërkuara në përputhje me

marrëveshjen, duhet të përcaktohet në kontratë. Çdo njoftim është i vlefshëm vetëm nëse është dhënë nga përfaqësuesi i caktuar ose tek përfaqësuesi i caktuar.

Rregullat Transportuesi është i detyruar të lëshojë dhe të ekzekutojë rregullat e sistemit të tubacionit. Pas hartimit të rregullave të sistemit të tubacionit dispozitat e marrëveshjeve që lidhen me nominimet dhe furnizimet, matjet, specifikimet e pikave hyrëse dhe dalëse, dhe parimet e rregullave të sistemit të tubacionit nuk do të kenë efekt të mëtejshëm.

Ligjet e aplikueshme dhe jurisdiksioni Ligjet e aplikueshme dhe jurisdiksioni duhet të përcaktohen, së bashku me emërimin e agjentit që do të marret me procesin ligjor.

Të tjera Në këtë pjesë të marrëveshjes detajohen çështjet që lidhen me amendamentet, heqja dorë apo ekzekutimi i të drejtave, pavlefshmëria e kontratës, heqja dorë nga imuniteti i sovranit, , rrumbullakimi i vlerave, deklarimi që kontrata nuk pëben një marrëdhënie agjensie, garancitë e mëtejshme, përjashtimi i kushteve të nënkuptuara, gjuha, dhe kostot duhet të detajohen.

10.4 Konkluzionet

Në këtë kapitull u shqyrtuan marrëveshjet e blerjes dhe e transportit të gazit që janë kontratat më komplekse të blerjes, furnizimit, transportit, dhe shpërndarjes. Gjithashtu në këtë kapitull u paraqitën dhe u shpjeguan proceset më të rëndësishme kontraktuese lidhur në lidhje me furnizimin dhe transportin e gazit. Materialet e paraqitura përbëjnë një bazë të mirë për aktivitetet e ardhshme kontraktuale dhe marrëveshjet që do të zhvillohen në Shqipëri.

11 VLERËSIMI I KUADRIT EKZISTUES INSTITUCIONAL DHE LIGJOR

11.1 Hyrje

Ky kapitull merret me kornizën institucionale dhe organizative ekzistuese në sektorin e gazit natyror dhe shpjegon shkallën në të cilën zhvillimi i infrastrukturës së gazit mbështetet në ekspertizën e institucioneve shqiptare. Janë bërë tashmë hapat e parë në lidhje me zhvillimin e projektit të TAP-it në Shqipëri. Duke pasur parasysh rëndësinë e këtij projekti për zhvillimin e mëtejshëm të tregut të gazit në Shqipëri dhe integrimin e saj në tregun e gazit të BE-së, institucionet shqiptare duhet të përqendrohen në zbatimin aktual të tyre e cila varet nga kapaciteti dhe fuqia e tyre. Në veçanti, rëndësia e ERE-s është theksuar në fillim pasi ajo është përgjegjëse për zhvillimin e akteve nënligjore, trajtimin e procedurave të liçencimit, përcaktimin të tarifave, dhe monitorimin e procesit.

11.2 Kuadri institucional dhe organizativ

Roli Strategjik i Shtetit

Kuadri institucional dhe organizativ në Shqipëri është i bazuar në atë ligjor dhe rregullator, dhe përfaqëson angazhimin e shtetit për të luajtur një rol të rëndësishëm strategjik si: 1) bartësi i politikës energjetike, 2) rregullatori i sektorit, dhe 3) pronari i pjesës strategjike të infrastrukturës së energjisë.

Institucionet/ agjencitë

Në këtë kontekst, përgjegjësia për aspekte të ndryshme të sektorit të gazit natyror është e ndarë midis një numri institucionesh të ndryshme publike ose agjencish që kanë një ndikim të drejtpërdrejtë dhe të tërthortë në zhvillimin e këtij sektori:

- › *Kuvendi i Republikës së Shqipërisë (KRSH): Kryen procesin ligjvënës që konsiston në miratimin e ligjeve dhe përafrimin e legjislacionit shqiptar me acquis-in e BE-së. Mbikëqyr veprimtarinë e Qeverisë Shqiptare dhe të ministrave në veçanti. Mbikëqyr jo vetëm institucionet e ekzekutivit, por edhe ato kushtetuese ose ato të krijuara prej saj në pajtim me ligjin, për të monitoruar zbatimin e kuadrit ligjor. Miraton anëtarët e Bordit të ERE-s dhe skemën organizative;*
- › *Presidenti i Shqipërisë: Deklaron gjithë legjislacionin parësor, marrëveshjet e investitorëve të miratuar nga Kuvendi ose marrëveshjet ndërkombëtare të ratifikuara nga Kuvendi. Ai ka të drejtë të ushtrojë të drejtën e vetos mbi një projekt-ligj, me të cilin nuk është dakord, por mund ta bëjë këtë vetëm një herë për të njëjtin projekt-ligj;*
- › *Qeveria e Shqipërisë (QSH): Përcakton drejtimin kryesor të politikës së përgjithshme shtetërore dhe të strategjive të veçanta, të tilla si Strategjinë e Zhvillimit të Energjisë. Ajo përcakton rregullat mbi termat dhe kushtet për dhënien e lejeve për të ndërtuar dhe për të operuar sistemin e tubacioneve të gazit natyror dhe infrastrukturën e gazit natyror. Ajo miraton lejet e veçanta për ndërtimin dhe funksionimin e infrastrukturës së gazit natyror, për transmetimin dhe shpërndarjen e gazit natyror,*

objektet e magazinimit të gazit natyror, linjave direkte dhe linjat e interkonjeksionit me sistemet fqinje. Ajo administron sektorin e naftës dhe të kujdeset për marrëveshjet e ndarjes së prodhimit;

- › *Ministria e Energjisë dhe Industrisë (MEI):* Harton politikat që zbatohen për zhvillimin e sektorit të gazit në përputhje me kërkesat e përcaktuara në Traktatin e KE-së dhe objektivat e përcaktuara në Planin Kombëtar të Implementimit të marrëveshjes së Stabilizim Asociimit. Ajo miraton planet për infrastrukturën e reja të gazit natyror. Ajo lëshon autorizim të përkohshëm për lejet e ndërtimit të infrastrukturës së re të gazit. MEI harton rregullat teknike dhe të sigurisë dhe ja propozon ato qeverisë shqiptare për miratim. MEI luan një rol vendimtar në harmonizimin e ligjeve shqiptare me standardet dhe rregulloret e BE-së në sektorin e gazit dhe për ndërveprimet e sistemeve shqiptare të gazit natyror;
- › *Ministritë e tjera:* Plotësojnë detyrat dhe japin porosi apo urdhra në lidhje me sektorin e gazit natyror për zbatimin e Strategjive Kombëtare (Strategjia e Zhvillimit të Energjisë, Planin Kombëtar të Stabilizim-Asociimit etj). Ato japin mendime komente dhe sygjerime apo rekomandime për çështjet e sektorit të gazit natyror. Lejet mjedisore lëshohen nga Ministria e Mjedisit dhe QKL.
- › *Enti Rregullator i Energjisë (ERE):* Miraton dhe haton rregullat dhe rregulloret e nevojshme për të përmbushur detyrimet sipas Ligjit të ri për Sektorin e Gazit Natyror të vitit 2015. ERE lëshon licencat për aktivitetet e gazit natyror. Përcakton tarifat dhe çmimet në përputhje me dispozitat e Ligjit për Sektorin e Gazit Natyror të vitit 2015. ERE monitoron, kontrollon dhe kërkon përputhshmërinë me kushtet e përcaktuara në ligjet dhe licencat, dhe siguron mbrojtjen e konsumatorit në lidhje me tarifat;
- › *Albpetrol:* Ka të drejtat ekskluzive, si kompani shtetërore, për zhvillimin e të gjitha fushave të naftës dhe gazit nën menaxhimin e saj. Nënshkruan kontratat me organizatat dhe personat fizikë sipas ligjeve dhe rregulloreve. Ai është i përfshirë në prodhimin dhe furnizimin e gazit natyror. *Albpetroli* zotëron të gjitha infrastrukturën e gazit në Shqipëri, dmth rreth 500 km tubacione, të cilët janë kryesisht jo-funksionale ose pjesërisht të zhdukur. *Albpetroli* ka nënshkruar marrëveshje me një sërë kompanish, si *Phoenix Petroleum*, i cili operon fushat ekzistuese të gazit. Ai është licencuar nga ERE (që nga data 22 gusht 2012) për të kryer aktivitetet e transmetimit dhe shpërndarjes në zonën ku ai zotëron tubacionet. Ai operon aktualisht vetëm rreth 10 km të rrjetit aktual të transmetimit dhe shpërndarjes, dhe furnizon sipërmarrësit e vegjël dhe ekonomitë familjare në zonën e Kuçovës dhe Patos-Marinzës.
- › *Agjencia Kombëtare e Burimeve Natyrore (AKBN):* Harton strategjitë për sektorin e energjisë, monitoron zbatimin e saj, planifikon nevojat për energji në të ardhmen, jep rekomandime, si dhe zbaton politikat e QSH në fushën e mineraleve, naftës dhe hidro-energjisë. Ajo negocion dhe nënshkruan marrëveshjet e ndarjes së prodhimit. AKBN konsultohet, propozon dhe bashkëpunon me strukturat përkatëse qeveritare për të hartuar politikat e saj në fushën e hidrokarbureve;

- › *Inspektoriati Kombëtar Teknik dhe Industrial (IKTI)*: Monitoron aktivitetet natyrore gazit dhe sigurisë teknike në projektimin, ndërtimin, dhe përdorimin e llojeve të ndryshme të infrastrukturës së gazit;
- › *Komunat dhe Bashkitë*: Komunat dhe Bashkitë plotësojnë detyrat dhe lëshojnë urdhra të ndryshme në lidhje me investimet për gazin në zonat gjeografike mbi të cilën kanë autoritet;
- › *Organizatat dhe institucionet e tjera*. Këtu hyjnë organizatat e shoqërisë civile dhe institucionet kulturore që luajë një rol në sektorin e gazit përmes mbrojtjes, mobilizimit dhe dialogut me komunitetet.

Institucionet kryesore dhe agjencitë

Shumica e detyrave dhe përgjegjësi në sektorin e gazit natyror është e shpërndarë midis QSH, MEI-t, AKBN-së, ERE-s, dhe Albpetrolit si OST-G dhe OSSH-G. Këto janë shqyrtuar shkurtimisht më poshtë.

Qeveria Shqiptare

Qeveria shqiptare është institucioni kryesor përgjegjës për përgatitjen e një politike kombëtare të naftës dhe të gazit, si dhe administrimit të naftës dhe të marrëveshjeve për ndarjen e prodhimit. Më 25 gusht 2010, Qeveria Shqiptare miratoi vendimin nr 713 "Për përcaktimin e rregullave mbi termat dhe kushtet për dhënien e lejeve për të ndërtuar dhe operuar tubacionet e sistemit të gazit natyror dhe të infrastrukturës". Ky vendim përcakton rregullat, procedurat dhe kriteret për aplikimin, vlerësimin dhe dhënien e lejeve për ndërtimin dhe përdorimin e tubacioneve dhe të infrastrukturës përkatëse për transmetimin dhe shpërndarjen e gazit natyror. Ndërtimi dhe operimi i infrastrukturës së gazit natyror për transmetimin dhe shpërndarjen e gazit natyror, objektet e magazinimit të gazit natyror, gazsjellësit direkte dhe tubacionet e interkoneksionit me sistemet fqinje janë subjekt i një leje të posaçme nga ana e qeverisë shqiptare. Leja e veçantë jepet për tridhjetë vjetë dhe është e rinovueshme nëse palët nënshkruese bien dakord.

MEI

MEI ka kompetencat e hartimit të politikave që lidhen me zhvillimin e sektorit të gazit natyror për të siguruar një zhvillim të sigurt dhe të qëndrueshëm të sektorit të gazit sipas kërkesave të përcaktuara në Traktatin e KE-së dhe objektivave të përcaktuara në Planin Kombëtar të Stabilizim-Asocijimit. MEI harton politika dhe planet për të siguruar një zhvillim të qëndrueshëm të sektorit të gazit natyror. Ajo do të zhvillojë politika për implementimin e objektivave të energjisë e gazit natyror, dhe politika për nxitjen e investimeve në sektorin e gazit natyror, dhe veçanërisht ndëroperimin e sistemeve shqiptare të gazit natyror. MEI ka një rol vendimtar në harmonizimin me standardet dhe rregulloret e BE-së në sektorin e gazit natyror dhe për përputhshmërinë e sistemeve shqiptare të gazit natyror. Në përgjigje të ndryshimeve qeveritare të shtatorit 2013, MEI u ri-organizua. Pjesë e këtij ri-organizimi ka qenë krijimi i Drejtorisë së Politikave dhe Zhvillimit që ka një njësi të veçantë për sektorin e gazit natyror. Përgjegjësitë kryesore të kësaj drejtorie të re janë t'i propozojë Qeverisë Shqiptare aktet e ndryshme (duke përfshirë këtu edhe kushtet dhe mënyrën e furnizimit me gaz), të rregullojë kushtet për lëshimin e lejeve të energjisë, liçencave të energjisë, lejeve mjedisore, dhe rregullave teknike. Ajo gjithashtu ka një rol qendror në mbrojtjen e mjedisit (edhe pse lejet mjedisore janë lëshuar nga Ministria e Mjedisit dhe QKL).

AKBN

AKBN është themeluar me vendimin e Qeverisë Shqiptare²⁹. AKBN është rezultat i bashkimit të ish-Agjencisë Kombëtare të Naftës dhe Institutit për Nxjerrjen dhe Përpunimin e Mineraleve. AKBN është një institucion nën varësinë e drejtpërdrejtë në MEI-t. Ai shërben si një organ i specializuar për hartimin e politikave strategjike, monitoron zbatimin e politikave strategjike, planifikon nevojat e Shtetit për energjinë në të ardhmen, nxjerr rekomandime, si dhe zbaton politikat e QSH-së në fushën e mineraleve, naftës dhe hidro-energjisë. Të gjitha depozitat e gazit natyror që ekzistojnë në gjendjen e tyre natyrale brenda juridiksionit të Shqipërisë, duke përfshirë edhe zonat detare, janë pronë ekskluzive e shtetit shqiptar. Pronësia e gazit natyror është transferuar tek prodhuesit me anë të një marrëveshje për ndarjen e prodhimit me MEI-n, e cila përfaqësohet nga AKBN. Përgjegjësitë kryesore të AKBN-së ndërkohë përfshijnë: konsultimet, propozimet dhe bashkëpunimin me strukturat përkatëse qeveritare për të hartuar politikat e duhura në fushën e hidrokarbureve; negocimin e marrëveshjeve për ndarjen e prodhimit sipas legjislacionit në fuqi; auditimin e shpenzimeve të bëra nga kompanitë në përputhje me Marrëveshjen e Ndarjes së Prodhimit; dhe përgatitjen e dokumentacionit dhe praktikave të nevojshme për lëshimin e lejeve, liçencave dhe autorizimeve.

ERE

ERE është një entitet i pavarur publik juridik që ka fuqi për të përcaktuar politikat rregullatore që drejtojnë aktivitetet në fushën e gazit natyror. Sipas Ligjit të ri për sektorin e gazit natyror të vitit 2015, ERE gjithashtu përcakton detyrimet lidhur me shërbimet publike, përcakton fazat e hapjes së tregut, përcakton kërkesat që duhet të plotësohen për marrjen e statusit të konsumatorit të privilegjuar, dhe përcakton kushtet e përgjithshme të furnizimit, duke përfshirë krijimin e termave të përgjithshme kontraktuale transparente.

Albpetrol

Albpetrol është kompani shtetërore shqiptare. Ajo ka të drejtë të menaxhojë interesat tregtare të QSH-së në sektorin e gazit natyror, p.sh; pjesëmarrjen e shtetit në liçencimin dhe marketingun e asaj pjese të prodhimit të naftës dhe gazit që i takon qeverisë shqiptare sipas marrëveshjes. Edhe pse kjo do të bëhet më e rëndësishme kur të fillojë prodhimi, periudha para fillimit të prodhimit, do të përdoret për ndërtimin e kapaciteteve në mënyrë që të jetë në gjendje për të luajtur rolin e saj të plotë kur do të fillojë prodhimi. Rolet specifike të Albpetrolit përfshijnë: menaxhimin e aspekteve të biznesit të pjesëmarrjes së shtetit, zhvillimin e ekspertizës në industrinë e naftës dhe gazit, optimizimin e vlerës aksionarëve së saj, si dhe hetimin dhe propozimet për sipërmarrje të reja në zonat e prodhimit dhe transmetimit të gazit fillimisht në nivel lokal dhe më vonë ndërkombëtarisht. Albpetrol vepron eksklusivisht në disa zona, dhe menaxhon operacionet e nxjerrjes së hidrokarbureve në këto zona, si prodhimi i naftës bruto dhe gazit. Albpetrol ka nënshkruar 7 marrëveshje nafte me tre kompani (Bankers Petroleum Albania LTD, Stream Oil & Gas Ltd, dhe Visoka Oil Corporation). Ligji i Privatizimit³⁰ thekson se 100% të aksioneve të kapitalit të Albpetrolit i ofrohen investitorëve strategjikë, të cilat janë kompani të specializuara të naftës dhe gazit. Shitja e aksioneve do të realizohet përmes një procedurë të hapur. Siç parashihet në Ligjin e lartpërmendur

²⁹ *Vendimi i Këshillit të Ministrave Nr 547 i datës 9 August 2006 "Mbi themelimin e Agjencisë Kombëtare të Burimeve Natyrore".*

³⁰ *Ligji No.10490 i datës 15 dhjetor 2011 "Privatizimi dhe përcaktimi i formës dhe strukturës së privatizimit të kompanisë Albpetrol SH.A.",*

të Privatizimit, Albpetroli do të ketë ekskluzivitetin e dhënies së lejes për eksplorimin e gazit dhe puseve të reja të naftës në territorin e Shqipërisë edhe pas privatizimit. Albpetroli është i licencuar për të kryer veprimtaritë e transmetimit dhe të shpërndarjes për një periudhë prej 30 vjetësh. Mbasi procesi i privatizimit dështoi, Albpetroli ka mbetur një kompani shtetërore.

OSSH-G

Në këtë moment, përveç Albpetrolit nuk njihen ndërmarrje të tjera të gazit që mund të jenë kandidatët më premtuese për t'u bërë OSSH-G dhe të zhvillojnë rrjetin e shpërndarjes të gazit natyror në Shqipëri. Megjithatë, është e nevojshme për të siguruar të gjitha kushtet paraprake institucionale, ligjore dhe rregullatore në mënyrë që OSSH-G të ndahet në mënyrën e duhur dhe të liçensohet nga ERE. OSSH-G do të mundësojë gazifikimin (nëpërmjet gazsjellësve të shpërndarjes tek përdoruesit fundorë) në përputhje me Strategjinë e Zhvillimit të Energjisë, duke ndjekur parimet e zhvillimit të një tregu konkurrues të gazit.

Operatorët e tjerë

Në këtë moment, nuk ka ndërmarrje të veçanta të gazit që njihen si kandidatët më premtuese për Furnizuesin Publik të gazit, Opreatorin e Magazinimit të Gazit dhe Operatorin e GNL-së.

Operatori i Kombinuar

Sipas ligjit të ri të sektorit të gazit, është bërë e mundur që menaxhimi i sistemit të transmetimit, sistemit të shpërndarjes, sistemi i magazinimit, dhe objektet e GNL (dhe LPG) mund të menaxhohet nga një operator i vetëm që quhet Operatori i Kombinuar. Një operator i tillë i kombinuar i nënshtrohet kushteve të caktuara për pavarësinë e tij në lidhje me aktivitetet e prodhimit dhe shitjes/tregtimit.

11.3 Vlerësimi institucional dhe organizativ

Qëllimi

Analiza e mëposhtme thekson nevojën për të krijuar tregun e gazit dhe të bashkëpunimit me vendet fqinje. Ajo synon të bëjë një vlerësim të institucioneve dhe organizatave aktuale në sektorin e gazit natyror në mënyrë që të mbështesin një kuadër ligjor dhe rregullator gjithnjë e më të harmonizuar, që nxit investimet dhe që ka për qëllim final sigurimin e përfitimeve maksimale për konsumatorët fundorë.

Forcimi i sektorit të gazit natyror

Të gjitha institucionet dhe entitetet të cilat merren me politikën, rregullat dhe operimin e sektorit të gazit natyror duhet të forcohen në mënyrë të konsiderueshme me kapacitete dhe me burime njerëzore pasi është vlerësuar se është aktualisht në një nivel të pamjaftueshëm për të bërë hapa të rëndësishëm përpara si pasojë e mungesës së një infrastrukture operacionale të gazit në vend. Forcimi i kapaciteteve institucionale është një shqetësim i menjëhershëm. Objektivi është që të zhvillohen njohuritë dhe aftësitë brenda MEI-t (që ka krijuar vetëm së fundmi një sektor të gazit), ERE-s (që nuk ka një sektor të gazit, por vetëm një ekspert që është përgjegjës direkt për gazin) dhe OST-G (Albpetroli, i cili pritet të krijojë një sektor të gazit edhe pse ka patur liçensa për transmetimin dhe shpërndarjen e gazit që prej vitit 2012 të cilat janë të lidhura me obligime ligjore për ndarje pronësore që nga viti 2008) në lidhje me kuadrin ligjor, rregullator, institucional, dhe organizativ.

Kompetencat e MEI-t and ERE-s

Në Shqipëri ka një ministri të veçantë që është përgjegjëse për energjinë (MEI) dhe ka një ent rregullator kombëtar të pavarur (ERE). Këto dy institucione i ndërtuan kompetencat e tyre për herë të parë nëpërmjet Ligjit për Sektorin e Gazit Natyror të vitit 2008, që adoptonte Paketën e Dytë të Energjisë dhe së dyti nga Ligji për Sektorin e Gazit Natyror të vitit 2015 që adopton Paketën e Tretë të Energjisë. Meqë Direktiva 2009/73 / EC nga Paketa e Tretë e Energjisë është bërë e detyrueshme që nga 1 janari 2015, Ligji i ri i Sektorit të Gazit i vitit 2015 ka adoptuar dispozitat e reja në lidhje me fushëveprimin e ri të ERE-s.

Detyrimet e OST-G dhe OSSH-G

Detyrimet e OST-G dhe OSSH-G ishin përcaktuar fillimisht në Ligjin për sektorin e gazit natyror të vitit 2008 dhe u zgjerua së fundmi në Ligjin e Sektorit të Gazit të vitit 2015 përfshin dispozitat e Paketës së Tretë. Megjithatë, që nga 22 gushti i vitit 2012, kur të dy licensat janë dhënë nga ERE për Albpetroli asnjë rregullore tjetër nuk është miratuar në këtë drejtim. OST-G (Albpetroli) është licencuar me vendim të Qeverisë Shqiptare, por zhvillime të mëtejshme priten sipas kërkesave të Paketës së Tretë të Energjisë. Albpetroli duhet të ndahet, dhe pastaj të çertifikohet dhe liçensohet nga ERE para se QSH / MEI mund ta emërojnë atë si OST gazit. E njëjta gjë është e vlefshme për OSSH-G.

Zhvillimi i mëtejshëm i kompetencave

Kompetencat e MEI-t, ERE dhe OST-G (Albpetrol) do të ndërtohen nga trajnime të mëtejshme për këtë qëllim. Strategjia e Zhvillimit të Energjisë do të duhet të përcaktojë detyra konkrete për t'u realizuar nga institucionet specifike në vend. Zhvillimi i njohurive dhe aftësive brenda këtyre institucioneve, autoritetet dhe operatorët që do të zhvillojnë sistemin e gazit janë një aspekt i madh i asistencës teknike që ofrohet.

11.3.1 Vlerësimi i MEI-t

Rëndësia e MEI-t

Ligji i ri i gazit ka përcaktuar MEI-n si institucioni më i lartë për të bërë politikat e zhvillimit të sektorit të gazit natyror. MEI është përgjegjës për hartimin dhe përditësimin e Strategjisë për Zhvillimin e Energjisë, të miratuar nga Qeveria Shqiptare. MEI është gjithashtu përgjegjës për mbledhjen dhe analizimin e të dhënave dhe informacionit në bilancin e energjisë në nivel kombëtar, duke përfshirë sektorin e gazit natyror. Për më tepër, MEI është përcaktuar edhe si institucioni më i rëndësishëm kur bëhet fjalë për planet dhe politikat e zhvillimit në sektorin e gazit natyror gjithashtu. MEI është përcaktuar si organi kompetent për propozimin për miratim nga QSH e Planit të Emergjencave (sigurimit të furnizimit me gaz natyror) dhe për investimet potenciale në vend. Pasja e një numri adekuat të personelit brenda MEI-t është një parakusht për zhvillimin dhe miratimin e rregullave, raporteve dhe planeve. Kjo do të ndihmojë në procesin e zbatimit dhe harmonizimin e prioriteteve dhe angazhimeve të ndryshme.

Kompetencat e MEI-t

Në bazë të Rregullores për organizimin dhe funksionimin e MEI-t, detyrat kryesore të saj në sektorin e gazit natyror janë si më poshtë:

- › Të bashkëpunojë me agjencitë përkatëse shtetërore për një monitorim efikas të prodhimit të naftës dhe gazit me qëllim rritjen e të ardhurave shtetërore;

- › Të bashkëpunojë me Inspektoriatin Shtetëror për zhvillimin të tregut të naftës dhe të gazit të lëngët të siguroar standardet e cilësisë të ngjashme me ato të vendeve evropiane;
- › Për të përgatitur masat nxitëse që promovojnë përdorimin efikas të gazit për industrinë, shërbimet dhe qëllimet shtëpiake;
- › Për të siguroar mbështetje për ndërtimin e gazsjellësit TAP dhe ndërtimin e mundshëm të rrjetit të shpërndarjes së gazit;
- › Të organizojë dhe të koordinojë punën për përgatitjen dhe zbatimin e politikave të privatizimit të kompanive shtetërore që veprojnë në sektorët strategjikë dmth të energjisë, naftës dhe gazit, minierave dhe industrisë së lehtë jo-ushqimore;
- › Për të krijuar komisionin ad hoc për të shqyrtuar dhe vlerësuar kërkesat për ndërtimin e objekteve të reja gjeneruese, etj.

Autonomia organizative e MEI-t

Qëllimi dhe misioni i MEI-t, si dhe agjencitë qeveritare të cilat janë në vartësi të MEI-t, përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave N. 833, datë 18.9.2013, të titulluar si "Përcaktimi i kompetencave dhe përgjegjësisë të MEI-t e ndryshuar me VKM Nr. 840, të datës 27.9.2013, "Për një ndryshim në vendimin e Këshillit të Ministrave Nr. 833, të datës 18.09.2013 "Përcaktimi kompetencave dhe përgjegjësisë shtetërore të MEI-t". Procedurat e brendshme, si dhe ndarja e përgjegjësisë dhe detyrave, përcaktohen në Rregulloren e Brendshme të Ministrisë së Integrimit i cili miratohet nga ministri. Të drejtat dhe detyrimet e nëpunësve civilë rregullohen me Ligjin Nr. 152/2013 të titulluar "Për nëpunësin civil". Rekrutimi është një prerogativë e Ministrit në bazë të nevojave që mund të ketë MEI. Niveli i pagave në Shqipëri është themeluar me ligj. Këshilli i Ministrave ka të drejtë të miratojë strukturën dhe nivelin e pagave për të gjitha agjencitë vartëse të qeverisë (Ligji N. 10 405, datë 2011/03/24, të titulluar si "Për kompetencat për caktimin e pagave dhe kompensimeve").

Struktura organizative e MEI-t

Struktura organizative e MIE (figura më poshtë) tregon se ka një njësi nën Drejtorinë e Politikave dhe Zhvillimit të Hidrokarbureve që është e dedikuar për sektorin e gazit natyror, ku çështjet e gazit trajtohen nga Shefi i Sektorit (i cili është një inxhinier për naftën dhe gazin) dhe dy specialistë të tjerë (njëri avokat dhe tjetri ekonomist). MIE ka zhvilluar tashmë një rregullore të hollësishme për organizimin dhe sistematizimin e vendeve të punës. Sfera e veprimtarisë (përshkrimi i punës) për secilin nga punonjësit në mënyrë individuale dhe në nivel departamenti është gjithashtu i përshkruar në Rregullore.

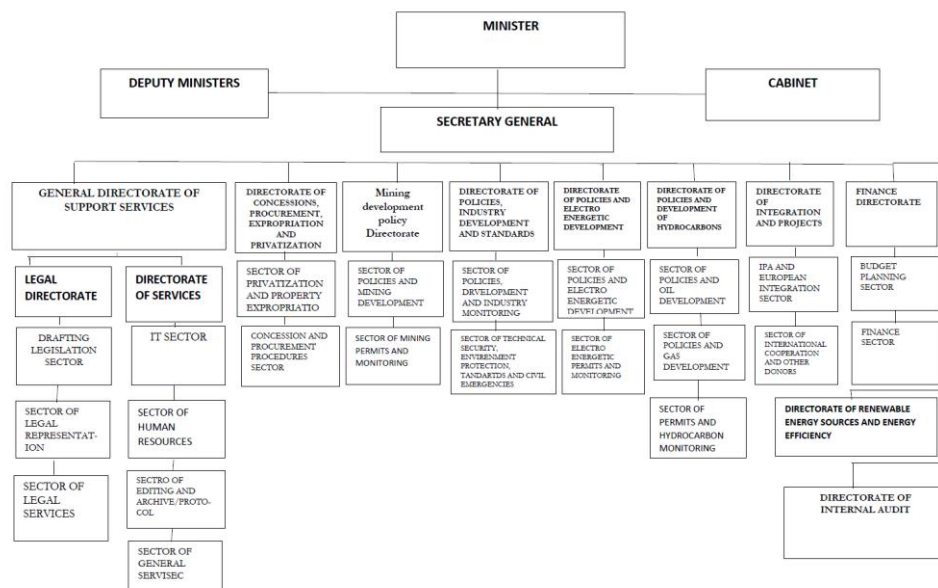

Figura 1 Skema organizative e MEI-t

Njësitë speciale të MEI-t për Gazin Natyror

Njësia brenda MEI-t për sektorin e gazit natyror duhet të mbështesë arritjen e objektivave dhe prioriteteve të Strategjisë të Zhvillimit të Energjisë në sektorin e gazit natyror së bashku me planin e zhvillimit. Në përgjithësi, njësia duhet të jetë përgjegjëse për minimizimin e ekspozimit të Shtetit ndaj rreziqeve, negocimin e kujdesshëm me sektorin privat, analizën e kërkesës gazit dhe nevojave të furnizimit, dhe miratimin e mekanizmit të duhur për nxitjen dhe promovimin e investimeve.

Pasja e një numri adekuat të personelit për këtë njësi është parakusht për zhvillimin dhe miratimin e politikave, planeve, bilanceve, rregullave, raporteve, etj. Kjo do të ndihmojë në procesin e zbatimit dhe harmonizimin e prioriteteve dhe angazhimeve të ndryshme. Numri i personelit të njësisë do të duhet të rritet në proporcion me detyrat e ndërmarra përsipër nga sektori i gazit natyror.

Përveç kësaj, ekziston edhe një strukturë e posaçme i cili merret me projektin TAP. Kjo strukturë është krijuar me Vendim të Këshillit të Ministrave Nr.1081 i datës 18.12.2013, i ndryshuar i quajtur "Komisioni Ndër-institucional për koordinimin e punimeve për zbatimin e Gazsjellësit Trans Adriatik". Ky komision kryesohet nga Ministri i Energjisë dhe Industrisë. Struktura ndihmohet nga Sekretariati Teknik siç përcaktohet me urdhër të ministrit Nr. 158, i datës 03.04.2014. Gjithashtu, MEI ka krijuar një strukturë të posaçme jashtë vetes, që i asiston drejtorive të hidrokarbureve dhe të shpronësimeve me lejet dhe aplikimet e shpronësimit të TAP. Ka 6 të punësuar me këtë strukturë, të cilat nuk janë nëpunës civilë, por që kanë një kontratë të përkohshme.

Detyrat

Njësia apo departamenti i posaçëm i MEI-t duhet të kryejë detyrat e mëposhtme:

- › Të përcaktojë misionin e MEI-t për sektorin e gazit natyror (planin e zhvillimit) dhe të paraqesë përgjegjësitë e saj operative, strukturat dhe institucionet e varura prej saj; dhe

- › Të identifikojë, dhe priorizojë angazhimet e MEI-t dhe institucioneve të varura prej saj në përputhje me Strategjinë e Zhvillimit të Energjisë dhe politikat e tjera të ngjashme të qeverisë për sektorin e gazit.

Analiza e mjedisit të jashtëm

Duke marrë parasysh detyrat MEI-t, këto duhet të ndahen si më poshtë:

Vlerësimi i Kapaciteteve

- › Vlerësimi i menaxhimit dhe burimeve njerëzore, vendimmarrjes, procesit dhe komunikimit, dhe planifikimit buxhetor;
- › Analiza e institucioneve në nivel kombëtar dhe lokal, të cilat kanë një ndikim të drejtpërdrejtë apo të tërthortë në zbatimin e Strategjisë së Zhvillimit të Energjisë në sektorin e gazit natyror;

Objektivat Strategjike, prioritetet afatmesme dhe masat prioritare

- › Për të përmbushur detyrat më të rëndësishme afatmesme dhe afatgjata MEI do të zbatojë projekte dhe iniciativa konkrete, në mënyrë që të vazhdojë me zbatimin e prioritetëve dhe objektivave në sektorin e gazit natyror;

Drejtimi i aktiviteteve

- › Të përcaktojë objektivat e përgjithshme dhe specifike për çdo fushë të politikës së gazit që udhëhiqet nga MEI; dhe

Monitorimi dhe vlerësimi

- › Të vlerësojë dhe të raportojë mbi zbatimin e detyrave që lidhen me sektorin e gazit natyror që janë përcaktuar në Strategjinë e Zhvillimit të Energjisë, duke përfshirë ndonjë nga planet e saj të zbatimit. Për të njohur arritjet dhe dështimet në vlerësimin e zbatimit.

Detyrat e Grupit të Planifikimit dhe Njësisë së Zbatimit të Projektit

Hapi më i rëndësishëm lidhet me ngritjen e Grupit të Planifikimit dhe Njësisë së Zbatimit të Projektit që do të jetë përgjegjëse për hartimin e Planit të Zhvillimit dhe ka këto detyra:

- › Analizimin dhe përshkrimin e çështjeve të përgjithshme dhe të veçanta që do të mbulohen nga Plani Zhvillimor;
- › Identifikimin e prioritetëve dhe angazhimeve që do të zbatohen nga MEI dhe institucionet e tjera;
- › Marrjen e masave të nevojshme për adresimin e mangësive të identifikuara; dhe
- › Hartimin, konsultimin dhe finalizimin e planit të zhvillimit.

Përbërja e Grupit të Planifikimit

Duke pasur parasysh rëndësinë e detyrave që do të kryhen nga Grupi i Planifikimit, personat e mëposhtëm do të marrin pjesë në të:

- › Ministri i / Zëvendësministri / Drejtori i Përgjithshëm, përgjegjës për sektorin e energjisë;
- › Drejtuesit e divizioneve të përgjithshme / Shefat e divizioneve dhe / ose seksioneve;

- › Nëpunësit civilë të ngarkuar me hartimin e buxhetit të MEI-t;
- › Drejtuesit e ndërmarrjeve, institucioneve dhe organizatave të përfshira në sektorin e energjisë.

Burimet administrative të Grupit të Planifikimit

Për organizimin e mbledhjeve të Grupit Planifikimit dhe hartimin e rendit të ditës, është e nevojshme që një prej seksioneve të MEI-t të merret me sigurimin e burimeve administrative të Grupit të Planifikimit.

Rëndësia e koordinimit

Finalizimi i planit të zhvillimit do të kërkojë një përpjekje të koordinuar të të gjitha palëve të përfshira sipas detyrave të tyre të veçanta. Plani zhvillimor duhet të përpunohet duke pasur parasysh hapjen e tregut të gazit siç përcaktohet nga Traktati i KE dhe Direktivat dhe Rregulloret e BE-së në sektorin e gazit natyror.

11.3.2 Vlerësimi i ERE-s

Rëndësia e ERE-s

ERE rregullon aktivitetet e kryera në sektorin e gazit natyror (me përjashtim të veprimtarisë së eksplorimit dhe të prodhimit të gazit natyror), në përputhje me parimet e transparencës, efikasitetit, mosdiskriminimit dhe standardet përkatëse ndërkombëtare që dalin nga Traktati i KE-së. Ajo ka ndikim më të drejtpërdrejtë në zhvillimin e sektorit të gazit natyror në Shqipëri. Në bazë të Ligjit për Sektorin e Gazit Natyror të vitit 2015, aktivitetet në sektorin e gazit natyror kryhet nën monitorimin dhe kontrollin e tij. Lojtarët kryesorë të gazit do të kryejë aktivitetet e tyre në përputhje me legjislacionin primar, termat dhe kushtet e licencave të tyre, si dhe rregullat dhe kriteret e përcaktuara nga ERE-ja.

Autoriteti i ERE-s

ERE ka tashmë autoritetin për lëshimin e licencave, vendosjen e tarifave, zgjidhjen e mosmarrëveshjeve, dhe miratimin e rregullave. Pavarësia e saj është e garantuar nga Ligji i sektorit të gazit natyror i vitit 2015 i cili e përcakton atë si një agjenci, anëtarët e bordit të saj emërohen nga Kuvendi. Buxheti i ERE-s është i pavarur nga shteti, dhe vendimet e saj rregullatore ankimohen vetëm në gjykatën kompetente. Licencat janë të nevojshme për fillimin e punëve në sektorin e gazit natyror. Tarifat do të vendosen sipas parime të transparencës dhe jo-diskriminimit.

Autorizimi i ERE-s

ERE është e autorizuar për:

- › Lëshimin e licensave për kryerjen e aktiviteteve në sektorin e gazit natyror, dhe lidhjen e objekteve, rrjeteve dhe pajisjeve për prodhimin, transmetimin, shpërndarjen, furnizimin dhe shitjen e gazit;
- › Vendosjen e tarifave dhe çmimeve në pajtim me kushtet e legjislacionit primar dhe rregulloreve dytësore;
- › Monitorimi, dhe kontrolli i përputhshmërisë me licencat e lëshuara sipas legjislacionit primar dhe rregulloreve sekondare;
- › Përcaktimi i strukturës së tregut të gazit të; dhe
- › Zgjidhja e mosmarrëveshjeve dhe e ankesave të konsumatorëve fundorë dhe ndërmarrjeve të gazit.

<i>Dispozitat dytësore</i>	ERE jo vetëm që lëshon liçenca, vendos tarifat dhe monitoron të liçencuarit, por gjithashtu miraton rregullore dytësore për tregun e gazit dhe aksesin e palëve të treta. Për më tepër, ERE do të përcaktojë strukturën e tregut të gazit sepse e ka autoritetin për të vendosur, miratuar dhe për të ndryshuar rregullat sekondare për funksionimin e tregut të gazit dhe për ndarjen e operatorëve të sistemit të gazit (OST-G dhe OSSH-G).
<i>Metodologjia e përcaktimit të çmimeve dhe detyra të tjera</i>	ERE përcakton metodologjitë për vendosjen e çmimit dhe termave dhe kushteve për përdorimin e rrjetit të transmetimit të gazit dhe sistemeve të shpërndarjes, si dhe sigurimin e shërbimeve ndihmëse dhe atyre të sistemit dhe shërbimeve të balancimit të sistemit të transmetimit të gazit. Ai përcakton gjithashtu standardet minimale në lidhje me cilësinë e furnizimit me gaz, duke përfshirë cilësinë e shërbimit, dhe në mënyrë specifike në lidhje me kohën që i duhet OST-G dhe OSSH-G për të bërë lidhjet dhe riparimet. Planet vjetore të investimeve dhe planet 10-vjeçare të zhvillimit të rrjetit duhet të aprovohen gjithashtu nga të ERE.
<i>Organizimi i ERE-s</i>	Misioni dhe përgjegjësitë e ERE-s janë përcaktuar së pari në Ligjin për sektorin e gazit natyror të vitit 2008, dhe së dyti me Ligjin e ri të vitit 2015 që transponon Direktivën 2009/73 / EC dhe Paketën e Tretë të Energjisë. Struktura e organizimit të ERE-s është aprovuar nga Bordi i saj (Figura më poshtë).

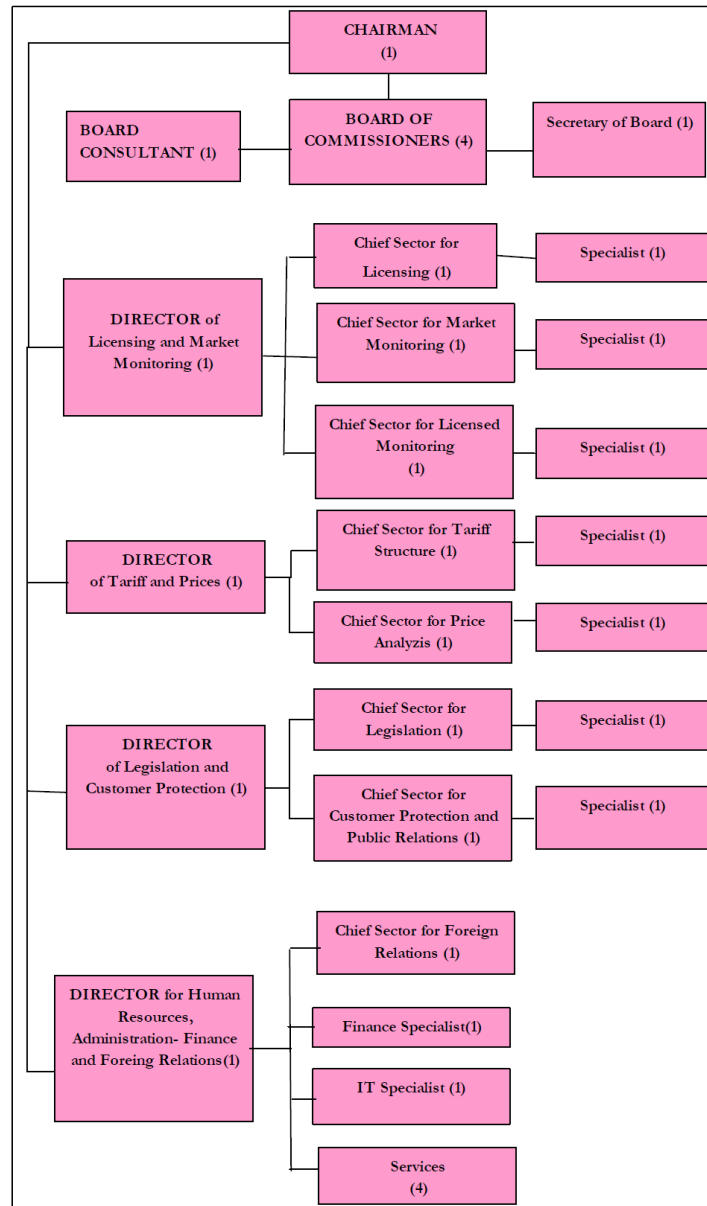

Figura 2 Skema organizative e ERE-s

Baza organizative

Struktura organizative e ERE-s bazohet në instancat e mëposhtme:

- › Bordi i Komisionerëve: Bordi përbëhet nga 5 anëtarë (një Kryetar dhe 4 Komisionerë) të emëruar në këtë pozitë nga Kuvendi në bazë të Ligjit nr.9072, i datës 22.05.2003 “Për sektorin e energjisë elektrike” i ndryshuar dhe Ligjit Nr. 9946 i datës 30.06.2008 Mbi gazin natyror si dhe Ligji i ri për sektorin e gazit i vitit 2015;
- › Kryetari;
- › Departamenti për Liçencimin dhe Monitorimin e Tregut;
- › Departamenti i Tarifave dhe Çmimeve;
- › Departamenti për Legjislacionin dhe Mbrojtjen e Konsumatorit; and

- › Departamenti për Burimet Njerëzore, Administrimin, Financën dhe Marrëdhëniet me Jashtë.

Refleksion mbi të ardhmen

Struktura organizative e ERE-s duhet të reflektojë gjithashu:

- › Detyrimet për punën rregullatore në kuadrin e zbatimit të Direktivës 2009/73 / EC;
- › Sistemin e ri të gazit dhe zhvillimin e tregut të gazit, e cila do të kërkojë ekspertizë shtesë nga ERE në:
 - Nivel kombëtar, duke përfshirë si rrjedhojë rezultatet e eksplorimit dhe prodhimit të gazit në Shqipëri; dhe
 - Nivel ndërkombëtar, në lidhje me projektet e TAP dhe IAP;
- › Aktivitetet bashkëpunuese ndërkombëtare (ERRA, MEDREG, ECRB etj.).

Pavarësisht nga kompetencat që i janë dhënë ERE-s nga Ligji për sektorin e gazit natyror i vitit 2008, këto nuk janë reflektuar akoma drejtpërdrejt në strukturën e saj organizative. Qeveria Shqiptare ka ndërmarrë hapa konkretë për realizimin e TAP-it IAP-it, (edhe pse këto dy projekte janë në stadi të ndryshme zhvillimi) si dhe për projektet e gazifikimit. ERE i ka siguruar TAP-it një përjashtim duke përcaktuar një kuadër të detajuar rregullator për këtë gazsjellës së bashku me Entet Rregullatore të Greqisë dhe Italisë. Në këtë kuadër ERE punon vazhdimisht në rregullimin e TAP-it, si certifikimet, kodi i rrjetit, etj. Miratimi i këtyre rregullave do të kërkonte një ekspertizë të nivelit të lartë të stafit të profileve teknike, ligjore dhe ekonomike të ERE-s.

Nevoja për Staf ekspertësh tek ERE

Me qëllim që ERE të ushtrojë praktikisht përgjegjësitë e përcaktuara në ligjin e ri të gazit, si liçencimi, përcaktimi i tarifave, kushtet e aksesit, statusi i së drejtës, monitorimi i tregut etj, është e rëndësishme që ERE ose për të punësojë një staf të specializuar dhe ta shpërndajë atë në departamentet ekzistuese ose të krijojë drejtori të specializuara për çështjet e gazit, si pjesë të strukturës së tij organizative. Përvoja nga tregjet e tjera të gazit dhe entet e tjera rregullatore tregon se kur çështjet e tregut të gazit janë futur të kuadrin rregullator, atëherë është më mirë për të krijuar një Departament të veçantë gazit brenda entit rregullator. Çështjet e tregut të gazit, të cilat ERE do të duhet të përballet, sidomos në periudhën fillestare të zhvillimit të tregut të gazit, do të jenë të ndryshme nga çështjet shumë më të pjekura të tregut të energjisë elektrike. Sigurisht, do të ketë më shumë sinergjira, si, për shembull, në vendosjen dhe rregullimin e tarifave. Në organikën aktuale të ERE-s nuk ka ndonjë strukturë të specializuar për trajtimin e çështjeve të gazit. Struktura të tilla të specializuara duhet të jenë përgjegjëse për dhënien e ekspertizës së duhur mbi çështjet e zhvillimit të tregut të gazit. Kjo do të ndihmojë në rritjen e efikasitetit të ERE-s, si një praktikë e provuar dhe që aplikohet gjerësisht në Shtetet Anëtare të BE-së që kanë tregje të zhvilluara të gazit.

Personeli i specializuar për gazin apo drejtoritë e specializuara të gazit brenda ERE-s duhet të kryejnë detyrat e mëposhtme:

*Detyrat rregullatore
në ektorin e gazit
natyror*

- › Të udhëheqin dhe të marrin pjesë në zhvillimin e rregulloreve të dytësore në fushën e gazit;
- › Të prezantojnë dhe diskutojnë prioritetet për punën rregullatore në sektorin e gazit natyror;
- › Të monitorojnë funksionimin e sistemit të transmetimit të gazit si një çështje e sigurisë kombëtare;
- › Të bashkëpunojnë me autoritetin kombëtar të konkurrencës në rastet që lidhen me konkurrencën në tregun e gazit;
- › Të përkrahin departamentet e tjera të ERE-s në përpunimin e kërkesave për përjashtim nga dispozitat e Paketës së Tretë në infrastrukturën e transmetimit të gazit (dhe magazinimit të gazit ose funksionimit të imiantëve të GNL);
- › Të bashkëpunojnë me departamentet e tjera të ERE-s për miratimin e planeve të investimeve të operatorëve;
- › Të mbështesin departamentet e ERE-s që lidhen me aktivitetet për trajtimin e kërkesave për liçenca dhe monitorimin e performancës së ndërmarrjeve të liçencuara të gazit;
- › Të bashkëpunojnë me Departamentin për Tarifatat dhe Çmimet për zhvillimin e metodologjisë tarifore dhe përcaktimin e tarifave;
- › T'i asistojnë Departamentit për Legjislacion dhe Mbrojtjes së Konsumatorit në zgjidhjen e mosmarrëveshjeve që lidhen me kryerjen e aktivitetëve të rregulluara të gazit, refuzimin e kërkesave për akses në rrjetin e transmetimit, dhe përcaktimin e kompensimit për lidhjen me rrjetin e transmetimit dhe përdorimin e tij;
- › Të përcaktojnë informacionin që OST-G-të dhe OSSH-G-të duhet t'i japin palëve të interesuara për sa i përket lidhjeve me rrjetet e transmetimit dhe shpërndarjes, si dhe alokimit të kapaciteteve transmetuese ndërkufitare, duke marrë parasysh kofidencialitetin e informatave të caktuara;
- › Të monitorojë shkallën në të cilën OST-G dhe OSSH-G realizojnë detyrat e tyre në përputhje me Ligjin për sektorin e gazit natyror të vitit 2015 që rregullon aktivitetet e liçencuara në sektorin e gazit natyror;
- › Të marrë pjesë në planifikimin, aprovimin dhe zhvillimin e infrastrukturës sipas planit zhvillimor dhjetë vjeçar të OST-G/OSSH-G.
- › Të përfshihet në aktivitetet ndërkombëtare të lidhura me infrastrukturën e gazit
- › Të kryejë procesin e çertifikimit të OST-G në bazë të kërkesave të ndarjes nga Paketa e Tretë e Energjisë; dhe

- › Të pregatisë të dhënat për raportimin vjetor të institucioneve të KE-së.

Rregullimi i çmimeve

ERE duhet të rregullojë çmimet për përdorimin e sistemeve të transmetimit dhe shpërndarjes të gazit natyror duke inkurajuar cilësinë e furnizimit dhe efikasitetit, reduktimin e kostove dhe humbjet fizike. Gjithashtu ERE duhet të rregullojë çmimet e gazit për konsumatorët fundorë për konsumatorët apo furnizuesit e rregulluar. ERE duhet të përcaktojë kostot e arsyeshme të ndërmarrjeve të gazit natyror për të mbrojtur ekonominë dhe qytetarët nga pozicioni monopol i subjekteve të veçanta dhe t'i mundësojë ndërmarrjeve të gazit natyror kryerjen e operacioneve të tyre të biznesit.

Monitorimi rregullator

Për më tepër, ERE do duhet të balancojë normat e fitimit mbi investimet e kërkuara me mundësitë dhe çmimet e përballueshme, dhe në vendimet e saj të inkurajojë investimet e nevojshme për rritjen e cilësisë së furnizimit. ERE duhet të mbrojë pozitat e blerësve në tregun e gazit natyror, duke përdorur masat e duhura dhe duke mundësuar ndikimin e vet në aktet zyrtare dhe në konsultimet publike. Së fundi, ERE do të duhet të mbikëqyrë, kontrollojë dhe të monitorojë zbatimin e planeve të investimit të rrjetit të gazit natyror dhe funksionimin e tregut të gazit natyror.

Ekspertët rregullatorë

Për qëllimet e mësipërme dhe për shkak të pritshmërive të arsyeshme të zhvillimit të sektorit të gazit, ERE duhet të punësojë ekspertë të rinj (3 ekspertë në fazën fillestare) që të kenë njohuri për rrjetet e gazit, dhe operimin e sistemit dhe tregut të gazit, duke përfshirë Direktivat e BE-së dhe Rregulloret e sektorit të gazit natyror. Më tej, këta ekspertë duhet të dërgohen për të marrë pjesë në programet e trajnimit për çështje të ndryshme specifike rregullatore. Kjo do të çojë në një performancë më të mirë dhe në kryerjen e detyrave rregullatore dhe marrjen përsipër të detyrave dhe përgjegjësisë që i takojnë sipas legjislacionit primar duke pasur parasysh qëllimin final të zhvillimit të tregut funksional të gazit në Shqipëri.

11.3.3 Vlerësimi i OST-G-së

Rëndësia e OST-G

Në bazë të Ligjit të ri për sektorin e Gazit Natyror të vitit 2015, OST-G do të kryejë funksionet e mëposhtme:

- › Mirëmbajtjen, modernizimin, përmirësimin dhe zhvillimin e sistemit të transmetimit të gazit dhe sigurimin nën kushte ekonomike, të kapaciteteve të mjaftueshme për të plotësuar kërkesat e arsyeshme të transmetimit të gazit, në përputhje me kërkesat e mbrojtjes së mjedisit;
- › Balancimin e sistemit në përputhje me rregullat e balancimit të sistemit të transmetimit të gazit;
- › Operimin e kapaciteteve të sistemit të transmetimit të gazit;
- › Zhvillimin e marrëveshjeve teknike të operimit kur furnizuesi me gaz ose tregtari i gazit është një eksportues ose një përfitues nga transmetimi i gazit brenda territorit të Shqipërisë;

- › T'u sigurojë OST-G-ve fqinje, OSSH-G-ve lokale, dhe ndërmarrjeve të tjera të gazit informatat e nevojshme për një ndërveprim të sistemeve të gazit, si dhe funksionimin e sigurt dhe efikas të sistemeve të ndërlidhura të gazit;
- › T'u sigurojë përdoruesve të sistemit të transmetimit të gazit informacionin e detajuar në lidhje me shërbimet e ofruara, kushtet për shërbime, dhe informacionin teknik të nevojshëm për përdoruesit e sistemit të transmetimit të gazit, (me përjashtim të informacionit konfidencial), sipas mënyrës së miratuar nga ERE; dhe
- › Të publikojë në faqen e internetit tarifat e miratuara për lidhjen me sistemin e transmetimit të gazit dhe tarifat e transmetimit të gazit në vetvete.

Ndarja e pronësisë së OST-G-së

Duke pasur parasysh kërkesat e Paketës së Tretë (Direktiva 2009/73 / EC dhe Rregullorja Nr 715/2009/ EC), hapi i parë për ta bërë OST-G plotësisht funksionale është plotësimi i kërkesave të modelit të Ndarjes Pronësore (NP) që nga fillimi. Më konkretisht, kjo do të thotë se nenet 9-11 të Direktivës 2009/73 / EC do të zbatohen plotësisht, kur është fjala për ndarjen dhe çertifikimin e OST-G (duke përfshirë edhe atë nga vendet e treta). Aktiviteti i OST-G do të kryhet në bazë të liçencës së lëshuar nga ERE, një parakusht për vlefshmërinë e cilës është çertifikata e ndarjes e lëshuar gjithashtu nga ERE. Transmetimi i gazit natyror (dhe funksionimin e tregut të gazit) duhet të kryhet si një shërbim publik nga ana e OST-G (dhe operatorit të tregut të gazit, i cili do të jetë një person juridik i themeluar nga OST-G), i cili do të sigurojë një operim transparent, jo-diskriminues dhe efikas.

Çertifikimi i OST-G

OST-G do të themelohet në mënyrë të tillë që është në përputhje me kërkesat e modelit të Ndarjes Pronësore (NP), siç konfirmohet nga ERE në draftin dhe vendimin përfundimtar të çertifikimit. Përputhshmëria me kërkesat e modelit NP do të thotë se ndërmarrja që është pronare e sistemit të transmetimit të gazit vepron gjithashtu edhe si OST-G. Sipas misionit, të drejtave, detyrave dhe përgjegjësisë të OST-G, funksionet kryesore të OST-G-së janë: 1) planifikimi, ndërtimi, mirëmbajtja dhe financimi i rrjetit të transmetimit të gazit; dhe 2) funksionimi i sistemit të transmetimit të gazit. Menaxhimi i tregut të gazit do të jetë funksion i operatorit të tregut të gazit.

Përgjegjësitë e OST-G

Kjo supozon se OST-G do të jetë përgjegjëse ndër të tjera për menaxhimin dhe dhënien e aksesit palëve të treta për shfrytëzuesit e sistemit të transmetimit të gazit në baza jo-diskriminuese, për të mbledhur tarifat mbi aksesin, tarifat mbi kapacitetet e kufizuara, pagesat për kompensimin e brendshëm të OST-G, dhe mirëmbajtjen e zhvillimit të rrjetit të transmetimit të gazit. Përsa i përket investimeve, pronari i sistemit të transmetimit të gazit do të jetë përgjegjës për sigurimin e aftësisë afatgjatë të sistemit për të plotësuar kërkesat e arsyeshme të klientëve nëpërmjet planifikimit të investimeve. Pas liçencimit, OST-G si i Liçensuari do t'i paraqesë ERE-s planin e investimeve vjetore dhe afatgjatë, për të siguruar funksionimin e duhur dhe efikas të sistemit të transmetimit të gazit. Planet e investimeve do të japin një pasqyrë të përgjithshme dhe specifike të pritshme ndërtimit apo zgjerimit të infrastrukturës së transmetimit të gazit.

<i>Rregullat e prokurimit të OST-G</i>	Rregullat që do të zbatohen për prokurimin e OST-G duhet të bazohen në parimet e transparencës dhe barazisë në tendera. Kontratat duhet të jepen në bazë të ofertave të hapura konkurruese, duke aplikuar kriteret e parakualifikimit. Në të gjitha rastet, dokumentet e tenderit do të jetë baza për informimin ofertuesit të mundshëm për kërkesat e furnizimit me mallra dhe shërbime të veçanta, duke i dhënë ofertuesit të kualifikuar të gjithë informacionin e nevojshëm për të paraqitur ofertat e tyre.
<i>Dokumentet e Tenderit</i>	Për qëllim të efikasitetit dhe përdorimit të duhur të fondeve të gazit dokumentet e tenderit duhet që: › Të përcaktojnë qartë fushëveprimin, mallrat ose shërbimet që do të furnizohen, të drejtat dhe detyrimet e blerësit, furnizuesit dhe kontraktuesit, si dhe kushtet që duhet të plotësohen për të patur një tender që konsiderohet i drejtë; dhe › Të përcaktojnë kriteret e drejta dhe jo-diskriminuese për përzgjedhjen e fituesit.
<i>Kontrata</i>	Kontrata duhet të përcaktojë qartë mallrat, punët ose shërbimet që duhet të kryhen, të drejtat dhe detyrimet e secilës palë pjesëmarrëse në kontratë, kushtet dhe procedurat e pagesës, rregullimin e çmimeve, dëmet e likuiduara dhe bonuset, forcat madhore, zgjidhja e mosmarrëveshjeve dhe zgjidhja e kontratës, Ligji modifikues dhe rregullues.
<i>Statusi Aktual</i>	Për shkak të ekzistencës të një infrastrukture të kufizuar të gazit dhe rrjedhimisht tregut të gazit, OST-G aktualisht nuk është plotësisht funksionale (pavarësisht faktit se ajo ka qenë e liçencuar me vendim të ERE-s që nga 22 gushti i vitit 2012). Procedurat e parashikimit dhe planifikimit nuk janë vënë në vend, Kodi i Rrjetit të Transmetimit dhe Kodi i Tregut nuk janë përpunuar, dhe po kështu edhe treguesit e cilësisë të zhvilluara nga OST-G. Deri tani, Shqipëria nuk ka arritur të përmbushë kërkesat për të krijuar rregulloret dytësore përsa i përket OST-G (duke përfshirë operatorin e tregut) dhe funksioneve të saj.
<i>Rregulloret dytësore</i>	Parimet e përgjithshme të funksionimit të OST-G janë të përcaktuara në Ligjin për Sektorin e Gazit Natyror të vitit 2015, por ky duhet të plotësohet me rregulloret dytësore ku më të rëndësishme janë: › Kodi i Rrjetit të Transmetimit (rregullat e rrjetit të transmetimit), që mbulojnë detyrat dhe përgjegjësitë e OST-G në lidhje me operimin dhe zhvillimin e sistemit të transmetimit të gazit; › Rregullat për kushtet e aksesit në sistemin e transmetimit të gazit (kushtet e lidhjes), duke përcaktuar kriteret dhe procedura të qarta për lidhjen me rrjetin e transmetimit të gazit; › Rregullorja mbi sigurinë e furnizimit me gaz natyror (plani i ndërhyrjes emergjente), duke vendosur rregulla të qarta për të siguruar furnizimin e qëndrueshëm dhe efikas të gazit natyror; dhe

- › Metodologjia për përcaktimin e tarifave dhe çmimeve të transmetimit duke u fokusuar në procedurën e zhvillimit të tarifave, vlerësimin e kërkesave të të ardhurave vjetore dhe analizën e kostove.

Struktura e organizimit të biznesit të OST-G Në lidhje me detyrat dhe përgjegjësitë e OST-G, është e nevojshme të strukturohet organizimi i biznesit të tij në mënyrë të tillë që të mundësojë dhe mbështesë komunikimin e brendshëm të rrjedhshëm dhe integrimin e grupeve të ndryshme të punës, vlerave dhe strategjive. Këto janë mjete të rëndësishme për krijimin e një organizate efikase të OST-G, të cilat duhet të përfshijnë si më poshtë:

Bordi menaxhimit › Ofron mbështetje për Kryetarin dhe Bordin Drejtues kur merren vendime strategjike që nuk mund të delegohen në njësitë e veçanta organizative. Vepron si një trup koordinues i nivelit të parë për të gjitha çështjet. Përcakton qëllimin, vizionin dhe vlerat e OST-G;

Departmenti i Transmetimit › Menaxhon dhe mbikëqyr projektimit inxhinierik, ndërtimin dhe funksionet e mirëmbajtjes së OST-G, duke lejuar që furnizimi me gaz të garantohej në përputhje me kushtet e sigurisë dhe efikasitetit;

Funksioni inxhinierik projektues dhe ndërtues ○ Projektimin dhe ndërtimin ose modifikimin e objekteve të sistemit të transmetimit në përputhje me planet e investimeve dhe përmirësimeve. Përshtatjen e mëtejshme të objekteve me kërkesat e miratuara të planifikimit të sistemit të transmetimit të gazit;

Funksioni mirëmbajtës ○ Kryerja e detyrave të mirëmbajtjes së objekteve të transmetimit të OST-G. Sigurimi i kushteve të kërkuara të disponueshmërisë dhe besueshmërisë për koston më të ulët të mundshme. Zbatimin e kriterëve më të përshtatshme për përmirësimin, funksionimin dhe kontrollin e objekteve dhe pajisjeve;

Departamenti i operimit të sistemit › Departamenti i operimit të sistemit siguron vazhdimësinë dhe besueshmërinë e furnizimit me gaz dhe koordinimin e saktë të sistemeve të prodhimit dhe transmetimit. Kujdeset për shitjen e kapaciteteve ose kontratat, alokimin e kapaciteteve, balancimin dhe tregun dytësor;

Departamenti i operimit të tregut › Departamenti i operimit të tregut është i vendosur brenda OST-G vetëm fillimisht për të nisur funksionin dhe më pas duhet të dalë i pavarur si një person i veçantë juridik në pronësi të OST gazit. Ai organizon tregun e gazit në modelin e grupit balancues dhe siguron planifikimin operacional të palëve përgjegjëse të bilancit. Ai kryen mbylljen e transaksioneve dhe zgjidhjen e devijimeve (në sasi dhe financiarisht);

Departamenti i shërbimeve ekonomike dhe financiare › Menaxhon shërbimet ekonomike dhe financiare, si dhe burimet njerëzore;

- Kujdeset për furnizimin dhe menaxhimin e burimeve të nevojshme financiare dhe materiale. Mundëson që operacionet e OST-G të arrijnë objektivat e tyre, ndërsa plotëson buxhetin dhe politikat strategjike. Siguron informacion të saktë brendshëm dhe të jashtëm mbi gjendjen financiare. Vlerëson fizibilitetin dhe efektet e veprimeve të OST-G;

Burimet njerëzore

- Përcakton dhe promovon futjen e politikave, planeve dhe procedurave për menaxhimin e personelit të OST-së. Mbështet ekipin menaxhues për të kryer detyrat e tij në menaxhimin e personelit.

Identifikimi i detyrave të veçanta dhe përgjegjësi

Me qëllim që të identifikohen detyrat dhe përgjegjësitë, për çdo fushë të përfshirë në organizimin strukturor rekomandohen strategjitë e mëposhtëme:

- › Të bëhet një listë a të gjitha funksioneve të biznesit, për të identifikuar ato që janë strategjike apo jetike për kompaninë, dhe të vlerësohen pasojat e mos-kryerjes së këtyre funksioneve;
- › Të bëhet identifikimi i njësive themelore për kryerjen e këtyre funksioneve strategjike vitale dhe të analizohet rëndësia e tyre (nëse ka) për misionin e OST-G; dhe
- › Të identifikohen përfituesit dhe klientët (shfrytëzuesit e sistemit).

Aktualisht Albpetroli dhe Albpetroli në Patos funksionojnë sipas skemave organizative që janë aprovuar nga grupet e tyre menaxhuese (figurat më poshtë).

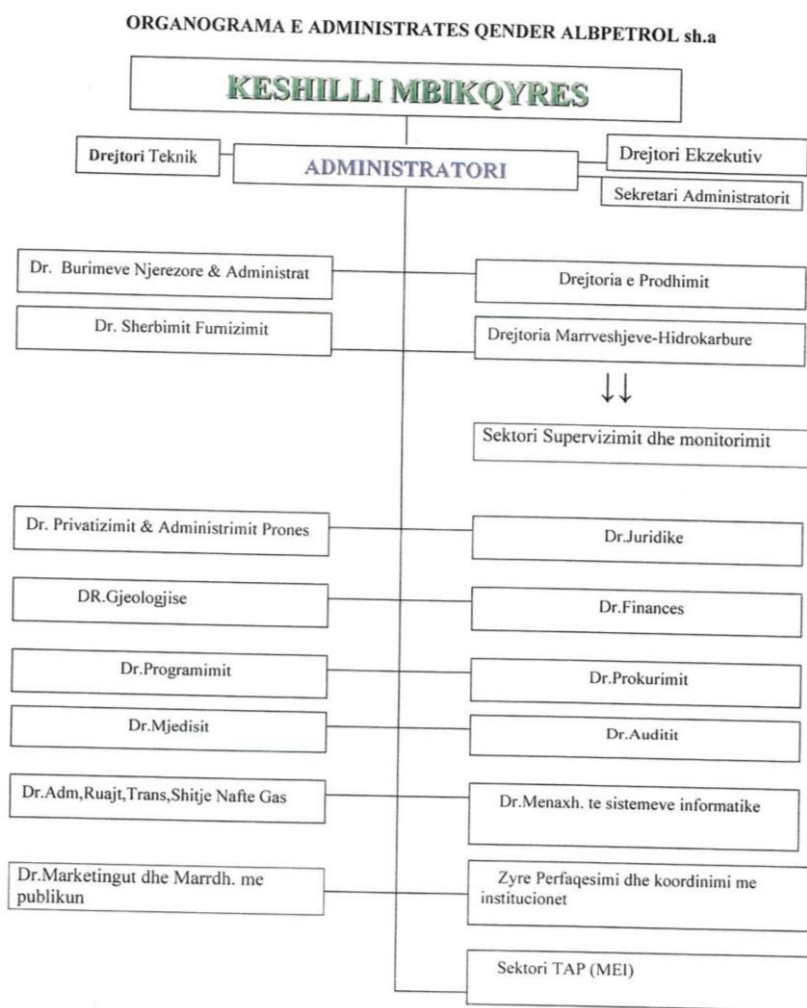

Figura 3. Skema organizative e Albpetrolit

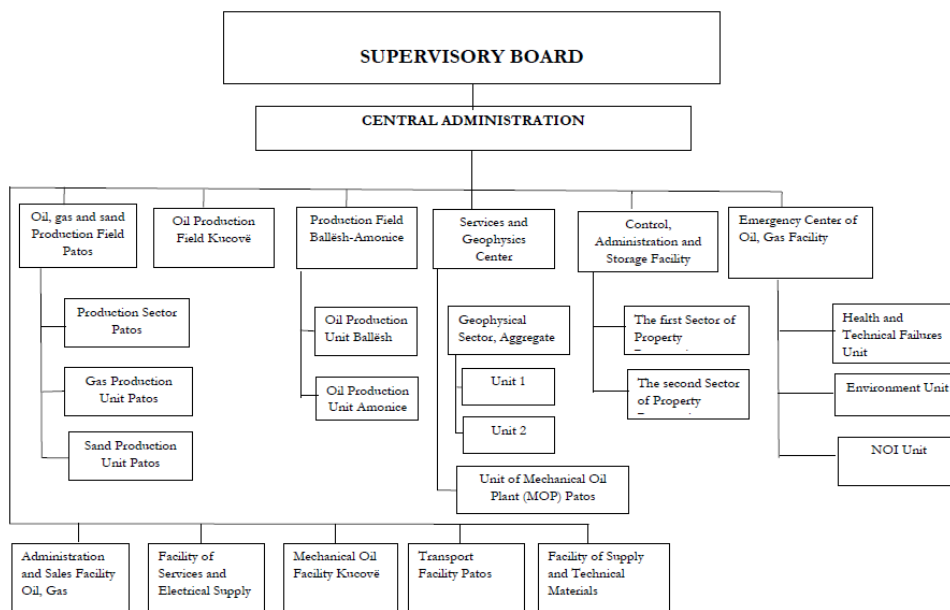

Figura 4 Skema organizative e degës së Albpetrolit në Patos

Albpetroli ka përcaktuar pozicionet dhe kualifikimet për çdo pozicion të Qendrës së Shitjes së Gazit në Fier (Tabela më poshtë).

Table 4 Pozicionet dhe kualifikimet për çdo pozicion të Qendrës së Shitjes së Gazit në Fier

N r	Emerimi	Arsimi	Specialiteti	Nr	Cilesimi
	Administrata			12	
1	Drejtor	I Larte	Inxh.Ekon, etj	1	Nenpunes
2	K/Inxh.	I Larte	Inxh.	1	Nenpunes
3	Shef finance	I Larte	financier	1	Nenpunes
4	Pergjs.Zyre.Pune,Juridike	I Larte	Jurist	1	Nenpunes
5	Llogaritar pare	I Larte	Ekonomet	1	Nenpunes
6	Specialist zbatimit rregullo.trans.gazit	I Larte	Inxhi.nafte etj	4	Nenpunes
7	Specilist mardhenie me jashte	I Larte	Inxhi.nafte etj	1	Nenpunes
8	Pergjesgjes I tras.gazii	I Larte	Inxhi.nafte, ekon	1	Nenpunes
9	magazinjer	i Larte/mesme	Ekon. Inxh , etj	1	Nenpunes
10	Sanitare	I mesem		1	Punetor
	Stacioni Gazit Fier			10	
	Pergjegjes stacioni	i Larte/mesme	Inxh.nafte,Teknik	1	Nenpunes
	Operator	I mesem profesional	teknik nafte	4	Punetor
	Nd/Operator	I mesem profesional	teknik nafte	4	Punetor
	Kipist	I mesem profesional	teknik	1	Punetor
	Stacioni Gazit Ballsh			10	
	Pergjegjes stacioni	i Larte/mesme	Inxh.nafte,Teknik	1	Nenpunes
	Operator	I mesem profesional	teknik nafte	4	Punetor
	Nd/Operator	I mesem profesional	teknik nafte	4	Punetor
	Kipist	I mesem profesional	teknik	1	Punetor
	Stacioni Gazit Vlore			8	
	Roje objekti	I mesem profesional	teknik	8	Punetor
	Kompresorat Drenove			13	
	Pergjegjes stacioni	i Larte/mesme	Inxh.nafte,Teknik	1	Nenpunes
	Kompresorista	I mesem profesional	teknik	4	Punetor
	Elektracist kompresori	I mesem profesional	teknik	3	Punetor
	Operator pomp uji	I mesem profesional	teknik	4	Punetor
	Axhustator	I mesem profesional	teknik	1	Punetor

	Roje Tubacioni			10	
	Tubacion Divjake	I mesem	teknik	3	
	Tubacion Povelce	I mesem	teknik	4	
	Tubacion Panaja	I mesem	teknik	3	
	Kontrollor tubacioni			19	
-	<u>Gjithsej</u>	<u>Nenpunes 15</u>	<u>Punetor 68</u>	<u>83</u>	-
	<u>Gjithsej</u>	<u>15+68=83</u>			

Deri tani, në përputhje me licencat për transmetimin dhe shpërndarjen e gazit natyror nga 2012, Albpetrol SH.A duhet të kishte zbatuar tashmë, ndarjen pronësore ligjore dhe funksionale. Megjithatë, kjo nuk është realizuar akoma, ndërkohë që i kanë dalë kërkesa të reja që rrjedhin nga PTE.

Kapitulli 12.7 më poshtë përmban disa shënime mbi kërkesat e mëtejshme që do të duhet të plotësohen në kuadrin e riorganizimit të Albpetrolit në funksion të ndarjes sipas modelit NP si dhe për rregullat e certifikimit të ERE-s. Këto do të jenë të zbatueshme edhe në rast se zgjidhet një operator i kombinuar (i sistemit të transmetimit dhe të shpërndarjes) me kusht që një operator i tillë të jetë në përputhje me kërkesat e modelit NP në lidhje me OST-G.

Megjithatë, ka disa parakushte për procedimin e mëtejshëm të Albpetrolit për zbatimin e modelit NP, dmth disa aktivitete të rëndësishme që marrin kohë duhet të kryhen para se Albpetroli të jetë në gjendje për të filluar ndarjen sipas kërkesave të modelit NP. Këto aktivitete janë shënuar shkurtimisht më poshtë (edhe pse, radha e hapave të caktuara mund të ndryshohet në qoftë se rezulton se një rradhë e ndryshme do të jetë më e përshtatshme për rrethanat në Shqipëri):

- › Fillimisht, Albpetroli duhet të krijojë një inventar të përgjithshëm të pasurisë në nivel kompanie, dhe së dyti për të pasurive të veçanta të cilat i përkasin linjave të naftës dhe gazit dhe të operacioneve të biznesit;
- › Më pas, në funksion të aseteve të gazit të lidhura me aktivitet jo-prodhuese dhe jo-tregtare³¹ (ato veprimtari që lidhen me prodhimin e gazit dhe shitjen/ tregtinë e gazit nuk përfshihen), Albpetroli duhet të identifikojë dhe të verifikojë ekzistencën e aseteve të gazit të lidhura me aktivitetet jo-prodhuese dhe jo-komerciale dhe të përcaktojë vlerat e tyre bazuar në metodën më të përshtatshme në përputhje me Standardet ndërkombëtare të Vlerësimit (SNV) dhe Standardet ndërkombëtare të Raportimit financiar (SNRF);

³¹ Asetet komerciale të gazit (dmth ato që lidhen me shitjen / tregtimin e gazit) mund të trajtohet në mënyrë opsionale si të lejuara për t'u marrë në konsideratë këtu, por vetëm në rast se një operator i kombinuar (i sistemit të transmetimit dhe të shpërndarjes) është përzgjedhur për implementim, për atë kohë sa operatori plotëson rregullin e 10.000 konsumatorëve fundorë në varësi të ndarjes pronësore të sistemit të shpërndarjes (kz është rregulli i 100.000 konsumatorëve fundorë në vendet e BE-së). Asetet e gazit që lidhen me prodhimin duhet të lihen jashtë librave të një operatori të tillë.

- › Më pas, në funksion të aseteve të gazit të lidhura me aktivitet jo-prodhuese dhe jo-tregtare (ato veprimtari që lidhen me prodhimin e gazit dhe shitjen/tregtinë e gazit nuk përfshihen), Albpetroli duhet të krijojë një drejtori të transmetimit dhe shpërndarjes të gazit natyror që do të ketë për detyrë kryerjen e veprimtarive të transmetimit dhe shpërndarjes së gazit natyror;
- › Më pas në funksion të aseteve dhe linjave të operimit të biznesit të gazit të lidhura me aktivitetet jo-prodhuese dhe jo-komerciale, Albpetroli duhet t'ja kalojë këto pasuri (të cilat janë vlerësuar më parë) drejtorisë për transmetimin dhe shpërndarjen e gazit natyror (e cila është themeluar më parë) dhe të sigurojë ndarjen e llogarive dhe ndarjen e strukturave të menaxhimit për këtë departament (i cila tani është përgjegjës për transmetimin dhe shpërndarjen e gazit natyror);
- › Më pas në funksion të ndarjes ligjore në kontekstin e ndarjes së mëvonshme pronësore (e cila vjen më vonë), Albpetroli duhet ta kthejë drejtorinë për transmetimin dhe shpërndarjen e gazit natyror (e cila është tashmë e themeluar dhe funksionale) në një person juridikisht të ndarë nga Albpetroli dhe të transferojë në pronësi të tij asetet jo-prodhuese dhe jo-komerciale të gazit;
- › Së fundi, ky person i ri i ndarë juridikisht që tani zotëron asetet jo-prodhuese dhe jo-komerciale duhet të angazhohet në marrëdhëniet me ERE-n dhe të ndjekë kërkesat e saj lidhur me hartimin e një regjistri të aseteve rregullatore, ri-vlerësimi i aseteve dhe krijimi e bazës rregullatore të aseteve, të cilat do t'i shërbejnë ERE-s për përcaktimin e tarifave të transmetimit dhe shpërndarjes e gazit natyror.

11.4 Konkluzione

Prioritetet

Ligji për sektorin e gazit natyror i vitit 2015 rregullon tregun e gazit natyror, por për procesin e mëtejshëm të (ri) gazifikimit të Shqipërisë do të jetë e nevojshme ose për të zhvilluar struktura të mëtejshme apo për të vendosur persona juridikë që të jenë bartës të projektit të gazifikimit. Meqë potenciali kryesor për gazifikimin është lidhja me TAP, prioriteti i parë është zhvillimi i mëtejshëm i OST-G (Albpetrolit), i cili tashmë është liçencuar me vendimin e ERE-s dhe prioriteti i dytë është themelimi i OSSH-G.

OST-G dhe OSSH-G

Albpetroli do të zhvillohet më tej si OST-G, në përputhje me ligjin e ri të gazit. Është e këshillueshme, që fillimisht Albpetroli të funksionojë si një kompani 100% në pronësi të shtetit, dhe më vonë të ulë aksionet e saj të pronësisë për ta mbajtur në të një nivel që korrespondon me Strategjinë e Zhvillimit të Energjisë. Albpetroli do të luajë një rol të rëndësishëm në planifikimin dhe zhvillimin e lidhjes së Shqipërisë me TAP-in dhe tubacionet e tjera rajonale të gazit që mund të jenë realizuar eventualisht dhe gjithashtu të sigurojë mbështetjen e mëtejshme të shtetit për gazifikimin në Shqipëri. Më tej gazifikimi do të kryhet nga OSSH-G, e cila do të zhvillojë rrjetin e shpërndarjes së gazit natyror. Zhvillimi i mëtejshëm i OST-G (Albpetrol) dhe krijimi e OSSH-G do të kryhet nën mbikëqyrjen e ngushtë, kontrollin dhe monitorimin e ERE-s.

ERE

Një nga rolet më të rëndësishme në Ligjin e ri për Sektorin e Gazit Natyror i është dhënë ERE-s. ERE do të duhet të ndërmarrë të gjitha veprimet rregullatore përkatëse për gazifikimin e vendit. Edhe pse ligji parashikon kompetencat e ERE-s për sektorin e gazit (të mbikëqyrë dhe rregullojë funksionimin e ndërmarrjeve të gazit), përveç liçencimit të Albpetrolit për kryerjen e aktiviteteve të transmetimit dhe shpërndarjes të datës 22 gusht 2012, nuk ka asnjë ushtrim tjetër të këtyre kompetencave për shkak të mungesës së një infrastrukturë të rëndësishme të furnizimit me gaz. Meqë kuadri rregullator i lidhur me gazin është në fazat e hershme të zhvillimit, ai ka nevojë të forcohet më tej.

12 SHEMBUJ TË METODOLOGJIVE PËR ÇERTIFIKIMIN DHE EMËRIMIN E OPERATORËVE TË SISTEMIT TË TRANSMETIMIT

12.1 Hyrje

Pas hyrjes në fuqi të ligjit të ri të gazit, kërkesat e Paketës së Tretë janë adoptuar në ligjin shqiptar dhe për pasojë ai duhet të zbatohet në praktikë. Në rrjedhën e zbatimit të tij, do të jetë e nevojshme për të kryer çertifikimin e OST-G (gjithashtu të OST-E, por në një procedurë të veçantë)³².

Çertifikimi do të udhëhiqet nga ERE. Çertifikimi është një proces që teston përputhshmërisë me kërkesat e ndarjes në lidhje me organizimin e OST-G. ERE do të kryejë procedurën e çertifikimit të OST-G vetëm në përputhje me modelin NP. Dy modelet e tjerë, OPT (Operatori i Pavarur i Transmetimit) dhe OPS (Operatori i Pavarur i Sistemit), nuk janë të zbatueshme në Shqipëri.

Në kontekstin e çertifikimit, Rregullorja mbi Çertifikimin e OST-G e adoptuar nga ERE ofron një grup shënimesh interpretuese sipas modelit të perceptuar të ndarjes pronësore, për të siguruar marrjen e vendimeve uniforme dhe një procedurë korrekte. Rregullorja i ofron ndërmarrjeve të interesuara mundësi për tu përgatitur sa më mirë për aplikimin për çertifikim.

Interpretimet parashtuara në këtë kapitull janë të një natyre rregullatore dhe të lidhura direkt me aplikimin për çertifikimin e OST-G në Shqipëri. Si të tilla, ato kanë të bëjnë vetëm me modelin NP, pasi ky është modeli i vetëm i lejuar për t'u zbatuar në Shqipëri.

Së pari, rekomandimet përmbajnë kuptimin e drejtë rregullator të këtij modeli të ndarjes. Së dyti, ato shërbejnë për të formuar një listë jo të plotë kërkesash për dokumentet që do të dorëzohen nga OST-G për ERE brenda aplikacionit. Së treti, rekomandimet janë brenda kornizës së opinionëve të KE mbi çertifikimin e OST-ve në Shtetet Anëtare të BE-së (në mungesë të atyre të Sekretariatit të KE për Palët Kontraktuese), duke ofruar një shikim më praktik të domethënies së tyre.

Rregullorja mbi Çertifikimin e OST-G e adoptuar nga ERE përfshin edhe kriteret që do të përdoren për të vlerësuar përmbushjen e kërkesave të përcaktuara kur aplikanti për OST-G paraqet kërkesën për çertifikim. Pjesa e parë e këtij kapitulli është drejtpërdrejt e përdorshme për implementimin e Rregullores.

Në pjesën e tij të dytë, kapitulli fokusohet në përvojën e fituar deri tani në kuadër të opinionëve të KE mbi çertifikimin e OST në Shtetet Anëtare të BE. Një grup i

³² Çfarëdo që është i përmendur në këtë Kapitull nuk është i zbatueshëm për TAP-in, pasi ai ka një regjim të veçantë rregullativ si pasojë e vendimit të përjashtimit. Procedura e çertifikimit ka përfunduar pasi entet rregullatore të Shqipërisë, Greqisë dhe Italisë kanë dhënë vendimet e tyre mbi çertifikimin paraprak pozitiv të TAP-it.

eksperiencave të fituara është elaboruar për modelin NP bazuar në komentet e KE-së. Këto eksperiencë mund të përdoren nga ERE për të vendosur kriteret e veta për qëllime të vlerësimit.

Duke përdorur këtë Kapitull, ERE dhe Albpetrol (si aplikuesi potencial për OST-G) mund të avancojnë njohuritë mbi temën komplekse të çertifikimit, e cila është përshkruar më poshtë.

12.2 Procedura e Çertifikimit

Sistemi i

transmetimit të gazit

- › Funksionimi i sistemit të transmetimit të gazit do të jetë subjekt i çertifikimit nga ana e ERE-s.

OST-G duhet të çertifikohet nga ERE. Funksionimi i sistemit të transmetimit të gazit pa çertifikatë duhet të trajtohet si një kundërvajtje në pajtim me ligjin kombëtar në fuqi dhe mund të shkaktojë marrjen e një gjobe. Sistemi i transmetimit të gazit (rrjeti), do të përcaktohet nga ligji i aplikueshëm kombëtar. Rrjedhimisht, OST-G do të jetë operatori i këtij sistemi të transmetimit të gazit.

Fillimi i procedurës dhe aplikimi tek ERE

- › Procedura e çertifikimit do të fillojë me paraqitjen e kërkesës nga aplikanti për OST-G.

Edhe pse fillimi i procedurës së çertifikimit mund të vijë, në parim, me kërkesën e pronarit të sistemit të transmetimit të gazit, Sekretariatit të KE (për sa kohë që Shqipëria është një palë kontraktuese e KE-së), ose me iniciativën e ERE-s, është e këshillueshme që vetë aplikuesi për OST-G të jetë iniciator, sepse ai mbi të gjitha është objekt i çertifikimit. Për më tepër, parashtruesit e kërkesës për OST-G do të mbajnë barrën e procedurës së çertifikimit. Në rastet kur aplikuesi nuk është OST-G, pasi në atë rast do të kishte qenë i prekur nga vendimi, është megjithatë e detyrueshme për OST-G të marrë pjesë në procedurë. Përveç aplikuesit për OST-G, ndonjë nga Kompanitë e integruara vertikalisht (KIV-ët) lidhur duhet të marrë pjesë në procedurë gjithashtu.

Afati i aplikimit

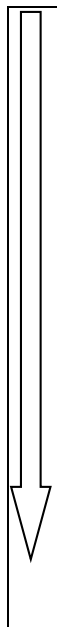
- › OST-G duhet të paraqesë kërkesën për çertifikim jo më vonë se 1 qershori i vitit 2016 (kjo datë është vendosur në përputhje me Vendimin e Këshillit të Ministrave që ka Direktivën 2009/73 / EC të gazit natyror, si *acquis communautaire* i ri). Kjo datë duhet të modifikohet në përshtatje me rrethanat në Shqipëri duke pasur parasysh rezultatet e komunikimit me Sekretariatit të KE-së.

Ligji përkatës kombëtar duhet të deklarojë se data ligjore e kërkesës për çertifikim është jo më vonë se data e caktuar. Pasoja e mungesës (ose vonesës) të afatit të aplikimit për çertifikim nuk do të rregullohet në mënyrë specifike në legjislacion. Kjo nuk është një çështje për tu shqetësuar sepse ERE, në një situatë të tillë, mund të fillojë procedurën e çertifikimit më vete për të siguruar përputhshmërinë me kërkesat e ndarjes.

Shikim i përgjithshëm mbi procedurën zyrtare të çertifikimit

- › Procedura e çertifikimit mund të përmbledhet si në tabelën e mëposhtëme:

Tabela 5 Sekuenca në kohë e procedurës zyrtare të çertifikimit

	1 Qershor 2016	Afati i fundit për ERE-n për të pranuar aplikimet për OST-G.
	4 muaj	Afati i fundit për ERE-n për të dhënë vendimin për draft çertifikimin (duke filluar me aplikimin e plotë).
	Menjëherë	Dhënia nga ERE e vendimit të draft çertifikimit për Sekretariatit e KE-së dhe për aplikuesit për OST-G.
	4 muaj	Afati i fundit për Sekretariatit për t'i dërguar ERE-s një përgjigje (opinion) për aplikantin. SKE duhet t'i kërkojë Bordit Shqyrtues të japë mendimin e tij për vendimin e ERE-s
	2 muaj	Afati i fundit për ERE-n për të nxjerrë vendimin përfundimtar të çertifikimit (duke filluar me marrjen e mendimit të SKE-së) apo miratimi i heshtur i SKE, duke konsideruar maksimumin e rekomandimeve.
	X	Publikimi i vendimit në Fletoren Zyrtare / faqen e internetit të KE-së → emërtimin në të njëjtën kohë.

Vendimi i ERE-s

- › ERE do të marrë vendimin përfundimtar për çertifikimin brenda dy muajve nga marrja e mendimit të SKE ose nga skadimi i afatit të përcaktuar në nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 714/2009 të energjisë elektrike apo nenin 3 (1) të Rregullorja (KE) Nr 715/2009 të gazit natyror (në fiksionin e mosveprimit). Pasi SKE ka dërguar opinionin e saj, ERE e merr atë në konsideratë në masën maksimale të mundshme, dhe merr vendimin përfundimtar të çertifikimit.

ERE do të marrë vendimin përfundimtar të çertifikimit brenda dy muajve nga marrja e mendimit nga SKE ose deri në fund të periudhës së lejuar për shqyrtim nëse nuk e merr atë. ERE e merr parasysh opinionin e SKE-së dhe mbështetet sa më shumë që të jetë e mundur mbi atë opinion për marrjen e vendimit përfundimtar të çertifikimit. Për vendimin e draft-çertifikimit, aplikimi dhe dokumentacioni i duhur, i paraqitur në mënyrë mjaft të qartë, duhet të dorëzohet duke përfshirë çdo miratim dhe pëlqimet e nevojshme, në qoftë se jepet. Kjo lidhet me, për shembull, rishikimin e marrëveshjeve kontraktuale, ofrimin e shërbimeve për OST-G nga ndonjë nga KIV-ët apo ndonjë nga filialet e tyre dhe anasjelltas.

Dispozita shitesë

- › Çertifikimi mund të jetë i kushtëzuar, në masën e nevojshme për të siguruar se kërkesat do të përmbushen.

Vendimi përfundimtar çertifikimit mund të jetë: 1) i kufizuar, brenda kuptimit të Ligjit të Procedurave Administrative, 2) i miratuar me kusht, ose 3) nën revokim. Çertifikimi gjithashtu mund të miratohet me kusht dhe t'i nënshtrohet më vonë amendimit ose plotësimit. Qëllimi legjislativ për këtë zgjedhje është sigurimi qëndrueshmërinë ekonomike dhe aftësinë për të investuar. ERE duhet të përdorë këtë opsion vetëm nëse ka dyshime për përshtatshmërinë e burimeve të

nevojshme financiare të OST-G. ERE rezervon të drejtën për të nxjerrë rregullore të tjera për të siguruar respektimin e kërkesave të ndarjes në të ardhmen. Ky është një shqetësim i veçantë për sa i përket hartimit të programit të përputhshmërisë dhe zbatimit të tij.

Emërimi i OST-G

- › Vendimi përfundimtar çertifikimit do të publikohet, së bashku me mendimin e SKE-së, në Gazetën Zyrtare të Shqipërisë dhe në faqen e internetit të KE-së, në formën e duhur. Me shpalljen e çertifikimit në Gazetën Zyrtare të Shqipërisë dhe në faqen e internetit të KE-së, aplikanti është emëruar si OST-G. ERE do të njoftojë SKE për emërimin të OST-G në përputhje me modelin NP. Emërimi i OST-G sipas dy modeleve të tjera nuk është i mundur.

Procedura e çertifikimit përfundon me emërimin e OST gazit me njoftim formal në Gazetën Zyrtare të Shqipërisë dhe në faqen e internetit të KE-së. ERE do të njoftojë SKE në përputhje me rrethanat në lidhje me emërtimin.

Miratimi në heshtje

- › Nëse ERE-ja nuk merr vendim brenda afatit të caktuar, atëherë OST-G e merr të mirëqënë vendimin pozitiv të çertifikimit.

Miratimi në heshtje do të aplikohet nëse ERE-ja nuk shpall vendimin përfundimtar të çertifikimit brenda dy muajve nga marrja e opinionit të SKE-së ose përfundimit të periudhës së komenteve. Në një rast të tillë, OST-G-ja përkatëse konsiderohet si e çertifikuar. OST-G konsiderohet e çertifikuar deri në datën në të cilën ERE e merr një vendim të tillë. Përfundimi i afatit dhe miratimi në heshtje nuk do të kërkonte një sqarim zyrtar. Kjo klauzolë siguron që OST-G-ja mund të vazhdojë të operojë sistemin e transmetimit të gazit dhe do të pranojë çdo paqartësi ligjore në rast të një vonese në çertifikim. Miratimi në heshtje vlen vetëm nëse SKE ka qenë i përfshirë.

Ndryshimet në procedura kur përfshihen vende të treta

- › Në rastin e OST-G apo një pronari të sistemit të transmetimit të gazit të përbërë nga një ose më shumë persona (vetëm apo bashkëpronarë) që vijnë nga një ose më shumë vende të treta, çertifikimi do të jepet vetëm nëse OST-G ose pronari i sistemit të transmetimit të gazit plotëson kërkesat e parashikuara nga ligji i aplikueshëm kombëtar dhe nëse MEI ka vendosur se dhënia e çertifikimit nuk rrezikon sigurinë e energjisë elektrike apo furnizimit të gazit natyror në Shqipëri dhe të KE-së. Aplikanti duhet të dorëzojë të gjitha dokumentet e nevojshme për vlerësimin e ndikimit në lidhje me sigurinë e furnizimit me gaz natyror në bazë të kërkesës.

Në rast të përfshirjes së vendeve të treta, një metodë tjetër do të aplikohet që synon në veçanti pjesëmarrjen e MEI, përveç pjesëmarrjes së SKE-së. Një katalog i rasteve të ndarjes duhet të zgjerohet me përfshirjen e çdo vendi tjetër të tretë për të vlerësuar ndikimin e çertifikimit në sigurinë kombëtare të furnizimit me gaz natyror dhe të sigurisë së KE-së. Çertifikimi do të arrihet në bashkëpunim me MEI-n. Përndryshe, procedura është e njëjtë me procedurën bazë, kështu që pjesa e mëposhtme ka për qëllim vetëm për të adresuar detaje të reja.

*Kontrolli nga
persona nga vende
të treta*

- › Kur aksionet monetare të OST-G apo një sistemi të transmetimit të gazit mbahen nga një ose më shumë persona nga vende të treta (vende të cilat nuk janë palë kontraktuese të KE-së), vetëm ose në bashkëpronësi, ERE duhet të informojë menjëherë SKE-në. OST-G apo pronari i sistemit të transmetimit të gazit duhet të paraqesë aplikimin për certifikim tek ERE jo më vonë se data 1 janar 2017.

Këto dispozita do të zbatohen kur OST-G apo pronari i sistemit të transmetimit të gazit kontrollohet nga një ose disa persona nga vendet e treta. Personi kontrollues duhet të jetë jashtë Palëve Kontraktuese të KE-së. Për më tepër, kontrolli duhet të jetë i plotë, (dmth angazhim i plotë nga një person ose persona nga një ose më shumë vende të treta). Rregullorja e Bashkimit të Kompanive e BE-së është një rregullore e rëndësishme për përcaktimin e nivelit të kontrollit. Kompania mëmë ose një person nga një vend i tretë trajtohet gjithashtu edhe si person i vendit të tretë i cili mban nën kontroll i vetëm OST-G-në. Nëse disa persona vendeve të treta dhe një person nga palë kontraktuese të KE-së kontrollojnë së bashku OST-G-në, atëherë konsiderohet se OST-G është pjesërisht e kontrolluar sepse ka një person nga Palët Kontraktuese të KE-së.

*Njoftimi i SKE dhe
afatet finale*

- › Kur dorëzohet kërkesa për certifikimin e OST-G nga një vend i tretë ERE njofton Sekretariat.

Edhe pse OST-G do të bëjë kërkesën jo më vonë se 1 janari 2017, kjo nuk do të thotë se certifikimi është i panevojshëm përpara kësaj date. Për një procedurë më ekonomike rekomandohet që OST-G të bëjë kërkesën brenda 1 qershorit 2016.

Pjesëmarrja e MEI

- › MEI do të informojë ERE-n brenda tre muajve nga marrja e dokumentacionit të plotë për dhënien e vlerësimit nëse dhënia e certifikimit kërcënon sigurinë kombëtare të energjisë elektrike apo furnizimit me gaz natyror në Shqipëri dhe sigurinë e KE-së. Në vlerësimin e ndikimit në sigurinë e furnizimit me gaz natyror, MEI do të përfshijë:
 - të drejtat dhe detyrimet e KE-së në lidhje me këtë vend të tretë, sipas së drejtës ndërkombëtare, duke përfshirë çdo marrëveshje të arritur me një ose më shumë vende të treta ku KE është palë kontraktuese dhe që adreson çështjet e sigurisë së energjisë,
 - të drejtat dhe detyrimet e Shqipërisë për atë vend të tretë që dalin nga një marrëveshje lidhur me vendin e tretë, sipas *acquis communautaire* të KE-së, dhe
 - rrethana të tjera të veçanta të rastit në fjalë dhe të vendit të tretë.

Ndërsa ERE do të shqyrtojë përputhshmërinë me rregullat, MEI do të vlerësojë ndikimin e certifikimit në sigurinë kombëtare të furnizimit të energjisë dhe të KE-së në bazë të disa kriterëve të caktuar. Paralelisht me kërkesën e paraqitur ndaj ERE-s, OST-G duhet t'i japë dokumentet e kërkuara për shqyrtim MEI-t. Auditimi nga MEI do të kryhet si një vlerësim i pavarur i ndikimit në sigurinë e furnizimit me energji të cilën ERE është e detyruar ta marrë në konsideratë në dhënien e vendimit përfundimtar për certifikimin.

Pjesëmarrja e SKE-së

- › Para marrjes së vendimit përfundimtar të çertifikimit nga ERE, ERE dhe MEI do t'i kërkojnë SKE një mendim nëse OST-G-ja apo një pronar i sistemit të transmetimit të gazit plotëson kërkesat dhe nëse përbën një kërcënim për sigurinë energjetike të KE dhe rrjedhimisht duhet të përjashtohet nga çertifikimi.

SKE do të ketë një mundësi për të komentuar para se të merret vendimi përfundimtar i çertifikimit nga ERE. ERE do të analizojë kërkesën për çertifikim brenda katër muajve duke filluar me fillimin e procedurës dhe do t'i dërgojë vendimin e draft-çertifikimit së bashku me të gjitha informatat e duhura SKE-së për të marrë mendimin e tij. SKE mund, së pari, të kërkojë respektimin e plotë të kushteve të ndarjes, por edhe të tërheqë vëmendjen për ndikimin e çertifikimit në sigurinë e furnizimit me energji. Periudha për të komentuar mbi çertifikimin është katër muaj dhe mund të zgjatet edhe më shumë nëse SKE vendos të marrë mendimin e Bordit Rregullator të KE-së, të Palëve Kontraktuese në fjalë në KE ose ndonjë pale tjetër të interesuar.

Vendimi

- › ERE do të vendosë për çertifikimin brenda dy muajve pas marrjes së opinionit nga SKE, ose pas periudhës së përmendur në nenin 11 (6) të Direktivave, nëse periudha ka kaluar pa marrë një opinion nga SKE. ERE merr parasysh në masën maksimale të mundshme mendimin e SEN në vendimin përfundimtar të çertifikimit. Rishikimi nga MEI do të jenë pjesë e vendimit përfundimtar të çertifikimit nga ana e ERE-s.

Afatet për vendimin përfundimtar të çertifikimit janë të ngjashme me ato të procedurës bazë. ERE do të njoftojë SKE pa vonesë për vendimin e draft-çertifikimit dhe do t'i paraqesë të gjitha informacionet e rëndësishme në lidhje me të.

Publikimi

- › ERE duhet të publikojë vendimin përfundimtar për çertifikimin së bashku me mendimin e SKE-së në Gazetën Zyrtare të Shqipërisë dhe në faqen e internetit të KE-së. ERE do të komunikojë çdo devijim nga opinioni i SKE-së, përfshirë edhe arsyetimin për çdo devijim të mundshëm dhe e publikon atë.

12.3 Ndarja Pronësore e OST-G-së (Modeli NP)

Modeli NP

Çertifikimi i një OST-G-je sipas modelit NP (Ndarja Pronësore) kërkon që pronësia e rrjetit të transmetimit të gazit të jetë e qartë, kontrolli dhe të drejtat në fushat e eksplorimit, prodhimit apo furnizimit janë të kufizuara, emërimi i anëtarëve të Organit Mbikëqyrës është i rregulluar dhe ka fonde të mjaftueshme në dispozicion për OST-G. Procedura e ndarjes do të sigurojë se informacionet sensitive nuk keqpërdoren në zonat e eksplorimit, prodhimit, apo furnizimit.

Pronësia e rrjetit të transmetimit të gazit

- › OST-G sipas modelit NP nëpërmjet investimeve direkte ose investimeve të kapitalit, do të jetë pronar i rrjetit të transmetimit të gazit.

Dy modelet themelore të shpjeguara në vijim janë të mundshme:

- › Ose OST-G sipas modelit NP mban pronësinë e rrjetit të transmetimit të gazit mënyrë direkte, në kuptimin e ligjit të pronës, ose
- › Ose e drejta për pronësinë e rrjetit të transmetimit të gazit ndërmjetësohet përmes pjesëmarrjes së një shoqëri tjetër (të ashtuquajtur "kompani pronësie"), e cila mban pronësinë e rrjetit të transmetimit të gazit në kuptimin e ligjit të pronës.

Në përgjithësi, formimi i një sipërmarrje të përbashkët është gjithashtu i lejueshëm. Pronësia e OST-G-së, e cila është formuar në këtë mënyrë, do të shtrihet mbi të gjithë rrjetin e transmetimit të gazit.

Në opsionin e parë, OST-G mban drejtpërdrejt pronësinë e rrjetit të transmetimit të gazit në kuptimin e ligjit të pronës. Operimi rrjetit të gazit mund të vlerësohet në bazë të standardeve të cilat lejojnë një pronësi e pjesshme të rrjetit të transmetimit të gazit, për aq kohë sa rrjeti është plotësisht i ndarë nga ana e pronësisë. Veçanërisht në rrjetet e gazit, forma nga më të ndryshmet mund të ndodhin kur një tubacioni mund të përdoret nga disa OST-G, të cilat ndajnë pronësinë e tubacionit apo kapacitetit në një formë ose në një tjetër. Megjithatë, menaxhimi teknik apo funksionimi i sistemit në fakt mund të bëhet vetëm në mënyrë uniforme. Operimi i rrjetit të gazit dhe menaxhimin teknik apo funksionimi i sistemit mund të ndahen.

Në opsionin e dytë, OST-G-ja gjithashtu mund të ndërmjetësohet nga investimet e kapitalit, dmth ajo mund të paraqitet si një prej investitorëve apo pronarëve të rrjetit të transmetimit të gazit. Këtu, pronësia e rrjetit të gazit apo një pjesë të tij i është dhënë kompanisë pronare në të cilën OST-G-ja ka investuar kapitale. Kjo supozon se pjesa e pronësisë që zotëron OST-G-ja i jep të drejtën për të disponuar rrjetin e transmetimit të gazit me të drejtën e pronarit. Megjithatë, nuk ka nevojë për një të drejtë të vetme të dispozicionit të rrjetit. Përkundrazi, të drejtat që janë të krahasueshme me ato të një pronari të përbashkët duhet të plotësohen. Të drejtat e palëve pronare duhet të sanksionohen në marrëveshjen e tyre të bashkëpunimit.

Të drejtat e Pronës

Ka marrëveshje të ndryshme në lidhje me të drejtat e pronësisë të ndërmjetësuar nga investimet e kapitalit. Për shembull, ka raste kur linjat / tubacionet janë subjekt i përmasave përkatëse duke pasqyruar në këtë mënyrë aksione individuale. Në rrjetet e gazit, aksionet e mbajtura nga aksionerët rregullisht kanë të bëjnë edhe me kapacitetet, përveç atyre që janë të lidhur fizikisht me vetë tubacionet. Ndërmarrjet të cilat janë aktive në zonat konkurruese nuk lejohen të mbajnë aksione pronësie në kompani. Në kontekstin e ndarjes, kjo është e lejuar vetëm nëse ato aksionarë janë OST-G të ndara në mënyrë të rregullt. Një kontroll i përbashkët mbi kompaninë e pronësisë, e cila është pronare e drejtpërdrejtë e rrjetit të transmetimit të gazit, do të kërkohet, atëherë kur asnjëra nga palët nuk ka një kontroll të vetëm të kompanisë përmes marrëveshjeve kontraktuale. Në këtë rast, ndërmarrjet kontrolluese nuk mund të mbajnë "pronësinë indirekte" të rrjetit të transmetimit të gazit. Në këtë rast, do të zbatohet Rregullorja e BE-së për bashkimin e kompanive.

Sipërmarrjet e përbashkëta

- › Dy ose më shumë ndërmarrje, të cilat janë pronarë të rrjetit të transmetimit të gazit, mund të krijojnë një ndërmarrje të përbashkët, e cila do të veprojë si OST-G për rrjetin përkatës në dy ose më shumë Palë

Kontraktuese ose Shtete Anëtare të BE. Një ndërmarrje tjetër mund të bëhet pjesë e sipërmarrjes së përbashkët, vetëm nëse është e ndarë siç duhet dhe e çertifikuar sipas ligjit kombëtar të respektiv.

Opsioni i tretë për të strukturuar OST-G sipas Modelit NP është krijimi i një ndërmarrje të përbashkët e cila operon rrjetet e transmetimit të gazit në të paktën dy Palë Kontraktuese të KE-se ose dy Shtete Anëtare të BE-së. Në këtë rast, operimi i rrjetit të gazit dhe menaxhimin teknik do të ndahen plotësisht (shih Figurën më poshtë).

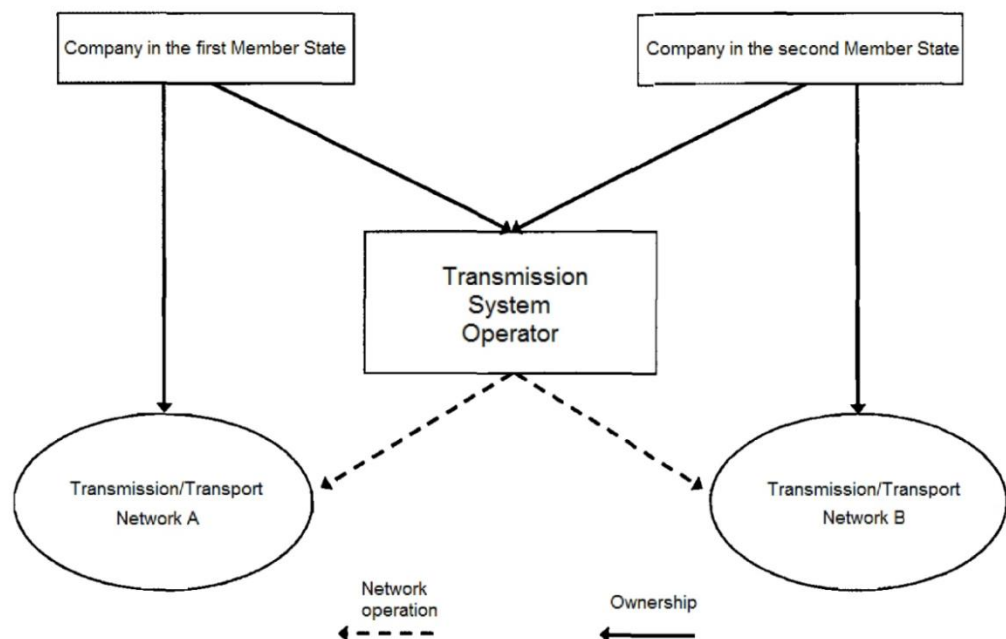

Figura 5 Struktura e sipërmarrjes së përbashkët

Burimet e nevojshme

Pronësia e OST-G-së do të zgjerohet në rrjetin e transmetimit të gazit, duke diferencuar në parim midis burimeve të nevojshme direkte dhe indirekte. Burimet e nevojshme direkte për funksionimin e rrjetit të transmetimit të gazit janë të gjitha ato burime që janë direkt të nevojshme për funksionimin e rrjetit të transmetimit të gazit. Kjo kërkon që të gjitha burimet që OST-G duhet të ketë në dispozicion për të përmbushur detyrat e tij, duke përfshirë dhomën e kontrollit dhe ato të burimeve të nevojshme për të bërë lidhjen në rrjet dhe për të garantuar aksesin në sistem. OST-G do të ketë të gjitha burimet e rrjetit të transmetimit të gazit në mënyrë që ajo të mos jetë e varur nga një palë e tretë në fusha të tilla si, për shembull, dhënia e aksesit në sistem. Burimet e nevojshme indirekte për funksionimin e rrjetit të transmetimit të gazit janë të gjitha ato pajisje të cilat janë vetëm në mënyrë indirekte të nevojshme për funksionimin e rrjetit të transmetimit të gazit (të tilla si lokalet, zyrat, infrastruktura IT, etj). Ato nuk përfshijnë asetet jo-teknike (p.sh. lehtësirat e nevojshme për kontabilitetin) dhe pasuritë jo-materiale (p.sh. pronësia e markës së gazit të OST-G).

Modeli i marrjes nën përdorim

Në rastet e mëparshme, OST-G është themeluar si një pronar i rrjetit të transmetimit të gazit, drejtpërdrejt ose me ndërmjetësimin e investimeve të kapitalit, ose nëpërmjet një sipërmarrjeje të përbashkët. Janë bërë komente se marrëveshje të tjera (të tilla si qiraja apo ndonjë tjetër) nuk janë të mjaftueshme.

Megjithatë, zgjidhje të bazuara në të drejtat e marrjes në përdorim (të ashtuquajturit "modeli i marrjes në përdorim"), zakonisht mund të ndeshen në praktikë, dhe janë të lejuara në raste individuale si përjashtim nga rregulli i marrjes nën pronësi, nëse:

- › OST-G ushtron një ndikim të madh në objektin me qira e cila është e krahasueshme me një pozicion të pronësisë, që do të thotë se marrëveshjet e transferimit janë të dizajnuara në mënyrë të tillë që në kuptimin juridik dhe faktik OST-G vepron në mënyrë të krahasueshme si një pronar,
- › Objekti i një OST-G-je tjetër (ose pronari i rrjetit të transmetimit të gazit në kontekstin e OPS) është dhënë në përdorim me qira, dhe
- › Objekti me qira nuk ka peshë të konsiderueshme në krahasim me rrjetin e përgjithshëm të transmetimit të gazit, domethënë; vetëm ato linja ose objektet të cilat luajnë një rol të vogël mund të jepen për përdorim me qira

Rregullat e ndarjes nuk rrezikohen nëse modeli i marrjes në përdorim me qira është i autorizuar, është në një masë jashtëzakonisht të kufizuar, dhe në kushte të përcaktuara. Një ndarje efektive e operatorit të transmetimit do të mundësojë ndarjen efektive të rrjeteve të gazit nga kërkimi, prodhimi, apo furnizimi. Rreziku i diskriminimit duhet të eliminohet si në lidhje me operimin e rrjetit ashtu edhe në lidhje me investimet në rrjet. Rregullat e ndarjes duhen zgjidhur në mënyrë efektive për të mënjanuar konfliktet e interesit në mes prodhuesve dhe furnizuesve nga njëra anë dhe OST-G nga ana tjetër, në mënyrë që të sigurojë stimuj për investimet e nevojshme dhe për të siguruar aksesin e anëtarëve të rinj.

Marrja në përdorim me qira e aseteve nuk ndikon në rregullat e ndarjes nëse pjesë të rrjetit të transmetimit të gazit i përkasin një tjetër OST-G-je. Marrja në përdorim me qira ndodh në mes të operatorëve që bashkëpunojnë, të cilët duhet të përmbushin kërkesat ligjore të ndarjes në mënyrë individuale. Megjithatë marrja me qira e rrjetit ose pjesëve të rrjetit që i përkasin KIV apo ndërmarrjeve në varësi të saj, nuk lejohet, sepse KIV nuk mund të ushtrojë kontroll mbi rrjetin e transmetimit të gazit. SKE ndoshta mund të marrë një qëndrim të ndryshëm dhe të kërkojë një ndarje strikte të pronësisë së OST-G-së për të gjitha pjesët përkatëse të rrjetit.

Kontrolli dhe të drejtat mbi OST-G

- › Personat e angazhuar, direkt ose indirekt, në kontrollin e një ndërmarrjeje që kryen ndonjë prej aktiviteteve të eksplorimit, prodhimit apo furnizimit nuk kanë të drejtë të ushtrojë kontroll apo të kenë të drejta mbi OST-G apo rrjetin e transmetimit qoftë në mënyrë direkte apo indirekte.

Kontrolli dhe të drejtat mbi ndërmarrjet e prodhimit dhe furnizimit

- › Personat e angazhuar, direkt ose indirekt, në kontrollin e OST-G ose rrjetit të transmetimit nuk kanë të drejtë për të, ushtuar kontroll apo të kenë të drejta mbi një ndërmarrje kryen ndonjë prej aktiviteteve të eksplorimit, prodhimit apo furnizimit të konsumatorëve, qoftë në mënyrë direkte apo indirekte.

Kërkesat për OST-G sipas modelit NP në mënyrë eksplicite ndalojnë dy struktura themelore të korporatës (shih më poshtë); për shkak ose të ushtrimit të kontrollit ose ushtrimit të të drejtave. Për kontrollin dhe të drejtat gjithmonë duhet t'i referohemi KE-së si për sektorin e gazit natyror ashtu edhe për atë të energjisë elektrike. Kjo do të thotë se investimet përkatëse janë shpesh të kufizuara në hapësirë për KE-në dhe bëhen për sektorët e energjisë elektrike dhe gazit natyror. Rregullat e ndarjes së pronësisë identifikojnë dhe ndalojnë dy struktura bazë të korporatave. Në rastin e parë, një person i cili kontrollon një ndërmarrje që kryen ndonjë prej aktiviteteve të prodhimit apo furnizimit për klientët, nuk mund të ushtrojë kontrollin e as të ushtrojë të drejtat e tij mbi OST-G (shih Figurën tjetër). Në rastin e dytë, një person i cili kontrollon OST-G nuk do të ushtrojë kontroll e as të drejta në një ndërmarrje e cila kryen ndonjë prej aktiviteteve të prodhimit apo furnizimit të klientëve (shih Figurën tjetër). Duke përjashtuar këto dy modele, mundësitë e tjera për investime janë të mundshme (shih Figurën tjetër), për aq kohë sa kufizimet e vendosura nuk lejojnë të drejta ose kontroll të konsiderueshëm nga partnerët e vegjël. Është gjithashtu e mundshme që një ndërmarrje mund të çertifikohet, nëse pragu 25% është tejkaluar; megjithatë, nuk mund të ushtrojë ndikim përcaktues nëpërmjet kontrollit ose të drejtave.

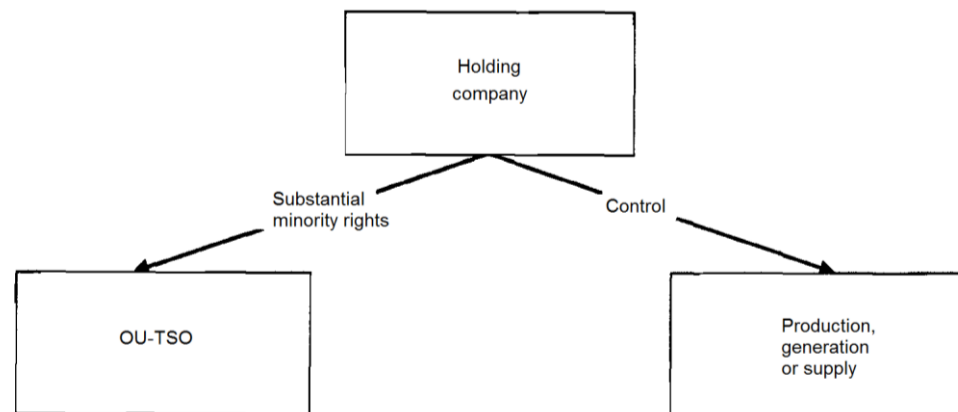

Figura 6 Struktura e parë e korporatave që nuk lejohet për OST sipas modelit NP

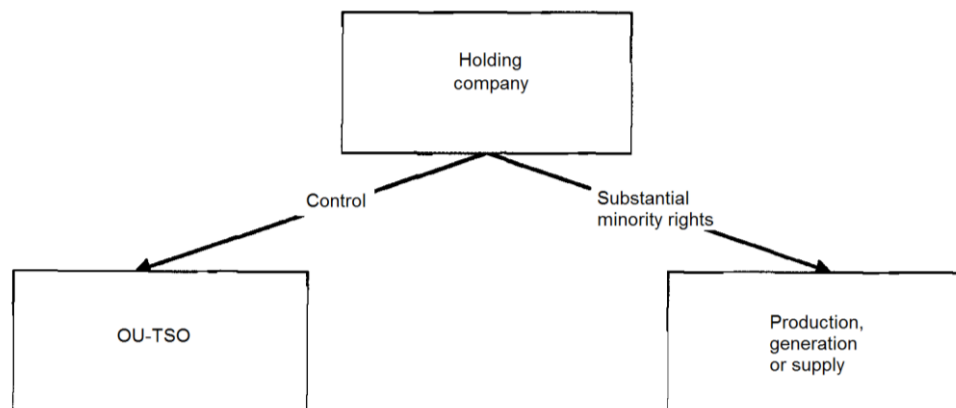

Figura 7 Struktura e dytë e korporatave që nuk lejohet për OST sipas modelit NP

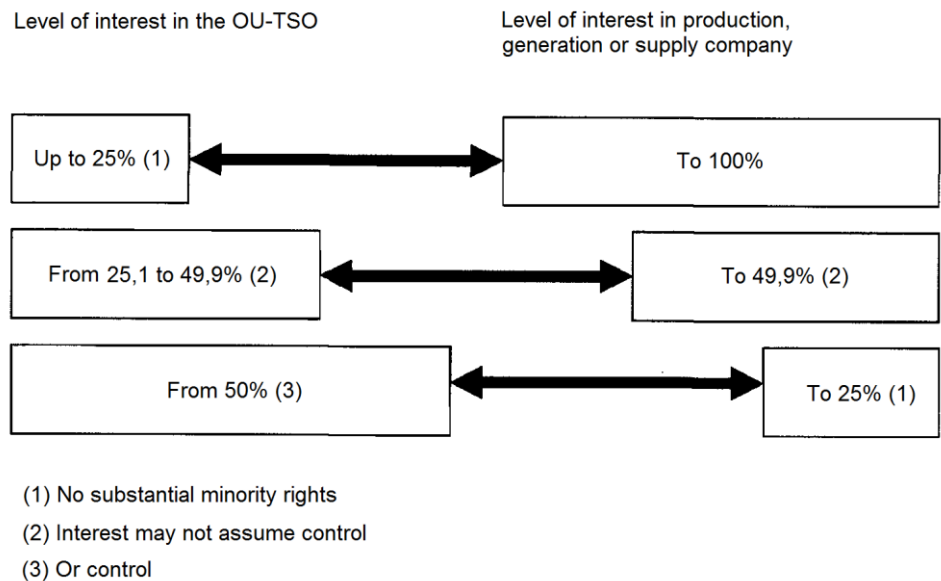

Figura 8 Strukturat e korporatave që lejohen për OST sipas modelit NP

Kontrolli mbi ndërmarrjet

- › Kontrolli mbi ndërmarrjet nënkupton të drejta, marrëveshje, ose çdo mjet tjetër, i cili veçmas ose në kombinim dhe duke pasur parasysh konsideratat e juridike ose faktike, krijojnë mundësinë e ushtrimit të një ndikimi vendimtar mbi një ndërmarrjeje të caktuar nëpërmjet:
 - pronësisë ose të drejtës për të përdorur të gjitha ose një pjesë të aseteve të ndërmarrjes, dhe
 - Të drejtat ose marrëveshjet që ushtrojnë ndikim vendimtar në përbërjen, votimin ose vendimet e një ndërmarrjeje.

Sipas interpretimit të Rregullores së BE-së për Bashkimet e Korporatave, në qoftë se ka një ndikim vendimtar nga një ndërmarrje të shërbimeve mbi një ndërmarrjeje tjetër të shërbimeve, një grup i tillë trajtohet si një njësi e përbërë. Koncepti i ndikimit vendimtar do të thotë se fuqia vendimmarrëse e sipërmarrjes i është transferuar një subjekti tjetër, dhe për këtë arsye procesi i vendimmarrjes në ndërmarrjen e parë nuk është më i pavarur. Këto ndërmarrje të varura janë subjekte juridike mbi të cilat një njësi tjetër ndërmarrje ekonomike (ndërmarrja kontrolluese), drejtpërdrejt ose tërthorazi, mund të ushtrojë një ndikim kontrollues. Nuk ka rëndësi se sa është ushtrimi aktual i kontrollit. Kontrolli vendimtar do të ndikojë mbi hapësirën konkurruese të ndërmarrjes kontrolluar, në mënyrë të tillë që ndërmarrja që e kontrollon ka mundësi për të realizuar interesat e vet konkurruese. Kontrolli mund të merret përmes blerjes së aksioneve, blerjes së aseteve, kontratave ligjore apo ndonjë mjeti tjetër, dhe në veçanti përmes integritetit të personelit.

Të drejtat mbi ndërmarrjet

- › Të drejtat sipas referimit të mësipërm janë:
 - fuqia për të ushtruar të drejtën e votës,
 - fuqia për të emëruar anëtarët e Organit Mbikëqyrës ose organe të tjera që ligjërisht përfaqësojnë ndërmarrjen, dhe

- zotërimi i shumicës së aksioneve.

Nëse një person kontrollon një ndërmarrje nga zonat konkurruese energjetike, ai nuk mund të ushtrojë asnjë të drejtë mbi OST sipas modelit NP dhe anasjelltas. Megjithatë, mbajtja e pakicës së aksioneve me të drejtë vote është në përgjithësi e lejuar. Kjo është e vlefshme vetëm në qoftë se ka të drejta të rëndësishme që mund të ushtrohen nga pakicat (të tilla si e drejta e vetos). Një pjesëmarrje në partneritet edhe me më shumë se 25% të aksioneve është në thelb e lejuar. Limiti prej 25.1% nuk është absolut.

Emërimi i anëtarëve të Organit Mbikëqyrës (1) › Personat e angazhuar, direkt ose indirekt, në kontrollin e një ndërmarrjeje që kryen ndonjë prej aktiviteteve të prodhimit apo furnizimit për klientët, ose ushtron të drejtat e tyre në një ndërmarrje të tillë, nuk kanë të drejtë të bëhen anëtarë të Organit Mbikëqyrës ose organeve të tjera përfaqësojnë ligjërisht OST-në sipas modelit NP.

Emërimi i anëtarëve të Organit Mbikëqyrës (2) › Personat të cilët janë anëtarë të Organit Mbikëqyrës ose organeve të tjera që përfaqësojnë ligjërisht një ndërmarrje që kryen ndonjë prej aktiviteteve të prodhimit apo furnizimit për klientët nuk do të kenë të drejtë të bëhen anëtarë të Organit Mbikëqyrës ose organeve të tjera që përfaqësojnë ligjërisht OST-në sipas modelit NP.

Këto kërkesa pasqyrojnë dy lloje të lidhjeve personale, të cilat janë të ndaluara në mënyrë eksplicite. Nga njëra anë, kjo ka të bëjë me emërimin e anëtarëve të Organit Mbikëqyrës ose organeve të tjera që përfaqësojnë ligjërisht OST-G. Nga ana tjetër, ka të bëjë me anëtarët e Organit Mbikëqyrës ose organe të tjera që përfaqësojnë ligjërisht një ndërmarrje që kryen ndonjë prej aktiviteteve të prodhimit apo furnizimit për klientët.

Sigurimi i burimeve › OST-G sipas modelit NP duhet të sigurohet se i ka të gjitha burimet financiare, materiale, teknike dhe njerëzore të cilat janë të nevojshme për të kryer të gjitha detyrat e saj.

Ndërmarrja që aplikon për tu bërë OST-G duhet të argumentojë bindshëm në një mënyrë të përshtatshme se ajo është në gjendje të përmbushë detyrimet e saj financiare që dalin nga ligji përkatës kombëtar (që ka të bëjë detyrat e OST-G, lidhja dhe aksesit në rrjetin e transmetimit). Struktura financiare do të lejojë mundësinë e investimeve të reja, veçanërisht të atyre që lidhen me obligimet ligjore apo lidhjet e klientëve me rrjetin e transmetimit apo me hartimin e planit zhvillimor të rrjetit.

Informacionet sensitive › Sipas procedurës së ndarjes pronësore, as informacionet sensitive të biznesit të OST (e cila ishte më parë pjesë e KIV), e as informacionet sensitive për stafin e OST-së nuk mund t'u transferohet ndërmarrjeve që kryejnë një nga veprimtaritë e prodhimit apo furnizimit.

Nëse OST-G vendos të kryejë ndarjen sipas modelit NP, atëherë duhet të provojë se Informacionet sensitive komerciale dhe të biznesit nuk i paraqiten ose transferohen KIV-t. Data për transferimin e stafit të OST-G, do të jetë data e hyrjes në fuqi të ligjit përkatës kombëtar.

12.4 Dokumentet dhe deklaratat në lidhje me aplikimin për certifikim

Aplikimi për certifikim

- › Kompania që aplikon për OST-G duhet të paraqesë kërkesën për certifikim sipas njërit prej modeleve të mundshme (në rastin e Shqipërisë vetëm të modelit NP, sepse modeli OPT apo modeli OPS nuk janë të aplikueshme). OST-G do të paraqesë gjitha dokumentet dhe deklaratat e kërkuara për aplikimin për certifikim për të mundësuar ERE-n që të vlerësojë kërkesën. Dokumentet dhe deklaratat shtesë që do të kërkojnë nga ERE duhet të vihen në dispozicion në formë elektronike.

Së bashku me aplikimin për certifikim, aplikanti duhet të paraqesë për shqyrtim të gjitha kërkesat ligjore dhe ti trajtojë ato si dokumente të nevojshme. Në të gjithë dokumentet, përputhshmëria me kërkesat ligjore duhet të dokumentohet në mënyrë bindëse dhe të kuptueshme.

Në mënyrë që të plotësojë kërkesat ligjore në lidhje me këto dokumente, aplikanti duhet që:

- › Të paraqesë të gjitha dokumentet dhe të dhënat në gjuhën shqipe në 3 kopje, Në 2 nga kopjet të dhënat që përmbajnë sekrete tregtare dhe biznesi duhet të jenë të fshira,
- › Të paraqesë të gjitha dokumentet dhe të dhënat në CD në 2 kopje, ku përsëri të gjitha dokumentet dhe të dhënat që përmbajnë sekrete tregtare dhe të biznesit të jenë të fshira, dhe
- › T'i bashkangjisë aplikacionit; 1) një deklaratë me shkrim ku të shpjegohen të dhënat dhe sekretet e biznesit dhe ato tregtare të cilat mund të gjenden në dokumentet, dhe të shpjegojë kushtet e zbulimit të dokumenteve, dhe 2) një verifikim i modelit të ndarjes e dhënë nga konsulentët të cilët janë emëruar përfundimisht në procedurën e certifikimit.

Duke pasur parasysh afatet kohore dhe procesin e përcaktuar më sipër, aplikanti duhet të marrë parasysh pozicionin e tij dhe të bëjë kërkesën formale për certifikimin sa më shpejt që është praktikisht e arsyeshme. Çdo vonesë në aplikimin ose sigurimin e informacionit të plotë apo të mëtijshëm mund të rezultojë në një vonesë të vendimit paraprak dhe përfundimtar për certifikim nga ERE. Këto vendime (me shkaqet përkatëse) do t'i njoftohen aplikantit, MEI-t dhe në SKE-së.

Nëse ERE kërkon informata shtesë nga aplikanti ose nga një prodhuesi ose furnizues, afati do të zgjatet me katër muaj duke filluar nga dita në të cilën ERE merr informacionit e fundit të kërkuar.

Kërkesa për certifikim duhet të jenë me shkrim dhe të jetë e përfshirë në një dokument të vetëm. Kërkesa duhet të përmbajë informata dhe analiza të mjaftueshme për të mundësuar ERE-n për të kuptuar çështjet dhe për të arritur marrjen e vendimeve pa iu referuar dokumenteve shtesë.

Aplikuesi duhet të sigurojë që çdo informacion i nevojshëm për çështjet që ERE do të marrë në konsideratë, të jetë i përfshirë në aplikim edhe në qoftë se informacioni nuk është i nevojshme në mënyrë strikte në përgjigje të pyetjeve të parashtruara në listën e mëposhtme.

Lista e mëposhtme është projektuar për të kërkuar informacionin e nevojshëm për të mundësuar ERE që të kryejë detyrat e veta sipas ligjit kombëtar përkatës, duke përfshirë informacionin që ERE duhet t'i transmetojë SKE-së, si pjesë e procedurës së certifikimit.

Kur përgjigjet mbështeten në dispozita kontraktuale, atëherë dispozitat përkatëse kontraktuale duhet të përfshihen në aplikim (por jo e tërë kontrata). ERE e njofton aplikantin për të diskutuar mbi aplikimin para se të dorëzohet aplikimi.

Është në interes si të aplikantit dhe të ERE-s, për të siguruar që, nga njëra anë, aplikimi përmban informacionin e mjaftueshëm që të konsiderohet i plotë, dhe nga ana tjetër informacioni i dhënë të jetë i fokusuar në mënyrë të përshtatshme në ndonjë çështje të veçantë.

Aplikanti duhet të identifikojë qartë në aplikimin e tij çdo informacion që e konsideron si konfidencial. Për çdo pjesë të informacioneve të identifikuar, aplikanti duhet të sigurojë një shpjegim se pse informacioni konsiderohet konfidencial.

Atje ku i njëjti informacion është i nevojshëm si përgjigje ndaj më shumë se një pyetjeje është e pranueshme të referohen përgjigjet e pyetjeve të mëparshme.

Dokumentet specifike dhe të dhënat të cilat janë të nevojshme për certifikim do të jetë të listuara nga ERE me hollësi në të ashtuquajturën "lista e kërkesave fizike". ERE përcakton një listë të tillë për certifikimin e OST sipas modelit NP.

Lista e kërkesave fizike, që lidhen me modelin NP, duhet të përmbajë artikujt të cilat janë subjekt i një vlerësimi paraprak rregullator nga ana e ERE-s, në nivelin minimal të kërkuar.

Kërkesa për certifikim duhet të përmbajë shpjegimin e çdo zëri të listës, në një mënyrë që numri në aplikim t'i korrespondojë numrit në listë. ERE do të rezervojë të drejtën për të kërkuar dokumente dhe të dhëna shtesë, dhe të kërkojë sqarime të mëtejshme në çdo kohë gjatë procedurës së certifikimit.

Nëse ka deklarata partneriteti këto deklarata duhet të bëhet nga organet përkatëse të autorizuar për të përfaqësuar dhe për të nënshkruar, dmth partneri drejtues në një partneritet të përgjithshëm ose të kufizuar, drejtori menaxhues i një kompanie me përgjegjësi të kufizuar (shpk-je) apo drejtorët e një korporate. Përsa i përket deklaratave që nuk kanë të bëjnë direkt me aplikuesit, por me ndonjë nga KIV-ët apo ndonjë nga filialet e tyre, deklaratat e bëra nga KIV dhe ndonjë nga filialet e tyre përkatëse, do të trajtohen nga organet e tyre të autorizuar, dhe jo nga aplikanti .

Lista në vijim me kërkesat fizike përmban dokumentet dhe deklaratat të cilat do t'i referencohen nga aplikanti ERE-s kur të dorëzohet aplikacioni për çertifikim sipas modelit NP. Kjo listë është e bazuar në udhëzimet që ente të ndryshme rregullatore i kanë ofruar OST-ve në lidhje me çertifikimin sipas modelit NP.

0. Informacion i përgjithshëm për aplikantin

- 0.1. Emri i plotë i aplikuesit (emri i regjistruar, nëse është e aplikueshme)
- 0.2. Numri i regjistrimit të aplikuesit (nëse kërkohet)
- 0.3. Emri tregtar i aplikuesit (nëse kërkohet)
- 0.4. Statusi ligjor i aplikuesit dhe vendi i regjistrimit
- 0.5. Selia e aplikantit (ose nëse nuk është i regjistruar, zyra kryesore)
- 0.6. Nëse aplikuesi është një partneritet, shënoni emrin e plotë, numrin regjistrimit (nëse aplikohet) dhe selinë (ose nëse nuk është i regjistruar, zyra kryesore) për secilin partner
- 0.7. Kë duhet të kontaktojë ERE-s në lidhje me aplikimin? Titulli / eEmri / Mbiemri / Titulli i punës / Emri i kompanisë / Adresa e Biznesit / Kodi Postar / Numri i telefonit / Numri i celularit/ Fax-i / E-mail-i / Adresa e internetit. Nëse ky kontakt ndryshon aplikanti do të duhet të sigurojë ERE me detaje alternative
- 0.8. Lista e liçencave që posedon aplikanti, dhe çdo aplikim për liçencë të bërë nga aplikanti, sipas ligjit kombëtar përkatës.

1. Pronësia e OST-G sipas modelit NP

- 1.1. Hartë/diagramë e rrjetit të transmetimit dhe një listë e të gjithë sistemeve dhe pajisjeve të nevojshme për operimin e rrjetit të transmetimit.
- 1.2. Deklarata e pronësisë së rrjetit të transmetimit nga OST.
- 1.3. Struktura e pronësisë së rrjetit të transmetimit (në rastin e pronësisë indirekte)
- 1.4. Provat OST-G-së për kontrollin e kompanisë që ka në pronësi (në rast të pronësisë indirekte)
- 1.5. Struktura e ndarjes së pronësisë (në rast se ka shumë pronarë)
- 1.6. Pasqyrat e detajuara të bilancit ky tregohen asetet e sistemit të transmetimit në pronësi të OST-së.
- 1.7. Pasqyra e detajuar e Fitimeve/humbjeve ku demonstrohet se OST nuk jep me qira ose nuk merr me qira ndonjë aset të sistemit të transmetimit.
- 1.8. Sistemet dhe pajisjet të cilat janë vënë në dispozicion për përdorim nga / për palët e treta (listën e çdo sistemeve të transmetimit të cilën aplikanti merr me qira ose ja jep me qira ndonjë pale tjetër).
- 1.9. Pasqyrat e detajuara të bilancit ku paraqiten asetet e sistemit të transmetimit në pronësi nga kompanitë mëmë (në rastin e një sipërmarrje të përbashkët)
- 1.10. Pasqyrat e detajuara të fitimeve/humbjeve ku demonstrohet se kompanitë nëna nuk kanë marrë me qira ndonjë pasuri të sistemit të transmetimit (në rastin e një sipërmarrje të përbashkët)
- 1.11. Lista e vendeve ku operon OST-ja (në rastin e sipërmarrjes së përbashkët)

- 1.12. Lista e aksionarëve të përbashkët të cilët janë pjesë e OST-G sipas sistemit NP dhe, nëse ka, vendimet e tyre çertifikimit

2. Kontrolli mbi OST

- 2.1. Përmbledhje e të gjithë aksionarëve të OST-G dhe të drejtat e tyre, duke përfshirë një diagram strukturës organizative të korporatës (duke treguar të gjithë anëtarët e grupit të kompanive në të cilat aplikanti bën pjesë deri në kontrolluesin e fundit)
- 2.2. Lista e të gjitha interesave të kapitalit neto ose të drejtat e votës që zotëron ndonjë nga kompanitë e treguara në diagramin organizativ në çdo ndërmarrje të energjisë elektrike apo të gazit kur ndërmarrja është një prodhues apo furnizues i rëndësishëm, dhe një shpjegim të shkurtër se pse interesat e kapitalit neto ose të drejtat e votës nuk i japin kontroll mbi atë kompani
- 2.3. Në çdo rast kur shfaqet kontrolli mbi ndonjë ndërmarrje, të bëhet specifikimi për natyrën dhe mjetet e kontrollit (p.sh. të drejtat e votës, të drejtat e vetos, mbajtja e shumicës së aksioneve, kompetenca për emërimin e anëtarëve të bordit mbikëqyrës, bordit administrativ apo organeve të tjera që përfaqësojnë ligjërisht ndërmarrjen, kontrolli de facto dhe de jure, kontrolli i vetëm ose kontrolli i përbashkët)
- 2.4. Përmbledhje e aksionerëve të OST, duke përfshirë deklarin e të drejtave për aksionerët që kanë pakicën e aksioneve (në rast të kontrollit të vetëm ose të përbashkët përmes një aksionieri)
- 2.5. Përmbledhje e aksionerëve të OST, duke përfshirë deklarin e të drejtave për aksionerët që kanë pakicën e aksioneve (në rast të kontrollit të përbashkët përmes shumë aksionierëve)
- 2.6. Marrëveshja e Partneritetit midis OST dhe kompanisë pronare (në rastin e pronësisë indirekte)
- 2.7. Pjesë nga regjistrimi që lidhen me OST dhe kompaninë pronare (në rastin e pronësisë indirekte)
- 2.8. Kontrolli dhe marrëveshjet e transferimit të fitimit midis OST-së dhe kompanisë pronare (në rastin e pronësisë indirekte)
- 2.9. Marrëveshjet Aksionere për të drejtat e votës apo kontrata të tjera të cilat ndikojnë sjelljen e partnerëve (për shembull, marrëveshje të përbashkëta, dispozita kontraktore kërkojnë miratim dhe / ose e drejta e përdorimit të vetos) për secilin nga aksionerët e OST-së dhe kompanisë pronare (në rastin e pronësisë indirekte)
- 2.10. Rezultati i procedurës së regjistrimit të OST-së brenda autoriteteve kombëtare të konkurrencës

Organi Mbikëqyrës (nëse është e disponueshme) ose organet e emëruara për të përfaqësuar OST-në

- 3.1. Marrëveshjet e Konsorciumit në lidhje me Organin Mbikëqyrës (për shembull, e drejta për të emëruar përfaqësuesit e një aksioneri)
- 3.2. Rregullorja e Punës e Organit Mbikëqyrës
- 3.3. Procesverbalet e mbledhjeve të fundit të organi mbikëqyrës
- 3.4. Procesverbalet e takimit të fundit të Asamblesë së Përgjithshme të Aksionerëve e cila ka çuar në zgjedhjen e Organit Mbikëqyrës

- 3.5. Deklarata dhe shpallja nga OST për përjashtimin e funksioneve të ndaluara të anëtarëve të Organit Mbikëqyrës
- 3.6. Lista e anëtarëve të Organit Mbikëqyrës
- 3.7. Përmbledhje e të gjitha organeve të tjera të OST-G
- 3.8. Përmbledhje e funksioneve të anëtarëve të Organit Mbikëqyrës në organet mbikëqyrëse të kompanive të tjera
- 3.9. Prezantimi i interesave të tjera pjesëmarrëse të një personi juridik i cili është përcaktuar si një anëtar i Organit Mbikëqyrës, nëse është e aplikueshme

4. Bordi Menaxhues i OST-G sipas modelit NP

- 4.1. Marrëveshjet Konsorciumit në lidhje me Bordin Menaxhues (për shembull, e drejta e ndonjë aksioneri për të emëruar përfaqësuesit)
- 4.2. Rregullorja e Punës së Bordit Menaxhues
- 4.3. Procesverbal i takimit të fundit të Kuvendit të Përgjithshëm të Aksionerëve dhe / ose takimit të Bordit Mbikëqyrës që çoi në zgjedhjen e Bordit Menaxhues.
- 4.4. Deklarata dhe shpallja nga OST për përjashtimin e funksioneve të ndaluara të anëtarëve të Bordit Menaxhues
- 4.5. Lista e anëtarëve të Bordit Menaxhues
- 4.6. Përmbledhje e funksioneve të anëtarëve të Bordit Menaxhues në organet e kompanive të tjera, duke përcaktuar emrin e plotë, numrin e regjistruar (nëse aplikohet) dhe natyrën e biznesit të kompanive në të cilat ata janë emëruar
- 4.7. Paraqitja e interesave të tjera pjesëmarrëse të një personi juridik i cili është anëtar i Bordit Menaxhues, nëse është e aplikueshme

5. Ndarja me institucionet shtetërore

- 5.1. A ka ndonjë organ publik i cili, në mënyrë direkte ose indirekte, ushtron kontroll ose të drejtat e aksionarit mbi aplikantin? Nëse po jep përgjigje të detajuar
- 5.2. Si, dhe cila pjesë e organit publik ushtron kontroll ose të drejta mbi aplikuesin?
- 5.3. A ushtron kontroll organi publik qoftë në mënyrë direkte ose indirekte mbi ndërmarrje që kryejnë ndonjë nga funksionet e prodhimit dhe furnizimit?
- 5.4. Përshkrim i shkurtër i ndërvartësive statutores (ligjore dhe financiare) ndërmjet organit publik dhe aplikantit
- 5.5. Si sigurohet pavarësia mes organit publik dhe aplikantit?

6. Sigurimi i fondeve të OST-së

- 6.1. Plani i projektuar për vitet e ardhshme
- 6.2. Planet Financiare
- 6.3. Marrëveshjet Financiare (kreditë, kolaterale)
- 6.4. Marrëveshjet e bashkëpunimit, përgjegjësitë dhe garancitë
- 6.5. Llogaritë Vjetore (kopje) 2012
- 6.6. Llogaritë Vjetore (kopje) 2011
- 6.7. Llogaritë Vjetore (kopje) 2010
- 6.8. Organigrama e OST-së duke përfshirë numrin e punëtorëve

- 6.9. Shpjegimi nga OST të aktiviteteve të punonjësve të saj më të lartë duke përfshirë shpjegimin e shërbimeve të blera
- 6.10. Deklarata dhe shpallja nga OST për posedimin e mjeteve të përshtatshme

7. Transferimi i informacionit sensitiv

- 7.1. Prezantimi i masave të marra nga OST për të parandaluar transferimin e informatave sensitive të biznesit për ish-ndërmarrjen e integruar vertikalisht
- 7.2. Deklarata dhe shpallja OST se nuk ka ndodhur asnjë transferim i personelit nga ish-ndërmarrja e integruar vertikalisht

8. Pyetsori i Komunitetit Evropian

- 8.1. Pyetsori i plotësuar i Komisionit SEC(2011) 1095 final: Fletë Pune për Stafin Kolaudues të certifikimit të Operatorëve të Sistemit të Transmetimit të rrjeteve të energjisë elektrike dhe të gazit natyror në BE; 21 shtator 2011

9. Plotësimi i dokumenteve me ERE-n

- 9.1. Tri kopje me shkrim të dokumenteve pa fshire të dhënat sensitive të tregtisë dhe biznesit në formë të numerizuar
- 9.2. Dy kopje të dokumenteve (ku të dhënat sensitive janë fshirë) në formë të numerizuar
- 9.3. Dokumentet në formë elektronike, pa fshirjen e sekreteve operative dhe të biznesit (versioni i skanuar dhe i numerizuar)
- 9.4. Dokumentet në formë elektronike, me fshirjen e sekreteve operative dhe të biznesit (versioni i skanuar dhe i numerizuar)

12.5 Lista e opinioneve të KE-së në lidhje me Çertifikimin sipas Modelit NP

Lista e opinioneve të KE-së

Kjo pjesë përmban listën e Opinioneve të KE në pajtim me:

- › Nenin 3 (1) të Rregullores së KE-së Nr 714/2009 dhe Nenin 10 (6) të Direktivës 2009/72 / EC të energjisë elektrike, si dhe
- › Nenin 3 (1) të Rregullores së KE-së Nr 715/2009 dhe Nenin 10 (6) të Direktivës 2009/73 / EC të gazit natyror,

që KE ka dhënë në përgjigje të vendimeve të draft-çertifikimit të OST-ve nga entet rregullatore të Shteteve Anëtare BE-së sipas modelit NP. Këto janë marrë këtu si një shembull i punës së shqyrtuar nga SKE për entet rregullatore të Palëve Kontraktuese, duke përfshirë ERE-n.

Opinionet e mëposhtme KE-së³³ (24 për energjinë elektrike dhe 17 për gazin natyror), të cilat kanë qenë në dispozicion të publikut deri më 31 dhjetor 2014, dhe që janë analizuar në vazhden e këtij studimi:

Për elektricitetin

Për elektricitetin

- › Opinioni i Komisionit i XXX në përputhje me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 714/2009 dhe nenin 10 (6) të Direktivës 2009/72 / EC - Itali - Çertifikimi i Terna SpA nga AEEG, C (2013) 810; 052-2012-IT,
- › Opinioni i Komisionit i XXX në përputhje me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 714/2009 dhe Nenin 10 (6) të Direktivës 2009/72 / EC - Gjermani - Çertifikimi i 50 Hertz Transmetimit GmbH nga BNetzA, C (2012) 6260; 027-2012-DE,
- › Opinioni i Komisionit i XXX në përputhje me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 714/2009 dhe Neni 10 i Direktivës 2009/72 / EC - Gjermani - Çertifikimi i TenneT OST GmbH nga BNetzA, C (2012) 6258; 029-2012-DE,
- › Opinioni i Komisionit i XXX në përputhje me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 714/2009 dhe Neni 10 i Direktivës 2009/72 / EC - Gjermani - Çertifikimi i TenneT në det të hapur nga BNetzA, C (2013) 5631; 077-2013-DE,
- › Opinioni i Komisionit i XXX në përputhje me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 714/2009 dhe Nenin 10 (6) të Direktivës 2009/72 / EC - Spanjë - Çertifikimi i Red Electrica de Espana, SAU nga CNE, C (2012) 3526; 021-2012-ES,
- › Opinioni i Komisionit i XXX në përputhje me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 714/2009 dhe neni 10 (6) të Direktivës 2009/72 / EC - Belgjikë - Çertifikimi i Sistemit Elia Operatorit NV nga CREG, C (2012) 7142; 038-2012-BE,
- › Opinioni i Komisionit nga 9.1.2012 në bazë të nenit 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 714/2009 dhe Nenin 10 (6) të Direktivës 2009/72 / EC - Danimarkë - Vërtetim i Energinet.dk nga Dera, C (2012) 87; 007-2011-DK,
- › Opinioni i Komisionit të XXX pursuant me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 714/2009 dhe neni 10 (6) të Direktivës 2009/72 / EC - Austri - Çertifikimi i Vorarlberger Übertragungsnetze GmbH me e-Kontrollit, C (2012) 2244; 009-2012-AT,

³³ All Opinions can be found at the following address:

<https://ec.europa.eu/energy/en/topics/markets-and-consumers/market-legislation>

under

Opinions and decisions on operator certifications.

- › Opinioni i Komisionit të XXXpursuant me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 714/2009 dhe Neni 10 i Direktivës 2009/72 / EC - Finlandë - Çertifikimi i Fingrid Oyj nga Ema, C (2014) 329; 090-2013-FI,
- › Opinioni i Komisionit të XXXpursuant me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 714/2009 dhe neni 10 (6) të Direktivës 2009/72 / EC - Suedi - Çertifikimi i Affärsverket Svenska kraftnät nga EMI, C (2012) 3011; 017-2012-SE,
- › Opinioni i Komisionit të XXX në përputhje me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 714/2009 dhe neni 10 (6) të Direktivës 2009/72 / EC - Estonia - Çertifikimi i Elering AS nga ERE, C (2013) 7188; 086-2013-EE,
- › Opinioni i Komisionit të XXX në përputhje me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 714/2009 dhe Nenin 10 (6) të Direktivës 2009/72 / EC - Portugali - Çertifikimi i REN-E nga Erse, C (2014) 3255 ; 094-2014-PT,
- › Opinioni i Komisionit të XXX në përputhje me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 714/2009 dhe neni 10 (6) të Direktivës 2009/72 / EC - Republika Çeke - Çertifikimi i CEPS nga ERU, C (2012) 7059; 036-2012-CZ,
- › Opinioni i Komisionit të XXX në përputhje me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 714/2009 dhe neni 10 (6) të Direktivës 2009/72 / EC - Lituania - Çertifikimi i LITGRID nga NCCPE, C (2013) 4247; 071-2013-LT,
- › Opinioni i Komisionit nga 8.7.2013 në bazë të nenit 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 714/2009 dhe Nenin 10 (6) të Direktivës 2009/72 / EC - Mbretëria e Bashkuar - Çertifikimi i Moyle interkonektorëve nga NIAUR dhe Ofgem, C (2013) 4398; 070-2013-UK (NI),
- › Opinioni i Komisionit të XXX në përputhje me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 714/2009 dhe Nenin 10 (6) të Direktivës 2009/72 / EC - Hollandë - Çertifikimi i TenneT nga NMA, C (2013) 4206; 068-2013-NL,
- › Opinioni i Komisionit të 10.6.2013 në bazë të nenit 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 714/2009 dhe Nenin 10 (6) të Direktivës 2009/72 / EC - Mbretëria e Bashkuar - Vërtetim nga Blue Transmetimit OFTOs nga Ofgem, C (2014) 679; 092-2013-UK,
- › Opinioni i Komisionit të 10.6.2013 në bazë të nenit 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 714/2009 dhe Nenin 10 (6) të Direktivës 2009/72 / EC - Mbretëria e Bashkuar - Çertifikimi i GG ofto nga Ofgem, C (2013) 3705; 067-2013-UK,
- › Opinioni i Komisionit të 19.4.2012 në bazë të nenit 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 714/2009 dhe Nenin 10 (6) të Direktivës 2009/72 / EC dhe me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 715 / 2009 dhe neni 10 (6) të Direktivës 2009/73 / EC - Mbretëria e Bashkuar - Çertifikimi i Kombëtar rrjetit elektrik të transmetimit plc nga Ofgem, C (2012) 2735; 010-2012-UK,

- › Opinioni i Komisionit të 26.4.2013 në bazë të nenit 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 714/2009 dhe Nenin 10 (6) të Direktivës 2009/72 / EC - Mbretëria e Bashkuar - Çertifikimi i Thanet nga Ofgem, C (2013) 2566; 061-2013-UK,
- › Opinioni i Komisionit të 19.4.2012 në bazë të nenit 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 714/2009 dhe Nenin 10 (6) të Direktivës 2009/72 / EC dhe me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 715 / 2009 dhe nenit 10 (6) të Direktivës 2009/73 / EC - Mbretëria e Bashkuar - Vërtetim nga Blue Transmetimit Ėalney 1 Ltd Me Ofgem, C (2013) 979; 054-2013-UK,
- › KOMISIONI OPINION nga 5.4.2013 në përputhje me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 714/2009 dhe neni 10 (6) të Direktivës 2009/72 / EC - Mbretëria e Bashkuar - Vërtetim nga Blue Transmetimit Ėalney 2 LTD nga Ofgem, C (2013) 2030; 058-2013-UK,
- › Opinioni i Komisionit i XXX në përputhje me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 714/2009 dhe Neni 10 i Direktivës 2009/72 / EC - Poloni - Vërtetim i PSE me ure, C (2014) 2471; 093-2014-PL,
- › Opinioni i Komisionit i XXX në përputhje me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 714/2009 dhe neni 10 (6) të Direktivës 2009/72 / EC - Republika Sllovake - Çertifikimi i SEPS nga Urso, C (2013) 5376; 074-2013-SK,

Për Gazin Natyror

Për Gazin Natyror

- › Opinioni i Komisionit i XXX në përputhje me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 715/2009 dhe Nenin 10 (6) të Direktivës 2009/73 / EC - Itali - Çertifikimi i SOCIETA Gasdotti Italia Spa nga AEEG, C (2013) 380; 047-2012-IT,
- › Opinioni i Komisionit i XXX në përputhje me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 715/2009 dhe Nenin 10 (6) të Direktivës 2009/73 / EC - Itali - Çertifikimi i SNAM Rete Gas II SpA nga AEEG, C (2013) 5961; 078-2013-IT,
- › Opinioni i Komisionit i XXX në përputhje me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 715/2009 dhe neni 10 (6) të Direktivës 2009/73 / EC - Gjermani - Çertifikimi i Fluxys TENP GmbH nga BNetzA, C (2012) 6253 ; 031-2012-DE,
- › Opinioni i Komisionit i XXX në përputhje me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 715/2009 dhe neni 10 (6) të Direktivës 2009/73 / EC - Gjermani - Çertifikimi i Gasunie DTS GmbH nga BNetzA, C (2012) 9102 ; 043-2012-DE,
- › Opinioni i Komisionit i XXX në përputhje me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 715/2009 dhe Nenin 10 (6) të Direktivës 2009/73 / EC - Spanjë - Çertifikimi i ENAGAS, SA sipas CNE, C (2012) 4171 ; 024-2012-ES,

- › Opinioni i Komisionit i XXX në përputhje me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 715/2009 dhe Nenin 10 (6) të Direktivës 2009/73 / EC - Spanjë - Çertifikimi i Reganosa, SA sipas CNE, C (2013) 809 ; 051-2012-ES,
- › Opinioni i Komisionit i XXX në përputhje me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 715/2009 dhe Nenin 10 (6) të Direktivës 2009/73 / EC - Spanjë - Vërtetim i Reganosa (2), SA nga cnmc, C (2013) 9689; 089-2013-ES,
- › Opinioni i Komisionit i XXX në përputhje me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 715/2009 dhe neni 10 (6) të Direktivës 2009/73 / EC - Francë - Vërtetim i TIGF nga CRE, C (2014) 3837; 097-2014-FR,
- › Opinioni i Komisionit i XXX në përputhje me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 715/2009 dhe Nenin 10 (6) të Direktivës 2009/73 / EC - Belgjikë - Çertifikimi i SA Fluxys Belgjikës nga CREG, C (2012) 5751 ; 026-2012-jetë,
- › Opinioni i Komisionit nga 9.1.2012 në bazë të nenit 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 715/2009 dhe Nenin 10 (6) të Direktivës 2009/73 / EC - Danimarkë - Vërtetim i Energinet.dk nga Dera, C (2012) 88; 006-2011-DK,
- › Opinioni i Komisionit i XXX në përputhje me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 715/2009 dhe neni 10 (6) të Direktivës 2009/73 / EC - Suedi - Çertifikimi i Sædegas AB nga EMI, C (2012) 3009; 018-2012-SE,
- › Opinioni i Komisionit i XXX në përputhje me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 715/2009 dhe Nenin 10 (6) të Direktivës 2009/73 / EC - Portugali - Çertifikimi i REN-G nga Erse, C (2014) 3255 ; 095-2014-PT,
- › Opinioni i Komisionit të 23.5.2013 në bazë të nenit 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 715/2009 dhe Nenin 10 (6) të Direktivës 2009/73 / EC - Mbretëria e Bashkuar - Çertifikimi i Kryeministrit Transmetimit kufizuar nga NIAUR, C (2013) 4657; 065-2013-UK,
- › Opinioni i Komisionit i XXX në përputhje me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 715/2009 dhe Nenin 10 (6) të Direktivës 2009/73 / EC - Hollandë - Çertifikimi i GTS nga NMA, C (2013) 4205; 069-2013-NL,
- › Opinioni i Komisionit të 26.3.2013 në bazë të nenit 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 715/2009 dhe Nenin 10 (6) të Direktivës 2009/73 / EC - Mbretëria e Bashkuar - Çertifikimi i Ndërlidhës UK Limited nga Ofgem, C (2013) 1872; 057-2013-UK,
- › Opinioni i Komisionit të 19.4.2012 në bazë të nenit 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 714/2009 dhe Nenin 10 (6) të Direktivës 2009/72 / EC dhe me nenin 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 715 / 2009 dhe neni 10 (6) të Direktivës 2009/73 / EC - Mbretëria e Bashkuar - Çertifikimi i Rrjetit Kombëtar të Gazit plc nga Ofgem, C (2012) 2735; 011-2012-UK,

- › Opinioni i Komisionit të 16.7.2013 në bazë të nenit 3 (1) të Rregullores (KE) Nr 715/2009 dhe Nenin 10 (6) të Direktivës 2009/73 / EC - Mbretëria e Bashkuar - Çertifikimi i Premier Transmission Limited nga Ofgem, C (2013) 4657; 073-2013-UK,

Analiza

Opinionet e KE-së janë analizuar si për energjinë elektrike dhe për gazin natyror, për shkak të faktit se Direktivat janë shkruar pothuajse simetrike në lidhje me çertifikimin e OST-ve. Më tej, kjo do të thotë se përvoja që kanë fituar deri më tani në fushën e energjisë elektrike dhe të gazit natyror, janë të rëndësishme për çertifikimin e OST-G në Shqipëri.

Shikim i përgjithshëm

Ky shikim i përgjithshëm ndjek nga afër strukturën e krijuar nga Opinionet e KE-së. Vërejtjet, shënimet, komentet e KE-së dhe kërkesat të cilat janë gjetur në të gjitha opinionet e tij individuale janë shpërndarë nën pikat e veçanta të strukturës. Në këtë mënyrë, rezultatet e analizës paraqiten në një version të përgjithshëm dhe gjenerik, i cili përfshin të gjitha opinionet individuale në një dokument të vetëm.

Struktura

Struktura ndahet në katër pjesë kryesore:

- 1) Procedura;
- 2) Përshkrimi i vendimit të draft-çertifikimit;
- 3) Komentet; and
- 4) Konkluzionet.

Pjesa e tretë - 3. Komentet - është më e gjerë sepse KE jep vërejtjet e saj në këtë pjesë. KE-ja i organizuar komentet e tij sipas zërave individuale, dmth kudo ajo ka gjetur mos-përputhshmëri me kërkesat e çertifikimit nga Direktivave. Duhet përmendur se këto komente nuk formojnë një listë të plotë, por tregojnë ato zëra që njihen nga KE-ja si shumë problematike në vendimet e draft-çertifikimit deri më tani. Këto janë veçuar për vëmendje të mëtejshme për entet rregullatore para marrjes së vendimeve përfundimtare çertifikimit. Çdo rast i ri çertifikimi mund të shtojë më shumë artikuj në këtë listë. Organizimi i komenteve të KE, së bashku me çështjet e identifikuar, mund të kuptohet gjithashtu si një tregues për të vënë në dukje një strukturë të aplikimit për çertifikim.

12.6 Opinionet e KE-së për vitet 2012-2014 – Shtetet Anëtare – Çertifikimi i OST-së sipas modelit NP

12.6.1 Procedura

Kjo pjesë liston artikujt e përgjigjeve të KE mbi bazën e një njoftimi nga enti rregullator kombëtar, në përputhje me nenin 10 (6) të Direktivës 2009/72 / EC të energjisë elektrike ose Direktivës 2009/73 / EC të gazit natyror (shkurt direktivat), e një vendimi për çertifikimin e OST- E dhe OST-G sipas modelit OU.

12.6.2 Përshkrimi i Vendimit të Draft-Çertifikimit

Neni 9 i Direktivave përcakton rregullat ndarjes pronësore për sistemet e transmetimit dhe OST-te. Artikulli 9 (1-7) siguron të dhënat e lidhura me ndarjen sipas modelit NP. Enti rregullator do të analizojë nëse dhe në çfarë mase një OST është në përputhje me rregullat e ndarjes sipas modelit NP siç përcaktohet në legjislacionin kombëtar që transpozon Direktivat.

Në vendimin e saj të draft-çertifikimit, nëse është e përshtatshme, enti rregullator do të identifikojë një sërë masash të cilat duhet të ndërmerren për të siguruar një përputhshmëri të plotë me rregullat e ndarjes. Masat në fjalë duhet të përmbledhen në një pikë të vetme të vendimit të entit rregullator për draft-çertifikimit.

Vendimi i draft-çertifikimit mund të trajtohet si një vendim pozitiv por i kushtëzuar me përputhshmërinë për disa çështje të caktuara që duhet të plotësohen brenda disa afateve specifike. Përputhshmëria me këto masa duhet të formulohet si një kusht i vendimit pozitiv për çertifikimin. Prandaj, mos-përputhja me kushtet e përcaktuara në vendimin e draft-çertifikimit do të çojë në anulimin e vendimit pozitiv të çertifikimit. Përputhshmëria e OST me kushtet e përcaktuara në vendimin e draft-çertifikimit duhet të kontrollohet nga enti rregullator para dhënies së vendimit përfundimtar për çertifikimin.

12.6.3 Komentet/Mësimet e marra

Në bazë të njoftimeve nga enti rregullator, KE-ja ka dhënë një numër komentesh mbi vendimet për draft-çertifikimit dhe nëpërmjet tyre janë nxjerrë mësimet e mëposhtme.

Zgjedhja e modelit NP

1. [Neni 9 (1) i Direktivave] Modeli NP duhet të vihen në dispozicion të një OST-je sipas legjislacionit përkatës kombëtar që adopton Direktivat.
2. [Neni 9 (6) i Direktivave] në modelin NP, aktiviteti i transmetimit do të jetë ligjërish i ndarë nga aktivitetet e prodhimit, furnizimit, tregtimit të energjisë elektrike apo gazit natyror të ushtruara nga shteti.
3. Mësimet e mëposhtme janë fituar nga vendimet e draft-çertifikimit për zgjedhjen e modelit NP dhe që konsiderohen si të aplikueshme në Shqipëri:
 - a. Zgjedhja e modelit NP është e ligjshme, në qoftë se ajo është adoptuar në mënyrë korrekte në ligjin e aplikueshëm kombëtar.
 - b. Aktivitetet e transmetimit nga njëra anë dhe e prodhimit, furnizimit, tregtimit nga ana tjetër do të jetë nën kontrollin dhe përgjegjësinë e organeve të veçanta publike shtetërore.

Pronësia e rrjetit të transmetimit

1. [Neni 9 (1) (a) të Direktivave] OST duhet të jetë pronare e sistemit të transmetimit ku vepron.
2. Mësimet e mëposhtme janë marrë nga situata të ndryshme në lidhje me pronësinë e rrjetit të transmetimit nga vendimet draft-çertifikimit që konsiderohen si të aplikueshme në Shqipëri:
 - a. Nëse OST-ja nuk zotëron direkt një pjesë të rrjetit, por ajo pjesë e rrjetit është në pronësi të një kompanie që është 100% kompani bijë e OST, atëherë nuk ka asnjë pengesë për dhënien e çertifikimit sepse OST kontrollon plotësisht këtë kompani bijë e cila përveç pronësisë së asaj pjese të rrjetit nuk ka aktivitete të tjera.
 - b. Nëse OST ka një kompani bijë, e cila ligjërisht zotëron asetet e rrjetit të transmetimit, atëherë një parakusht për çertifikim sipas modelit NP është qartësia e plotë në lidhje me shkallën e kontrollit që OST-ja ka mbi kompaninë bijë (pronare ligjore e aseteve të transmetimit).
 - c. Një strukturë, në të cilin rrjeti i transmetimit nuk është në pronësi të drejtpërdrejtë të OST, por në pronësi të filialit të OST-së, nuk është në vetvete një pengesë për çertifikimin nëse mund të demonstrohet se OST-ja ka kontroll të plotë mbi filialin.
 - d. Çertifikimi i një OST-je nuk duhet në parim të mohoet kur pronësia e aseteve të sistemit të transmetimit është e ndarë në mes të dy OST-ve, dhe këto OST kanë kontroll të përbashkët mbi asetet e rrjetit të transmetimit dhe kanë të drejtat e përdorimit dhe rinovimit mbi një pjesë të rrjetit, të drejta që janë ekuivalente me ato të një pronari dhe i lejon ata të operojnë pjesët e tyre dhe ti zhvillojnë ato në mënyrë të pavarur dhe pa u penguar.
 - e. Kontrolli i përbashkët i kompanisë së aseteve do të bëhet mbi bazën e kontratave për të drejtën e përdorimit të lidhur ndërmjet shoqërisë së aseteve dhe dy aksionerëve të saj OST, dhe nga një marrëveshje konsorciumi midis dy aksionerëve që rregullojnë marrëdhëniet e tyre. Në të njëjtën kohë, as njëra OST as tjetra, nuk mund të marrin vendime më vete dhe në këtë mënyrë të drejtat e njëra-tjetres do të cenohen.
 - f. Kontrolli i përbashkët që OST-të kanë mbi kompaninë e aseteve (pronarit të drejtpërdrejtë të sistemit), së bashku me të drejtat e përdorimit dhe të disponimit që janë të ngjashme me tagret një pronari, do të jetë i barabartë me atë të së drejtës së pronësisë.
 - g. Bashkëpronari i aseteve të sistemit të transmetimit (një tjetër OST) duhet të çertifikohet gjithashtu. Në mungesë të çertifikimit, operimi

i pavarur i sistemit të transmetimit nuk është i garantuar. Çertifikimi i një OST-je do të kushtëzohet me çertifikimin e OST-së tjetër.

- h. Nëse një ndërmarrje nga një vend i tretë zotëron një pjesë të kapitalit të OST dhe ka të drejtë të ushtrojë të drejtën e votës brenda OST-së, atëherë enti rregullator do të vlerësojë nëse ndërmarrja nga ky vendi i tretë, ushtron kontroll mbi OST-në.
- i. Rregullat specifike të çertifikimit të përcaktuara në nenin 11 të Direktivave, për situatat kur një OST kontrollohet nga një person i një vendi të tretë, nuk aplikohen nëse kontrolli nuk është identifikuar. Megjithatë pjesëmarrja në fjalë duhet të vlerësohet për përputhshmërinë me modelin NP, në nenin 9 të Direktivave. ERE do të verifikojë nëse:
 - i. kompanitë nga vendet e treta janë të operuara në mënyrë të pavarur si entitete të ndara ekonomike, ose
 - ii. nuk ka arsye që ndërmarrja nga vendi i tretë të ndikojë në vendimmarrjen e OST-së për të favorizuar prodhimin, furnizimin, ose tregtinë në dëm të përdoruesve të tjerë të rrjetit.
- j. Pronësia e rrjetit mund të përfshijë edhe "bashkëpronësinë", një marrëdhënie ligjore në të cilën disa persona zotërojnë infrastrukturën dhe secili ka të drejtë për të vepruar dhe komercialisht shfrytëzuar pjesën e vet në përputhje me peshën e secilit. Një marrëveshje midis pronarëve duhet të përcaktojë se si merren vendimet që lidhen me të gjithë infrastrukturën.
- k. Kur përqindja e kapaciteteve në pronësi ndryshon thelbësisht nga pjesa në pronësi të infrastrukturës, një kontratë shtesë për transferimin e përdorimit duhet të nënshkruhet. Kjo siguron që OST-ja të operojë dhe shfrytëzojë edhe pjesën e infrastrukturës që nuk e zotëron vetë. Është gjithashtu e mundur të zotërojnë në mënyrë indirekte vetë infrastrukturën përmes pjesëmarrjes.
- l. Bashkëpronësia mund të jetë e mjaftueshme për të përmbushur kushtet e nenit 9 (1) (a) të Direktivave, veçanërisht në rastet kur pronësia e asetëve të sistemit të transmetimit është e ndarë në mes të dy ose më shumë OST-ve, ku këto OST kanë kontroll të përbashkët mbi asetet e transmetimit dhe ku ata kanë të drejtat e përdorimit dhe shfrytëzimit mbi një pjesë të sistemit të transmetimit që janë ekuivalente me ato të një pronari dhe që i lejojnë ata të operojnë pjesën e tyre dhe t'a zhvillojnë atë në mënyrë të pavarur dhe pa u penguar.
- m. Nëse ka disa pjesë të rrjetit të transmetimit të OST-së që nuk janë në pronësi të drejtpërdrejtë ose tërësisht të OST-së, enti rregullator do t'i vlerësojë këto raste me qëllim që të imponojë një

kusht që parashikon një ndryshim në strukturën e pronësisë së infrastrukturës në fjalë.

- n. Në qoftë se një pjesë e vogël e rrjetit të transmetimit është në pronësi të ndërmarrjeve të ndryshme, atëherë këto ndërmarrje duhet t'ja lënë OST-së operimin e aseteve të tyre. Pronarët ligjore të pjesëve të rrjetit nuk do të ketë asnjë fuqi mbi menaxhimin e pasurive të tyre të transmetimit dhe atyre do t'u kërkohej që të ndjekin udhëzimet e OST-së dhe për të financuar investimet që përcakton OST-ja .
- o. Nëse qëllimi i legjvënësit është që OST të bëhet pronar i vetëm i rrjetit të transmetimit, atëherë enti rregullator do të përdorë këtë kërkesë për të siguruar që unifikimi i rrjetit të transmetimit në pronësinë e OST të kryhet.
- p. Në rrethana të tilla, enti do të vendosë masa që favorizojnë unifikimin e rrjetit kombëtar të transmetimit. Enti do të hetojë nëse mund të vendosen kushte për certifikimin e OST-së që, nëse është e nevojshme mbas një periudhe kalimtare, do të kërkojë fillimin e një procesi që do të çojë në blerjen e pjesëve përkatëse të rrjetit të transmetimit nga OST-ja.
- q. Nëse numri i të punësuarve në OST nuk ka gjasa të jetë në gjendje për të kryer gamën e plotë të aktiviteteve të OST, pavarësisht madhësisë së vogël të sistemit të transmetimit, atëherë rrjedhimisht funksionimi i sistemit të transmetimit është në masë të madhe i varur nga përdorimi i nënkontraktorëve.
- r. Nën-kontraktimi i funksioneve thelbësore të OST-së mund të jetë i lejueshëm vetëm nëse sistemi i transmetimit është operuar së bashku si pjesë e një sistemi më të gjerë të transmetimit ose nëse një OST-ja merr një vendim të pavarur biznesi për të nënkontraktuar disa shërbime për arsye efikasiteti.
- s. OST-ja megjithatë duhet të ketë burime të mjaftueshme për mbikëqyrjen, kontrollin dhe udhëzimin e nën-kontraktorit. Vetëm subjektet që plotësojnë kushtet e ndarjes pronësore, janë të lejuar për të ofruar shërbime të tilla.
- t. Edhe kur nën-kontrakton dhomën e kontrollit, OST duhet të ketë burime të mjaftueshme për mbikëqyrjen, kontrollin dhe udhëzimin e nën-kontraktorit.
- u. OST-ja duhet të ketë burime të mjaftueshme për të mbikëqyrur veprimet e nën-kontraktorit në operimin e sistemit të saj të transmetimit, si pjesë e sistemit më të gjerë. Përveç kësaj, OST-ja duhet të ketë në dispozicion burimet për të menaxhuar financimin, mirëmbajtjen dhe zhvillimin e ndërlidhjeve.

- v. Çdo tender për ofrimin e shërbimeve ndaj OST-së do të vlerësohet plotësisht përkundrejt potencialit të kryerjes së këtyre funksioneve me forcat e veta. OST-ja duhet të ketë të gjitha burimet e nevojshme për të mbikëqyrur në mënyrë efektive, për të kontrolluar dhe për të udhëzuar nën-kontraktorin.
- w. Nëse interkonektori është në pronësi të një apo më shumë kompanive që janë aktive në prodhimin, furnizimin, apo tregtinë e gazit dhe i'a japin këtë me qira OST-së, një pronësi e tillë e interkonjeksionit është e papajtueshme me rregullat ndarjes sipas modelit NP.
- x. Papërputhshmëria ekziston pavarësisht faktit se kushtet e marrëveshjes së qirasë janë bërë subjekt i aprovimit të entit rregullator dhe pavarësisht se të dy OST-të fqinje e marketojnë kapacitetin e saj në një mënyrë jodiskriminuese.
- y. Të dy OST-të duhet të marrin pronësinë ose të heqin dorë nga operimi i interkonjeksionit brenda një date të caktuar, në mënyrë që certifikimi të mbetet i vlefshëm. Të dy OST-të do të certifikohen si OST të ndara. Ndryshe, në mungesë të certifikimit të tyre, funksionimi i pavarur i interkonjeksionit nuk është i garantuar.
- z. Nëse OST-ja është pronar i të gjithë rrjetit kombëtar të transmetimit, me përjashtim të disa aseteve të kufizuara, të cilat nuk janë pronë e saj, por që janë nën administrimin e saj (përmes kontratave ku pronarët ligjorë të aseteve autorizojë OST-në për të përdorur objektet), atëherë këto asete do të përdoren vetëm për të furnizuar pronarët e aseteve ose të kryejë një funksion që do të kërkonte aplikimin e aksesit të palëve të treta në një mënyrë jodiskriminuese.
- aa. Për të siguruar që operimi dhe pronësia mbetet në të njëjtat duar në rast të tillë, OST-ja duhet të kryejë me të vërtetë funksionet e OST-së në lidhje me asetet e transmetimit. OST-ja do të kenë të drejtat e përdorimit dhe disponimin të aseteve të transmetimit në mënyrë ekuivalente me ato të një pronari, në lidhje me këto aktivitete.
- bb. Nëse OST sipas modelit NP operon rrjetin e transmetimit si pjesë e një konçesioni, atëherë të drejtat dhe detyrimet e saj sipas marrëveshjes konçesionare duhet të vlerësohen në detaje për të përcaktuar nëse OST-ja mund të konsiderohet si pronare e rrjetit që operon. Të drejtat e konçesionarit në lidhje me përdorimin dhe disponimin e aseteve të rrjetit të transmetimit do të konsiderohen ekuivalente me ato të një pronari.
- cc. Nëse të drejtat e konçesionarit në lidhje me asetet e rrjetit mund të konsiderohen si ekuivalente me ato të një pronari, atëherë

funksionimi i rrjetit në bazë të konçesionit nuk është një pengesë për çertifikimin sipas modelit NP. Kushtet janë si më poshtë:

- i. asetet e rrjetit do të jenë pjesë e bilancit financiar të OST-së dhe mund të përdoren nga OST-ja si një garanci në marrjen e financimeve në tregun e kapitalit,
- ii. konçesionari është përgjegjës për ushtrimin e të gjitha detyrave të OST-së, të cilat përfshijnë planifikimin, ndërtimin, operimin dhe mirëmbajtjen e të gjithë infrastrukturës dhe rrjedhimisht financimit të infrastrukturës, dhe
- iii. pas skadimit të konçesionit, shteti duhet të kompensojë konçesionerin me një shumë ekuivalente me vlerën korresponduese të aseteve kontabël të konçesionit.

Detyrat e Operatorit të sistemit të transmetimit

1. [Neni 9 (1) (a) të Direktivave] Çdo ndërmarrje e cila zotëron një sistem të transmetimit duhet të veprojë si një OST, duke përfshirë kryerjen e të gjitha detyrave të një OST-je sipas nenit 12 Direktivës 2009/72 / EC të energjisë elektrike dhe nenit 13 të Direktivës 2009/73 / EC të gazit natyror.
2. Mësimet e mëposhtme janë fituar nga situata të ndryshme të cilat në lidhje me detyrat e operatorit të sistemit të transmetimit nga vendimet për draft-çertifikimet e mëparëshme që konsiderohen si të aplikueshme në Shqipëri:
 - a. Përputhshmëria me rregullat ndarjes sipas modelit NP do të thotë se ndërmarrja që është pronari i sistemit të transmetimit do të veprojë si OST dhe, për pasojë, do të jetë përgjegjëse, ndër të tjera për:
 - i. dhënien dhe menaxhimin e aksesit për palët e treta në baza jo-diskriminuese për shfrytëzuesit e sistemit, dhe
 - ii. mbledhjen e pagesave për aksesin në rrjet, kapacitetet e kufizuara, dhe pagesat e tjera sipas mekanizmit ndër-OST të kompensimit.
 - b. Përsa i përket investimeve, pronari i sistemit të transmetimit do të jetë përgjegjës për sigurimin e funksionimit afatgjatë të sistemit për të përmbushur kërkesat e arsyeshme nëpërmjet planifikimit dhe investimeve.
 - c. Vendimet lidhur me operimin, mirëmbajtjen dhe zhvillimin e rrjetit do të merren nga OST-ja e cila duhet të ketë burime të mjaftueshme në dispozicion për të kryer detyrat e saj në mënyrë të pavarur.

- d. OST duhet të ketë burime të mjaftueshme në dispozicion për të kryer detyrat e veta në mënyrë të pavarur. OST nuk mund të punësojë vetëm një numër të vogël punësuarish për të kryer vetëm detyrat më të rëndësishme.
- e. Për kryerjen e detyrave të saj, OST nuk mund të jetë e varur në një masë të konsiderueshme nga shërbimet e ofruara nga pjesët e KIV që janë aktive në prodhimin, shpërndarjen, furnizimin dhe tregtimin e energjisë elektrike dhe gazit natyror.
- f. Nëse detyrat thelbësore të operimit të sistemit të transmetimit i nën-kontraktohen KIV-it, atëherë një marrëveshje e tillë nuk është në përputhje me modelin NP. Që të pranohet si OST sipas modelit NP, ajo duhet që të paktën të kryejë vetë administrimin e sistemit të transmetimit dhe të shërbimeve të kontrollit të sistemit.

Ushtrimi i kontrollit dhe i të drejtave mbi OST-në

- 1. [Neni 9 (1) (b) (i) i Direktivave] I njëjti person, apo persona, nuk mund të ushtrojnë kontroll direkt ose indirekt mbi një ndërmarrje e cila kryen ndonjë nga funksionet e prodhimit, furnizimit, dhe tregtimit, dhe në të njëjtën kohë të ushtrojnë kontroll ose të drejta direkt ose indirekt mbi një OST apo mbi sistemin e transmetimit.
- 2. [Neni 9 (1) (b) (ii) të Direktivave] I njëjti person, apo persona, nuk mund të ushtrojnë kontroll direkt ose indirekt mbi një OST apo mbi sistemin e transmetimit, dhe të ushtrojnë kontroll ose të drejtat mbi një ndërmarrje që kryen ndonjë nga funksionet e prodhimit, gjenerimit, furnizimit, dhe tregtimit.
- 3. [Neni 9 (3) i Direktivave] Në mënyrë që të shmanget ndikimi i padëshirueshëm që lind nga marrëdhëniet vertikale ndërmjet tregjeve të energjisë elektrike dhe të gazit natyror, modeli NP do të aplikohet në të dy tregjet (elektricitetit dhe gazit). Ky nen ndalon ndikim mbi të dy tregjet, prodhimin dhe furnizimin e energjisë elektrike dhe OST-G ose prodhuesi ose furnizuesi i gazit dhe OST-E.
- 4. Neni 9 (3) Direktiva 2009/72 / EC për energjinë elektrike i referohet OST-ve dhe ndërmarrjeve që kryejnë ndonjë nga funksionet e prodhimit, furnizimit, dhe tregtimit brenda kuptimit të Direktivës 2009/73 / EC të gazit natyror. Direktiva 2009/73 / EC për gazin natyror përcakton se çfarë do të kuptohet me fjalët "furnizim". "Furnizim" është përkufizuar si shitja ose rishitja e gazit natyror për klientët, duke përfshirë GNL.
- 5. Neni 9 (3) Direktiva 2009/73 / EC për gazin natyror përmban një dispozitë të ngjashme në lidhje me referencimin për OST-të dhe ndërmarrjet që kryejnë ndonjë nga funksionet e gjenerimit, furnizimit, dhe tregtimit brenda kuptimit të Direktivës 2009/72 / EC për energjinë elektrike. Direktiva 2009/72 / EC për energjinë elektrike përcakton se çfarë do të kuptohet me fjalët "furnizim" dhe "gjenerim". "Furnizim" është përkufizuar si shitja ose

rishitja e energjisë elektrike për konsumatorët, ndërsa "gjenerim" nënkupton prodhimin e energjisë elektrike.

6. Mësimet e mëposhtme janë nxjerrë nga vendimet për draft-çertifikimin në lidhje me kontrollin dhe të drejtat mbi OST-në që konsiderohen si të aplikueshme në Shqipëri:
 - a. Asnjë person i cili kontrollon ose mund të ushtrojë të drejtat mbi OST-në mund të kontrollojë ose të ushtrojë të drejtat një ndërmarrje që kryen ndonjë prej aktiviteteve të prodhimit, furnizimit, apo tregtimit të energjisë elektrike apo gazit natyror.
 - b. Asnjë person nuk mund të ushtrojë të drejtat e aksionerit në lidhje me OST-në, në rast se i njëjti personi gjithashtu kontrollon një prodhues, gjenerues, furnizues, apo tregtues të energjisë elektrike apo gazit natyror. I njëjti rregull vlen edhe për ushtrimin e të drejtave për emërimin e një zyrtari të lartë të OST-së.
 - c. Ushtrimi i këtyre të drejtave ose emërimi i zyrtarëve të lartë, në raste të tilla mund të shfuqizohet me një kërkesë në gjykatë. Dispozita të ngjashme zbatohen gjithashtu ndaj personave kontrollues të OST-së në lidhje me ushtrimin e të drejtave, apo emërimin e drejtorëve të ndërmarrjeve të prodhimit, gjenerimit, furnizimit, apo tregtimit të energjisë.
 - d. Në qoftë se ndonjë investitor në infrastrukturë, i cili është një nga aksionerët kontrollues të OST-së, dhe gjithashtu merr pjesë në aktivitetet e prodhimit, gjenerimit, jashtë ose brenda BE-së, atëherë është e nevojshme për t'u shqyrtuar nëse kjo përbën një pengesë për çertifikimin dhe në çfarë mase.
 - e. Kur bëhet vlerësimi i pjesëmarrjes së investitorit të infrastrukturës në prodhimin, gjenerimin, furnizimin, dhe tregtimin e energjisë brenda dhe jashtë BE-së, është e nevojshme për të shqyrtuar:
 - i. nëse investitori i infrastrukturës është në konflikt interesi dhe mund të përdorë pjesëmarrjen e tij në OST për të diskriminuar kundër përdoruesve aktuale apo të mundshme të rrjetit në favor të ndërmarrjeve të prodhimit, gjenerimit, furnizimit, apo tregtimit pjesë e të cilave është pjesëmarrjes, dhe
 - ii. deri në çfarë mase këto pjesëmarrje në aktivitetet e prodhimit, gjenerimit, furnizimit, apo tregtimit përbëjnë një pengesë për çertifikimin e OST-së në përputhje me modelin NP.
 - f. Në mungesë të një ndërveprimi ndërmjet sistemeve të vendeve jashtë BE-së, nga njëra anë, dhe atyre të BE-së, nga ana tjetër, pjesëmarrja e investitorit në ndërmarrje të infrastrukturës jashtë BE-së nuk sjellin ndonjë konflikt interesi dhe prandaj, nuk janë të natyrës së tillë për të parandaluar çertifikimin e OST-së.

- g. Investitori në ndërmarrje të infrastrukturës nuk mund të ndikojnë në vendimmarrjen e OST-së në një Shtet Anëtar të BE-së në mënyrë që të favorizojë interesat e prodhimit dhe gjenerimit që ka në një ndërmarrje në një shtet tjetër anëtar të BE-së për të diskriminuar konkurrentët aktuale apo të mundshëm.
- h. Nëse OST është në pronësi të një investitori të infrastrukturës, pronësia fundore e të cilit qëndron në një sipërmarrje financiare, është e nevojshme për të vlerësuar:
 - i. nëse ndërmarrjet e tjera në pronësi dhe të kontrolluara nga investitori infrastrukturës kryejnë ndonjë prej aktiviteteve të prodhimit, gjenerimit, furnizimit, apo tregtimit, dhe
 - ii. aksionerët individualë të sipërmarrjes financiare të cilët janë edhe këshilltarë për investuesin e infrastrukturës dhe të cilët janë të përfshirë në aktivitetet e prodhimit, gjenerimit, furnizimit, apo tregtimit të energjisë elektrike apo gazit natyror, njëkohësisht mund kontrollojnë apo të ushtrojnë të drejta në mënyrë indirekte mbi OST-në.
- i. Për nevojat e vlerësimit, është e mundur për të marrë në konsideratë faktorët e mëposhtëm:
 - i. Madhësia e kufizuar ose mos-ekzistenca e ndërveprimeve ndërmjet tregjeve të shteteve anëtare të BE-së, apo të një shteti anëtar të BE-së dhe të çdo vendi të tretë,
 - ii. Performanca e aktiviteteve në fjalë mbi bazën e një kuadri rregullator (dmth energjia elektrike është shitur me çmim të rregulluar) ose konsiderohen të rëndësishme nga perspektiva sociale dhe rajonale, por nuk kryhet sipas termave normale komerciale,
 - iii. Përfitimi i aktiviteteve të gjenerimit në fjalë nga dërgesa prioritare, dhe
 - iv. madhësia e vogël dhe shtrirja e kufizuar gjeografike e aktiviteteve të gjenerimit, për shembull madhësia e vogël në krahasim me totalin e gjenerimit kombëtar të energjisë elektrike (në baza individuale dhe kolektive)
- j. Nëse dy tregjet fqinje të energjisë elektrike janë të mirë-integruar, atëherë ka një potencial për ushtrimin e kontrollit ose të drejtave mbi një rrjet të transmetimit në një shtet anëtar të BE-së për të favorizuar interesat e gjenerimit në një shtet tjetër. Prandaj, pjesëmarrja duhet të jetë objekt i një analize të kujdesshme.
- k. Çertifikimi i një OST-je nuk duhet të refuzohet në rastet kur mund të demonstrohet qartë se nuk ka arsye për një aksioner në një OST për

të ndikuar në vendimmarrjen e OST-së në mënyrë që të favorizojë prodhimin, gjenerimin, furnizimin, apo tregtimin në dëm të përdoruesve të tjerë të rrjetit.

- l. Personat që ushtrojnë në mënyrë indirekte të drejtat në OST, nëpërmjet aksionerëve të tyre në OST, bien në fushëveprimin e nenit 9 (1) (b) (i) të Direktivave. Çdo interpretim tjetër do të mundësonte anashkalimin e rregullave të ndarjes pronësore, sidomos me krijimin e kompanive të varura.
- m. Nëse kompania aksionere e OST-së është e listuar në bursë (duke qenë aksioneri kryesor dhe pjesa tjetër janë aksione të lira), atëherë një mekanizëm “ex post” i kontrollit do të përcaktohet në mënyrë të qartë, për të garantuar përputhshmërinë me rregullat ndarjes.
- n. Nëse OST-ja ka një numër filialesh dhe kompanish të lidhura me to, atëherë asnjëri prej tyre mund të jetë e përfshirë në aktivitetet e prodhimit, furnizimit, apo tregtimit të energjisë elektrike apo gazit natyror.
- o. Pronësia dhe funksionimi i një objekti të magazinimit të gazit bie jashtë fushëveprimit të aktiviteteve të renditura në nenin 9 (1) (b) (ii) lidhur me Nenin 9 (3) të Direktivave. Megjithatë, rregullat për ndarjen ligjore dhe funksionale do të zbatohen.
- p. Nëse OST-ja ka aksione në kompani të tjera të cilat merren me tregtimin e energjisë elektrike dhe gazit natyror, atëherë kjo nuk është një pengesë për çertifikimin e OST sepse aktivitetet e këtyre shkëmbimeve nuk mund të cilësohen si “furnizim” me energji elektrike ose gazit natyror brenda kuptimit të Direktivave.
- q. Nëse OST ka aksione në një kompani që menaxhon kapacitetet e kufizuara për interkonjeksionet elektrike, atëherë në mënyrë të ngjashme me sa më sipër, aktivitetet e kompanisë nuk mund të kualifikohen si të lidhura furnizimin e energjisë elektrike, siç përcaktohet në Direktivën 2009/72 / EC të energjisë elektrike.
- r. Edhe pse kompania për bashkimin e tregut ofron ankande në shkëmbimet e energjisë, qëllimi i këtyre ankandëve nuk është për të blerë energji elektrike dhe më pas t’ja shitur të konsumatorëve, por më tepër për të krijuar një sinjal të kongestionit në interkonjeksionet e tregjeve të bashkuara.
- s. Mbajtja e aksioneve nga OST-ja në shkëmbimet e kompanive për bashkimin e tregut nuk është një pengesë për çertifikimin sipas modelit NP.
- t. Forma e organizimit të korporatës të OST-së duhet të jetë e tillë që aksionarët me interesa në prodhimin, furnizimin, dhe tregtimin e

energjisë elektrike apo gazit natyror nuk janë në gjendje të ushtrojnë të drejtat, me qëllim që të:

- i. heqin të drejtën e votimit nga aksionerët në konflikt, dhe
 - ii. parandalojnë ndarjen e informacionit midis OST dhe aksionerëve të saj.
- u. Nëse OST-ja zotërohet dhe kontrollohet nga një kompani e cila është regjistruar në bursë dhe ka interesa mbi një kompani të prodhimit, apo gjenerimit, atëherë të gjitha të drejtat që kompania e listuar në bursë dhe subjektet e tjera të lidhura me të kanë mbi kompanitë e prodhimit dhe gjenerimit duhet t'i hiqen në mënyrë efektive, nepërmjet:
- i. Ekzistencës së një trupi menaxhues të pavarur, dhe
 - ii. Marrjes së masave për të siguruar pavarësinë e OST-së.
- v. Në qoftë se pronari i OST-së ka aksione në një fond të energjisë së rinovueshme, atëherë:
- i. Fondi duhet të menaxhohet nga afër nga një palë e tretë (menaxheri i fondit),
 - ii. aktivitetet e menaxherit të fondit duhet të rregullohen nga legjislacioni financiar,
 - iii. fondi duhet të veprojë në interes të investitorëve të fondit,
 - iv. fondet e bizneseve duhet të mbeten të ndara ,
 - v. Autoriteti i Shërbimeve Financiare do të mbikëqyrë përputhshmërinë dhe t'i imponojnë apo t'i propozojë gjykatës një sërë sanksionesh disiplinore, penale dhe civile,
 - vi. aksionet e OST-së të përbëjnë një përqindje të vogël të fondit,
 - vii. interesi i pronarit të OST-së duhet të jetë në thelb një interes financiar, dhe
 - viii. pronari i OST-së nuk mund të ushtrojë, drejtpërdrejtë ose tërthorazi, as të drejta dhe as kontroll në ndonjë nga ndërmarrjet e energjisë së rinovueshme.
- w. Në qoftë se një bankë shtetërore e investimeve ka një pjesë të konsiderueshme apo kontroll të vetëm mbi OST-në, atëherë banka mund të mos ketë nxitjen apo aftësinë për të përdorur ndikimin e saj mbi OST-në në dobi të pjesëmarrjes së saj në kompanitë që kanë të bëjnë me energjinë, në veçanti me operacionet e tyre ditore dhe

investimet. Është e rëndësishme të vlerësohen të drejtat, duke përfshirë edhe ato financiare, të cilat i mbeten bankës.

- x. Të drejtat dhe vendimmarrja e një shoqërie konkurente të lidhura me një pakicë aksionesh që kjo kompani zotëron nga OST-ja nuk duhet të shkojnë përtej së drejte thjesht financiare pasive të një aksionieri në minorancë. Për shembull, e drejta për të marrë dividendë, pa asnjë vote ose emërimit dhe e të drejtave që lidhen me të.
- y. Të drejtat e votës anëtarësisë në bordin drejtues që një kompani konkurente ka si aksionere e OST-së duhet të paksohen në një nivel të përshtatshëm të ndikimit për një investitor që mban një shkallë të mjaftueshme të mbikëqyrjes së investimit të tij por pa patur mundësinë të ndikojë padrejtësisht mbi TSO-në dhe të rrezikojë funksionimin e pavarur të saj dhe zhvillimin e rrjetit.

Emërimi i anëtarëve të Bordit, përbërja e Bordit dhe pavarësia e anëtarëve të Bordit

1. [Neni 9 (1) (c) i Direktivave] I njëjti person nuk mund të emërojë anëtarët e bordit mbikëqyrës, bordit administrativ, ose organet që përfaqësojnë ligjërisht ndërmarrjen e OST ose sistemin e transmetimit, dhe drejtpërdrejt ose tërthorazi të ushtrojë kontroll apo të ketë ndonjë të drejtë mbi një ndërmarrje që kryen ndonjë prej aktiviteteve të prodhimit, furnizimit, apo tregtimit të energjisë.
2. [Neni 9 (1) (d) i Direktivave] I njëjti person nuk lejohet të jetë njëkohësisht anëtar i bordit mbikëqyrës, bordit administrativ apo organeve që përfaqësojnë ligjërisht një ndërmarrjeje që kryen ndonjë prej aktiviteteve të prodhimit, furnizimit, apo tregtimit të energjisë dhe i një OST-je, ose një sistemi të transmetimit.
3. [Neni 9 (1) (c) dhe (d) i Direktivave] Anëtarët e menaxhimit të lartë të OST-së dhe personat që kanë të drejtë t'i emërojnë ata, duhet të plotësojnë disa kërkesa të pavarësisë.
4. Në mënyrë të veçantë, i njëjti person ose persona nuk kanë të drejtë të kontrollojnë ose të ushtrojë ndonjë të drejtë mbi një ndërmarrje që kryen ndonjë prej aktiviteteve të prodhimit, furnizimit, apo tregtimit të energjisë dhe në të njëjtën kohë të jetë apo të emërojë anëtarët e këshillit mbikëqyrës, bordit administrativ apo organeve që përfaqësojnë ligjërisht ndërmarrjen.
5. Mësimet e mëposhtme janë fituar nga situata të ndryshme në lidhje me Bordin (emërimin, përbërjen dhe pavarësisë) e OST që janë bërë të ditura nga vendimet e draft-çertifikimit dhe mendohet se janë të aplikueshme në Shqipëri:
 - a. Anëtarët e bordit të OST-së apo të kompanisë aksionere të OST-së të cilët janë gjithashtu edhe anëtarë të bordit të një ndërmarrjeje tjetër të

prodhimit, furnizimit, apo tregtimit të energjisë elektrike apo gazit natyror nuk janë në përputhje me nenin 9 (1) (d) të Direktivave

- b. Në rastet kur një anëtar i bordit të OST-së është gjithashtu anëtar, ose anëtar i deleguar, i një bordi tjetër i kompanive të caktuara që kanë pjesëmarrje në prodhimin, furnizimin, apo tregtimin e energjisë elektrike apo gazit natyror, atëherë një ekzaminim i detajuar i fakteve në fjalë është i nevojshëm për të përcaktuar nëse rregullat e ndarjes janë plotësuar.
- c. Një ekzaminim i tillë është gjithashtu i nevojshme në situatat kur kompania aksionere nuk kryen prodhimin, furnizimin, apo tregtimin e energjisë në vetvete, por ka kontroll mbi kompanitë bija që kryejnë veprimtari të tilla.
- d. Nëse OST është në fund të fundit e kontrolluar nga kompania aksionere, atëherë është e nevojshme jo vetëm për të vlerësuar përputhshmërinë me kërkesat për pavarësi të anëtarëve të menaxhimit të OST, por edhe të anëtarëve të menaxhimit të kompanisë aksionere.
- e. Neni 9 (1) (c) dhe (d) i Direktivave nuk është e kufizuar në aktivitetet e prodhuesve, gjeneruesve, apo furnizuesve që operojnë vetëm në BE.
- f. OST-ja mund të sigurojnë respektimin e rregullave të ndarjes në lidhje me pavarësinë e anëtarëve të bordit, duke kërkuar nga personat e interesuar për të nënshkruar një deklaratë mbi ndershmërinë e përfshirjes së tyre dhe ta rinovojë atë çdo vit dhe shkelja e saj do të çojë në sanksione efektive dhe bindëse, duke përfshirë gjobat ose burgimin.
- g. Nuk lejohet që aksionerët dhe anëtarët e bordit të emëruar prej tyre të ndalohen të ushtrojnë të drejtat e tyre të votimit në takimet e aksionerëve dhe në bordin administrativ të OST-së sa herë që merren vendime lidhur me aktivitetet e transmetimit, në qoftë se ata lejohen për t'i ushtruar këto të drejta për vendime të tjera, që nuk lidhen me aktivitetet e transmetimit.
- h. Neni 9 (1) (b), (c) dhe (d) i Direktivave nuk parashikon një dallim në mes të llojeve të ndryshme të vendimeve në mbledhjet e aksionarëve apo mbledhjet e bordit. Të drejtat e një aksioneri në konflikt interesi do të shndërrohen në të drejta thjesht pasive financiare në përputhje me nenin 9 (1) të Direktivave.
- i. Nuk është e lejuar që aksionerët që kanë pakicën e aksioneve të emërojnë anëtarët e Bordit të OST-së dhe të ushtrojnë të drejtat mbi një ndërmarrje aktive në furnizimin, tregtimin, apo prodhimin e energjisë elektrike apo gazit natyror.

Ndarja me Shtetin (pavarësia nga Shteti)

1. [Neni 9 (6) të Direktivave] kontrolli i shtetit mbi aktivitetin e transmetimit, si dhe mbi aktivitetet e prodhimit, gjenerimit, furnizimit, dhe tregtimit është i lejuar, por me kusht që organet publike që janë përgjegjëse për këto aktivitete të jenë të ndara.
2. Dy organe të ndara trajtohen si dy persona të veçanta të cilat do të jenë në një pozicion për të kontrolluar aktivitetet e prodhimit, furnizimit, tregtimit nga njëra anë, dhe nga ana tjetër veprimtarinë e transmetimit, me kusht që ato të mos jenë nën ndikimin e përbashkët të një organi tjetër publik gjë që shkel rregullat për ndarjen e OST-së. Këto dy organe publike duhet të jenë me të vërtetë të ndara.
3. Në raste të tilla, kërkesat e modelit NP nga neni 9 i Direktivave do të jenë pjesë e vlefshme të legjislacionit përkatës kombëtar dhe duhen plotësuar. Kjo do të vlerësohet rast pas rasti.
4. Mësimet e mëposhtme janë nxjerrë nga situata të ndryshme në vendet e Evropës në lidhje me ndarjen brenda shtetit që janë bërë të njohura në vendimet e draft-çertifikimit dhe janë të aplikueshme në Shqipëri:
 - a. Pronësia e OST-së do të menaxhohet nga ministri (ose një organ publik) që është përgjegjës për OST-në i cili miraton vendimet mbi temat në lidhje me OST-në dhe ka kontroll mbi OU-OST. Pronësia në KIV do të menaxhohet nga një Ministër tjetër (ose organ tjetër publik).
 - b. Dy Ministri të veçanta që kontrollojnë veprimtarinë e transmetimit nga njëra anë dhe aktivitetet e gjenerimit, furnizimit, dhe tregtisë nga ana tjetër mund të konsiderohen nën rrethana të caktuara organe me shkallë të mjaftueshme ndarjeje sipas nenit 9 (6) të Direktivave.
 - c. Përputhshmëria me kërkesat e modelit NP në lidhje me ndarjen brenda shtetit nuk nënkupton vetëm përputhshmërinë me nenin 9 (6) të Direktivave, por edhe me nenin 9 (1) (b), (c) dhe (d).
 - d. Kompetencat e Ministrisë, që lidhen me kontrollin e saj mbi ndërmarrjet e energjisë elektrike dhe gazit në funksion të modelit NP, nuk mund të nënkuptojë ndonjë të drejtë brenda kuptimit të nenit 9 (1) dhe (2) i direktivave.
 - e. Nëse një person përveç interesave në gjenerimin, furnizimin, dhe tregtimin e energjisë ka gjithashtu një ndikim vendimtar në investimet e rëndësishme të infrastrukturës së transmetimit, atëherë kontrolli mbi investimet brenda OST mund të keqpërdoret në mënyrë të tillë që të favorizohen gjenerimi, furnizimi, dhe tregtimi.
 - f. Mundësia e ndikimit në vendimmarrjen e OST-së e cila do të favorizojë sektorë të veçantë të gjenerimit, furnizimit, dhe tregtimit të

energjisë në një dëm të përdoruesve të tjerë të rrjetit duhet të vlerësohet me kujdes.

- g. Është e detyrueshme për të përpiluar dhe për të paraqitur një listë të plotë të të gjitha ndërmarrjeve në pronësi të shtetit të cilat janë të kontrolluara nga ministritë (ose organet publike), dhe që të kryejnë ndonjë nga aktivitetet të gjenerimit, furnizimit, apo tregtimit.
- h. Nga lista e plotë të ndërmarrjeve të energjisë, ku shteti ka aksionet e tij të pronësisë, duhet të bëhet e qartë se kush është Ministria (ose organi publik) që ka përgjegjësinë mbi këto ndërmarrje.
- i. Enti rregullator do të kryejë një vlerësim të detajuar të përputhshmërisë me nenin 9 (6) të Direktivave, dmth një vlerësim të detajuar të shkallës së ndarjes midis dy ministrave përgjegjës duke theksuar ndonjë hierarki ministrore, në përputhje me kuadrin ligjor kombëtar dhe teorinë kushtetuese.
- j. Enti rregullator nuk mund të kufizohet vetëm në analizimin e ndërmarrjeve, të cilat janë nën kompetencën e të njëjtës ministri që veprojnë si prodhuesi, furnizues, apo tregtues.
- k. Enti rregullator do të vlerësojë nëse një shkallë e mjaftueshme e ndarjes është e garantuar, sipas nenit 9 (6) të Direktivave, mes ministrave përgjegjës.
- l. Enti rregullator duhet të identifikojë çdo mekanizëm ekzistues që parandalon që ministra të ndryshëm që vijnë nën një ndikim të përbashkët të Kryeministrit ose të ndonjë organi tjetër publik, të cilat mund t'i kërkojnë atyre një koordinim të vendimeve të tyre. Enti rregullator do të vlerësojë mënyrën e cila është përdorur për monitorimin dhe zbatimin e përputhshmërisë me nenin 9 (6) të Direktivave në këtë drejtim.
- m. Ministrat individuale duhet të ketë kompetenca për vendimmarrje të pavarur në fushat e përgjegjësisë të tyre dhe të gëzojnë një nivel të lartë të pavarësisë. Kryeministri mund të jetë përgjegjës vetëm për zonat që nuk mbulohen nga ministritë.
- n. Nëse të gjithë ministrat do të jetë në vartësi të Kryeministrit, atëherë nuk do të jetë e qartë se në çfarë mase Kryeministri ka autoritetin për të ndikuar (për shembull duke dhënë udhëzime të drejtpërdrejta) në vendimmarrjen e Ministrave në mënyrë të tillë që interesat e KIV të favorizohen në një dëm të përdoruesve të tjerë të rrjetit.
- o. Pavarësia e Ministrave të veçantë në kompetencat e tyre, do të parandalojë Kryeministrin ose Qeverinë që të japë udhëzime që ndikojnë mbi përgjegjësinë ministrore për transmetimin.

- p. Enti rregullator në këtë kontekst duhet të identifikojë organin brenda shtetit i cili ka një interes financiar mbi OST-në; dmth a janë paguar dividendët dhe për kë janë paguar?.
- q. Vetëm një numër i kufizuar i vendimeve, në raport me asetet shtetërore, të cilat merren në një nivel të lartë, (si bashkimet dhe blerjet e ndërmarrjeve) janë nën përgjegjësinë e Qeverisë, përfshirë kryeministrin dhe ministrat. Këto vendime merren me propozimin e Ministrisë përgjegjëse.
- r. Enti rregullator duhet të vlerësojë në mënyrë të qartë se në çfarë mase Ministria përgjegjëse për OST-në mund të marrë vendime në mënyrë të pavarur në lidhje me aktivitetin e transmetimit i cili kryhet nga OST-ja, pa qenë nën ndikimin apo kontrollin e një organi tjetër publik, duke pasur në konsideratë interesat e shtetit si aksioner në ndërmarrjet që kryejnë aktivitete të prodhimit, furnizimit, dhe tregtimit.
- s. Ministri i cili kontrollon veprimtaritë e gjenerimit, furnizimit, dhe tregtimit të një KIV mund të mos ketë mjete ligjore që i mundësojnë atij për t'i dhënë udhëzime ministrit i cili kontrollon veprimtarinë e transmetimit të OST-së dhe anasjelltas.
- t. Ministrat duhet të jenë në fund të fundit ligjërës dhe politikisht përgjegjës për ministrinë e tyre, dhe rrjedhimisht të kenë kompetenca për të marrë vendime të pavarura në fushat e tyre të përgjegjësisë.
- u. Pavarësia e Ministrave të veçantë në kompetencat e tyre, do të parandalojë Kryeministrin ose Qeverinë që të japë instruksione, urdhra, dhe udhëzime që ndikojnë mbi përgjegjësinë ministrore për transmetimin.
- v. OST duhet të jetë një person i veçantë juridik dhe aktivitetet e përditshme të lidhura me menaxhimin e ndërmarrjes do të kryhen nga Bordi Menaxhues dhe personeli i lartë i menaxhimit të OST-së. OST do të jetë, në kuptimin ligjor dhe organizativ, plotësisht e ndarë nga ndërmarrjet e tjera.
- w. Bordi menaxhues dhe personeli i lartë i menaxhimit të OST do të ndalohen të kenë ndonjë interes tregtar apo të marrin pjesë në rolin e drejtorit në aktivitetet e gjenerimit, furnizimit, apo tregtimit.
- x. Pavarësia e OST-së do të forcohet më tej, duke aplikuar një program të brendshëm monitorimi që duhet të zbatohet për të gjithë punonjësit e saj me qëllim që të parandalojë sjelljen e njëanshme. Ky program do të përfshijë udhëzime të hollësishme për trajtimin e informacionit konfidencial.
- y. Ministri përgjegjës mund të kontrollojë OST-në vetëm nëpërmjet udhëzimeve të përgjithshme për veprimtarinë e biznesit, dhe jo duke

ndërhyrë në vendimmarrjen konkrete në lidhje me operacionet e përditshme.

- z. Nëse Ministri përgjegjës ka kompetenca për të marrë vendime në lidhje me operacionet e përditshme dhe planifikimin e investimeve (në rast se kompetencat e Ministrisë janë të krahueshme me ato të Bordit të Përgjithshëm të Aksionerëve të një ndërmarrjeje private), atëherë një Ministër tjetër jo-përgjegjës, Kryeministri, ose një organ tjetër publik me kompetenca të gjëra nuk mund të ndikojnë ose kontrollojnë vendimet e marra nga ministri përgjegjës.
- aa. Në lidhje me marrjen e vendimeve të cilat kanë të bëjnë me operacionet e përditshme të OST-së, enti rregullator duhet të vlerësojë në çfarë mase Ministri përgjegjës mund të marrë vendime në mënyrë të pavarur për veprimtarinë e transmetimit të kryer nga OST-ja, pa u ndikuar apo kontrolluar nga një tjetër Ministër jo-përgjegjës, nga Kryeministri, ose një organ tjetër publik, duke marrë parasysh interesat e shtetit si aksioner në ndërmarrjen.
- bb. Ministri përgjegjës për OST-në, veçanërisht në lidhje me marrjen e vendimeve që lidhen me operacionet e përditshme të OST-së dhe të lidhura me veprimtarinë e transmetimit të kryer nga OST, do të veprojë me të vërtetë në mënyrë të pavarur dhe pa u ndikuar apo kontrolluar nga Ministra të tjerë jo-përgjegjës, nga Kryeministri, ose një organ tjetër kryesor relevant publik, duke marrë parasysh interesat e shtetit si aksioner në ndërmarrjen.
- cc. Burimet financiare të OST-së do të mbahen të ndara nga ato të shtetit. Enti rregullator duhet të konfirmojnë se burimet financiare të OST mbahen ndaras nga ato të shtetit.
- dd. OST nuk do të lejohet t'i paguajë dividendë shtetit dhe do të kontraktojë vetë asikuracinet nevojshme në rast se nuk është i mbuluar nga shteti. (Edhe pse kjo është gjetur në një nga vendimet për draft-çertifikimet, saktësia e kësaj klauzole është mjaft e diskutueshme dhe do të kontrollohet vazhdimisht)
- ee. Fakti që brenda shtetit Ministrat përgjegjës nuk mund të japin reciprokisht instruksione, urdhëresa, apo udhëzime në fushat e tyre të përgjegjësi të lidhura me aktivitetet e gjenerimit, furnizimit, dhe tregimit, ose transmetimit, duhet të përcaktohet si një rregull i qartë.
- ff. Kompetencat të cilat kanë ministrat përgjegjës për të marrë vendime individuale në fushat e tyre të përgjegjësi nuk mund të kufizohet nga një kusht për marrjen e vendimeve kolegjiale në situata të veçanta.
- gg. Për sa kohë që vendimmarrja për çështje të caktuara është kolegjiale, fuqitë për vendimmarrje të pavarur të ministrit përgjegjës në zbatimin e detyrimeve të tij janë të kufizuara.

- hh. Ndarja e menaxhimit veprimtarive të transmetimit nga menaxhimi i aktiviteteve të gjenerimit, furnizimit, dhe tregtimit do të zbatohet në nivel të administratës shtetërore, dmth jo vetëm në nivelin e anëtarëve të qeverisë, por edhe në nivelet më të ulëta të personelit dhe administratës.
- ii. Qeveria duhet të vendosë masa efikase për parandalimin e mos koordinimit të duhur, sjellje diskriminuese dhe trajtimin e papërshtatshëm të informacionit konfidencial, duke përfshirë edhe nivelet e personelit.
- jj. Enti rregullator duhet të konfirmojë që asnjë nga personat nga Ministritë e tjera nuk është anëtar i Bordit Menaxhues ose Bordit Mbikëqyrës të OST-së ose ndërmarrjeve përkatëse të energjisë.

Refuzimi i certifikimit për shkak të arsyeve të mungesës së burimeve financiare

1. Në kundërshtim me dispozitat e ndarjes në nenin 17 të Direktivave në lidhje me modelin ITO, neni 9 i Direktivave nuk kërkon që OST sipas modelit NP të shpenzojë të gjitha burimet financiare të nevojshme për të përmbushur detyrimet e saj si pjesë e kërkesave të ndarjes. Kjo nuk përbën shqetësim në rastin OST sipas modelit NP, ku nuk ka KIV që mund të minojë pavarësinë e OST-së.
2. Rregullat për ndarjen dhe certifikimin sipas modelit NP nuk justifikojnë mos dhënien e certifikimit nëse OST nuk ka demonstruar që të ketë burime të mjaftueshme financiare për të kryer detyrat e përcaktuara në ligjin përkatës kombëtar.

Kërkesa për të certifikuar një tjetër operator të sistemit të transmetimit

1. Nëse OST-ja është nën pronësinë e pjesëshme të një OST-je tjetër të një vendi evropian OST-ja tjetër duhet të certifikohet gjithashtu nga enti rregullator.
2. OST-ja duhet t'i paraqesë ERE-s vendimin përfundimtar të certifikimit të lëshuar nga enti rregullator i shtetit tjetër anëtar të BE-së.

Kërkesat në lidhje me pjesëmarrjen e kompanive nga vendet e treta

1. [Neni 11 i direktivave] Enti rregullator mund të refuzojë certifikimin në raport me vendet e treta, nëse nuk është demonstruar, në bazë të një vlerësimi, se dhënia e certifikimit nuk vë në rrezik sigurinë e furnizimit me gaz natyror të shtetit anëtar të BE-së ose BE-në.
2. Mësimet e mëposhtme janë nxjerrë nga situata të ndryshme në lidhje me pjesëmarrjen e kompanive nga vendet e treta që janë bërë të njohura nga

vendimet e mëparëshme të draft-çertifikimit dhe që janë të aplikueshme në Shqipëri:

- a. Nëse kompania mëmë e kompanisë e cila kontrollon OST-në së bashku me një kompani tjetër, është vendosur në vend të tretë, atëherë autoriteti kompetent në shtetin anëtar të BE-së do të bëjë analizën e tij.
- b. Nëse vendi i tretë nuk prodhon energji, ose edhe nëse prodhon nuk furnizon BE-në atëherë ka shumë pak gjasa që OST-ja e kontrolluar nga personi i vendit të tretë të operohet në një mënyrë që është në kundërshtim me interesat e sigurisë të furnizimit me gaz natyror të Shtetit Anëtar të BE-së apo BE-së.
- c. Meqë vendi i tretë nuk prodhon gaz natyror dhe nëse ndërlidhjet me BE-në nuk ekzistojnë, kjo do të thotë se nuk ka arsye për tu shqetësuar për sigurinë e furnizimit me gaz natyror brenda kuptimit të nenit 11 të Direktivës 2009/73 / KE.
- d. Nëse asnjë nga kompanitë nuk ushtron kontroll mbi kompaninë e cila zotëron plotësisht OST-në, atëherë, dispozitat e parashikuara në nenin 11 të Direktivave nuk janë të aplikueshme.

12.6.4 Konkluzion

Në pajtim me nenin 3 (2) të Rregullores Nr 714/2009 (KE) për energjinë elektrike apo Rregullores Nr 715/2009 (KE) për gazin natyror, enti rregullator duhet të marrë parasysh sa më shumë komentet e mësipërme të KE-së kur të marrë vendimin përfundimtar të çertifikimit, dhe kur ta bëjë këtë, duhet t'ja komunikojë këtë vendim KE-së

Qëndrimi i KE-së për një njoftim të veçantë është jo-paragjykses për çdo qëndrim tjetër që mund të mbajë kundrejt enteve rregullatore në lidhje me masat e marra për draft-çertifikimin, ose kundrejt autoriteteve kombëtare që janë përgjegjëse për transpozimin e legjislacionit të BE-së, mbi përputhshmërinë e çdo mase kombëtare zbatuese me ligjin e BE.

KE publikon dokumentet në faqen e tij të internetit. Ai nuk e konsideron informacionin brenda opinionit të tij si konfidencial. Enti rregullator duhet të informojnë KE-në brenda pesë ditëve (përfshijë ditët e pushimit) nëse Opinioni përmban informata konfidenciale të cilat duhen fshirë para publikimit të tij. Enti rregullator duhet të japë arsyet për një kërkesë të tillë.

12.7 Konkluzione

12.7.1 Sfondi

Në BE, rregullat mbi ndarjen ligjore dhe funksionale të OST-ve siç parashikohet në Paketën e Dytë (Direktivat 2003/54 / EC dhe 2003/55 / KE) nuk kanë çuar në ndarjen efektive të operatorëve të rrjetit nga ndërmarrjet konkurruese.

Një ndarje strukturore e operimit të rrjetit nga prodhimi, gjenerimi, furnizimi, dhe tregtimi ka qenë e pritshme, por nuk është materializuar në mënyrë efektive dhe në mënyrë të barabartë.

Prandaj, Paketa e Tretë (Direktivat 2009/72 / EC dhe 2009/73 / EC) që është miratuar, ofron, midis të tjerash, një regjim të ri ndajes së OST-ve në përputhje me tri modele.

Tre modelet kryesore janë:

1. Modeli ndarje pronësore (NP),
2. Modeli i operatorit të pavarur të transmetimit (OPT), dhe
3. Modeli i operatorit të pavarur të sistemit (OPS).

Të tre modelet janë subjekt i një procedure çertifikimi, që kryet nga enti rregullator, në bashkëpunim të ngushtë me KE dhe ACER (Shoqata e Bashkëpunimit të Enteve Rregullatore).

Çertifikimit duhet të garantojë mungesën e konfliktit të interesave midis prodhuesve, dhe furnizuesve, dhe tregtuesve nga njëra anë, dhe OST-ve nga ana tjetër.

Ndarja e OSSH-ve është forcuar gjithashtu në Paketën e Tretë, por jo aq strikt sa në rastin e OST-ve, dhe nuk kërkon çertifikim rregullator.

Në vijim është dhënë një udhëzim i përgjithshëm për interpretimin e këtyre rregullave të reja ndarjes për OST-në shqiptare, bazuar në konsideratat e paraqitura më lart dhe informacionin e marrë në vend.

Sigurisht që ky udhëzues do të thellohet dhe zgjerohet më tej në mënyrë që të reflektojë të gjitha elementet e specifikuar nga direktivat, kur ERE të fillojë aktivitetet e saj lidhur me çertifikimin.

Deri atëherë, ky udhëzues mund t'i shërbejë jo vetëm ERE-s dhe Albpetrolit (si OST-ja e gazit), por edhe hartuesve të politikave energjetike në Shqipëri për të marrë vendime të drejta në lidhje me zbatimin e modelit NP për OST-G.

12.7.2 Të përgjithshme

Objekti kryesor i rregullave të reja të ndarjes së OST-ve është që të parandalohet çdo KIV për të diskriminuar konkurrentët a saj si lidhje me:

1. aksesin në rrjet,
2. aksesin mbi informacionet sensitive tregtare, dhe
3. investimet në rrjet.

Shqipëria, si një Palë Kontraktuese e KE-së ku direktivat e reja janë adoptuar në legjislacionin kombëtar dhe kanë hyrë tashmë në fuqi, mund të zgjedhë vetëm modelin NP të ndarjes së OST-së dhe ta kryejë atë deri më 1 qershor 2016.

Modelet OPT dhe OPS (ITO dhe ISO) nuk mund të zgjidhen sepse në rastin e sistemeve të reja të transmetimit të gazit vetëm modeli NP është i mundur.

Nuk është e mundur për të shkuar nga një situatë e modelit NP në modelin OPT dhe OSP.

Vetëm në rastet kur sistemi ekzistues të transmetimit të gazit është pjesë e një KIV-i në momentin e hyrjes në fuqi të Direktivave mund të jetë e mundurshme zgjedhja e modelit OPT ose OPS.

Sistemet e reja të transmetimit të gazit, veçanërisht sistemet të cilat nuk ekzistojnë ende në momentin e hyrjes në fuqi të Direktivave, duhet të zbatohen modelin NP.

Shqipëria nuk mund të parandalojë një KIV të veproje në përputhje me kërkesat e modelit NP.

Ndërsa Shqipëria do të zbatojë modelin NP për OST-G-në, asnjë KIV nuk ka të drejtë për të krijuar një OPT apo një OPS.

Nëse do të kishte disa OST-G në Shqipëri, të gjitha duhet të ndahen sipas modelit NP (njëlloj si sistemet e reja të transmetimit të gazit).

Në rastin e Shqipërisë, OST-G duhet të jetë në përputhje të plotë me të gjitha elementet e modelit NP.

Elementet e modeleve të ndryshme nuk mund të përzihen dhe të krijohet një model të ri ndarjes së OST-G i cili nuk parashihet në direktivat e BE-së.

Meqë Shqipëria nuk është në gjendje të caktojë një OST sipa modelit OPT dhe OPS në territorin e saj, ajo duhet të transpozojë legjislacionin e saj përkatës kombëtar vetëm dispozitat sipas modelit NP.

Nëse përshtatja me rregullat e ndarjes së OST-së do të imponojë ristrukturimin e ndonjë KIV, Shqipëria mund të përfitojë një vit shtesë në procesin e ndarjes së OST-G (data 1 qershor 2017).

12.7.3 Operatori i Sistemit të Transmetimit sipas modelit Ndarje Pronësore (OST-ja sipas modelit NP)

Përputhshmëria me modelin NP do të thotë se kompania pronare e sistemit të transmetimit të gazit duhet të jetë gjithashtu OST-G.

Koncepti i termit “person” në Paketën e Tretë të Energjisë aplikohet për persona privatë, kompani, ose entitete të tjera publike dhe private.

Koncepti i termit “person” i referuar në Direktivat është ose një ndërmarrje e cila ka aktivitete të furnizimit dhe tregtimit apo të operimit të sistemeve të transmetimit ose një kompani mëmë që ka filiale që veprojnë si furnizues, tregtues ose si OST.

Një furnizues, apo tregtues mund të mbajë aksionet mbi një OST apo sistem transmetimi, me kusht që disa kushte kumulative janë plotësuar, si p.sh:

1. Mos-pasja e shumicës së aksioneve,
2. Mos-pasja e drejtës së votës,
3. Mos-pasja e të drejtës për të emëruar anëtarët e bordeve mbikqyrëse / menaxhuese / administrative, dhe
4. Mos-pasja e kontrollit mbi OST-në dhe sistemin e transmetimit.

Reciprokisht, OST-ja mund të jetë aksionere në një kompani furnizimi / tregtimi, nëse kushte të ngjashme kumulative plotësohen si më poshte:

Rregulla të ngjashme kanë vlerë në rast të pranise së një kompanie mëmë (si p.sh. një kompani aksionere):

1. Mos-pasja e kontrollit mbi prodhuesin, furnizuesin, dhe tregtuesin apo njëkohësisht ushtrimin të të drejtave dhe kontrollit mbi një OST apo mbi një sistem transmetimi; dhe
2. Mos-pasja e kontrollit mbi OST-në ose sistemin e transmetimit apo njëkohësisht ushtrimin të të drejtave dhe kontrollit mbi një prodhues, furnizues, apo tregtues.

Rregullat e ndarjes sipas modelit NP zbatohen në mënyrë të barabartë për subjektet private dhe publike.

Për qëllim të zbatimit të modelit NP, dy organe të ndara publike duhet të shihen si dy persona të dallueshëm dhe duhet të jenë në gjendje për të kontrolluar prodhuesin, furnizuesin apo tregtuesin nga njëra anë dhe OST-në nga ana tjetër, me kusht që të mos jenë nën ndikimin e përbashkët të një njësie tjetër ekonomike publike në shkelje të rregullave të ndarjes sipas e modelit NP.

Organet publike më sipër duhet të jetë me të vërtetë të ndara. Shqipëria duhet të demonstrojë se kërkesat e modelit NP janë sanksionuar në ligjin kombëtar dhe respektohen siç duhet. Kjo do të vlerësohet rast pas rasti.

Për të shmangur ndikim të paligjshëm që lind nga marrëdhëniet vertikale ndërmjet tregjeve të gazit dhe energjisë elektrike, modeli NP do të zbatohet në të gjithë tregjet e gazit dhe energjisë elektrike. Kjo do të thotë se ndikimi i përbashkët mbi një prodhues, furnizues, dhe tregtar të energjisë elektrike, dhe OST-G-je; apo një prodhues, furnizues, dhe tregtar të gazit dhe një OST-E-je janë të ndaluara.

12.7.4 Çertifikimi

Një OST mund të miratohet dhe të caktohet si OST vetëm pas procedurës së çertifikimit që është përcaktuar në Direktivat dhe Rregulloret e BE-së të adoptuara në legjislacionin kombëtar në fuqi.

Këto rregulla duhet të aplikohen për të gjithë OST-të për çertifikimin e tyre fillestar, dhe më pas në çdo kohë, nëse është i nevojshëm një rivlerësim i përputhshmërisë së OST-së me rregullat e ndarjes.

ERE është e detyruar për të hapur një procedurë çertifikimi mbasi merr aplikimin për çertifikim nga një OST e mundshme, ose me kërkesën e saj në rast mungese të aplikimit, ose mbas një kërkesë të arsyetuar nga SKE-ja.

ERE duhet të monitorojë vazhdimisht përputhshmërinë e OST-ve me rregullat ndarjes funksionale, dhe duhet të hapë një procedurë të re të çertifikimit me iniciativën e vet nëse vëren ndryshime nga koha kur ndodhi çertifikimi fundit..

12.7.5 Situata në BE dhe në Shqipëri

Për ndarjen sipas modelit NP, KE-ja ka lëshuar 24 opinione për energjinë elektrike dhe 17 opinione për gazin natyror, që në total janë 41 opinione.

Për ndarjen sipas modelit OPT, KE ka lëshuar 6 opinione për energjinë elektrike dhe 24 opinione për gazin natyror, që në total janë 30 opinione.

Për ndarjen sipas modelit OPT, KE ka lëshuar 2 opinione për energjinë elektrike dhe 4 opinione për gazin natyror, që në total janë 6 opinione..

Për ndarjen sipas modelit OPT, KE ka lëshuar 32 opinione për energjinë elektrike dhe 45 opinione për gazin natyror, që në total janë 77 opinione.

Në Shqipëri, dy OST-të (OST-ja dhe Albpetroli), ende nuk kanë filluar procedurën e çertifikimit nga ERE sipas modelit NP; si në sistemin e energjinë elektrike ashtu edhe të gazit natyror.

Një numër i madh i mësimave të nxjerra nga BE-ja (treguar më parë) duhet të përdoret në implementimin e të dy procedurave të çertifikimit në Shqipëri. Për të qenë konçizë, vetëm mësimet kryesore dhe ato të përgjithshme të cilat janë të

aplikueshme për gjendjen në sektorin e gazit në Shqipëri janë referuar në këtë raport.

12.7.6 Situata në Shqipëri – aspektet procedurale

Shqipëria duhet të transpozojë në ligjin e ri për gazin vetëm modelin NP. Vendimi për formën e modelit të ndarjes është tashmë i përcaktuar dhe tani të gjitha palët e interesuara duhet të mësojnë për detajet e rëndësishme të këtij modeli.

Si OST-ja dhe palët e tjera që janë të përfshira si në sistemin elektrik dhe në atë të gazit duhet të implementojnë sistemin NP bazuar në direktivat për ndarjen e OST-s të ligjeve të reja të energjisë elektrike dhe gazit natyror.

Gjatë implementimit, të dy OST-të (OST-E dhe OST-G) duhet t'i paraqesin ERE-s aplikimet për çertifikim në mënyrë që të provojnë plotësimin e kushteve të çertifikimit.

Mbas marrjes së aplikimit ERE do të shqyrtojë nëse të dy OST-të janë në përputhje me kërkesat e modelit NP dhe do të japë vendimet e draft-çertifikimit për të dy OST-të.

Me miratimin e dy vendimeve të draft-çertifikimit, ERE njofton SKE-në për vendimet e saj dhe i paraqet sekretariatit të gjitha detajet që janë të rëndësishme për çertifikimin.

Pas marrjes së të gjitha detajeve të rëndësishme për të dy vendimet e draft-çertifikimit, SKE do të reagojë në rast se vëren ndonjë mospërputhje në lidhje me çertifikimin, dhe do t'i bëjë të ditur ERE-s mendimet e tij.

Pas pranimit nga SKE, ERE miraton të dy vendimet përfundimtare të çertifikimit duke marrë parasysh mendimet e SEN-së.

Në rast të një rezultati pozitiv të procedurës së çertifikimit, Shqipëria mund të emërojë OST-në dhe publikojë vendimet përkatëse.

12.7.7 Situata në sektorin e gazit në Shqipëri

Elementët e rëndësishëm të situatës së gazit natyror janë:

1. Sistemi i transmetimit të gazit është (praktikisht) inekzistent dhe në këtë mënyrë jo në pronësi të ndonjë KIV në datën e hyrjes në fuqi të Direktivës 2009/73 / EC (6 tetor 2011);
2. Albpetrol është aktualisht OST-G e vetme e licencuar siç përcaktohet me vendimin e ERE-s të;
3. Albpetrol mban gjithashtu licencën për shpërndarjen e gazit që i është dhënë nga ERE;

4. Albpetrol është në pronësi të plotë të shtetit shqiptar (QSH menaxhon të gjitha aksionet me anë të një anëtari të vetëm të emëruar në Keshillin e Përgjithshëm të Aksionerëve të kompanisë);
5. Shqipëria është gjithashtu pronare e vetme e KESH sh.a. (kompania më e madhe e energjisë elektrike në vend, e cila është aktive në prodhimin, shpërndarjen, furnizimin dhe tregtimin e energjisë elektrike në vend);
6. Nuk ka akoma furnizues publikë të gazit në Shqipëri, i cili do të veprojë në bazë të tarifave të rregulluara; dhe
7. Nuk ka ende furnizues me shumicë të gazit në Shqipëri, i cili do të veprojë si një tregtar me shumicë, apo si furnizues i furnizuesve publikë sipas termave dhe kushteve të rregulluara.

Në kushte të tilla, modeli i vetëm i lejueshëm për ndarjen e OST-ve sipas kërkesave të Direktivave është modeli NP.

Albpetroli, i cili është i licencuar si OST-G nga vendimi i ERE-s, do të duhet të marrë në pronësi sistemin e transmetimit të gazit dhe të funksionojë si OST e modelit NP.

E thënë ndryshe Albpetroli duhet që:

1. Të jetë pronar i aseteve të transmetimit të gazit dhe këto asete duhet që të figurojnë në pasqyrat e veta të biznesit / të pronësisë;
2. Ndarja në mes të aseteve të transmetimit të gazit të Albpetrolit dhe aseteve që do t'i takojnë OSSH-G-së dhe prodhuesve të tjerë të gazit do të duhet të jenë të qarta dhe të pa-kontestuar;
3. Punonjësit e Albpetrolit duhet të kryejnë detyrat e tyre në mënyrë objektive, transparente dhe jo-diskriminuese; dhe
4. Albpetroli do të jetë një subjekt i rregullimit nga ana e ERE.

Modeli NP është më i thjeshti për t'u zbatuar, merr një kohë të shkurtër dhe ka shpenzime minimale për zbatimin e ndarjes dhe gjithashtu për rregullimet mëvonshme nga ERE.

Asnjë prej dy modeleve të tjera nuk është i zbatueshëm, sepse (praktikisht) sistemi i transmetimit të gazit nuk ekzistonte me hyrjen në fuqi të Direktivës 2009/73 / EC (6 tetor 2011).

Albpetroli supozohet të marrë rolin e OST-G i cili më tej duhet të caktojë një person të veçantë ligjor për të kryer rolin e operatorit të gazit, por vetëm nëse Shqipëria nuk vendos (më vonë), për të caktuar një operator të përbashkët të tregut për energjinë elektrike dhe gazin natyror (dhe mundësisht për burimet e ripërtëritshme të energjisë, bio-karburantet dhe mundësisht certifikatat).

Përveç pamundësisë, nuk është gjithashtu e arsyeshme ta kthesh Albpetrolin nga një OST sipas modelit NP, në një OST sipas modelit PTO apo PSO. Një rikthim i tillë do të ishte në kundërshtim me frymën dhe qëllimet e Direktivave.

12.7.8 Pozita e ndarjes së OST-së në sektorin e gazit

Për Albpetrolin modeli NP është i vetmi i mundshëm për zbatim. Ky është gjithashtu modeli më i thjeshtë për t'u zbatuar, që merr një kohë të shkurtër dhe shpenzime minimale për zbatimin e ndarjes dhe për rregullimet mëvonshme nga ERE.

Vetëm një kërkesë e rëndësishme shtesë duhet plotësuar në këtë drejtim, lidhur me ndarjen brenda shtetit. Kjo do të thotë se dy ministri të veçanta (ose çdo dy organe të tjera publike të veçanta që nuk janë të varura reciprokisht) mund të emërohen si menaxherët e aksioneve të Albpetrolit nga njëra anë dhe KESH-it apo kompanive të ngjashme nga ana tjetër (në nivelin e Këshillit të Përgjithshëm të Aksionerëve).

Situata në sektorin e energjisë elektrike duhet të merret në konsideratë, si edhe kufizimet të cilat rrjedhimisht janë transferuar në sektorin e gazit natyror – si për shembull:

1. Ministria e cila menaxhon aksionet e Albpetrolit nuk mund të menaxhojë aksionet e KESH-it apo ndonje kompanie tjetër të ngjashme të integruar vertikalisht (KIV), por mund të jetë menaxhuesi i aksioneve të OST-E-së;
2. Ministria e cila është menaxhuesja e aksioneve të OST-E-së nuk mund të jetë menaxhuesi i aksioneve të KESH-it apo ndonje kompanie tjetër të ngjashme të integruar vertikalisht (KIV), por mund të jetë menaxhuesi i aksioneve të Albpetrolit;
3. Ministria e cila është menaxhuesja e aksioneve të KESH-it, mund të jetë menaxhuesi i aksioneve të ndonje KIV, por mund të jetë menaxhuesi i aksioneve të Albpetrolit apo OST-E-së; dhe
4. 3. Ministria e cila është menaxhuesja e aksioneve të ndonje kompanie tjetër të integruar vertikalisht (KIV) të ngjashme me KESH-in nuk mund të jetë menaxhuesi i aksioneve si të Albpetrolit ashtu edhe të OST-E-së, por mund të jetë menaxhuesi i aksioneve të KESH-it.

12.7.9 Rëndësia e menaxhimit të aksioneve

Menaxhimi i aksioneve nga ministria supozon se ministri nga ministria përkatëse përfaqëson Shqipërinë në Bordin e Aksionerëve të kompanisë.

Kompetencat e Bordit të Aksionerëve të shoqërisë përcaktohen me ligjin i cili rregullon kompanitë e biznesit, ku më e rëndësishmja është që Bordi i

Aksionerëve vendos për përdorimin e fitimeve të realizuar dhe mbulimin e humbjeve, si dhe rritjen apo zvogëlimin e kapitalit.

Përveç kësaj, Bordi i Aksionerëve ka një ndikim vendimtar në caktimin e Bordit Mbikëqyrës dhe Bordit Drejtues apo të Menaxhimit.

Në rastin e Albpetrolit si OST-G sipas modelit NP, ekziston një anëtar i vetëm i Bordit të Aksionerëve, që do të thotë se ministri është i vetmi anëtar i Bordit të Aksionerëve dhe duhet të marrë vendime plotësisht të pavarura nga ministrat e tjerë dhe Kryeministri i qeverisë shqiptare.

Në rastin e OST sh.a. (OST-E-së), situata është plotësisht e njëjtë meqë duhet të ndahet gjithashtu sipas modelit NP dhe Shqipëria është pronar i vetëm i OST sh.a. (nën supozimin se asnjë kompani tjetër nuk merr pjesë në aksionet e kapitalit). Megjithatë, edhe këtu gjithashtu në parim, Ministri i cili është anëtar i vetëm i bordit të Aksionerëve të OST sh.a. do të marrë vendime në mënyrë të pavarur nga ministrat e tjerë dhe nga Kryeministri i qeverisë shqiptare.

13 SHEMBUJ TË METODOLOGJIVE PËR NDARJEN E OPERATORËVE TË SHPËRNDARJES SË GAZIT

13.1 Hyrje

Konteksti (1)

Roli tradicional i OSSH-G është i lidhur me: 1) zhvillimin e rrjetit të shpërndarjes së gazit; 2) operimin dhe mirëmbajtjen e rrjetit të gazit; 3) lidhjen e klientëve rezidencialë dhe komercialë; 4) matjet e konsumit dhe menaxhimi i të dhënave; 5) cilësinë e furnizimit me gaz natyror në nivel lokal; dhe 6) sigurinë dhe vazhdimësinë e furnizimit me gaz. Aktualisht, OSSH-G-të luajnë një rol të rëndësishëm në funksionimin efikas të tregut të gazit duke vepruar si "porta" për tregjet e gazit me pakicë. OSSH-G të ndikojnë në nivelin e konkurrencës për shkak të rolit të tyre si ofrues neutralë të shërbimeve të aksesit për palët e treta. Në të ardhmen, OSSH-G-të mund të shihen si lojtarë më aktivë roli i të cilëve do të mund të zgjerohet në shërbimet e lehtësimit të tregut të gazit.

Konteksti (2)

OSSH-G do të jetë përgjegjëse për sigurimin e funksionimit afatgjatë të sistemit të shpërndarjes së gazit për të përmbushur kërkesat e arsyeshme për shpërndarjen e gazit, dhe operimin, mirëmbajtjen dhe zhvillimin në kushte ekonomike, të sigurt, të besueshme, dhe efikase të sistemit të shpërndarjes së gazit në zonën e saj. Shërbimet për palët e treta për furnizuesit e gazit (kontratat e aksesit të palëve të treta dhe marrëdhëniet me furnizuesit e gazit, alokimi i konsumit të gazit, procesi i lidhjes së furnizuesve të gazit) janë shtuar në rolin e OSSH-së mbas Direktivës 2009/73 / EC. Në të ardhmen, OSSH gazit mund të bëhet ndërmjetësi i tregut të gazit për ofruesit e shërbimeve (që merren me menaxhimin e të dhënave dhe teknologjive të reja, matësit inteligjentë të gazit, rrjetet inteligjente të gazit, reagimi nga ana e kërkeses për gaz, dhe injeksioni i shpërndarë).

Regjimi i Ndarjes

Në këtë kontekst, ky Kapitull shpjegon se si regjimi i ndarjes së OSSH-G-së do të transpozohet dhe implementohet në mënyrë që të bëhet një ndërmjetës neutral tregut të gazit e shërbimeve të energjisë. Regjimi i ndarjes së OSSH-G-së është përcaktuar në nenin 26 të Direktivës 2009/73 / EC. Në thelb, OSSH-G-ja duhet të jetë e pavarur të paktën në kuptimin e formës së saj juridike, organizimit dhe vendimmarrjes nga aktivitetet tjera që nuk lidhen me shpërndarjen e gazit. Regjimi mbetet në thelb i pandryshuar në krahasim me atë paraprak të përshkruar nga Direktiva 2003/55 / EC, pra siç përcaktohet më poshtë:

- 1) Ndarje ligjore, funksionale, kontable, si edhe operacionale (stafi). Ndarja ligjore e OSSH-G lidhet me ndarjen nga veprimtaritë e tjera të ndërmarrjes që nuk lidhen me shpërndarjen. Ndarja funksionale ka të bëjë me pavarësinë e saj nga aktivitetet e tjera të kompanisë, ndërsa ndarja kontable nënkupton mbajtjen e llogarive për aktivitetet e OSSH-së gazit veçmas nga ato të ndërmarrjes së integruar vertikalisht për të parandaluar ndër-subvencionimet);
- 2) Përfshirja e ndërmarrjeve të gazit me më pak se 100.000 konsumatorë është i mundur (mundësia e përfshirjeve nga kërkesat e ndarjes ligjore

dhe funksionale për OSSH-G të caktuara në mënyrë që të shmanget imponimi i një barrë shpërpjestimisht të madhe financiare dhe administrative për OSSH-G-të e vogla);

- 3) OSSH-G duhet të ketë burimet e nevojshme njerëzore, teknike, financiare dhe të veprorë në mënyrë të pavarur nga KIV (për të përmbushur kërkesat e ndarjes në mënyrë që OSSH-G të mund të përmbushë rolin e saj në mënyrë efektive);
- 4) OSSH-G (të gjithë punonjësit) duhet të plotësojnë kërkesat e përcaktuara në programin e përputhshmërisë dhe të sjelljes jo-diskriminuese ashtu si është përcaktuar nga zyrtari i përputhshmërisë në raportin e tij vjetor (vëzhgimi i pavarur dhe monitorimi e OSSH-G-së për të siguruar se nuk ndodh asnjë sjellje diskriminuese); dhe
- 5) 5) OSSH-G është e nevojshme për të ndryshuar komunikimin dhe marketimin e saj për t'u dalluar qartë nga dega e furnizimit me gaz të KIV (të veçorë identitetin dhe marketimin e OSSH-G nga aktorët e tjerë të energjisë).

Edhe pse ndarja e plotë pronësore (që do të thotë se OSSH-G bëhet një kompani e veçantë nga çdo operacion prodhimi apo furnizimi) konsiderohet të jetë modeli më i fortë për pavarësinë e OSSH-së, modelet e tjera mund të sigurojnë vendimmarrje transparente dhe të pavarur dhe trajtim të barabartë të të gjithë klientëve të OSSH-G, për sa kohë që fondet qëndrojnë qartësisht të ndara dhe monitorimi rregullator dhe mbikëqyrja implementohen siç duhet. Këto kërkesa për regjimin e ndarjes së OSSH-së së re të gazit janë paraqitur më poshtë.

13.2 Ndarja Ligjore

[Neni 26 i Direktivës
2009/73/KE]

- › Shpërndarja e gazit do të kryhet nga një kompani e veçantë e rrjetit të gazit.

Ndarja Ligjore nënkupton detyrimin për të krijuar një kompani të veçantë që të merret vetëm me aktivitetet e rrjetit të gazit. Aktivitetet e tjera të tilla si furnizimi me gaz dhe tregtimi apo prodhimi i gazit mund të kryhet në brenda një kompanie të vetme. KIV është e lirë për të zgjedhur formën ligjore të OSSH-G, me kusht që kjo formë ligjore të sigurojë një nivel të mjaftueshëm të pavarësisë së menaxhimit të OSSH-G nga pjesët e tjera të KIV për të përmbushur kërkesat e ndarjes funksionale. Si pasojë, në qoftë se mbikëqyrja institucionale që parashikohet nga ligji kombëtar në fuqi për llojin e kompanisë nuk përputhet me kërkesat e ndarjes funksionale, (për shembull, nëse ligji lejon që pjesët e tjera të kompanisë të udhëzojnë OSSH-G në lidhje me aktivitetet e përditshme) atëherë është e nevojshme që të kërkohet ndryshimi i saj. Po kështu, çdo marrëveshje kontraktuale që rrit të drejtat e mbikëqyrjes, përtej atyre të parashikuara nga legjislacioni kombëtar në fuqi dhe kufizon pavarësinë e OSSH-G, duhet të ndryshohet në mënyrë që të jetë në përputhje me kërkesat e ndarjes funksionale.

13.3 Ndarja Funksionale

13.3.1 Ndarja e strukturave menaxhuese

[Neni 26 i Direktivës
2009/73/KE]

- › Personat përgjegjës për menaxhimin e OSSH-G nuk duhet të marrin pjesë drejtpërdrejt apo tërthorazi në strukturat që janë përgjegjëse, për aktivitetet ditore në fushën e prodhimit, transmetimit, furnizimit, apo tregtimit.

Neni 26 nuk kufizon grupin e personave përgjegjës për menaxhimin e lartë të OSSH-G, të tillë si anëtarët ekzekutivë ose anëtarët e një bordi që ka kompetenca vendimmarrëse. Neni 26 trajton një grup më të gjerë të personave, duke përfshirë nivelin operacional të menaxhimit të OSSH-G. Si pasojë, një menaxher i OSSH-G nuk mund të jetë në të njëjtën kohë një drejtor i departamenteve që lidhen me transmetimin, furnizimin, tregtimin apo prodhimin, dhe anasjelltas. Nëse dhe në çfarë mase një menaxher i OSSH-G mund të punojnë në të njëjtën kohë për kompani aksionere që nuk është e përfshirë direkt në prodhimin, furnizimin apo tregtimin, kjo duhet të vendoset sipas specifikave të çdo rasti të veçantë. Një kombinim i tillë i funksioneve mund të jetë i lejueshëm vetëm nëse kompania aksionere nuk ka marrë vendime për veprimtarinë e përditshme të menaxhimit të aktiviteve të furnizimit, tregtimit, prodhimit, apo të sistemit të shpërndarjes.

[Neni 26 i Direktivës
2009/73/KE]

- › Masat e duhura duhet të merren për të siguruar që interesat profesionale të personave përgjegjës për menaxhimin e OSSH-G janë marrë parasysh në mënyrë të tillë që sigurojnë se ata janë të aftë për të vepruar në mënyrë të pavarur.

Është në dorën e palëve kontraktuese të KE-së dhe shteteve anëtare të BE-së për të përcaktuar masat që duhet të merren, sipas rrethanave specifike kombëtare. Në përcaktimin e këtyre masave situata të tilla si më poshtë duhet të zgjidhen.

Pavarësia e personave përgjegjës për menaxhimin e rrjetit të gazit mund të vihet në rrezik nga struktura e tyre e pagave, sidomos në qoftë se paga e tyre është e bazuar në performancën e kompanisë aksionere ose kompanisë që merret me prodhimin, furnizimin, apo tregtimin, pasi kjo mund të krijojë konflikte interesi. Gjithashtu transferimi i menaxherëve nga OSSH-G në pjesë të tjera të kompanisë dhe anasjelltas mund të sjellë rrezikun e konflikteve të interesit dhe kërkon rregulla dhe masa për ruajtjen e pavarësisë. Konfliktet e interesit për menaxhimin e rrjetit të gazit mund të lindin, nëse OSSH-G-ja direkt ose indirekt ka aksione që lidhen me prodhimin, furnizimin, apo tregtimin, ose ka interesa financiare përkundrejt këtyre aktiviteve. Gjithashtu, posedimi i aksioneve nga vetë drejtuesit e OSSH-G mund të ngrejë shqetësime sa i përket pavarësisë së menaxhimit. Vendimet e kompanisë mëmë për të zëvendësuar një apo më shumë anëtarë të grupit menaxhues të OSSH-G mund të minojë pavarësinë e saj në rrethana të caktuara, sidomos nëse arsyet për të cilat anëtarët mund të zëvendësohen nuk janë përcaktuesar më parë në statutin e OSSH-së.

Situatat e përmendura më sipër kanë nevojë të parandalohen nga palët kontraktuese të KE-së dhe nga shtetet anëtare të BE-së në një mënyrë që siguron

pavarësinë e OSSH-G dhe menaxhimit të tij. Kur të hartohen rregullat mbi pavarësinë e stafit dhe menaxhimit të OSSH-G, dispozitat hollësisht mbi pavarësinë e stafit dhe menaxhimit të OPT siç përcaktohet në Nenin 19 të Direktivës 2009/73 / KE-së mund të shërbejë si një pikë reference.

Një çështje e rëndësishme në kontekstin e ndarjes së strukturave të menaxhimit është shkalla në të cilën është e lejuar që të ketë shërbime të përbashkëta midis aktiviteteve të transmetimit, shpërndarjes, furnizimit, tregtimit, dhe bizneseve të tjera të mundshme brenda kompanisë. Shërbime të tilla mund të lidhen me personelin, financat, shërbimet e IT-së, strehimit, transportit, etj. Kjo çështje duhet të merren në konsideratë rast pas rasti.

13.3.2 Vendimmarrja efektive

[Neni 26(2)(c) i
Direktivës
2009/73/EC]

- › OSSH-G duhet të ketë të drejtën e vendimmarrjes në mënyrë të pavarur nga pjesët e tjera të kompanisë së integruar, në lidhje me asetet e domosdoshme për operimin, mirëmbajtjen dhe zhvillimin e rrjetit të gazit.

Për të përmbushur këto detyra, OSSH-G duhet të ketë në dispozicion burimet e nevojshme, njerëzore, teknike, fizike dhe financiare. Kjo nuk nënkupton domosdoshmërisht se OSSH-G duhet të zotërojë asetet. Edhe kur një pjesë tjetër e kompanisë së integruar vertikalisht mbetet pronari i pasurisë dhe i vë ato në dispozicion të OSSH-G, vendimet madhore lidhur me këto asete duhet t'i lihen OSSH-së, ndërsa pjesa tjetër e kompanisë mund të jetë zbatuese e këtyre vendimeve, dhe për rrjedhojë duhet të merren masat e duhura që pjesa tjetër e kompanisë thjesht ekzekuton vendimet e marra nga OSSH-G pa ndërhyrë në vendimet e saj.

[Neni 26(2)(c) of
Direktivës
2009/73/EC]

- › Dy dispozita i referohen shprehimisht çështjes së të drejtave të mbikëqyrjes: (1) plani vjetor financiar i OSSH-G ose ndonjë instrument ekuivalent, dhe (2) niveli i përgjithshëm i borxhit të OSSH-G.

Kërkesa për të drejtën e vendimmarrjes efektive nuk nënkupton humbjen e të drejtave të mbikëqyrjes së KIV-i në lidhje me fitimin mbi asetet nga një filial. Përsa i përket kufijve të të drejtave të mbikëqyrjes, Direktiva 2009/73 / EC është po aq e qartë: mbikëqyrja e përditëshme e funksionit të OSSH-G mbi rrjetin e gazit nga pjesët e tjera të KIV nuk është e lejuar. Gjithashtu udhëzimet në lidhje me vendimet për ndërtimin apo përmirësimin e rrjetit të gazit, në qoftë se këto vendime janë brenda kuotave të planit të miratuar financiar, nuk lejohen. Brenda sferës së planit të miratuar financiar, OSSH-G duhet të ketë pavarësi të plotë. Për më tepër, plani financiar i miratuar nga KIV, duhet të jetë i tillë që t'i sigurojë OSSH-G burime të mjaftueshme financiare për të ruajtur dhe zgjeruar infrastrukturën ekzistuese. Direktiva 2009/73 / EC i referohet planit financiar apo "ndonjë instrumenti ekuivalent". Termi i fundit duhet të interpretohet në mënyrë restriktive në kuptimin që vetëm instrumentet që janë funksionalisht të barasvlershme me një plan financiar, por që në përputhje me terminologjinë specifike kombëtare nuk janë të shprehura si një "plan financiar", mund t'i nënshtrohen miratimit nga KIV.

13.3.3 Ruajtja e konfidencialitetit

[Neni 27 of
Direktivës
2009/73/EC]

- › Rregullat mbi ndarjen funksionale duhet të plotësohet nga: 1) detyrimi i OSSH-G për të ruajtur konfidencialitetin e informacioneve sensitive të biznesit, dhe 2) detyrimi i OSSH-G për të parandaluar që informacionet në lidhje me aktivitetet e veta të cilat mund të japin dikujt përparësi në treg të zbulohen në mënyrë diskriminuese.

Kjo do të thotë, për shembull, se personeli që punon për pjesën e furnizimit nuk duhet të ketë akses të privilegjuar mbi informacionet që mund t'i japin përparësi në treg, si për shembull detaje mbi përdoruesit aktual ose potencialë të rrjetit.

13.4 Ndarja e kontabilitetit (ndarja e llogarive)

Dispozitat mbi ndarjen e kontabilitetit të Direktivës 2009/73 / EC mbetet kryesisht e pandryshuar në krahasim me legjislacionin e mëparshëm.

[Neni 31(3) i
Direktivës
2009/73/EC]

- › Kompanitë duhet të mbajnë llogari të veçanta për secilin nga aktivitetet e tyre të transmetimit dhe shpërndarjes në lidhje me energjinë elektrike dhe gazin. Llogaritë e konsoliduara janë të mundshme për të gjitha aktivitetet e tjera, duke përfshirë aktivitetet e energjisë elektrike dhe gazit.

Ndryshe nga ndarja ligjore dhe funksionale, asnjë përjashtim nuk mund të bëhet nga rregullat e ndarjes së kontabilitetit në rastin e OSSH-ve të vogla. Ndarja e kontabilitetit është pra kërkesë minimale për ndarjen që duhet të respektohet nga çdo operator i rrjetit të gazit, pa përjashtim. Për ndarjen e kontabilitetit, një aplikim i saktë i parimeve të kontabilitetit është e një rëndësie parësore. Është jetike që kostot të ndahen në mënyrë transparente dhe të saktë sipas zërave. Veçanërisht, ekzagjerimet e kostove të biznesit rrjetit të gazit nuk lejohen. Alokimi i tillë i pasaktë kostove ka të ngjarë të çojë në ndër-subvencionim, dhe favorizim të biznesit të furnizimit dhe rrjedhimish shtrembërimin e konkurrencës në tregun e furnizimit me gaz. Duhet të theksohet se ERE luan një rol kyç në këtë drejtim, përmes monitorimit të ndarjes efektive të kontabilitetit, në mënyrë që të sigurojë se nuk ka ndër-subvencioneve në mes transmetimit ose shpërndarjes të gazit nga njëra anë, dhe prodhimit, furnizimit, tregtimit të gazit nga ana tjetër. Meqë neni 31 (4) i Direktivës 2009/73 / KE thekson se auditimi i cili parashtrohet në nenin 31 (2) duhet të shqyrtojë çështjet e mundshme ndër-subvencionimit, është e qartë se auditimi duhet të analizojë mënyrën se si kanë qënë ndarë shpenzimet.

13.5 Përjashtimet për OSSH-të e gazit që u shërbejnë më pak se 100,000 konsumatorëve

[Neni 26(4) i
Direktivës
2009/73/EC]

- › OSSH-të e vogla të gazit që u shërbejnë më pak se 100.000 konsumatorëve të lidhur mund të përjashtohen nga kërkesat e ndarjes ligjore dhe funksionale. Ky përjashtim nuk është i kufizuar në kohë.

Direktiva 2009/73 / KE nuk jep një përkufizim të termit " konsumatorë të lidhur". Ky term mund të interpretohet, në mënyrë të arsyeshme, si 'lidhjet'. Sipas një interpretimi të tillë një familje konsiderohet një lidhje brenda kuptimit të Direktivës

2009/73 / EC, pavarësisht nga numri i njerëzve që janë pjesë e familjes. Në të kundërt, një ndërtesë e përbërë nga, tetë apartamente, për shembull, konsiderohet të ketë tetë lidhje brenda kuptimit të Direktivës 2009/73 / EC.

13.5.1 Aplikimi në praktikë — dy skenarët bazë

Aty ku shpërndarja, furnizimi, tregtimi, dhe prodhimi i gazit janë kryer në një njësi e vetme ligjore, zbatimi i rregullit të 100.000 konsumatorëve është i drejtpërdrejtë. Nëse ndërmarrja e gazit ka më pak se 100.000 konsumatorë të lidhur, dmth në qoftë se rrjeti i shpërndarjes së gazit ka më pak se 100.000 lidhje, atëherë përjashtimi është i mundur, dhe në këtë rast kompania mund të vazhdojë të operojë rrjetin e gazit dhe furnizimin, tregtimin dhe aktivitetet e prodhimit të gazit brenda të njëjtit entitet juridik. Në të kundërt, në qoftë se numri i lidhjeve është mbi 100,000, një kompani të veçantë të rrjetit të gazit duhet të krijohet.

Kur krijon një kompani të veçantë të rrjetit të gazit, ndërmarrja ka dy opsione bazë:

1. Ajo mund të mbajnë aksionet në kompaninë e rrjetit të gazit, duke e lejuar atë për të kontrolluar kompaninë e rrjetit të gazit brenda kuptimit të nenit 3 (3) të Rregullores Bashkimi KE. Në këtë rast kompania e rrjetit të gazit mbetet pjesë e KIV dhe, rrjedhimisht, duhet të jetë e pavarur në aspektin funksional brenda kuptimit të nenit 26 të Direktivës 2009/73 / EC; ose
2. Ajo mund të heqë dorë nga kontrolli mbi kompaninë e rrjetit të gazit, si për shembull, nga shitja e aksioneve të kompanisë palëve të treta. Si pasojë, kompania e rrjetit të gazit nuk është më pjesë e KIV dhe në veçanti neni 26 të Direktivës 2009/73 / KE nuk zbatohet më.

Nëse ndërmarrja e gazit e përfshirë në furnizimin, tregtimin dhe prodhimin kontrollon një ose më shumë OSSH-G që janë ligjërisht të veçanta dhe grupi i kompanive përbën në tërësi një KIV të vetme, të gjithë konsumatorët e lidhur dhe të gjithë OSSH-G-të e shërbyer nga ndërmarrja e gazit duhet të të bashkohen.

Kur është e aplikueshme, konsumatorët e lidhur me rrjetin e shpërndarjes së gazit i cili është operuar nga e njëjta strukturë e kompanisë si furnizimi, tregtimi, dhe prodhimi duhet të shtohen gjithashtu.

Nëse numri i agreguar i konsumatorëve të lidhur është mbi 100,000, të gjithë OSSH-G-të që janë të kontrolluara nga e njëjta kompani apo person duhet të ndahen në përputhje me nenin 26 të Direktivës 2009/73 / EC, edhe në qoftë se kompanitë në fjalë, në mënyrë individuale, kanë më pak se 100.000 konsumatorë të lidhur.

Më poshtë, tre shembuj praktikë ilustrojnë zbatimin e rregullit të 100.000 konsumatorëve të lidhur:

1. Një kompani e përfshirë në furnizimin me gaz blen tre OSSH-G dhe secila ka 40,000 konsumatorë të lidhur: të gjitha tri kompanitë duhet të jenë

funksionalisht të ndarë (ose të bashkohen në një ose dy kompani të ndara).

2. Një kompani e përfshirë në furnizimin me gaz blen pesë OSSH-G, njëra u shërben 120,000 klientëve, katër të tjerat u shërbejnë nga 1000 klientëve secila: të pesë kompanitë duhet të jetë të ndahen (ose të bashkohen në një ose më shumë kompani të ndara).
3. Një kompani e përfshirë në furnizimin me gaz dhe që vepron një rrjet të shpërndarjes së gazit prej 80.000 konsumatorësh të lidhur në strukturën e të njëjtës kompani (dmth nuk është e ndarë) blen një OSSH-G që u shërben 30,000 konsumatorëve: i gjithë biznesi i rrjetit të gazit, duke përfshirë rrjetin e gazit në shërbim të 80.000 konsumatorëve, duhet të ndahet.

13.5.2 Opsionet personale të palëve kontraktuese dhe Shteteve Anëtare të BE-së në aplikimin e përjashtimit nga rregulli i 100,000 klientëve

Pragu i 100.000 konsumatorëve u zgjedh pasi u konsiderua një shifër e duhur në funksion të situatës në BE si një e tërë. Megjithatë, në aplikimin e përjashtimit, Palët Kontraktuese të KE-së dhe Shtetet Anëtare të BE-së mund të marrin në konsideratë rrethanat kombëtare dhe të ulin pragun kur kjo është e përshtatshme. Në veçanti, ato mund të zgjedhin të mos përjashtojë sistematikisht OSSH-G-të me më pak se 100.000 konsumatorë nga të dy ndarjet; ligjore dhe funksionale. Një qasje më graduale është e mundur. Në një qasje të tillë vetëm OSSH-të më të vogla do të përjashtohen nga të dyja kërkesat ligjore dhe funksionale të ndarjes. OSSH-të relativisht të mëdha – por akoma me më pak se 100.000 konsumatorë - do të përjashtohen vetëm nga ndarja ligjore, duke bërë vetëm ndarjen funksionale, ose të paktën elemente të caktuara të ndarjes funksionale.

13.6 Burimet

[Neni 26(2)(c) i Direktivës 2009/73/EC]

- › OSSH-G duhet të ketë në dispozicion burimet e nevojshme, duke përfshirë burimet njerëzore, fizike, financiare, dhe teknike, në mënyrë që të përmbushë detyrat e saj për funksionimin, mirëmbajtjen dhe zhvillimin e rrjetit.

Kjo do të thotë se OSSH-G duhet të ketë burime të mjaftueshme financiare nën kontrollin e saj direkt, si dhe burime njerëzore të mjaftueshme të punësuar drejtpërdrejt për të siguruar pushtetin e vërtetë vendimmarrës dhe pavarësinë në punën e tyre. ERE-ja nuk mund të mbështetet vetëm në ligjin kombëtar ose në kushtet e licencës së OSSH-G që i diktojnë asaj për të paraqitur burime të mjaftueshme financiare, por përveç kësaj ajo duhet të kryejë teste vjetore në vende të ndryshme ose të sigurojë mjaftueshmërinë e burimeve nëpërmjet përcaktimit të tarifave. Për më tepër, ERE-ja mund të kërkojë nga OSSH-G të paraqesë planin e saj afatgjatë të investimeve. OSSH-G duhet të punësojë stafin e saj drejtpërdrejt dhe të ofrojë trajnime në mënyrë jo-diskriminuese. Menaxhimi i saj duhet të jetë i pavarur si në vendimmarrjen ditore dhe në atë të kontrollit strategjik. ERE duhet të

monitorojë vendimet aktuale të marra nga OSSH-G për të zbuluar nëse ajo vepron në mënyrë të pavarur apo jo. Për më tepër, ERE duhet të analizojë raportin vjetor të përputhshmërisë përsa i përket ekzistencës së fuqisë së mjaftueshme punëtore të për të garantuar ekzekutimin e pavarur të shërbimeve

OSSH-G nuk mund të mbështetet padrejtësisht në shërbimet e pjesëve të tjera të KIV, pasi vetë OSSH-G duhet të kenë në dispozicion burimet e nevojshme për operimin, mirëmbajtjen dhe zhvillimin e rrjetit të gazit. Prandaj, ofrimi i shërbimeve nga pjesët e tjera të KIV ndaj OSSH-së, duhet të jetë i kufizuar. Kur shërbime të tilla jepen, kushte të caktuara duhet të përmbushen për të zvogëluar prishjen e konkurrencës dhe për të përjashtuar konfliktet e interesit. Në veçanti, çdo ndër-subvencionim nga OSSH-ja drejt pjesëve të tjera të KIV nuk mund të pranohet. Për të siguruar këtë, shërbimi duhet të sigurohet sipas çmimeve të tregut dhe të përcaktuara në një marrëveshje kontraktuale. Është e rëndësishme të përmendet se OSSH-G nuk ka të drejtë të japë shërbime për kompanitë e lidhura sipas modelit OPT (Neni 17 (1) (c) të Direktivës 2009/73 / EC). Megjithatë, këto kritere nuk duhet të ndalojnë kompanitë mëmë nga miratimi i planeve vjetore financiare, apo ndonjë instrumenti ekuivalent, ose vendosjen e kufijve globalë mbi nivelet e detyrimeve të filialit të saj. Për më tepër, kjo nuk duhet të pengojë ristrukturimin e nevojshëm dhe të duhur të menaxhimit dhe të personelit

13.7 Programi i përputhshmërisë

*[Neni 26(2)(d) i
Direktivës
2009/73/EC]*

- › OSSH-G do të krijojë një program të përputhshmërisë, i cili përcakton masat e marra për të siguruar që sjelljet diskriminuese janë të përjashtuara dhe për të siguruar që respektimi i këtij rregulli monitorohet rigorozisht.

*[Neni 26(2)(d) i
Direktivës
2009/73/EC]*

- › OSSH-G emëron zyrtarin e përputhshmërisë. Zyrtari i përputhshmërisë duhet të jetë plotësisht i pavarur dhe duhet të ketë akses mbi të gjitha informatat e nevojshme të OSSH gazit dhe çdo ndërmarrje e lidhur për të përmbushur detyrën e tij ose të saj. Zyrtari i përputhshmërisë duhet në baza vjetore t'i paraqesë një raport ERE-s ku t'i tregojnë të gjitha masat e ndërmarra. Ky raport duhet të publikohet.

*[Neni 27 i Direktivës
2009/73/EC]*

- › Programi i përputhshmërisë duhet të përmbajë rregullat të cilat duhet të respektohen nga stafi në mënyrë që të përjashtohen sjelljet diskriminuese. Rregullat e tilla mund të lidhen, për shembull, për detyrimin për të ruajtur konfidencialitetin e informacioneve sensitive tregtare.

Në përgjithësi, çështja e përputhshmërisë nuk është e zbatueshme për juridiksionet që nuk kanë KIV, ose ku OSSH-ja është plotësisht e ndarë. Qëllimi kryesor i një programi përputhshmërie është që të sigurojë një kornizë formale për të siguruar që aktivitetet e rrjetit të gazit si një tërësi, si dhe punonjësit individualë dhe menaxhimi i OSSH-G, janë në përputhje me parimet e mos-diskriminimit. Programi i përputhshmërisë mund të përcaktojë në detaje llojin e informacionit që duhet të konsiderohet si konfidencial dhe si duhet të trajtohet ai informacion. Ai mund t'i referohet gjithashtu sanksioneve të vendosura sipas legjislacionit kombëtar në fuqi në rast të mos-respektimit të rregullave të konfidencialitetit. Një

grup rregullash të cilat, për shembull, mund të formojnë një pjesë të programit të përputhshmërisë ka të bëjë me sjelljen e stafit përkundrejt klientëve të rrjetit të gazit. Punonjësit e OSSH-G duhet ti shmangen çdo reference lidhur me biznesin e furnizimit, dhe tregtimit në kontaktet e tyre me klientët e OSSH-G. Programi i përputhshmërisë duhet të zbatohet në mënyrë aktive dhe të promovohet përmes politikave dhe procedurave specifike. Politikat e tilla mund të përbëhen, ndër të tjera, nga masat e mëposhtme:

1. Mbështetja aktive, e rregullt dhe e dukshme e menaxhimit për programin e përputhshmërisë, nëpërmjet, për shembull, një mesazhi personal nga menaxhmenti që deklaron angazhimin e tij ndaj programit;
2. Nënshkrimi i premtimit për mbështetje të programit të përputhshmërisë nga ana e stafit të programit;
3. deklarata të qarta se masa disiplinore do të merren ndaj pjesëtarëve të stafit që shkelin rregullat e përputhshmërisë; dhe
4. Trajnime të rregullta për përputhshmërinë dhe veçanërisht si pjesë e programit induksion për personelin e ri.

Për hartimin e rregullave për pavarësinë e zyrtarit të përputhshmërisë të OSSH-G ERE mund t'i referohet rregullave mbi zyrtarin e përputhshmërisë të OPT sipas nenit 21 (2) të Direktivës 2009/73 / KE, kur është e përshtatshme. Që programi i përputhshmërisë të jetë i suksesshëm, efektiviteti i saj duhet të monitorohet rregullisht. Kjo është thelbësore jo vetëm si një mjet për të siguruar se programi i përputhshmërisë është duke funksionuar si duhet, por edhe për të mundësuar identifikimin e atyre zonave që paraqesin rreziqet më të larta të mos-përputhshmërisë. Procesi i vlerësimit duhet të kryhet në një mënyrë transparente, dhe mund t'i tregojë punonjësve që sjellja e tyre është duke u shqyrtuar përkundrejt kushteve të programit të përputhshmërisë në mënyrë të vazhdueshme. Mjeti kryesor për ERE-n që të vlerësojë nëse programi përputhshmërisë është i suksesshëm, është raporti vjetor i përputhshmërisë që përpilohet nga zyrtari i përputhshmërisë. Numri i ankesave përreth sjelljes së OSSH-G nga klientët, klientët e pjesëve të tjera të KIV dhe kompanive të treta duhet të mbahet në nivele përgjithësisht të ulta dhe jo kritike. Ankesat e klientëve janë një tjetër metodë që ERE mund të përdorë për ta vlersuar efektivitetin e programit të përputhshmërisë.

13.8 Ri-marketimi

[Neni 26(3) i
Direktivës
2009/73/EC]

- › Kur OSSH-G është pjesë e një KIV, aktivitetet e OSSH-G do të monitorohen nga ERE ose një organ tjetër kompetent në mënyrë që OSSH-G të mos përfitojnë nga integrimi i saj vertikal për të shtrembëruar konkurrencën. OSSH-G në komunikimet dhe marketimin e tij nuk duhet të krijojë konfuzion në lidhje me identitetin e tij të veçantë brenda kompanisë së integruar vertikalisht (KIV).

Kjo nënkupton një detyrim të përgjithshëm për të shmangur çdo konfuzion për konsumatorët në mes të OSSH-G dhe kompanisë së furnizimit. Në këtë arsye,

OSSH-G duhet të përpiqet për të krijuar një imazh të qartë të veçantë me atë të degëve të tjera të kompanisë mëmë. Në mënyrë që të identifikohet nëse ka apo jo konfuzion në një rast të veçantë, ligji i BE-së për markat tregtare të mund të shërbejë si një pikë referimi. Duhet të theksohet se rregullat mbi ndarjen, të përfshira në Direktivën 2009/73 / EC janë rregulla minimale. Këto rregulla, pra, duhet të plotësohen me masa të mëtejshme, me qëllim për të siguruar efektivitetin e ndarjes. Për shembull, në qoftë se OSSH-G fillimisht refuzon të ri-marketojë identitetin e saj të korporatës, ERE duhet të marrë masa dhe të informojë në lidhje me pasojat ligjore me të cilat mund të përballë, dhe nëse është e përshtatshme të marrë masa nëse nuk është ndërmarrë ky hap. Nëse identiteti korporativ i OSSH-G është ende shumë i ngjashëm me ato të degës së furnizimit të kompanisë mëmë, kjo mund të çojë në konfuzion, dhe në rast të tillë ERE mund t'i kërkojë OSSH-G-së të paraqesë një plan të detajuar veprimi se si ajo synon për të larguar paqartësitë. Përveç monitorimit të procesit, ERE gjithashtu mund të përfshihet në procesin ri-marketimit duke ofruar udhëzime, duke pasur bisedime dypalëshe, ose thjesht duke ndihmuar OSSH-G-në përmes procesit të liçencimit. Kjo ndërhyrje në procesin ri-marketimit nuk duhet të shihet si ndërhyrje në vendimet komerciale të OSSH-së gazit. Kostot e shkaktuara si rezultat i aktiviteteve të ri-marketimit nuk duhet të financohen përmes tarifave të rrjetit të shpërndarjes së gazit. Për më tepër, ERE mund të hartojë një raport vjetor mbi progresin e bërë nga OSSH-G.

13.9 Perspektiva e klientit

Parimi bazë prapa kërkesave të ndarjes së zinxhirit të furnizimit me gaz është që të promovojë dhe të ruajë konkurrencën në tregun e gazit, duke siguruar mundësi më të mëdha zgjedhjeje për konsumatorët dhe të aplikojë presion mbi kompanitë e gazit për të ofruar vlerën më të mirë të mundshme dhe të shërbimeve. OSSH-G duhet të inkurajohet për të vepruar si ndermjetës neutral i tregut të gazit, dhe si nxitës i konkurrencës së drejtë midis të furnizuesve të gazit në tregun me pakicë të gazit. Asocijimi i OSSH-G me pjesëmarrës të tregut të gazit (ku OSSH-G mund të ndajë një pjesë të rëndësishme të aksioneve me prodhuesit, transportuesit, furnizuesit, tregtuesit, ose edhe konsumatorëve të mëdhenj të gazit) mund të ngrejë shqetësime se OSSH-G mund të veprojë në favor të interesave të këtyre kompanive me të cilat ajo është e asociuar. Prandaj, është e domosdoshme për OSSH-G-në të jetë e pavarur nga zinxhiri tregtar i furnizimit (prodhim-furnizim-tregtim), në mënyrë që të shmangen konfliktet e interesit, sjelljet diskriminuese apo monopolizimet. Konsumatorët duhet të përfitojnë plotësisht nga hapja e tregut të gazit, dhe furnizuesve të integruar vertikalisht të gazit duhet t'u parandalohet mundësia për të transferuar pushtetin e tyre në shpërndarjen e gazit në tregtinë me pakicë të gazit. Nëse kjo nuk ndodh, ligji i përgjithshëm i konkurrencës duhet të zbatohet për të parandaluar falimentimin e tregut të gazit. Rregullimet e ndarjes së OSSH-së synojnë pikërisht funksionimin e duhur të tregut të gazit dhe sigurinë e furnizimit me gaz natyror për konsumatorët.

13.10 Kontrolli i çmimit

OSSH-G-të janë kompanitë që zotërojnë ose operojnë rrjetet e shpërndarjes së gazit si monopole natyrore. ERE duhet t'i rregullojë ato në mënyrë që të mbrojnë interesat e konsumatorëve të gazit. Më konkretisht, ERE miraton ose përcakton të ardhurat e lejuara të përgjithshme të cilat OSSH-G mund të mbledhë nga përdoruesit përfundimtarë të sistemit të shpërndarjes për të mbuluar shpenzimet operative dhe shpenzimet për zhvillimin, operimin dhe mirëmbajtjen e rrjetit të shpërndarjes së gazit. ERE gjithashtu miraton strukturën e tarifave dhe tarifat e rrjetit të shpërndarjes së gazit në mënyrë që të rikuperojnë të ardhurat e nevojshme për mirëmbajtjen e OSSH-së.

Gjate përcaktimit të çmimeve të tarifave dhe të të ardhurave të lejuara, ERE mund të zhvillojë një gamë të gjerë të mekanizmash nxitës. Këto janë fokusuar në përgjithësi në uljen e kostove të OSSH-së, promovimin e efikasitetit apo arritjen e objektivave kyçe (si p.sh. përmirësime të performancës përkundrejt parametrave të cilësisë së furnizimit me gaz). Shkalla e rrezikut me të cilën përballohet OSSH-ja dhe / ose konsumatori fundor i gazit do të varet nga vendimet specifike rregullatore në Shqipëri (tejkalimi i buxhetit, tejkalimi i afateve, bllokimi i aseteve, efikasiteti i shpenzimeve, likuiditeti).

OSSH-G-të zakonisht preferojnë të investojnë në asetet e shpërndarjes së gazit që çon në rritjen e normës së fitimit mbi asetet bazë. Kjo preferencë mund të rritet në qasjet rregullatore ku shumica e kostove kapitale (CAPEX) njihen si shpenzime të rikuperueshme, ndërsa vetëm një pjesë e shpenzimeve operacionale (OPEX) faktorizohen në të ardhurat e lejuara. Kjo preferencë financiare është e mbështetur në preferencat kulturore të OSSH-G-ve që priren të favorizojnë investimet më tradicionale. ERE mund të zgjedhë për këtë arsye qasje rregullatore të bazuara në modelin TOTEX (Total Expenses), i cili i trajton kategoritë e kostove njëjloj. Kjo zgjedhje sjell avantazhin që një OSSH-G të stimulohet për të zvogëluar shpenzimet e përgjithshme në mënyrën që ajo e konsideron më efikase për ta bërë këtë, në vend të fokusimit në njërin prej zërave të kostos.

Sipas një qasje tradicionale, CAPEX / OPEX, ERE mund të përcaktojë CAPEX, bazuar në procedurat e kontabilitetit, ose në një qasje të veçantë rregullatore. OSSH-G-të janë të lejuara për t'ja shtuar ndonjë shpenzim në këto artikuj aseteve bazë. OSSH-G-të lejohen të marrin një normë fitimi (norma e kthimit të kapitalit) mbi keto shpenzime (për të pasqyruar koston e huamarrjes) përgjatë një numër vitesh (për shembull, 20 vjet). Çdo shpenzim që nuk përfshihet në përkufizimin CAPEX trajtohet si OPEX për të cilën nuk paguhet asnjë normë e kthimit të kapitalit (kryesisht, një faktor efikasiteti aplikohet për OPEX të tilla si faktori X në formulën e tavanit të çmimeve). OSSH-G-të lejohen të rikuperojnë shpenzimet operacionale (OPEX) nga konsumatorët e gazit gjatë një periudhe kohe më të shkurtër.

Ka një numër të mënyrash me të cilat ERE mund të zbatojë një qasje TOTEX. Për shembull:

- 1) ERE thjesht përcakton një qasje TOTEX si një sistem i cili nuk i trajton kategoritë e shpenzimeve (OPEX dhe CAPEX) ndryshe. Sistemi zakonisht

përbën një normë të përshtatshme të kthimit të kapitalit dhe amortizimit (shuma e të dy kostove, CAPEX dhe OPEX). Një formulë rregullator aplikohet më pas në shumën totale të përbërësve (dhe jo vetëm në një nga kostot). Një sistem i tillë shmang zhvendosjen e kostove midis CAPEX dhe OPEX.

- 2) ERE përcakton një ndarje të TOTEX midis OPEX dhe CAPEX. Të gjitha shpenzimet trajtohen pastaj si TOTEX, me një përqindje fikse duke i'u shtuar bazës së aseteve për të fituar një normë kthimi të kapitalit, dhe një përqindje e caktuar trajtohet si OPEX. Kjo largon incentivën e OSSH-së për të favorizuar investimet kapitale (CAPEX), pasi tashmë norma e kthimit të kapitalit është në raport me të gjitha shpenzimet.

13.11 Sistemet e mbyllura të shpërndarjes

[Neni 28 i Direktivës
2009/73/EC]

- › Ato sistemet e gazit të cilat shpërndajnë energji në një mjedis të mbyllur industrial ose komercial dhe jo për konsumatorët shtëpiakë mund të klasifikohen si sisteme të mbyllura të shpërndarjes nga ERE (ose ndonjë autoritet tjetër kombëtar).

Kjo është një dispozitë fakultative në legjislacionin kombëtar në fuqi, dhe rrjedhimisht nuk është e detyrueshme ta transpozojë dhe të sigurojë një regjim të caktuar për sistemet e mbyllura të shpërndarjes të gazit. Prandaj, përcaktimi i sistemeve të mbyllura të shpërndarjes së gazit ndryshon shumë nga vendi në vend, ashtu si edhe organi që është përgjegjës për një klasifikim të tillë. Klasifikimi i sistemeve të mbyllura të shpërndarjes së gazit ndryshon gjerësisht, dhe po ashtu ndryshon edhe shkalla e transpozimit të dispozitës, gjë që e bën dhënien e konkluzioneve të përgjithshme mjaft të vështirë

Rregullat specifike kombëtare zakonisht rregullojnë kushtet e hyrjes dhe kërkesat e ndarjes apo parashatrojnë se nuk ka asnjë detyrim për të siguruar shërbimin publik. Disa karakteristika që i dallojnë sistemet e mbyllura të shpërndarjes së gazit nga sistemet e tjera të shpërndarjes së gazit rezultojnë në faktin se ato përdoren vetëm nga konsumatorët industrialë. Këto sisteme të shpërndarjes së gazit për konsumatorë industrialë mund të përjashtohen nga detyrimi i aksesit të palës së tretë apo nga detyrime të tjera. ERE (apo ndonjë autoritet tjetër kombëtar) mund të përcaktojë rregulla të veçanta për sistemet e mbyllura të shpërndarjes së gazit.

ERE (ose autoritet tjetër kombëtar) mund t'u japë sistemeve të mbyllura të shpërndarjes së gazit përjashtime nga detyrime të caktuara që do të përbënin një barrë të panevojshme administrative për shkak të natyrës së veçantë të marrëdhënies ndërmjet OSSH gazit dhe shfrytëzuesve të sistemit. Për shembull, një përjashtim mund t'i jepet klientëve nga kërkesat e aprovimit ex-ante nga ana e ERE-s të tarifave / metodologjisë së llogaritjes dhe kërkesave për të blerë energji elektrike për mbulimin e humbjeve dhe kapacitet rezervë.

Në raste të veçanta të pronave industriale, OSSH-G (ose OST-G) mund të nënshkruajë një kontratë të furnizimit të energjisë me një ndërmjetës. Ndërmjetësi duhet të plotësojë të njëjtat kushte si OSSH-G për të siguruar se gazi është

furnizuar për konsumatorët fundorë në kushte që nuk janë më pak të favorshme sesa kushtet e furnizimit të drejtpërdrejtë me gaz nga rrjeti.

Nëse një sistem të shpërndarjes të gazit është klasifikuar si i mbyllur mund të varet nga numri i konsumatorëve të lidhura ose ndonjëherë nëse ajo ka ekzistuar para transpozimit të nenit 28 të Direktivës 2009/73 / EC. Sistemet e mbyllura të shpërndarjes së gazit ndryshojnë shumë nga vendi në vend, sepse nuk ka afat për regjistrimin, të dhënat e blerjes nuk janë të centralizuara në nivel vendi, apo përcaktimi ligjor në legjislacionin kombëtar në fuqi është shumë i gjerë.

13.12 Konkluzionet

Pavarësisht domosdoshmërisë për të zbatuar plotësisht Paketën e Tretë të Energjisë, mund të ndodhë që për një sërë arsyesh disa nga palët kontraktuese të KE-së, duke përfshirë Shqipërinë, nuk kanë adoptuar ende Direktivën 2009/73 / EC. Në këtë mënyrë, ata nuk kanë përmbushur ende kërkesat kryesore për ndarjen e OSSH-G, siç është shpjeguar më sipër.

Aktualisht, përveç Albpetrolit nuk ka ndërmarrje të tjera të gazit që janë paracaktuar për t'u bërë OSSH-G. Megjithatë, është e nevojshme për të siguruar të gjitha kushtet ligjore dhe rregullatore, si edhe institucionale dhe organizative, në mënyrë që OSSH-G të përcaktohet, të ndahet dhe të liçensohet nga ERE. OSSH-G do të mundësojë gazifikimin (nëpërmjet gazsjellësve të shpërndarjes drejt përdoruesve fundorë) në përputhje me Strategjinë e Zhvillimit të Energjisë, duke ndjekur parimet e zhvillimit të një tregu konkurrues të gazit.

Roli dhe potenciali i OSSH-G në Shqipëri duhet të njihet dhe të merret në konsideratë në detaje, veçanërisht teknologjitë e reja dhe modelet e tregut që hyjnë në lojë përmes energjive të rinovueshme, efikasitetit të energjisë, rrjeteve inteligjente, injeksionet e shpërndara, dhe masat e menaxhimit nga e ana e kërkesave. Funksionimi efikas dhe i pavarur i rrjeteve të shpërndarjes së gazit do të bëhet gjithnjë e më e rëndësishme sepse rrjetet e shpërndarjes së gazit do të luajnë një rol më të madh në lehtësimin e këtyre elemente të reja të tregut (dhe shërbimeve).

OSSH-G-ja në Shqipëri duhet të ndjekë parimet e mëposhtëme:

1. OSSH-G-të duhet të menaxhojnë bizneset e tyre në një mënyrë që reflektojë pritshmëritë e arsyeshme të përdoruesve të rrjetit të gazit dhe aktorëve të tjerë
2. OSSH-G-të duhet të veprojnë si ndërmjetës neutralë të tregut gjatë kryerjes së funksioneve të tyre kryesore, gjë që do të thotë që: (a) OSSH-G-të duhet të sillen në mënyrë jo-diskriminuese; (b) OSSH-G-të nuk duhet të ndër-subvencionojnë; dhe (c) Marketimi dhe politika e komunikimit të OSSH-G-ve duhet të dallohet qartë nga pjesa tjetër e KIV për të shmangur konfuzionin te konsumatorët.

3. OSSH-ja me gaz (s) duhet të veprojnë në interes të publikut, duke marrë parasysh kostot dhe përfitimet .

ERE duhet të dijë se strukturat e OSSH-G mund të jenë gjerësisht të ndryshme, që do të thotë se: nuk ka një model të vetëm për OSSH-G; dhe disa prej tyre luajnë role më të gjera në sektorin e gazit krahasim me të tjerët. Megjithatë, tre parimet e mësipërme duhet të zbatohen pavarësisht nga lloji i OSSH-G, të cilat mund të ndryshojnë nga: 1) madhësia (numrit të konsumatorëve); 2) Nivelet e presionit të gazit (nivelet e tensionit për OSSH-E-të); 3) lidhja e drejtpërdrejtë ose indirekte me rrjetin e transmetimit (ose jashtë rrjetit për ishuj të vegjël dhe lugina të largëta); 4) automatizimit të rrjetit dhe matjeve inteligjente; dhe 5) niveli i RES (reagimi nga ana e kërkeses për gaz) dhe penetrimit të injektimit të shpërndarë.

OSSH –G duhet të kryejë aktivitetet kryesore të mëposhtme: 1) Aktivitetet në lidhje me efikasitetin e infrastrukturës së rrjetit të energjisë (planifikimi, zhvillimi, operimi, mirëmbajtja e rrjetit të shpërndarjes, sigurimi i kapaciteteve të mjaftueshme, lidhja e përdoruesit të gazit me rrjetin e shpërndarjes); 2) Aktivitetet e sigurisë së sistemit (menaxhimi i ngarkesave); 3) Aktivitetet mbi kontrollet e cilësisë së gazit (sipas specifikave ndërveprimit të gazit, në pikat hyrëse për të rritur sigurinë në përdorimin e gazit); 4) Aktivitetet e menaxhimit të të dhënave teknike (menaxhimin e të gjitha të dhënave që lidhen me funksionimin dhe sigurinë e sistemit të shpërndarjes së gazit, duke përfshirë shkëmbimin e informacionit OST-OSSH dhe gjithashtu OSSH-OSSH); dhe 5) Aktivitetet e menaxhimit të humbjeve në rrjet (përmirësimin e efikasitetit të rrjetit duke zvogëluar humbjet aktuale, duke përfshirë blerjen / shitjen e energjisë)

PTE përmban rregullat për ndarjen e OSSH-G, të cilat janë projektuar për të siguruar se OSSH-G-të nuk janë në konflikt interesi gjatë ofrimit të shërbimeve të tyre dhe që favorizojnë gjatë ofrimit të këtyre shërbimeve palë të caktuara klientësh dhe rrjedhimisht deformojnë konkurrencën e ndershme në tregun e gazit. Ndarja kompanive të integruara është një shtyllë kryesore e politikës energjetike evropiane dhe ka rregulla strikte për fushat e veprimtarisë ku mund të përfshihet OSSH-G. Edhe pse ka shkallë të ndryshme të ndarjes, praktikisht këto rregulla mundohen të sigurojnë që OSSH-G-të të mos lejohen për të vepruar në bizneset e prodhimit, furnizimit, tregtimit të gazit, ose të kenë interesa që lidhen me këto biznese.

Megjithatë, mund të ketë disa rrethana të jashtëzakonshme, në të cilën këto aktivitete mund të kryhen ose ndërmjetësohen nga OSSH-G, të paktën përkohësisht. Për shembull, në rast të emergjencave të gazit, OSSH-G mund të lejohet të ketë aktivitete përtej matjes, të tilla si verifikimi i pajisjeve të gazit para rilidhjes. Këto raste të jashtëzakonshme nuk duhet të ngatërrohen me aktivitete të tjera strukturore që i ndalohen OSSH-G-së të tilla si furnizimi i mundësisë së fundit. I vetmi përjashtim nga ky rast këtë është kur detyrimet e shërbimit publik, të lidhura me konsumatorët në nevojë, mund të kërkojnë përfshirjen e OSSH-G-së në furnizim, por vetëm kur furnizimi me gazin e kërkuar nuk ofrohet ose nuk është i disponueshëm nga furnizuesit e gazit.

Lidhur me liberalizimin e tregut me pakicë të gazit, OSSH-G duhet të ketë një marrëdhënie me furnizuesit e gazit në mënyrë që të mbulojë të ardhurat e rrjetit të

shpërndarjes së gazit. Liberalizimi i shitjes me pakicë do të thotë se OSSH-G normalisht nuk duhet të ketë marrëdhënie tregtare konkurruese me konsumatorët e vegjël fundorë (familjet dhe ndërmarrjet e vogla). Aty ku OSSH-G-të janë përgjegjëse për menaxhimin e të dhënave matëse, atyre mund t'u kërkohej për të kryer aktivitete të caktuara për të lehtësuar funksionimin e tregut me pakicë të gazit dhe konkurrencën. Megjithatë, para se të bëjnë këtë, ERE duhet të sigurohet që OSSH-G-të janë të ndara në mënyrën e përshtatshme dhe se kontrollet dhe rregulloret e duhura zbatohen në mënyrë rigoroze dhe nuk ndodhin deformime të tregut.

Ndarja e OSSH-G-ve mund të kërkohej nga furnizuesit e gazit për të kryer veprime të caktuara në lidhje me konsumatorët për mbrojtjen e të ardhurave, për shembull; shpërndarja e lidhjes në rast të mospagesave dhe ri-lidhje të shpejtë pas pagesës. Aktivitetet e kryera nga OSSH-G-të, me kërkesën e furnizuesve të gazit, mund të përfshijnë edhe kalimin e një konsumatori në një furnizues tjetër të gazit. Ky aktivitet është i lidhur me trajtimin e të dhënave komerciale. OSSH-G duhet t'i kryejë këtë aktivitet duke ofruar të dhënat përkatëse në një mënyrë jo-diskriminuese për të gjithë lojtarët e tregut. Ato duhet të sigurojnë mbrojtjen e të dhënave personale, sipas legjislacionit kombëtar mbi konfidencialitetin (privacinë).

OSSH-G-të zakonisht janë përgjegjëse për aktivitetet e menaxhimit të të dhënave. Kjo përfshin menaxhimin e të dhënave të nevojshme për funksionimin e tregut të gazit dhe i referohet jo vetëm konsumatorëve fundorë, por edhe injeksioneve të shpërndara dhe njësisë të magazinimit. Menaxhimi i këtyre të dhënave duhet të kryhet në mënyrë të tillë që këto të dhëna i jepen aktorëve të tregut të gazit në mënyrë të besueshme, në kohën e duhur, dhe në formë të standardizuar dhe të përditësuar. Për më tepër, aktivitete të tilla si kujdesi dhe menaxhimi i pajisjeve matëse të gazit, kryhen zakonisht nga OSSH-G-të, por ky nuk është modeli i vetëm. Nga ana tjetër, një qasje e drejtuar drejt tregut është e mundur, ku aktivitetet matëse kryhen nga operatorë të veçantë. Proceset e tregut ndryshojnë në varësi të pronësisë së mjeteve matëse.

Edhe pse nuk është një domosdoshmëri, modeli NP (ndarja pronësore) i OSSH-G-së siguron që neutraliteti është një tipar themelor në ofrimin e të gjitha aktiviteteve të OSSH-G dhe një tipar kryesor në shpërndarjen e funksioneve të tyre. Megjithatë, ka rregulla të mëtejshme ndarjes që rregullojnë rastet kur OSSH-G nuk është e ndarë sipas modelit NP dhe është pjesë e një KIV (kompanie të integruar vertikalisht). Në veçanti, ndarja e bizneseve brenda KIV-ve duhet të implementohet, dhe aktivitetet e OSSH-G duhet të monitorohen nga ERE, në mënyrë që integrimi vertikal të mos shtrembërojë konkurrencën. Në vijim, ERE duhet të monitorojë në mënyrë aktive ndarjen e OSSH-G.

Si pjesë e kërkesave të ndarjes (duke përfshirë menaxhimin dhe ndarjen e informacionit), OSSH-G e integruar vertikalisht nuk duhet të krijojnë konfuzion ndaj konsumatorëve duke përdorur emër apo identitet të ngjashëm me degët e furnizimit të së njëjtës kompani. Është e nevojshme në mënyrë të veçantë për të rregulluar çështjen e ri-marketimit. OSSH-G duhet të ketë identitetin e saj brenda korporatës. Ri-marketimi nënkupton ndryshimin e plotë të emrit, logo të veçantë, dhe të tjera forma, që e bëjnë të dallohet nga pjesët e tjera të KIV. ERE duhet të

sigurohet se ekziston një dallim i qartë në mes të degëve të prodhimit dhe furnizimit brenda KIV.

Në rastet kur OSSH-G refuzon të operojë në përputhje me kërkesat e ndarjes të përcaktuara nga PTE, ligji i ri i sektorit të gazit në Shqipëri i jep ERE-s mjetet e nevojshme për zbatimin e përputhshmërisë. Në këtë pikëpamje, ERE zakonisht lejohet të: 1) të japë udhëzime se si të zbatohen dispozitat për ndarjen e OSSH-së në praktikë; 2) të informojë OSSH-G-në përmes letrave mbi pasojat; 3) të vërë gjoba; dhe 4) të përdorë masa ligjore shtënguese.

Përveç detyrave të lidhura me ndarjen e OSSH-së, ERE duhet t'i rezervohet e drejta për të analizuar nivelin e shërbimeve për konsumatorët, meqë efikasiteti i energjisë dhe kujdesi ndaj konsumatorëve janë dy fushat kryesore në të cilën OSSH-G-të luajnë një rol thelbësor. Përveç kësaj, siguria, cilësia e shërbimit, dhe mënyra se si këto shërbime janë përcaktuar dhe si janë ofruar nga OSSH-G është një pjesë e rëndësishme e projektimit të tregut të gazit. Duke pasur parasysh përgjegjësinë e ERE-s në rregullimin e monopoleve natyrore të OSSH-G-ve, rolet dhe përgjegjësitë e tyre në të ardhshmen në Shqipëri duhet të përcaktohen.

Në këtë aspekt, sfida kryesore për ERE-s do të jetë sigurimi i një kuadri rregullator që sjell përfitime për konsumatorët nëpërmjet shërbimeve që ofron rrjeti i shpërndarjes së gazit, dhe aftësive matëse të kapaciteteve të gazit, duke përfshirë edhe përgjigjen ndaj kërkesave për gaz. Detyra e ERE-s është që të sigurojë se OSSH-G-të nuk funksionojnë në mënyra të cilat diskriminojnë ose deformojnë tregun konkurrues të gazit, jo vetëm nga ana e furnizimit por edhe nga ana e kërkesës për gaz.

14 Shtojca I: Plani i Veprimit për Legjislacionin Dytësor të Tregut të Gazit

6 November 2015

GAS MARKET SECONDARY LEGISLATION

The table herein below presents secondary legislation acts necessary for the regulation and development of the natural gas market in Albania based on a recently adopted Law No 102/2015 on the Natural Gas Sector (the Gas Law). It was initially prepared by the Energy Community Secretariat (ECS) and submitted to the Ministry of Energy and Industry of the Republic of Albania (MEI) on 3 November 2015, and reviewed following the meeting of representatives of ECS, MEI and the Energy Regulatory Authority (ERE) which took place on 5 November 2015 in Tirana.

	Name of the legal act	Legal basis from the Gas Law	Responsible institution for adoption	Deadline from the Gas Law	Deadline for the draft	Responsible for drafting	Comments
1.	Criteria and procedures established for issuance of professional certificates for specialists performing studying -designing and implementing activities in the fields defined in this law, and in the activities of exploration, production, processing, transportation, storing and trading of hydrocarbons in general	Article 5(5)	Council of Ministers	30.10.2016	N/A	N/A	MEI: The existing acts is considered as fully in compliance with the Gas Law (Decision No 551, as of 18.6.2015, of the Council of Ministers). No further legislative actions are needed.
2.	Emergency Plan	Article 6(1)	Council of Ministers	30.10.2016	31.01.2016	ECS	
3.	Conditions and procedures for granting the permits for construction of natural gas transmission and distribution pipelines, LNG facilities, storage facilities of natural gas, direct lines	Article 11(2)	Council of Ministers	30.10.2016	30.04.2016	MEI/SECO [to be assessed by ECS]	The existing act (ref. to article 115) Decision no. 713, dated 25.08.2010 of the Council of Ministers "On establishing the rules for the terms and procedures upon issuing permits for the construction and use of pipelines and infrastructure of natural gas systems" to be amended by the Ministry.

6 November 2015

4.	Procedure and criteria for the appointment of an administrator responsible for interim management of the undertaking which license was revoked	Article 27 (5)	Council of Ministers	30.10.2016.	30.04.2016	MEI/ERE	Similar act is adopted in the electricity sector. MEI and ERE will coordinate its adaptation for the natural gas sector.
5.	Gas market model	Article 88(1)	Council of Ministers	30.10.2016.	31.01.2016	ECS	
6.	Conditions and procedure for designation of the supplier of last resort	Article 89(2) Article 90(1)	Council of Ministers	30.10.2016.	23.12.2015	ECS	Coordination with similar legislative developments for the electricity sector will be ensured by MEI.
7.	Procedure for establishing the status of socially vulnerable customers	Article 97 (1)	Council of Ministers	30.10.2016.	30.04.2016	ECS	Ministry of Social Affairs shall be involved. MEI will coordinate the process.
8.	Rules and procedures for supervisory functions of the ministry	Article 100(1)	Council of Ministers	30.10.2016.	30.04.2016	MEI	MEI Amendments are needed to the existing legislation. MEI will evaluate and coordinate.
9.	Technical rules	Article 10(1)	Council of Ministers	30.10.2017	30.10.2016	MEI/SECO	Two existing acts (ref. to art 115) - Decision no. 1030, as of 27.11.2013 of the Council of Ministers "On the approval of technical rules and safety criteria, first part, the minimal requirements for the technical design, construction and operation of the transmission and distribution systems of natural gas, installation of LNG storage facilities and direct lines" and Decision No. 104, as of 04.02.2015, of the Council of Ministers "On approval of technical and safety criteria, the second part, the minimum requirements for the technical design, construction and operation of transmission systems

6 November 2015

									and distribution of natural gas, installation of LNG and storage facilities and direct lines", to be amended. MEI will evaluate and coordinate, also including consultancy assistance.
10.	Interim technical rules and safety criteria	Article 10(2)	MEI	30.10.2016	30.04.2016	MEI/SECO			The existing Order Nr.666 as of 03.08.2009 issued by the Minister of Economy, Trade and Energy, "On the approval of technical and safety requirements, temporary, the minimal requirements for the technical design, construction and operation of transmission and distribution systems of natural gas, the LNG and storage facilities and direct lines" to be amended. MEI will evaluate and coordinate, also including consultancy assistance.
11.	Instruction of designation of transmission and distribution zones	Article 23(4)	MEI	30.10.2016	30.04.2016	MEI/WBIF (?)			MEI will evaluate and coordinate, also possibly including consultancy assistance.
12.	General terms and conditions for the access to upstream pipeline activities	Article 58(2)	MEI	30.10.2016	30.04.2016	ECS			
13.	Regulation on State Inspectorate in charge of the natural gas sector surveillance	Article 101(1)	MEI	30.10.2016	30.04.2016	MEI			
14.	Conditions and procedures for levying fines	Article 106(3)	MEI	30.10.2016	30.04.2016	MEI			
15.	Report on security of gas supply	Article 7	MEI	31.07.2016	30.05.2016	MEI			Document to be prepared and submitted on annual basis.
16.	Policies/programmes for natural gas sector development	Article 5	MEI	N/A	N/A	MEI			Similar acts most likely already in place

6 November 2015

17.	License application fees and regulatory fees methodology	Article 14	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ERE	ECS to provide with practices in other Contracting Parties, particularly in Serbia.
18.	Fees for connection and tariffs for access to the natural gas networks and to LNG facilities; for supply of natural gas to household customers and small non-household customer, as well as tariffs for the supply of last resort tariffs for access to cross-border infrastructures, including the procedures for the allocation of capacity and congestion management.	Article 16(1) Article 32(1)	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ERE/USAID (?) [to be assessed by ECS]	
19.	Establishing prices according to tariff methodologies	Article 16(2)	ERE	30.04.2017	30.04.2017	ERE	
20.	General conditions of supply, including transparent general contractual terms and conditions	Article 16(10)	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ECS	
21.	Requirements for the TSO for maintenance and development of transmission grid	Article 16(13)	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ERE/ECS [to be decided]	ECS: Proposal to make as a part of the Transmission Code. ERE: Will evaluate from the perspective of legal technique and will inform ECS.
22.	Accounting unbundling guidelines	Article 16(14)	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ERE	ERE: Similar act is already adopted for the electricity sector.
23.	Dispute resolution mechanisms for natural gas undertakings	Article 16(16)	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ECS	
24.	Exemptions for new infrastructure procedure	Article 16(17)	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ECS	
25.	Quality of service and supply minimum standards	Article 16(18)	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ERE/(?) consultancy assistance	ECS: Proposal to make as a part of the Metering Code.

6 November 2015

26.	Reporting requirements for natural gas undertakings	Article 16(24)	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ECS	
27.	Methodology for calculating the price for ancillary and balancing services	Article 16(27)	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ERE/(?) consultancy assistance	ERE will evaluate and coordinate.
28.	Rules and regulations for public consultations	Article 18(2)	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ERE	
29.	Rules of proceedings	Article 20	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ERE	
30.	Licensing conditions	Article 23(1) Article 24(1)	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ERE	
31.	Regulation on procedures for transferring the assets	Article 29(2)	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ERE/(?) consultancy assistance	
32.	Certification rules including the rules for exempted TSO	Article 37 Article 38(2)	ERE	30.04.2017	N/A	N/A	Already in place, as drafted by ECS (amended act adopted on 31 October 2015).
33.	Transmission Code	Article 44(1)	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ERE/(?) consultancy assistance [to be reviewed by ECS]	ERE will coordinate in cooperation with TAP and Greek regulator. ECS will participate in the process.
34.	Regulation on the procedures for the submission and approval of TSO investment plans	Article 46(12)	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ECS	
35.	TSO compliance programme	Article 47(1)	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ECS	
36.	Compliance officer contract	Article 47(3)	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ECS	
37.	Transparency requirements	Article 48(2)	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ERE/(?)	Part of the Transmission Code. See item 33.
38.	Distribution Grid Code	Article 54(1)	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ERE/(?) consultancy assistance	ERE will coordinate. To be developed later on as an operational document. ECS will participate in the process.

6 November 2015

39.	Criteria for access to storages	Article 63(2)	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ECS	
40.	Storage Code	Article 67	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ERE/(?) consultancy assistance [to be decided]	
41.	LNG Code	Article 74	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ECS	
42.	Supplier switching rules	Article 76(2)	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ECS	Part of the Gas Supply Rules. See item 22.
43.	Market rules	Article 85	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ECS	Following the Gas Market Model. See item 5.
44.	Imposition of PSO act	Article 88(11)	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ECS	
45.	Operational rules for the supplier of last resort	Article 90(10)	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ECS	
46.	Operational rules for suppliers with public service obligations	Article 92(3)	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ECS	
47.	Standard supply contract	Article 93(1)	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ECS	
48.	Procedure for suppliers and final customers to have access to the measurement data	Article 94(3)	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ECS	Part of the Gas Supply Rules. See item 22.
49.	Regulation on the procedures on the dispute resolution	Article 98	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ECS	
50.	Metering Code and Standard contract	Article 102	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ERE/(?) consultancy assistance	
51.	Levying fines procedure	Article 106(2)	ERE	30.04.2017	30.10.2016	ERE	

* * *